

**UCHWAŁA NR XVI/102/2016
RADY GMINY BIAŁA PODLASKA**

z dnia 27 kwietnia 2016 r.

**w sprawie przyjęcia Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska
na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 roku)**

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), Rada Gminy Biała Podlaska uchwala, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się i przyjmuje do realizacji Zintegrowaną Strategię Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 roku) w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Biała Podlaska.

§ 3. Traci moc uchwała Nr XIII/80/2015 Rady Gminy Biała Podlaska z dnia 18 grudnia 2015 r. w sprawie przyjęcia Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 r.).

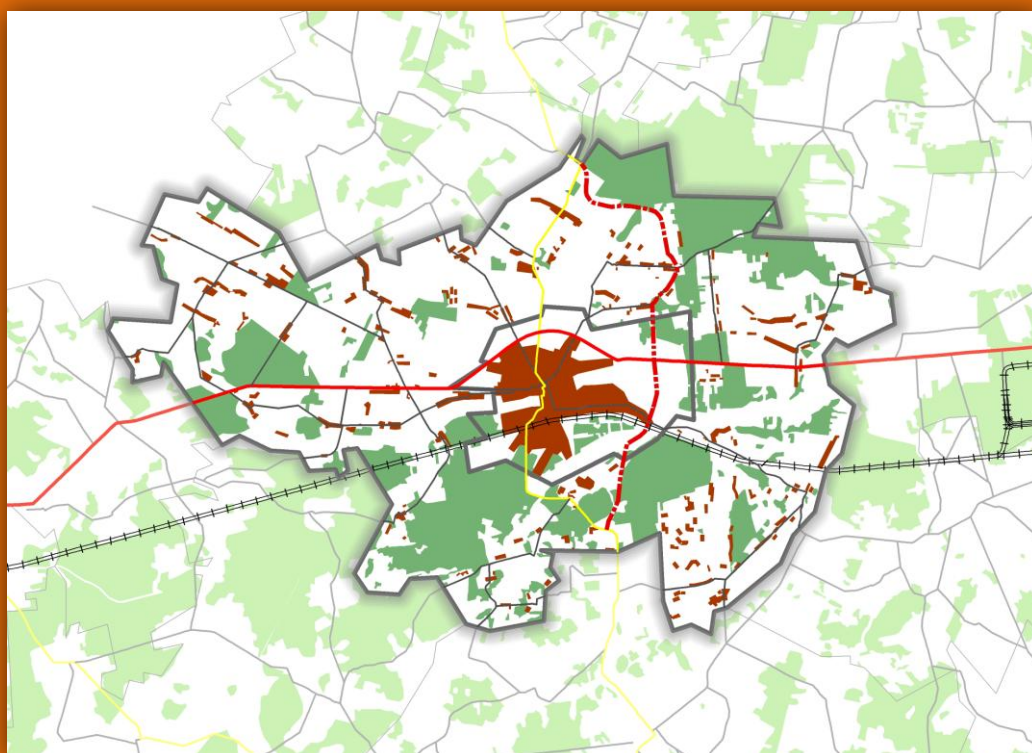
§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Biała Podlaska

Dariusz Płażuk

Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 roku)

MIASTO Z CHARAKTEREM

Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030r.) została opracowana przez firmę EuroCompass Sp. z o.o. na podstawie umowy z Miastem Białą Podlaska i Gminą Białą Podlaska z dnia 23 lipca 2014r.

Eksperci zewnętrzni:

Ryszard Boguszewski

Tomasz Rutkowski

Ewelina Borowiec

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Część analityczno – diagnostyczna.....	4
1.1. Przesłanki tworzenie strategii rozwoju miejskiego obszaru – aktualizacji strategii rozwoju miasta oraz gminy	4
1.2. Metodologia prac nad strategią	5
1.3. Kontekst dokumentów strategicznych.....	8
1.4. Synteza diagnozy obecnej sytuacji obszaru	9
1.4.1. Ekonomiczne podstawy funkcjonowania obszaru	9
1.4.2. Poziom i warunki życia mieszkańców	15
1.4.3. Relacje w sieci osadniczej.....	25
1.5. Ocena obszaru na podstawie badań ankietowych.....	27
1.6. Analiza SWOT	31
2. Część strategiczna.....	33
2.1. Misja i wizja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biał Podlaska 2020	33
2.2. Cele strategiczne i operacyjne	34
2.2.1. Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy	38
2.2.2. Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biał Podlaska	41
2.2.3. Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego	44
2.3. Strategiczne Inwestycje Terytorialne miasta Biał Podlaska	46
2.4. Spójność z dokumentami strategicznymi	47
2.4.1. Poziom wspólnotowy	47
2.4.2. Poziom krajowy	48
2.4.3. Poziom regionalny.....	49
3. Część wdrożeniowa	54
3.1. Plan operacyjny	54
3.2. Określenie struktury wdrażania i finansowania	68
3.3. System monitorowania i ewaluacji	71
4. Załączniki.....	76
4.1. Aneks statystyczny – diagnostyczny	76
4.2. Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu strategii.....	76
4.3. Opis i wnioski z konsultacji społecznych	76
4.4. Indykatory wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych wraz z planem finansowym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biał Podlaska na lata 2015-2020	76

Wprowadzenie

Niniejsza strategia rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska jest wynikiem wspólnych ustaleń samorządu miasta Biała Podlaska i gminy wiejskiej Biała Podlaska oraz podpisania w dniu 7 sierpnia 2014r. porozumienia o wzajemnej współpracy i opracowaniu dokumentu wyznaczającego kierunki rozwojowe tego obszaru.

Strategia składa się z czterech zasadniczych części (tj. analityczno – diagnostycznej, strategicznej, wdrożeniowej oraz podsumowania) i obejmuje okres do 2020r. (z perspektywą do 2030r.). W części analityczno – diagnostycznej dokonano syntetycznej diagnozy obszaru na podstawie Aneksu statystyczno – diagnostycznego do niniejszego dokumentu określając potencjały i bariery oraz szanse rozwojowe w poszczególnych elementach składających się na funkcję obszaru, tj.: ekonomiczne podstawy funkcjonowania obszaru, poziom i warunki życia oraz relacje w sieci osadniczej. W części strategicznej wyznaczono wizję obszaru oraz misję partnerskich samorządów określając jednocześnie cele strategiczne i operacyjne oraz spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Część wdrożeniowa zawiera plan operacyjny, który zawiera zestawienie kierunków działań, jakie będą podejmowane w ramach przewidzianych celów operacyjnych strategii. Plan określa również rolę samorządu miasta i gminy w realizacji zaplanowanych zadań, jak i możliwe źródła finansowania działań ze środków zewnętrznych. W dalszej części określono struktury wdrażania oraz system monitorowania i ewaluacji.

Opisany w dokumencie Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska jest spójny z obszarem strategicznej interwencji: miasta subregionalne, wskazanym w Strategii rozwoju województwa lubelskiego na lata 2014 – 2020 (z perspektywą do 2030r.).

1. Część analityczno – diagnostyczna

1.1. Przesłanki tworzenie strategii rozwoju miejskiego obszaru – aktualizacji strategii rozwoju miasta oraz gminy

Przesłanki stworzenia nowego dokumentu strategicznego obszaru funkcjonalnego miasta Biała Podlaska wynikają z nowego okresu programowania do roku 2020. Logika programowania opiera się na powiązaniu oczekiwań europejskich odnośnie koncentracji na celach Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu – Europa 2020 z celami krajowymi wskazanymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka oraz zoperacjonalizowanymi w strategiach zintegrowanych. Najważniejsze wyzwania, przed którymi stoją polskie miasta i ich obszary funkcjonalne zostały również zidentyfikowane w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Kluczowe wyzwania rozwojowe kraju sformułowane zostały w oparciu o analizę potrzeb rozwojowych i potencjałów terytorialnych. Wyzwania te są punktem odniesienia dla formułowania Krajowej Polityki Miejskiej, a szczególnie jej celów oraz propozycji rozwiązań i instrumentów.

Wśród wyzwań rozwojowych zwraca się uwagę na zbyt małe tempo rozwoju niektórych ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych spowodowane niewystarczającą sprawnością funkcjonowania systemu osadniczego. Wpływ na opisany stan rzeczy ma m.in. niskim poziomem oferty usług publicznych, co w konsekwencji powoduje depopulację, bezrobocie strukturalne oraz niski poziom aktywności gospodarczej i inwestycyjnej. Na nowe podejście strategiczne i planistyczne wpływa również kumulacja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych powiązanych z degradacją techniczną, gospodarczą, społeczną i środowiskową przedkładającą się na pogorszenie jakości życia mieszkańców.

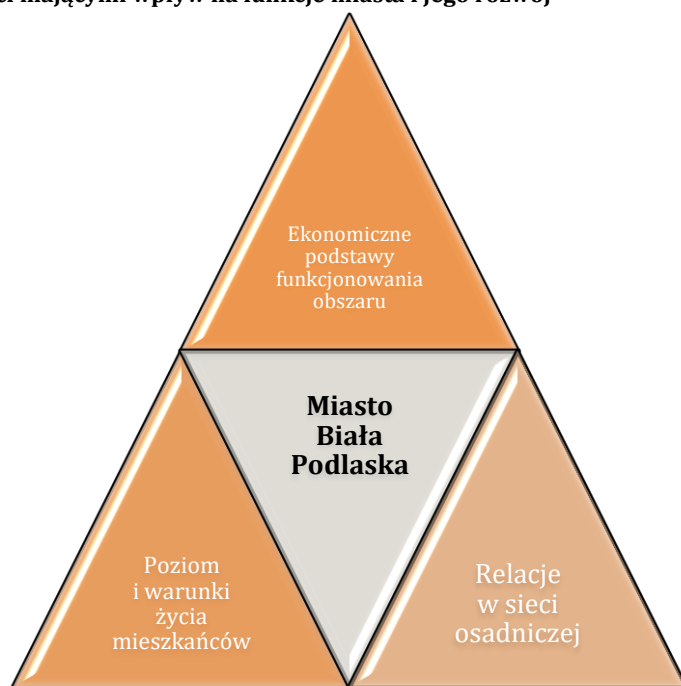
Postulatami, którym muszą sprostać nowoczesne miasta są: optymalizacja zarządzania zasobami wodnymi, ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z transportu, przemysłu, gospodarstw domowych nie podłączonych do systemu ciepłego przy jednoczesnym zapewnieniu zielonej infrastruktury. Ważny jest również aspekt poprawy efektywności energetycznej poprzez działania związane z kompleksową termomodernizacją budynków oraz instalacji mikroźródeł energii odnawialnych, a także modernizacji obecnie funkcjonujących jednostek wytwarzania energii oraz wdrażanie inteligentnych systemów pomiarowych. Cechą charakterystyczną obszarów miejskich jest wzrost liczby pojazdów i zwiększający się udział transportu drogowego w przemieszczaniu osób i ładunków, rosnące natężenie ruchu i zwiększające się obciążenie infrastruktury transportowej miast. W przypadku Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wzrost natężenia ruchu wiąże się również z nakładaniem się ruchu tranzytowego na ruch wewnętrzny. Postulaty dotyczące infrastruktury należy wiązać z postulatami dotyczącymi aspektu społecznego: trendami demograficznymi w szczególności prognozami przyrostu naturalnego oraz starzenia się społeczeństwa, włączeniem społecznym skoncentrowanym na bezrobociu, szkolnictwie zawodowym, a także zachodzących procesach suburbanizacji, które wiążą się z infrastrukturą komunikacyjną, wodno-kanalizacyjną, ochrony zdrowia, oświatową.

U podstaw nowej filozofii tworzenia strategii leży m.in. zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego, realizowana w szczególności dzięki wspieraniu działań zmierzających do wzmocnienia i wykorzystania wewnętrznych potencjałów danego obszaru.

1.2. Metodologia prac nad strategią

Biała Podlaska jako miasto subregionalne koncentruje funkcje gospodarcze i społeczne. Jest również miejscem dostarczania usług oraz uzupełniania oferty i funkcji miasta Lublina w świadczeniu usług publicznych istotnych dla mieszkańców miasta jak również mieszkańców otaczającego obszaru wiejskiego, a także świadczonych na zewnątrz regionu. Każda z tych funkcji generuje sieć powiązań społecznych, gospodarczych o różnym zasięgu i znaczeniu: subregionalnym, regionalnym, krajowym lub międzynarodowym. Podstawowym założeniem metodycznym zastosowanym przez zespół autorski była identyfikacja wszystkich funkcji jakie pełni miasto Biała Podlaska oraz relacji i powiązań między nim, a otoczeniem ze szczególnym uwzględnieniem gminy wiejskiej Biała Podlaska tworzącej wraz z miastem obszar funkcjonalny. W tym celu przeprowadzono analizę współzależności pomiędzy ekonomicznymi podstawami funkcjonowania miasta a poziomem i warunkami życia jego mieszkańców, i relacjami w sieci osadniczej¹. Takie podejście pozwoliło na określenie profilu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska.

Ryc. 1. Triada współzależności mający wpływ na funkcje miasta i jego rozwój

Źródło: opracowanie własne

Powyższe elementy składające się na funkcje miasta wymagają przeprowadzenia diagnozy, a następnie oceny i określenia celów strategicznych. Diagnozy dokonano w formie syntetycznej oceny określając potencjały i bariery rozwojowe. Wykorzystano analizę

¹ na podstawie: prof. dr hab. B. Domański, dr hab. A. Noworól (kier. zespołu), „Badanie funkcji, potencjału oraz trendów rozwojowych miast w województwie małopolskim, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Instytut Spraw Publicznych, Kraków 2010

poszczególnych czynników, w tym wskaźniki związane z pomiarem cech struktury przestrzennej, zawarte w Aneksie statystyczno-diagnostycznym stanowiącym załącznik do niniejszej strategii.

Z uwagi na nowe podejście w planowaniu strategicznym, diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej obszaru wymagała w większym, niż dotychczas stopniu uwzględnienia wymiaru terytorialnego, było to możliwe dzięki zawarciu następujących elementów:

- określenie podstawowych cech struktury przestrzennej obszaru,
- określenie różnicowań i specyfiki terytorium,
- analiza potencjałów rozwojowych w ujęciu terytorialnym,
- analiza spójności wewnętrznej,
- analiza profili i rozmieszczenia działalności gospodarczej, które wpływają na zróżnicowanie rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego,
- przedstawienie wpływu terytorialnego realizowanych dotychczas działań rozwojowych w obszarze objętym strategią.

W pierwszej kolejności autorzy strategii koncentrowali się nad **identyfikacją bazy ekonomicznej miasta** i oceną **rodzajów aktywności gospodarczej** obszaru na potrzeby, której posłużono się teorią bazy ekonomicznej miast. W szczególności przeprowadzono analizę dwóch oddziałujących wzajemnie na siebie elementów tj. działalności gospodarczej, której produkty kierowane są do odbiorców spoza miasta tj. egzogeniczna (zewnętrzna) oraz działalności, której produkty kierowane są do odbiorców z terenu miasta i otoczenia tj. endogeniczna (wewnętrzna). W kontekście rozwoju gospodarczego zwrócono również uwagę na ocenę następujących aspektów:

- trendów demograficznych, kapitału ludzkiego:
 - ocena wielkości i struktury lokalnego rynku pracy,
 - ocena aktywności społecznej;
- podejmowanych działań rozwojowych:
 - oferty inwestycyjne, tereny inwestycyjne,
 - infrastruktura techniczna,
 - atrakcyjność inwestycyjna,
 - wykorzystanie funduszy oraz instrumentów wsparcia przedsiębiorczości;
- działalności innowacyjnej, w tym zaplecze badawczo – rozwojowe uczelni, funkcjonujące instytucje oddziałujące na przedsiębiorczość;
- poziom rozwoju gospodarczego:
 - ilość oraz struktura podmiotów gospodarczych,
 - ilość oraz struktura gospodarstw rolnych,
 - nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach.

W dalszej kolejności ocenie podległy **czynniki demograficzne i społeczne**, które należą do najważniejszych wyznaczników rozwoju społeczno – gospodarczego przedkładają się bowiem bezpośrednio na **poziom i warunki życia oraz świadczą o kapitale ludzkim**. Oceny dokonano w zakresie:

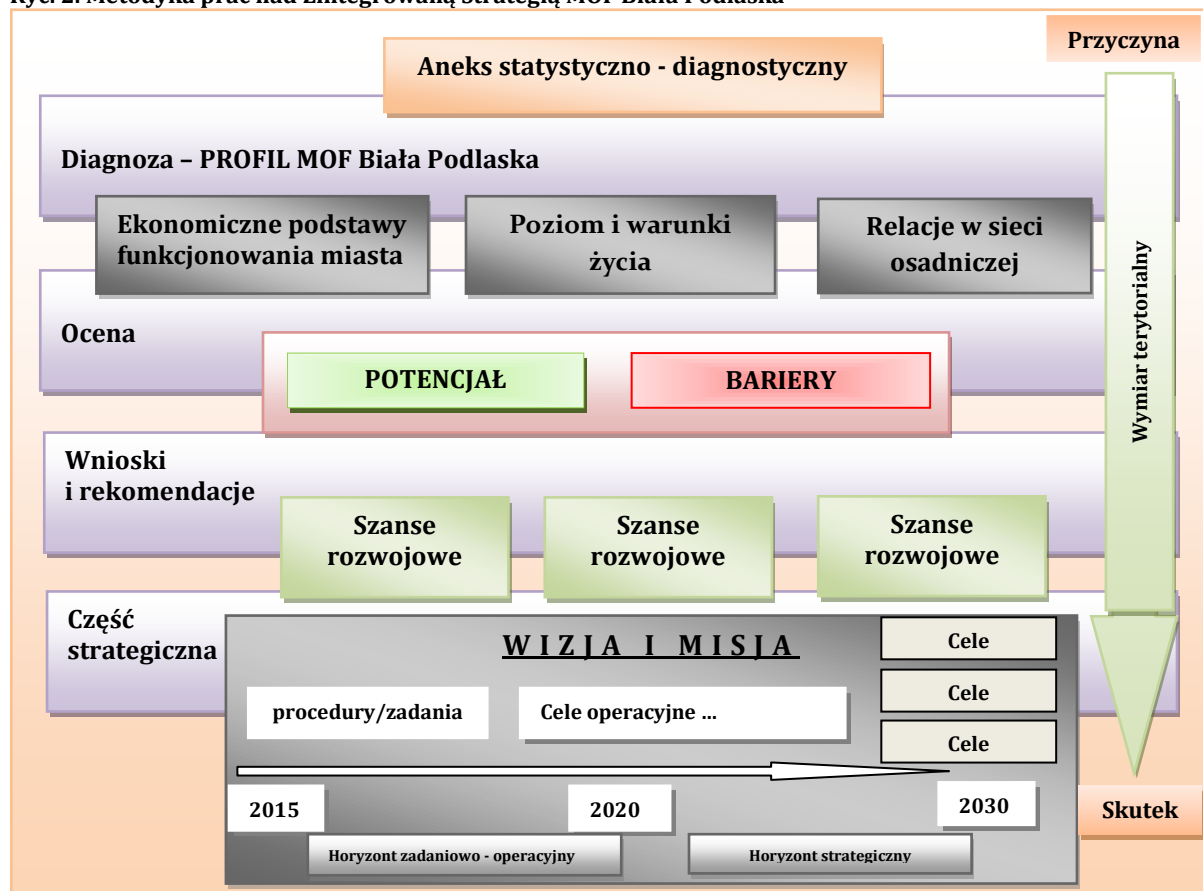
- poziomu i warunków życia:
 - stan demografii,
 - stan środowiska przyrodniczego i kulturowego,
 - stan i jakość infrastruktury mieszkaniowej,
 - zachorowalność mieszkańców,
 - dochody i źródło utrzymania mieszkańców,
 - poziom wykształcenia,

- stan bezrobocia i wykluczenia społecznego,
- stan bezpieczeństwa;
- stanu, jakości i dostępności usług publicznych:
 - infrastruktura techniczna niezbędna do funkcjonowania miasta (sieć wodno – kanalizacyjna, gazowa, energetyczna, komunikacyjna w tym teleinformatyczna),
 - infrastruktura społeczna niezbędna do świadczenia usług publicznych (administracyjna, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, kultury, szkolna i sportowa).

Końcowym elementem oceny uwarunkowań rozwoju i funkcjonowania miasta, była analiza relacji przestrzennych miasta z otoczeniem. Oceny dokonano ze szczególnym uwzględnieniem pełnionych przez miasto funkcji egzogenicznych (zewnętrznych), które z jednej strony świadczą o obszarze oddziaływania miasta wokół siebie tworząc tzw. obszar funkcjonalny, z drugiej strony w większym wymiarze przestrzennym świadczą o sile i potencjale rozwojowym miasta. Dokonując oceny koncentrowano się na następujących zagadnieniach:

- dostępność komunikacyjna,
- analiza powiązań funkcjonalnych w tym przepływ osób pomiędzy miastem Białą Podlaska a gminą wiejską Białą Podlaska (praca, oświata, ochrona zdrowia, administracja, usługi),
- proces suburbanizacji.

Ryc. 2. Metodyka prac nad Zintegrowaną Strategią MOF Białą Podlaska

Źródło: opracowanie własne

W oparciu o wyżej zdefiniowaną ocenę potencjałów i barier w tym przeprowadzone badania ankietowe sformułowano wnioski oraz rekomendacje, które obejmą m.in. identyfikację roli miasta Biała Podlaska i gminy wiejskiej Biała Podlaska oraz wskazanie interwencji ukierunkowanej na poprawę sytuacji gospodarczej oraz społecznej.

Podczas dalszych prac nad dokumentem, w części strategicznej, uwzględnienie wymiaru terytorialnego oznaczało konieczność wyznaczania celów rozwojowych, określenia zasad koordynacji i współpracy oraz doboru odpowiednich instrumentów w taki sposób, aby wykorzystać specyficzne uwarunkowania i zróżnicowane potencjały rozwojowe zidentyfikowane w części analityczno – diagnostycznej. Dlatego też przy pracach nad strategią, a w szczególności przy definiowaniu wizji i celów strategicznych kierowano się następującymi założeniami:

- wzmocnienie i lepsze wykorzystanie potencjałów obszaru,
- większa koncentracja i specjalizacja, zarówno w wymiarze tematycznym, jak i terytorialnym, przy wykorzystaniu potencjałów, decydujących o przewadze konkurencyjnej obszaru,
- programowanie rozwoju, a nie zaspokajanie bieżących potrzeb.

Zarządzanie strategiczne zostało uwarunkowane horyzontami czasowymi:

- 1) horyzont zadaniowo – operacyjny, do którego należą ustalenia związane z rodzajem zadań, sposobem realizacji i terminem, kosztem i finansowaniem. W tym horyzoncie czasowym dzięki wdrażaniu procedur i realizacji zadań osiągnięte zostaną cele operacyjne;
- 2) horyzont strategiczny – w dłuższej perspektywie do 2030r. pozwoli na osiągnięcie celów strategicznych.

1.3. Kontekst dokumentów strategicznych

Na system zarządzania rozwojem kraju składają się dokumenty strategiczne, w oparciu o które prowadzona jest polityka rozwoju w Polsce:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności - określająca główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej;
- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju - SRK 2020 - najważniejszy dokument określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020;
- 9 zintegrowanych, ponadsektorowych strategii, służących realizacji założonych celów rozwojowych: Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki – Dynamiczna Polska 2020; Strategia rozwoju kapitału ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku); Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko (BEiŚ); Strategia Sprawne Państwo; Strategia rozwoju kapitału społecznego; Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego; Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP; Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.

Długookresową oraz średniookresową strategię rozwoju kraju oraz 9 strategii zintegrowanych łączy spójna hierarchia celów i kierunków interwencji. W strategiach zintegrowanych nastąpiło odejście od wąskiego, sektorowego podejścia na rzecz integracji obszarów oraz przenikania się różnych zjawisk i procesów. Szczególną rolę w systemie pełni Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, która wskazuje zakres terytorialnego wpływu

interwencji realizowanych w ramach poszczególnych polityki publicznych, a więc również w ramach pozostałych strategii zintegrowanych na rozwój kraju. Przedstawia ona kluczowe dla rozwoju regionalnego wyzwania oraz zarysowuje cele rozwojowe w odniesieniu do różnego rodzaju obszarów uwzględniając funkcje przez nie pełnione, występujące potencjały oraz bariery. Dodatkowym elementem wspierającym wymiar terytorialny są również strategie ponadregionalne.

Ramy przestrzenne dla prowadzenia polityki rozwoju w Polsce, w tym realizacji poszczególnych strategii rozwojowych stanowi Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Jest to główny dokument strategiczny kreujący ład przestrzenny w Polsce oraz porządkujący zagadnienia związane z rozwojem, w którym przestrzeń traktowana jest jako płaszczyzna odniesienia dla działań rozwojowych.

Zgodnie z Ramowym Systemem Organizacji Programowania Strategicznego w Województwie Lubelskim funkcjonuje trzyszczeblowy system dokumentów strategicznych². Na najwyższym szczeblu znajduje się Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Drugim szczeblem programowania strategicznego jest Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego, natomiast trzecim są programy rozwoju i Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 (RPO WL 2014 – 2020), będące zasadniczym narzędziem realizacji Strategii, ocenianym pod kątem zgodności z celami strategicznymi.

1.4. Synteza diagnozy obecnej sytuacji obszaru

1.4.1. Ekonomiczne podstawy funkcjonowania obszaru

Zgodnie z teorią bazy ekonomicznej miast, system gospodarki miejskiej można podzielić na dwie podstawowe grupy:

- 1) egzogeniczna (zewnętrzna), ludność, która poprzez swoją działalność ukierunkowana jest na zewnątrz miasta (działalność eksportowa np. ludzie pracujący w przemyśle, eksporcie usług). Taka działalność związana jest z funkcjami miastotwórczymi;
- 2) endogeniczna (wewnętrzna), ludność, której działalność ukierunkowana jest do wewnątrz miasta i ta grupa ludzi pełni funkcje uzupełniające, np. usługi dla firm i ludności z terenu miasta.

O potencjale miasta decyduje przede wszystkim sektor egzogeniczny, który poprzez efekty mnożnikowe m.in. wzrost zatrudnienia, potrzeba usług uzupełniających wpływa na wzrost sektora endogenicznego. Założenia teorii bazy ekonomicznej wskazują, iż wysoki potencjał rozwojowy wykazują te miasta, które są zdolne do stworzenia silnej bazy ekonomicznej o wysokich lokalnych efektach mnożnikowych. Jest to podstawa do zdefiniowania funkcji miasta w zależności od tego, który sektor gospodarki tworzy bazę ekonomiczną miasta.

Gospodarcza funkcja miasta Biała Podlaska i obszaru

O potencjale rozwojowym miasta Biała Podlaska decyduje przede wszystkim **sektor handlu ukierunkowany na odbiorcę zewnętrznego** oraz **sektor transportu i gospodarki magazynowej**. W skali MOF Biała Podlaska odnotowano 11% przyrost firm transportowych, z czego na terenie miasta niecałe 2%. Na tle innych sektorów wyróżnia się sektor związany

² Ramowy System Organizacji Programowania Strategicznego w Województwie Lubelskim, UMWL, Zał. Do Uchwały Nr CII/1911/2012 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 marca 2012r.

z działalnością profesjonalną naukową i techniczną obejmujący badania i analizy związane z jakością żywienia oraz pozostałe badania i analizy techniczne. Zidentyfikowane sektory gospodarki świadczą usługi na zewnątrz, wykorzystują potencjał obszaru i wpływają na różnorodność gospodarczą, są również podstawą do rozwoju przedsiębiorczości z grupy egzo- i endogenicznej.

Działalność przedsiębiorstw z grupy endogenicznej opiera się głównie na funkcji miasta jako ośrodka subregionalnego poprzez świadczenie podstawowych usług dla ludności.

W kontekście ekonomicznych podstaw funkcjonowania miasta ocenie poddano następujące aspekty:

- **struktura lokalnego rynku pracy, trendy demograficzne oraz kapitał ludzki:**
 - według danych GUS na koniec 2012r. pracujący mieszkańcy miasta stanowili 88,4% ogółu pracujących na terenie MOF Biała Podlaska (15 224 osób). Od 2007 roku odnotowano niepokojące zjawisko zmniejszającej się liczby pracujących osób na terenie miasta, natomiast na terenie gminy wiejskiej sytuacja jest odwrotna;
 - do największych pracodawców analizowanego obszaru zaliczane są firmy z następujących sektorów: transportowy i gospodarka magazynowa - Aluteam Sp. z o.o., budowlana - Budomex Sp. z o.o., Vikking KTS Sp. z o.o., odzieżowa - Bialcom Barbara Chwesiuk. Wśród pracodawców instytucjonalnych powyżej 1 000 osób zatrudnia Izba Celną w Białej Podlaskiej oraz Wojewódzki Szpital Specjalistyczny;
 - na terenie MOF Biała Podlaska dominuje bezrobocie strukturalne, którego charakter wynika z niedostosowanych kwalifikacji pracowników do potrzeb gospodarki. W profilu struktury bezrobocia największą liczbę zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Kolejne wskaźniki świadczące o niekorzystnej sytuacji obszaru to: największa grupa bezrobotnych wśród osób w przedziale wiekowym 25 – 34 lata (ponad 30%) oraz stosunek liczby osób zarejestrowanych bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym (w 2013 r. był najwyższy i wynosił 10,3%);
 - jeżeli chodzi o trendy demograficzne MOF Biała Podlaska charakteryzuje się dodatnim przyrostem naturalnym (wg stanu na 2013r. w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wynosi 1,1, dla porównania na terenie województwa lubelskiego przyrost naturalny wyniósł -1,4);
 - istotnym elementem wpływającym na rozwój gospodarczy jest jakość kapitału ludzkiego. O potencjale obszaru w tym zakresie świadczą funkcjonujące wyższe uczelnie oraz aktywność obywateli w organizacjach pozarządowych;
 - Miasto Biała Podlaska posiada duży potencjał ekonomiczny, czego dowodem może być 3 miejsce (po Lublinie i Zamościu) w rankingu miast województwa lubelskiego obejmującego lata 2000 - 2010.
- **atrakcyjność inwestycyjna, podejmowane działania rozwojowe oraz funkcjonujące instytucje oddziałujące na przedsiębiorczość:**
 - w ogólnopolskich rankingach atrakcyjności inwestycyjnej podregion bialski od lat osiąga niekorzystne wskaźniki. Na terenie MOF Biała Podlaska łączna ilość istniejących terenów inwestycyjnych wynosi 336 ha z czego na terenie gminy 110 ha. W najbliższych latach planuje się utworzenie poprzez podział gruntów oraz uzbrojenie i wybudowanie dróg dojazdowych około 14,7 ha na terenie miasta i 73 ha na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska. Na atrakcyjność inwestycyjną negatywnie wpływa brak terenów inwestycyjnych o powierzchni całkowitej

powyżej 100 ha (wyjątkiem jest „Strefa Lotnisko”). Tereny inwestycyjne cechuje dobra dostępność komunikacyjna (droga krajowa nr 2/E30) i kolejowa (linia nr 2/E20), jednak ich atrakcyjność inwestycyjną ogranicza brak w programie implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku budowy odcinka autostrady A2; ograniczenie stanowi również brak obwodnicy wschodniej w ciągu dróg wojewódzkich 812-811;

- na rozwój gospodarczy obszaru wpływ ma położenie przygraniczne oraz bliskie sąsiedztwo jednego z największych w Polsce i Europie centrów logistycznych tworzone przez zespół terminali w dużej mierze położonych w miejscowości Małaszewicze. Lokalizacja bazy logistycznej oprócz przygranicznego położenia uwarunkowana została układem komunikacyjnym w skład którego wchodzi: paneuropejski korytarz transportowy nr II Berlin – Warszawa – Moskwa w ciągu magistrali linii kolejowej E20, będącej przedłużeniem magistrali Transsyberyjskiej oraz droga krajowa nr 2/E30 z Cork (Irlandia) do Omska (Rosja) będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN – T. W rozwijającej się światowej gospodarce szczególne znaczenie ma transport i przewozy intermodalne. W przeprowadzonej ocenie przykładem może być działalność jednej z firm w Małaszewiczach, która odbiera towary od klientów w Japonii dowozi do jednego z portów w: Tokio, Nagoja, Osaka lub Hahata, następnie kontenerowcami dostarcza do Szanghaju, skąd przeładowane zostają na pociągi i przewożone są do terminala intermodalnego w Małaszewiczach. Z Małaszewicz towary są dostarczane koleją lub drogami do dowolnej lokalizacji w Europie;
- szlaki handlowe³, które prowadzą przez obszar MOF Biała Podlaska to następujące trasy kolejowe z kursującymi pociągami intermodalnymi raz w tygodniu:
 - Wschodnie Chiny-Europa, z hubu logistycznego zachodnim korytarzem kolejowym w Chinach, przez Kazachstan, Rosję i Białoruś,
 - Japonia, z Szanghaju do Europy, prowadzi przez Chengdu (ważne centrum przemysłu motoryzacyjnego) i północno-zachodni korytarz kolejowy w Chinach, koleją transsyberyjską w Rosji i dalej przez Białoruś;
- obszar cechuje dobra dostępność do usług wysokospecjalistycznych (PSW w Białej Podlaskiej, Centrum Badań nad Innowacjami w zakresie zdrowia, technologii informatycznych oraz źródeł energii odnawialne, Regionalne Centrum Badań środowiska rolnictwa i technologii innowacyjnych EKO-AGRO-TECH oraz AWF w Białej Podlaskiej – Regionalny Ośrodek Badań i Rozwoju). Również pod względem obsługi inwestora miasto jest dobrze przygotowane m.in. utworzono Lokalny System Informacji i Kooperacji Gospodarczej dla miasta Biała Podlaska (na terenie gminy brak jest takiego systemu). Pod względem instytucjonalnym oprócz instytucji otoczenia biznesu (5 podmiotów) wpływ na profil gospodarczy obszaru ma lokalizacja urzędów administracji publicznej związanych z obsługą ruchu granicznego, w tym główna siedziba Izby Celnej;
- na tle regionu miasto Biała Podlaska korzystnie wypada w zakresie ilości firm działających w branży informatyki i automatyki, jest na trzeciej pozycji po Lublinie;
- obszar wykazuje również potencjał w zakresie turystyki. W 2013r. pod względem liczby osób korzystających z noclegów miasto Biała Podlaska znajdowało się na

Dobra dostępność do usług
wysokospecjalistycznych

³ W obu przypadkach trasy kończą się w Małaszewiczach

piątej pozycji w regionie. Atrakcyjność i konkurencyjność turystyczna powinna być oparta o: (1) sieciowy liniowy, transgraniczny produkt turystyczny (2) specjalizację turystyczną wyróżniającą obszar w skali regionu i kraju bazującą na potencjale obszaru w zakresie sportu, aktywnego wypoczynku i rekreacji;

- wśród prowadzonych działań rozwojowych obszar wyróżnia aktywność przedsiębiorców w zakresie pozyskanych środków finansowych na zakładanie i rozwój firm. Z przeprowadzonego *benchmarkingu* miast konkurencyjnych wynika, iż miasto Biała Podlaska pod tym względem wyprzedziło Zamość i Chełm. Dobrym prognozą jest to, iż wśród przedsiębiorców z terenu MOF Biała Podlaska najwięcej umów o dofinansowanie inwestycji podpisały mikroprzedsiębiorstwa (43 umowy w ramach RPO WL), natomiast małe i średnie podpisały o połowę mniej (łącznie 22 umowy). Działalność rozwojowa przedsiębiorców związana jest również z dofinansowaniem inwestycji w ramach krajowego programu PO Innowacyjna Gospodarka, którego wsparcie finansowe dotyczyło: nowej technologii produkcji okien PCV, nowej usługi kurierskiej, planu promocji firmy z branży budowlanej – stolarka drzwiowa, optymalizacji wymiany informacji między systemami informatycznymi firmy transportowej oraz wdrożenia innowacyjnych systemów B2B w firmie handlowej i spedycyjno-logistyczno-transportowej.
- **zaplecze badawczo – rozwojowe, działalność innowacyjna:**
 - obszar MOF Biała Podlaska dysponuje nowoczesnym zapleczem naukowo – badawczym, które funkcjonuje przy Państwowej Szkole Wyższej w Białej Podlaskiej oraz przy Akademii Wychowania Fizycznego, Zamiejscowego Wydziału AWF w Białej Podlaskiej. Infrastruktura badawczo – naukowa Państwowej Szkoły Zawodowej funkcjonuje w ramach: Centrum Badań nad Innowacjami oraz Regionalnego Centrum Badań środowiska rolnictwa i technologii innowacyjnych „EKO-AGRO-TECH”, stwarza możliwość współpracy z sektorem: **medycznym, energetycznym (w tym odnawialne źródła energii), drogowym, kolejowym, lotniczym, branżą budowlaną, a także z sektorem turystycznym, przetwórstwa spożywczego i branżą hodowlaną**. Natomiast infrastruktura badawcza i innowacyjna Zamiejscowego Wydziału AWF funkcjonująca w ramach Regionalnego Ośrodka Badań i Rozwoju (13 laboratoriów badawczych) stwarza możliwości do wykorzystania na rzecz gospodarki w strategicznych dziedzinach badawczych: **biochemia, biomechanika, fizjologia, kinezylogia, elektromiografia, kosmetyka, diagnostyka molekularna, technologia rehabilitacji, narządu ruchu, diagnostyka postaw ciała, psychomotoryka**;
 - dodatkową możliwość współpracy i rozwoju gospodarczego obszaru stwarza otwarte w ramach ośrodka badań: Centrum Upowszechniania Wyników Badań i Obsługi Przedsiębiorców oraz Centrum Udostępniania Informacji Naukowej. Infrastruktura badawczo – rozwojowa, którą dysponuje obszar jest podstawą do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej dla działalności przemysłowej oraz zaawansowanej technologicznie, w szczególności do rozwoju firm z branży **medycznej, farmaceutycznej, fizjoterapeutycznej, kosmetycznej, informatyczno-psychologicznej**.
- **poziom rozwoju gospodarczego:**
 - wg sekcji PKD 2007 na terenie MOF Biała Podlaska w 2013r. zarejestrowanych było 6 373 podmiotów prywatnych z czego 83% na terenie miasta. Pod względem wzrostu

Działalność profesjonalna
naukowa i techniczna
484 podmioty

liczby podmiotów w latach 2009 – 2013 większą dynamikę odnotowuje gmina wiejska Biała Podlaska (23%) niż miasto (9%). Wg przeprowadzonego *benchmarkingu* miast konkurencyjnych pod względem wskaźnika przedsiębiorczości miasto Biała Podlaska osiąga średni wynik wyprzedzając Chełm i od 2011r. Przemysław;

- obszar MOF Biała Podlaska bardzo niekorzystnie wypada pod względem wskaźnika nakłady inwestycyjne i wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach, wskaźnik ten świadczy o kondycji przedsiębiorstw i ich potencjale rozwojowym. Wg stanu na koniec 2012r. nakłady inwestycyjne przedsiębiorców z terenu miasta Biała Podlaska stanowią 60% średniej krajowej i plasują na przedostatniej pozycji przed Przemysławem, a poniżej takich ośrodków jak: Zamość, Suwałki, Chełm. Konsekwencją jest mała wartość środków trwałych, która dla miasta Biała Podlaska w 2012r. wynosiła 25 860 zł, podczas gdy średnia krajowa wynosiła 40020 zł, więcej natomiast niż średnia wojewódzka 21 409 zł;
- w strukturze podmiotów pozytywnym zjawiskiem w ostatnich 7 latach jest wzrost ilości spółek prawa handlowego (o 49%) oraz spółek z udziałem kapitału zagranicznego (o 76%). Świadczy to o rosnącym potencjale gospodarczym zarówno przedsiębiorstw jak i obszaru. Natomiast w podziale ze względu na wielkość przedsiębiorstwa wg stanu na koniec 2013 r. mikro przedsiębiorstwa stanowiły aż 95%. W ostatnich latach niepokojące jest zjawisko spadającej liczby małych i średnich podmiotów;
- na rozwój gospodarczy obszaru wpływ ma również sektor rolniczy. Wg stanu na koniec 2010r. na terenie MOF Biała Podlaska istniało 3738 gospodarstw rolnych. Pod względem wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej obszar zaliczany jest jako średnio-słaby uzyskując 56,5 pkt (średnia dla województwa 74,1 pkt, kraj 66,6 pkt)⁴. W strukturze wielkości gospodarstw dominują małe gospodarstwa do 5 ha, gospodarstw powyżej 15 ha jest około 6% wśród, których wielkoobszarowe powyżej 50 ha użytków rolnych jest 12, co stanowi zaledwie 0,3% wszystkich gospodarstw (dane: 2011r. region – 1,1%, kraj – 2,8%). Z uwagi na słabą jakość gleb przeważają grunty pod zasiewami oraz łąki trwałe. Przedkłada się to na chów i hodowlę zwierząt. Potencjałem obszaru w tym zakresie jest chów i hodowla zwierząt powyżej 10 DJP⁵ wg następujących rodzajów i ilości:
 - 10 gospodarstw rolnych zajmujących się chowem i hodowlą bydła,
 - 10 gospodarstw rolnych zajmujących się chowem i hodowlą trzody chlewnej,
 - 2 gospodarstwa rolne zajmujące się chowem i hodowlą drobiu tj. indyki i brojlery oraz 1 gospodarstwo zajmujące chowem i hodowlą danieli;
- wykazana w powyższym punkcie ilość i struktura gospodarstw rolnych oraz zlokalizowane na terenie obszaru zakłady przemysłu rolno-spożywczego (mleczarnia, produkcja pasz, przetwórstwo mięsne), a także nadwyżki siana stwarzają możliwości pozyskania energii ze źródeł odnawialnych. Wykorzystanie biomasy będącej produktem ubocznym rolnictwa oraz pozostałości przemysłu rolno-spożywczego pozwoliłyby na zachowanie podstawowej funkcji rolnictwa, którą jest produkcja żywności i jednocześnie wytwarzanie energii odnawialnej;

Sekcja handel hurtowy
i detaliczny:
1688 podmiotów

⁴ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

⁵ DJP – duża jednostka przeliczeniowa inwentarza – umowna jednostka liczebności zwierząt hodowlanych w gospodarstwie, według polskich norm odpowiadająca jednej krowie o masie 500 kg

- o opisany potencjał obszaru stwarza możliwość powstania dodatkowej, obok **handlu, transportu i turystyki oraz działalności profesjonalnej naukowej i technicznej** funkcji rozwojowej, z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, w tym przede wszystkim ochrony środowiska, w szczególności poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń. Oferowany przez obszar zasób energetyczny oparty na biomasie po przetworzeniu wykorzystany byłby do produkcji energii pierwotnej. W przypadku biogazowi wytworzona energia elektryczna mogłaby zostać spożytkowana na potrzeby gospodarstw, nadwyżka natomiast sprzedawana do lokalnego operatora dystrybucyjnego. Ciepło odpadowe może znaleźć zastosowanie w ogrzewaniu budynków użyteczności publicznej oraz pozostałych obiektów i budynków mieszkalnych. Inne możliwe rozwiązania to jako alternatywne paliwo dla pojazdów rolniczych, pojazdów ciężarowych i osobowych. Jest to także sposób na aktywizację lokalnej społeczności m.in. poprzez utworzenie **spółdzielni energetycznej**. Dodatkowe możliwości pozyskania energii ze źródeł odnawialnych stwarza potencjał obszaru w zakresie promieniowania słonecznego. MOF Biała Podlaska położony jest w obszarze o najkorzystniejszych warunkach do rozwoju energetyki słonecznej oraz o wysokim rocznym promieniowaniu całkowitym powyżej 3800 MJ/m². Energia promieniowania słonecznego może być wykorzystywana w dwojaki sposób: do ogrzewania wody lub innej cieczy z zastosowaniem kolektorów słonecznych i do przetwarzania jej na energię elektryczną w ogniwach fotowoltaicznych.

Potencjał	Bariery
• kształtujące się specjalizacje obszaru związane z handlem, transportem i gospodarką magazynową oraz działalnością profesjonalną naukową i techniczną, • funkcjonujące firmy z branży transportowo – logistycznej również świadczące usługi dla transportu w tym zabudowa naczep do przewozu różnych produktów, techniki kontenerowe itp., • położenie przygraniczne oraz bliskie sąsiedztwo jednego z największych w Polsce i Europie centrów logistycznych tworzonych przez zespół terminali, • możliwość wykorzystania terenów inwestycyjnych po byłym lotnisku na funkcje lotniska cargo, regionalne centrum handlu i inne, • układ komunikacyjny: paneuropejski korytarz transportowy nr II Berlin – Warszawa – Moskwa – przedłużenie magistrali transyberyjskiej (Chiny, Japonia); droga krajowa będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN-T, • lokalizacja urzędów związanych z obsługą ruchu granicznego (Izba Celna), • nowoczesne zaplecze naukowo – badawcze funkcjonujące przy Państwowej Szkole Wyższej w Białej Podlaskiej i Zamiejscowym Wydziale AWF w Białej Podlaskiej, • potencjał obszaru do produkcji energii ze źródeł odnawialnych.	• zbyt słabo rozwinięta infrastruktura transportowa, w tym brak w planach do 2020 r. budowy autostrady A2, • niewykorzystany teren byłego lotniska, • mała ilość terenów inwestycyjnych, szczególnie o powierzchni powyżej 50 ha, • brak specjalnej strefy ekonomicznej, • zbyt mała koncentracja działań ukierunkowanych na specjalizacji obszaru (wspólne działania miasta, gminy oraz wyższej uczelni), • niekorzystny wskaźnik nakłady inwestycyjne i wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach, • zbyt mała ilość grup producentów rolnych.
Szanse rozwojowe	
Szans rozwojowych należy upatrywać w koncentracji działań samorządów tworzących MOF Biała Podlaska ukierunkowanych na rozwój i wykorzystanie specjalizacji gospodarczych obszaru. Wykorzystanie wewnętrznego potencjału i czytelna specjalizacja w usługach transportowych, logistycznych, gospodarce magazynowej, działalności naukowej i technicznej zwiększy rozpoznawalność obszaru oraz wpłynie na jego konkurencyjność. Szansą rozwojową obszaru jest kreowanie oraz tworzenie przez samorząd możliwości do rozwoju transportu intermodalnego – powiązanie transportu kolejowego, drogowego oraz lotniczego oraz utworzenie terenów inwestycyjnych z przeznaczeniem na przetwórstwo przemysłowe i usługi (na bazie	

byłego lotniska). Zgodnie z opracowaniem pn. „Analiza koncepcji zagospodarowania i wykorzystania byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej w celu wzmocnienia oferty inwestycyjnej Makroregionu Polski Wschodniej”⁶, teren byłego lotniska może być wykorzystany m.in. do realizacji projektów w zakresie:

- Stacja obsługi hangarowej dużych samolotów,
- Recykling dużych samolotów (Szacuje się, że do 2020 roku na terenie samej UE wycofanych z eksploatacji zostanie ponad 6000 samolotów).
- Centrum Handlu Hurtowego.

Niezbędnym elementem dalszego rozwoju kluczowych sektorów są odpowiednio wykształcone kadry. Elementem wpływającym na rozwój obszaru jest zaplecze badawczo – rozwojowe:

- Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej:
 - Centrum Badań nad Innowacjami w zakresie zdrowia, technologii informatycznych oraz źródeł energii odnawialnej,
 - Regionalne Centrum Badań Środowiska rolnictwa i technologii innowacyjnych „EKO-AGRO-TECH”

Oferta naukowo – badawcza kierowana jest do następujących sektorów: medyczny, energetyczny (w tym odnawialne źródła energii), drogowy, kolejowy, lotniczy, branży budowlanej, sektor turystyczny, przetwórstwa spożywczego i branży hodowlanej.

- Zamiejscowy Wydział AWF w Białej Podlaskiej:
 - Regionalny Ośrodek Badań i Rozwoju wraz z Centrum Upowszechniania Wyników Badań i Obsługi Przedsiębiorców,
 - Centrum Udostępniania Informacji Naukowej,
- Zaplecze naukowo – badawcze może być wykorzystane zarówno przez istniejące przedsiębiorstwa oraz wpłynąć na przyciągnięcie kolejnych inwestorów szczególnie w nowoczesnych branżach z zastosowaniem informatyki i automatyki m.in.: medycznej, farmaceutycznej, fizjoterapeutycznej i kosmetycznej.

Dodatkową gałęzią rozwojową może być wykorzystanie potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii. Inną wspomagającą gałęzią gospodarczą jest turystyka transgraniczna oraz rekreacyjna – aktywna.

Bliskość granicy oraz infrastruktura transportowo – logistyczna stwarza możliwości do wykorzystania potencjału gospodarstw rolnych w zakresie przetwórstwa rolno – spożywczego.

1.4.2. Poziom i warunki życia mieszkańców

Na poziom i warunki życia mieszkańców składają się przede wszystkim lokalny rynek pracy, dostęp do oświaty i infrastruktury sportowej, a także opieka zdrowotna, pomoc społeczna, warunki mieszkaniowe oraz jakość rządzenia na danym terenie. Ocenie podległy następujące aspekty:

- **stan demografii:**
 - wskaźnikiem wyróżniającym obszar na tle województwa lubelskiego jest **dodatni przyrost naturalny**. Wg danych GUS w 2013 r. MOF Biała Podlaska zamieszkiwało 71 442 osoby, w porównaniu do 2007 r. liczba ta wzrosła o 1080 osób, przy czym wzrost zauważalny jest na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska. Związane jest to z postępującym zjawiskiem suburbanizacji, co pociąga za sobą konieczność rozbudowy infrastruktury celem zapewnienia odpowiedniego poziomu i warunków życia;
 - z przeprowadzonego benchmarkingu miast konkurencyjnych dotyczącego porównania potencjału demograficznego poprzez przyrost naturalny na 1000 ludności, miasto Biała Podlaska osiąga **najlepszy wynik spośród analizowanych miast subregionalnych** Polski Wschodniej. Podobnie wypada pod względem wskaźnika saldo migracji ustępując miejsca jedynie Suwałkom;
 - analiza zmian struktury ludności Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego potwierdza tendencje ogólnokrajowe i wskazuje na **postępujący proces starzenia się społeczeństwa**. Proces jest uwarunkowany dwoma zjawiskami: wydłużenie się trwania życia oraz niskim poziomem dzietności. Taka sytuacja w przyszłości

Bardzo dobry wynik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców: 1,1
Województwo lubelskie: -1,4

⁶ Analiza koncepcji zagospodarowania i wykorzystania byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej w celu wzmocnienia oferty inwestycyjnej Makroregionu Polski Wschodniej, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2013r.

wpłynie na zmniejszenie się podaży siły roboczej na rynku pracy oraz utrudnienia w systemie zabezpieczenia społecznego;

- o przy planowaniu rozwoju obszaru oprócz analizowanych powyżej elementów należy wziąć pod uwagę **prognozy demograficzne**.

W 2035 r. obszar miejski będzie zamieszkiwało o 2680 osób mniej (ok. 12 %), natomiast obszar wiejski o 8911 osób mniej (10 %)

▪ **stan środowiska przyrodniczego i kulturowego:**

- o obszary chronione znajdujące się wyłącznie na terenie gminy i zajmują powierzchnię 45,6 ha. Brak jest obszarów Natura 2000;
- o obszar wyróżnia rzeka Krzna będąca lewostronnym dopływem Bugu (o długości 31,5 km na terenie MOF-u, przy czym długość odcinka miejskiego rzeki wynosi 9,75 km). Rzeka dzieli miasto na dwie odmienne krajobrazowo części. **Dolina rzeki Krzny wymaga przeprowadzenia kompleksowej rewitalizacji;**
- o Program Przywracania Rzeki Miastu opiera się na aktywizacji środowisk lokalnych: przedsiębiorców, szkół oraz obu działających w mieście uczelni wyższych, a także organizacji pozarządowych, grup zainteresowań, pasjonatów, popularyzatorów sportu itd. Program stanowi również trzon budowy nowego wizerunku i marki Białej Podlaskiej – miasta konkurującego z innymi ośrodkami miejskimi jakością życia (kulturą dobrego życia);
- o w wyniku pomiarów przeprowadzonych w roku 2011, w stacji Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska przy ul. Orzechowej stwierdzono przekroczenie stężeń pyłu zawieszonego PM10, tym samym obszar ten został sklasyfikowany do klasy C- strefa o ponadnormatywnej liczbie przekroczeń stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego;
- o wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „środowisko” miasto Biała Podlaska zajęła bardzo wysoką 2 pozycję otrzymując **99,9 pkt;**
- o w zakresie dostępności do dóbr kultury pozytywnym zjawiskiem jest **zwiększająca się liczba czytelników** w ciągu roku oraz **wzrost ilości wypożyczonych książek** na zewnątrz. W 2013r. w porównaniu z 2012r. o 7 139 osób **mniej osób skorzystało z usług kina** (76 696 osób). Wśród instytucji kultury na wyróżnienie zasługuje Muzeum Południowego Podlasia oraz jego Oddział Martylogiczno – Historyczny. Zbiór 1400 ikon rosyjskich XVII-XIX wieku jest **jednym z największych kolekcji w Polsce**. Bogactwo posiadanych zbiorów oraz przeprowadzane cykliczne lekcje i konkursy wpływają na liczbę zwiedzających. W 2013 r. liczba osób zwiedzających wyniosła 21 689 (o 14 867 więcej w porównaniu do roku poprzedniego). Ponadto od 2013r. muzeum wzięło udział w projekcie „Międzynarodowy szlak książąt Radziwiłłów” (projekt międzynarodowy realizowany na terenie Polski, Litwy i Białorusi).

Opracowany przez UM Biała Podlaska Program Przywracania Rzeki Miastu w latach 2015 – 2020 w ramach Strategicznych Inwestycji Terytorialnych

W kategorii „środowisko” Biała Podlaska zajmuje 2 pozycję w ogólnopolskim rankingu powiatów grodzkich

▪ **stan i jakość infrastruktury mieszkaniowej:**

- o analiza dla MOF Biała Podlaska wskaźnika liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w latach 2007 – 2012 dostarcza informacji o **niskiej dynamice przyrostu budownictwa mieszkalnego;**

- jakość infrastruktury mieszkaniowej na terenie miasta jest większa niż na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska. Świadczy o tym większy odsetek mieszkań wyposażonych w podstawowe instalacje, tj.: wodociąg, łazienkę, centralne ogrzewanie. Z przeprowadzonej analizy w latach 2007 - 2012 wynika, iż pomiędzy obszarem miejskim, a wiejskim największe dysproporcje są w zakresie wyposażenia w łazienkę i centralne ogrzewanie. Od 2007 r. na terenie wiejskim największa dynamika jest odnotowywana w zakresie doposażanie mieszkań w łazienkę i instalację wodociągową;
- wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „warunki mieszkaniowe” miasto Biała Podlaska zajęło **12 pozycję** uzyskując 54 pkt na 100 możliwych (podobnie jak Toruń, Jaworzno, Jastrzębie Zdrój), dla porównania inne miasta zajęły: Lublin – 47 miejsce, Siedlce – 60, Białystok – 56;
- na poprawę warunków mieszkaniowych miały wpływ działania prowadzone przez Miasto Biała Podlaska, spółdzielnie mieszkaniowe oraz wspólnoty mieszkaniowe, a także podmioty indywidualne. Przeprowadzono m.in. termomodernizację w prawie 70. wielorodzinnych obiektach mieszkalnych. Istnieje potrzeba kontynuacji działań z zakresu poprawy efektywności energetycznej w oparciu o dokładną inwentaryzację i określony kompleksowy plan operacyjny w ramach lokalnego planu gospodarki niskoemisyjnej.
- **zachorowalność mieszkańców:**
 - analiza zachorowalności mieszkańców na wybrane choroby w 2011 roku wskazuje, iż obszar cechuje **mała zachorowalność na gruźlicę** względem powiatów z terenu województwa lubelskiego. Jeżeli chodzi o inne choroby zachorowalność jest na średnim poziomie tj.: cukrzyca (39 – 55 na 10 tys. mieszkańców, w odniesieniu do największej zachorowalności 66 – 107 na 10 tys. mieszkańców), nowotwór (21 – 30 na 10 tys. mieszkańców, w odniesieniu do największej zachorowalności 41-67 na 10 tys. mieszkańców), zawał serca (9 – 15 na 10 tys. mieszkańców, w odniesieniu do największej zachorowalności 31 – 74 na 10 tys. mieszkańców). Istnieje potrzeba zwiększenia działań profilaktycznych oraz dostępności do lekarza specjalisty.
- **dochody i źródła utrzymania mieszkańców:**
 - niski poziom miesięcznego wynagrodzenia brutto, które w 2013r. stanowiło 89,3% w relacji do średniej krajowej;
- **poziom wykształcenia:**
 - ważnym wskaźnikiem związanym z poziomem wykształcenia jest zdawalność egzaminów maturalnych. Z przeprowadzonego benchmarkingu miast konkurencyjnych miasto Biała Podlaska osiąga średni wynik (72% zdawalności) zajmując trzecie miejsce po Puławach (73% zdawalności) i Suwałkach (76% zdawalności), gorzej wypada Chełm (67% zdawalności) i Zamość (70% zdawalności).
 - wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „edukacja” miasto Biała Podlaska **zajmuje 9. miejsce w skali kraju** uzyskując 68,6 pkt, potwierdza się gorsza pozycja Chełma i Zamościa;
 - poziom wykształcenia mieszkańców rośnie, czego odzwierciedleniem jest zwiększający się odsetek osób z wykształceniem wyższym i malejący udział osób z wykształceniem podstawowym. Jest to możliwe dzięki lepszej dostępności dzieci

Dobra poziom edukacji na
terenie miasta Biała Podlaska

i młodzieży do coraz wyższej jakości kształcenia, a także coraz lepszemu wyposażeniu szkół w pomoce i sprzęt komputerowy. Wg NSP 2011 na terenie Miasta Biała Podlaska największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem średnim i policealnym (37,9% ogółu ludności), kolejną grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (22,%), a na trzecim miejscu osoby z wykształceniem zawodowym (16,8%). Najmniejszy odsetek, bo tylko 0,6%, stanowiły osoby bez wykształcenia szkolnego bądź nieukończoną szkołą podstawową.

▪ **stan bezrobocia i wykluczenia społecznego:**

- **niekorzystnie przedstawia się sytuacja pod względem stopy bezrobocia**, która na terenie miasta Biała Podlaska w 2013r. wynosiła 16,6%, dla porównania na terenie powiatu bialskiego 16%, natomiast w województwie lubelskim 14,4%. Spośród miast subregionalnych regionu gorszy wskaźnik odnotowano tylko w Chełmie. Niepokojący jest również od 2010 r. stały wzrost tego wskaźnika;
- według stanu na 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska 83% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (4 710 osób) stanowili bezrobotni z terenu miasta;
- bezrobocie ma charakter strukturalny, istnieje potrzeba dostosowania kwalifikacji pracowników do potrzeb gospodarki;
- jeżeli chodzi o liczbę osób korzystających z pomocy społecznej to wg danych GUS w 2012 r. korzystało z niej 1 598 gospodarstw domowych (4 950 osób). Najwięcej osób korzysta z pomocy społecznej na terenie gminy wiejskiej prawie 14% ludności, na terenie miasta nieco ponad 5% ogółu ludności. W analizowanym **okresie zauważalny jest wzrost wydatków na pomoc społeczną**, któremu jednocześnie towarzyszy spadek liczby rodzin korzystających z tych świadczeń (liczbę osób korzystającej z pomocy społecznej ogranicza rygorystyczne kryterium dochodowe).

Niekorzystny poziom wskaźnika bezrobocia (stosunek liczby osób zarejestrowanych bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym - w 2013 r. wynosił 10,3 %)

Wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „praca” miasto Biała Podlaska osiąga słaby wynik zajmując 48. miejsce. Dla porównania Lublin - 28. Miejsce. Gorsze miejsca zajmują Chełm i Zamość.

▪ **stan bezpieczeństwa:**

- o poziomie bezpieczeństwa ludności na terenie MOF Biała Podlaska świadczy wartość wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw. Na terenie miasta Biała Podlaska wskaźnik ten wg danych GUS na koniec 2013r., **w porównaniu do średniej dla województwa lubelskiego był wyższy o 5 jednostek**. Największa efektywność została odnotowana w przypadku wykrywalności sprawców przestępstw drogowych (98,8%), na drugim miejscu przestępstw o charakterze gospodarczym (79 %) oraz na kolejnej pozycji o charakterze kryminalnym (64%). Z uwagi na przygraniczne położenie niezbędne jest dalsze wzmocnienie działań służb m.in. poprzez dosprzętowanie. Dodatkowo na stan bezpieczeństwa mieszkańców obszaru wpływa lokalizacja Placówki Straży Granicznej w Białej Podlaskiej, która należy do struktury Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej.

Wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „poziom bezpieczeństwa” miasto Biała Podlaska zajmuje 6. miejsce w kraju uzyskując 82 pkt. Dla porównania Lublin jest 48., Zamość i Chełm zajmują miejsca w czwartej dziesiątce.

▪ **jakość rządzenia:**

- o jakości rządzenia świadczą dochody gminy, skala prowadzonych inwestycji, pozyskane środki zewnętrzne, zadłużenie. Bezpośredni wpływ na wymienione

elementy składowe procesu rządzenia ma praktyka planowania strategicznego i planistycznego. W analizowanym okresie dochody gminy wiejskiej jak i miejskiej wykazują tendencję wzrostową. Na terenie gminy wiejskiej wartość dochodów w 2013r. w porównaniu do roku 2007 wzrosła o 33%, a na terenie miasta o ok. 40%. Z jednej strony jest to wynik polityki państwa w zakresie finansowania jednostek samorządu terytorialnego, z drugiej zaś świadczy o rozwoju samej gminy i jej zdolności do pozyskiwania dochodów własnych, głównie poprzez udział w podatkach CIT i PIT, a także właściwe kształtowanie stawek podatku lokalnego. Na terenie miasta wartość dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest wyższa niż średnia wojewódzka, która w 2013r. wynosiła 3 402,56 zł. Wartość wskaźnika na terenie gminy, była znacznie niższa niż średnia wojewódzka, a nawet niż średnia z powiatu bialskiego (3 137,28 zł) o ok. 20%;

- porównując miasto do wybranych miast powiatowych można zauważyć, że wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca kształtują się na porównywalnym poziomie. Łączna wartość wydatków inwestycyjnych poniesiona przez oba samorządy w omawianym okresie wynosiła 225 621 894, 28 zł. Wpływ na skalę prowadzonych inwestycji ma wartość pozyskanych przez samorządy dofinansowań na ich realizację. W ramach realizowanych projektów inwestycyjnych otrzymały łącznie 113 886 302,98 zł dofinansowania, z czego, 37,8% stanowiło dofinansowanie na infrastrukturę komunalną, kolejno na infrastrukturę drogową i transport publiczny - 22,5%, a najmniej na projekty wspierające Społeczeństwo Informatyczne - 5,4%;
- z wieloletniej prognozy finansowej wynika, że zadłużenie miasta na koniec 2011 roku kształtowało się na poziomie 123,3 mln, natomiast gminy wiejskiej 11,7 mln zł. Dla miasta w perspektywie do 2025 roku zostanie zredukowane do kwoty ok. 8 mln zł, natomiast do 2020 r. gmina wiejska nie będzie posiadała zadłużenia.

O jakości rządzenia w gminie decyduje również praktyka planowania strategicznego i stopień realizacji poszczególnych dokumentów planistycznych. Samorządy posiadają większość z wymaganych prawem dokumentów strategicznych, starając się je na bieżąco wdrażać i monitorować. Dokonują również aktualizacji dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Obecnie główny wysiłek planistyczny skierowany jest na zaktualizowanie wszystkich miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących miejski obszar gminy, a także na przygotowanie kompleksowego programu redukcji emisji CO₂.

▪ **jakość życia - ranking**

- wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „**jakość życia**” miasto Biała Podlaska **zajmuje 18. miejsce najwyżej z miast regionu** (dla porównania Lublin – 35. miejsce, Zamość – 38. miejsce, Chełm – 61. miejsce). Inne miasta z terenu kraju: Warszawa - 1 miejsce, Sopot – 2 miejsce, i dalej kolejno: Wrocław, Rzeszów, Ostrołęka, Gdańsk, Leszno, Kraków, Tychy i Poznań;
- wg ogólnopolskiego rankingu „Rzeczpospolitej” dotyczącego **zamożności** 120 największych miast, Biała Podlaska znalazła się w grupie miast, w których w ciągu ostatnich lat zamożność mieszkańców (liczona jako podatek PIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca) wzrosła najbardziej. Biała Podlaska dzięki dynamicznemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu, jaki dokonał się w minionym dziesięcioleciu, osiągnęła dynamikę wzrostu wpływów 272 proc. Inne miasta,

w których zamożność mieszkańców wzrosła najbardziej to: Siedlce, Ostrołęka, Skierniewice i Rzeszów⁷;

- o zgodnie z rankingiem **Potencjału ekonomicznego miast** w województwie lubelskim w latach 2000 – 2010 miasto Biała Podlaska znalazło się w pierwszej trójce miast o najwyższym potencjale rozwojowym **zajmując 3 miejsce na 42 miasta województwa lubelskiego**.

Bezpośrednio na poziom i warunki życia mieszkańców wpływ ma stan i jakość oraz dostępność usług publicznych. Poniżej dokonano syntetycznej oceny poszczególnych elementów będących składowymi jakości życia mieszkańców na terenie MOF Biała Podlaska.

Stan, jakość i dostępność usług publicznych

Podstawowym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców jest infrastruktura techniczna, która szczególnie na obszarze funkcjonalnym miasta wymaga właściwego zarządzania.

- **infrastruktura techniczna niezbędna do funkcjonowania obszaru funkcjonalnego (komunikacyjna w tym teleinformatyczna, gospodarka odpadami, sieć wodno-kanalizacyjna, gazowa, energetyczna):**

- o analiza natężenia ruchu pojazdów na terenie obszaru⁸ wskazuje na potrzebę kontynuacji modernizacji ulic i skrzyżowań oraz kontynuacja działań na rzecz budowy obwodnicy wschodniej w ciągu dróg wojewódzkich 811-812. Elementem negatywnie wpływającym na jakość życia mieszkańców jest słaba dostępność komunikacyjna do stolicy województwa, natomiast dobra dostępność do Warszawy oraz lotniska. Istnieje potrzeba wprowadzanie dalszych działań usprawniających transport publiczny oraz ograniczających emisję zanieczyszczeń oraz nowoczesnych inteligentnych systemów transportowych (ITS), planowanie i realizacja zintegrowanych węzłów przesiadkowych, a także wdrożenie integracji systemu taryfowego (bilet sieciowy), integracja rozkładów jazdy różnych przewoźników i systemu informacji, system łączenia transportu indywidualnego i publicznego (np. Park&Ride; Bike&Ride). Należy szczegółowo ująć wymienione działania w zaktualizowanym Planie Zrównoważonego Transportu Zbiorowego dla miasta Biała Podlaska.
- o miasto posiada plany rozbudowy sieci ścieżek rowerowych, dokonano również ich klasyfikacji na: główne, lokalne, rekreacyjne. Z uwagi na rozszerzanie się funkcji miejskiej istnieje potrzeba wydłużenia miejskich ścieżek rowerowych na teren gminy wiejskiej;

Od 2008r. podmiotem zarządzającym komunikacją miejską jest Zarząd Komunikacji w Białej Podlaskiej, na którego zlecenie 11 linii obsługiwanych jest przez autobusy dwóch operatorów: 8 linii stałych, oznaczonych literami od „A” do „H” (częstotliwość ok. 30 minut) i jedną linię „T” – Terebelska pętla - cmentarz komunalny - przez miejską jednostkę: Miejski Zakład Komunikacyjny w Białej Podlaskiej Sp. z o.o.; linia „I” oraz linia „P” – Dworzec PKP – cmentarz komunalny -

Obszar MOF Biała Podlaska niekorzystnie wypada pod względem dostępności do stolicy województwa. Najsłabszy wynik spośród wszystkich miast subregionalnych województwa lubelskiego

⁷ A. Cieślak Wróblewska, „Miasta bogate mieszkańcami”, Rzeczpospolita, 14 listopada 2014

⁸ Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego w Mieście Biała Podlaska na lata 2008 – 2015, Biała Podlaska, 2008 r.

przez prywatny podmiot PKM Wiczuk. Na podstawie porozumienia międzygminnego wykonywane są kursy poza granice administracyjne miasta (5 linii);

- miasto Biała Podlaska posiada dobrze rozwiniętą **infrastrukturę teleinformatyczną**, na którą składa się zrealizowana w ramach projektu 30 km miejska sieć światłowodowa wraz z 69 punktami dystrybucyjnymi. Zrealizowany przez miasto projekt stworzył alternatywną sieć otwartą technologicznie na terenie całego miasta, pozwolił połączyć wszystkie jednostki edukacyjne w mieście od żłobka poprzez przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, licea, po uczelnie. Wydzielone zostały również sieci szerokopasmowe na potrzeby instytucji kultury, bibliotek i jednostek muzealnych. Powstała infrastruktura stwarza możliwość dalszego wykorzystania w przyszłości na potrzeby następujących zadań:
 - telemetrii (pomiary, zarządzanie, raportowanie) wielkości takich jak natężenie ruchu, zużycie energii, wody, monitoring odpadów, miejsc parkingowych czy komunikacji na terenie miasta,
 - W celu usprawnienia przejazdu autobusów w centrum miasta oraz przyspieszenia dojazdów do centrum z osiedli proponuje się:
 - zastosowanie priorytetów w ruchu dla komunikacji miejskiej poprzez wprowadzenie detekcji autobusów na kluczowych skrzyżowaniach w mieście i wyświetlanie sygnału zielonego przed zbliżającym się autobusem realizacji usług w obszarze e-zdrowia (telemedycyna, konsultacje, rejestracja elektroniczna),
 - bezpieczeństwa poprzez realizację jednego numeru do wszystkich służb ratunkowych, koordynację działań i śledzenie zasobów (patrole, kamery),
 - realizację nowoczesnych usług e-administracji, jeden numer do wszystkich spraw w mieście, równoległe kanały komunikacyjne (www, email, komunikatory, ivr, kontakt center).

Istniejąca infrastruktura dodatkowo stwarza bezpośrednio dla mieszkańców możliwość wykonywania telepracy, przyspieszenia realizacji i dostępności usług szerokopasmowych na terenie miasta, możliwości korzystania z rozwiązań typu karta miejska i programów konsultacyjno-społecznościowych. Natomiast dla przedsiębiorców większą i szybszą dostępność usług szerokopasmowych i kontaktów w standardzie B2B, perspektywę rozwoju nowych innowacyjnych i technologicznych branż na terenie miasta o globalnym zakresie gospodarczego oddziaływania. Lepsze przygotowanie zasobów ludzkich w zakresie korzystania i dostępności rozwiązań technologicznych i telekomunikacyjnych. Możliwość wykorzystania zasobów sieci na potrzeby realizacji sieci biznesowych czy usługowych oraz na potrzeby własne i społeczności lokalnej. W zakresie dostępności infrastruktury dla operatorów celem lepszego nasycenia lokalnego rynku obszar gminy wiejski charakteryzuje zła sytuacja w zakresie infrastruktury teleinformatycznej, która ulegnie poprawie w wyniku realizacji projektu budowy Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej. Przez MOF Biała Podlaska przebiegać będzie szkielet sieci wraz z jej węzłami szkieletowymi (na terenie miasta) oraz dystrybucyjne na terenie gminy wiejskiej (miejscowości Hrud i Swory). Ważnym elementem powstającej infrastruktury sieci szerokopasmowej będzie tzw. „ostatnia mila” polegająca na budowie infrastruktury telekomunikacyjnej pomiędzy punktem dystrybucyjnym, a użytkownikiem końcowym w miejscowościach, w których nie istnieje i nie jest planowana budowa najbardziej efektywnego punktu dystrybucji Internetu.

- o miejski obszar funkcjonalny jest dobrze zabezpieczony pod względem **gospodarki odpadami**, przy czym należy zwrócić uwagę na opracowywane przez Zarząd Województwa i zatwierdzone przez ministra właściwego ds. środowiska plany inwestycyjne dotyczące gospodarki odpadami. Plany inwestycyjne będą zawierać szczegółową analizę sytuacji w danym regionie łącznie ze strumieniami i ilością odpadów.

Analiza danych statystycznych oraz danych przestrzennych w środowisku GIS dostarcza informacji o występujących problemach z dostępnością do kompleksowej infrastruktury wodno – kanalizacyjnej i gazowej głównie na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska.

- o na terenie obszaru nadal istnieją potrzeby w zakresie infrastruktury wodociągowej. Na terenie miasta Biała Podlaska z **sieci wodociągowej** w 2013 r. korzystało 98,8% ludności, natomiast na terenie gminy wiejskiej występują dalsze potrzeby w zakresie zwodociągowania, na 45 miejscowości zwodociągowanych jest 39 i korzysta z sieci 41,8 % ludności;
- o funkcjonująca na terenie miasta oczyszczalnia ścieków mechaniczno-biologiczna z przeróbką osadów i wytwarzaniem biogazu (8400 RLM) oprócz miasta Biała Podlaska obsługuje miejscowości na terenie gminy wiejskiej stykające się granicami administracyjnymi z miastem tj.: Stary Sławacinek, Rakowiska, Czosnówka. Jednak nie wszystkie miejscowości objęte procesem suburbanizacji oraz będące w bliskiej lokalizacji miasta posiadają przyłącza do miejskiej oczyszczalni ścieków, są to: Grabanów, Hola, Wólka Plebańska, Porosiuki, Nowy Sławacinek, Styrzyniec. W analizowanych latach na terenie gminy wiejskiej nastąpiła znaczna dynamika (34,50%) przyrostu korzystających z **sieci kanalizacyjnej** w stosunku do ogółu ludności. Według stanu na koniec 2013 r. z instalacji kanalizacyjnej korzystało 20 % ludności, potrzeby w tym zakresie gminy wiejskiej są nadal duże. Lepiej sytuacja przedstawia się na terenie miasta gdzie z kanalizacji korzysta 98,8%;
- o na **system energetyczny** miasta i gminy składają się dwa główne punkty zasilania (GPZ) położone na terenie miasta. Sieć SN na terenie miasta jest w przeważającej części siecią kablową, podobnie jak NN, która wymaga dalszej modernizacji w celu poprawy wskaźników awaryjności oraz kontynuacji przebudowy sieci napowietrznej na kablową lub napowietrzną izolowaną szczególnie w centrum miasta oraz w strefach mieszkalnych. W analizowanym okresie zauważalny jest 0,5% spadek zapotrzebowania na energię elektryczną niskich napięć przy jednoczesnym 5 % wzroście liczby gospodarstw domowych, dla regionu wskaźnik ten wynosi 3,45 %. Jednym z kryteriów modernizacji sieci elektroenergetycznej powinno być zwiększenie mocy przyłączeniowych dla nowych instalacji produkujących energię ze źródeł odnawialnych;
- o **energię ciepłą** mieszkańcom miasta Biała Podlaska zapewniają jedna ciepłownia o mocy 81,07 MW wraz z siecią ciepłowniczą w układzie pierścieniowym. Wg stanu na 2012 r. długość sieci ciepłej przesyłowej wynosi 43,1 km, natomiast długość sieci ciepłej i przyłączy do budynków 20,4 km. Z uwagi na straty przesyłowe system sieci wymaga modernizacji. W ciepłowni K-1 przy ulicy Orzechowej stale prowadzone są prace modernizacyjne prowadzące do podwyższenia sprawności wytwarzania, ograniczenia strat, a co za tym idzie zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza w szczególności SO₂, NO_x, CO₂, CO oraz pyłów. Miejski system energii ciepłej nie obejmuje swym zasięgiem terenu gminy wiejskiej.

Wzrasta zapotrzebowanie na energię ciepłą w związku z przyłączeniem do sieci ciepłowniczej nowych odbiorców;

- na **gazową sieć** dystrybucyjną na terenie miasta Biała Podlaska składają się zarówno gazociągi średniego, jak i niskiego ciśnienia, połączone ze sobą za pośrednictwem dwóch gazowych stacji redukcyjnych średniego ciśnienia. Większość obszaru miasta można uznać za zgazyfikowaną, łączna długość sieci na terenie miasta w 2013r. wynosiła 82 828 m, korzystało z niej 43,2% mieszkańców (w stosunku do 2007 roku wzrost o 12,5%), przy czym w regionie wskaźnik ten wynosi 69.9%. Natomiast źle sytuacja się kształtuje na terenie gminy wiejskiej gazociągi dystrybucyjne przebiegają jedynie przez miejscowości Budziszew i Sławacinek, długość sieci wynosi 17471 m i korzysta z niej zaledwie 4,9% ludności, przy czym w regionie wskaźnik ten dla terenów wiejskich wynosi 14,5%. Mieszkańcy MOF Biała Podlaska aż w 34% wykorzystują gaz do ogrzewania mieszkań (w latach 2011 – 2012 wzrost o 58%). Zauważalny jest również wzrost wskaźnika zużycia gazu na 1 mieszkańca w mieście z 54,8 m² (2007r.) do 63,6 m² (2012r.). Na terenach wiejskich istnieje potrzeba rozbudowy sieci przesyłowej szczególnie jest to uzasadnione w miejscowościach położonych blisko granic administracyjnych miasta cechujących się gęstym układem osadniczym.
- **infrastruktura społeczna niezbędna do świadczenia usług publicznych (administracyjna, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, kultury, szkolna i sportowa)**
 - w zakresie **administracji i świadczonych usług publicznych** miasto wprowadziło innowacyjne rozwiązania w skali urzędu tj. system informacji przestrzennej i obsługi geodezyjnej, biuletynu informacji publicznej, elektronicznej skrzynki podawczej na platformie ePUAP, stworzono elektroniczną platformę do konsultacji społecznych oraz wdrożono platformę do stanowienia prawa lokalnego za pośrednictwem, której publikowane są akta prawa miejscowego. Uruchomiono dodatkowo centrum przetwarzania danych na potrzeby urzędu oraz przeprowadzono cyfryzację zasobów geodezyjnych i aktów stanu cywilnego. Istnieje potrzeba dostosowania działalności Urzędu Gminy oraz kontynuowania działań polegających na wdrażaniu aplikacji administracji elektronicznej mających na celu, modernizację administracji poprzez stworzenie dostępu do e-usług dla obywateli, w tym grup zmarginalizowanych i osób niepełnosprawnych.
 - infrastruktura **pomocy społecznej** na terenie obszaru jest dość dobrze rozbudowana, składają się na nią zarówno ośrodki pomocy społecznej prowadzone przez samorządy szczebla gminnego jak i powiatowego oraz prowadzone przez organizacje pozarządowe i inne podmioty prywatne. W analizowanym okresie zauważalny jest wzrost wydatków na pomoc społeczną. Głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej jest: ubóstwo (68,87% rodzin, którym udzielono pomocy), bezrobocie (56,39%) oraz niepełnosprawność (31,35%). Z uwagi na trendy demograficzne narastać będzie również problem związany ze starzeniem się społeczeństwa. Określone problemy są wspólne zarówno dla ludności z terenu miasta jak i terenów wiejskich. Wymagane jest więc kompleksowe podejście i realizacja wspólnych projektów poprawiających z jednej strony stan infrastruktury z drugiej oferujących katalog miękkich działań poprawiających jakość życia osób wykluczonych. Jednym z możliwych działań może być aktywizacja osób starszych poprzez m.in. uniwersytet trzeciego wieku, kluby aktywnego seniora. Natomiast

działaniem kierowanym do innej grupy osób wykluczonych jest kompleksowe podejście polegające na przeprowadzeniu rewitalizacji środowiskowej łączącej działania inwestycyjne i miękkie.

- o pomimo, iż miasto Biała Podlaska jako rdzeń obszaru funkcjonalnego oferuje szeroki katalog usług z zakresu **ochrony zdrowia** dla mieszkańców miasta i terenów wiejskich to z analizy i oceny wynika, iż dostępność i jakość świadczonych usług nie jest najlepsza. Świadczy o tym m.in. wskaźnik liczba placówek ambulatoryjnych opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców, który w 2013 r. dla miasta Biała Podlaska wynosił 4 placówki na 10 tys. mieszkańców, dla porównania średnia w województwie wynosiła 5, również nie najlepiej wypada na tle innych miast konkurencyjnych. Natomiast lepszą wartość uzyskuje pod względem ilości lekarzy i pielęgniarek. Odnotowuje się coraz większy odsetek ludzi, którzy boryka się z otyłością, nadciśnieniem, cukrzycą czy chorobą wieńcową. Z uwagi na powyższe należy nadal kontynuować działania związane z pozyskaniem środków finansowych na poprawę infrastruktury oraz realizację programów profilaktycznych obejmujących swym zasięgiem zarówno mieszkańców miasta jak i gminy wiejskiej.
- o W zakresie infrastruktury **kultury** na terenie obszaru szczególną rolę odgrywa Miejska Biblioteka Publiczna z wdrożonym od 2012r. nowatorskim podejściem jakim jest Barwna Multimedialna Biblioteka i Multicentrum. Popularność nowej formy funkcjonowania biblioteki potwierdza wzrastająca ilość osób z niej korzystających. Należy zatem kontynuować działania w tym kierunku. Odmienne sytuacja przedstawia się z kinem, w którym przeprowadzono modernizację m.in. związane z zainstalowaniem nowoczesnego systemu dźwięku i obrazu, jednak spadająca liczba osób korzystających z usług kina świadczy o potrzebie podjęcia dalszych działań.

Obszar dysponuje również bogatym dziedzictwem kulturowym, o czym świadczy m.in. Muzeum Południowego Podlasia oraz 22 zabytki wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. Obecny stan infrastruktury związanej z kulturą, która powinna być wykorzystana na potrzeby liniowego, transgranicznego produktu turystycznego jest niewystarczający i nie pozwala w pełni wykorzystać posiadanych zasobów.

- o na terenie miasta **infrastruktura oświatowa i sportowa** koncentruje: 17 przedszkoli, 10 szkół podstawowych, 10 gimnazjów oraz wszystkie szkoły ponadgimnazjalne tj.: 8 liceów ogólnokształcących, 3 szkoły zawodowe, 3 technika oraz 3 szkoły policealne. Zlokalizowana jest również infrastruktura 3 wyższych uczelni. Uczelnią, która cieszy się największym zainteresowaniem i posiada nowoczesne laboratoria jest Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej Warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego. Znajduje się również jedyna w Polsce Szkołę trenerów PZPN. Na wyróżnienie zasługuje również Państwowa Szkoła Wyższa z nowoczesną bazą laboratoryjną. W analizowanym okresie placówkom szkolnictwa wyższego udało się pozyskać dotacje w wysokości 95,4 mln na budowę hali sportowej, wyposażenie placówek oraz informatyzację. Natomiast na terenie gminy wiejskiej zlokalizowana jest infrastruktura przedszkolna i szkolna tj.: 11 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz 1 niepubliczne przedszkole, 9 szkół podstawowych i 10 gimnazjów. W najbliższym okresie należy dążyć do rozwoju infrastruktury szkolnictwa zawodowego, dostosowania oferty nauczania do rynku pracy oraz współpracy

między szkolnictwem ponadgimnazjalnym o szkolnictwem wyższym m.in. w oparciu o posiadane laboratoria.

Z uwagi na profil rekreacyjno – sportowy wskazane jest poszerzenie w tym zakresie oferty m.in. poprzez zagospodarowanie doliny rzeki Krzny.

Potencjał	Bariery
• dodatni przyrost naturalny, • obszar wyróżnia rzeka Krzna, która wymaga przeprowadzenia kompleksowej rewitalizacji, • wzrastająca ilość osób korzystających z infrastruktury kultury, • Muzeum Południowego Podlasia z jedną z największych kolekcji w Polsce, • wysoka pozycja – 12., w ogólnopolskim rankingu w kategorii „warunki mieszkaniowe”, • dobry poziom nauki, wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców, • dobry poziom bezpieczeństwa mieszkańców obszaru, • dobra jakość rządzenia potwierdzona w ogólnopolskich rankingach, • wysokie 18. miejsce w ogólnopolskim rankingu w kategorii „jakość życia”, • dobrze rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna na terenie miasta, • zabezpieczenie potrzeb obszaru pod względem gospodarki odpadami, • potencjał obszaru w zakresie funkcji rekreacyjno – sportowej, • wielokulturowe tradycje obszaru.	• postępujący proces starzenia się społeczeństwa, • niska dynamika przyrostu budownictwa mieszkaniowego, • niski poziom miesięcznego wynagrodzenia, • niekorzystna sytuacja pod względem stopy bezrobocia, • niedostosowanie kwalifikacji pracowników do potrzeb gospodarki, • wzrastające wydatki na pomoc społeczną, • słaba dostępność komunikacyjna do Lublina, • potrzeba modernizacji układu drogowego na terenie obszaru, • zła sytuacja w zakresie infrastruktury teleinformatycznej na terenie gminy wiejskiej, • zbyt mało rozwinięta sieć kanalizacyjna na terenach wiejskich, • straty przesyłowe miejskiego systemu sieci ciepłej, potrzeba ograniczenia emisji SO₂, NO_x, CO₂, CO oraz pyłów, • mało rozbudowana sieć gazowa na terenie gminy wiejskiej (tylko 4.9 % ludności), • nie najlepsza dostępność i jakość świadczonych usług w zakresie ochrony zdrowia, • zbyt mało rozwinięta infrastruktura rekreacyjno – sportowa, • stan infrastruktury związanej z kulturą jest niewystarczający i nie pozwala w pełni wykorzystać posiadanych zasobów.
Szanse rozwojowe	
W zakresie demografii należy dążyć do utrzymania dodatniego przyrostu naturalnego oraz w związku z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa wprowadzać działania nakierowane na aktywizację tej grupy osób. Ważnym zadaniem jest również realizacja programów mających na celu zapewnienie dostępności usług oraz właściwej opieki osobom starszym. Jednocześnie należy podejmować działania dotyczące młodego społeczeństwa i szkolnictwa szczególnie w kontekście zdywersyfikowanej specjalizacji obszaru. Niezbędne jest monitorowanie oraz dostosowanie oferty nauczania do rynku pracy, a także rozwijanie współpracy pomiędzy szkolnictwem ponadgimnazjalnym, a wyższym m.in. w oparciu o posiadane nowoczesne laboratoria. Wdrażanie Programu Przywracania Rzeki Miastu i jego kompleksowe podejście jest szansą na aktywizację osób wykluczonych, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych i szkół. Przeprowadzone działania powinny przyczynić się do zredukowania wysokiej stopy bezrobocia. Elementem bezpośrednio wpływającym na jakość życia jest zwiększenie dostępności usług ochrony zdrowia, realizacja programów profilaktycznych. Równie ważnym zadaniem jest tworzenie warunków do rozwoju budownictwa mieszkalnego dla wszystkich grup społecznych. Obszar wymaga również zwiększenia dostępności komunikacyjnej zewnętrznej – do stolicy województwa oraz wewnętrznej ludności z terenów wiejskich do miasta, w tym realizacji programu rozbudowy sieci ścieżek rowerowych oraz systemu łączenia transportu indywidualnego i publicznego (np. Park and Ride; Bike and Ride). Ważnym elementem współczesnego społeczeństwa jest infrastruktura teleinformatyczna, która wymaga rozbudowy na terenach wiejskich. Również na terenach wiejskich znacznej rozbudowy wymaga sieć gazowa, a także istnieje potrzeba kontynuacji działań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Działania związane z remontem i modernizacją infrastruktury kultury powinny się koncentrować wokół liniowego, transgranicznego produktu turystycznego. Przy realizacji zadań większy nacisk należy położyć na partycypację społeczną oraz animację społeczno – kulturalną.	

1.4.3. Relacje w sieci osadniczej

Oceny relacji przestrzennych miasta z otoczeniem dokonano w zakresie pełnionych funkcji zewnętrznych i wewnętrznych. Na ukształtowanie się funkcji zewnętrznych bezpośredni wpływ miało położenie przygraniczne wraz z układem komunikacyjnym:

- o położenie MOF Biała Podlaska w ciągu drogi krajowej nr 2, będącą polską częścią międzynarodowego szlaku komunikacyjnego (w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN – T) E30 z Cork (Irlandia) do Omska (Rosja) oraz dróg

wojewódzkich nr 811 i 812 należy uznać za korzystne i w zdecydowany sposób sprzyjające dalszemu rozwojowi obszaru. Kluczowym elementem do rozwoju obszaru w przyszłości będzie budowa odcinaka autostrady A2 Warszawa – Kukuryki z węzłem „Cicibór” na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska. Negatywnie należy ocenić brak planów budowy odcinka autostrady do 2020 roku w programie implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020r;

- o dostępność kolejową obszaru zapewnia linia kolejowa nr 2 stanowiąca część magistrali kolejowej E20 – kluczowa linia kolejowa o znaczeniu państwowym w osi wschód – zachód. Do 2020 r. planowana jest kontynuacja modernizacji tej linii m.in. w celu umożliwienia prowadzenia ruchu pasażerskiego z prędkością 160 km/h oraz towarowego z prędkością 120 km/h.

Jeżeli chodzi natomiast o relacje wewnętrzne to z dokonanej oceny wynika, iż doszło do ich rozprzestrzenienia poza granice administracyjne miasta. Granice miasta nie odzwierciedlają już fizycznych, społecznych, gospodarczych, kulturalnych ani środowiskowych warunków rozwoju miasta i konieczne są nowe formy elastycznego zarządzania obszarem. Rozprzestrzenianie się miast i powstawanie osiedli o niskiej gęstości stanowi jedno z głównych zagrożeń zrównoważonego rozwoju terytorialnego. Świadczenie usług publicznych w tak powstałych obszarach w wyniku procesu suburbanizacji jest kosztowne pod wieloma względami. Taki proces przyczynia się do nadmiernego eksploatowania zasobów naturalnych, niewystarczającej sieci komunikacji publicznej, a co jest z tym związane do większej zależności od samochodów i ingerencji w środowisko naturalne.

Ze względu na położenie gminy wiejskiej Biała Podlaska wokół miasta na jej terenie postępują procesy suburbanizacyjne w szczególności dotyczy to miejscowości sąsiadujących z miastem tj.: Rakowiska, Sławacinek Stary, Grabanów, Czosnówka oraz Cicibór Duży. Relacje w sieci osadniczej odzwierciedlają się w następujących aspektach:

- o od 2007r. na terenie gminy wiejskiej zauważalny jest wzrost liczby osób,
- o ujemne saldo migracji na terenie miasta utrzymuje się na dość wysokim poziomie (w 2013r. wynosiło – 295), natomiast na terenie gminy wiejskiej przyjmuje wartości dodatnie,
- o wzrasta liczba zameldowań z miasta w gminie (268) oraz wymeldowań na wieś z miasta (392),
- o zgodnie z prognozami do 2035r. liczba ludności na terenie miasta będzie spadać szybciej niż na terenie wiejskim,
- o rozbudowa i modernizacja układu komunikacyjnego, ścieżek rowerowych oraz komunikacji miejskiej,
- o infrastruktura wodno-kanalizacyjna (miejska oczyszczalnia ścieków w części wykorzystywana jest do odbioru ścieków z terenu gminy wiejskiej kanalizacją grawitacyjną oraz do odbioru ścieków dowożonych taborem asenizacyjnym),
- o w zakresie oświaty: szkoły podstawowe (9% uczniów z terenów wiejskich), szkoły gimnazjalne (14% gimnazjalistów pochodzi z terenów wiejskich), szkoły ponadgimnazjalne, szkoły wyższe,
- o placówki ochrony zdrowia koncentrują się głównie na terenie miasta, od 2007r. ilość udzielonych porad na terenie miasta wzrosła o 11 363, natomiast na terenie gminy zmalała o 353 (97,7% porad udzielono na terenie miasta Biała Podlaska),
- o usługi z zakresu administracji: siedziba starostwa, urzędu gminy, urzędu skarbowego i innych instytucji,
- o koncentracja na terenie miasta handlu i usług.

Na podstawie badania ankietowego dotyczącego oceny i stanu potencjału Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska udało się zidentyfikować relacje osadnicze pomiędzy terenem miasta i gminy. Stwierdzono, że mieszkańcy gminy przyjeżdżają na teren miasta aby skorzystać z usług oferowanych przez ośrodek miejski, tj. handlowych, finansowych, edukacyjnych, kulturalnych jak również skorzystać z usług opieki zdrowotnej. Natomiast mieszkańcy miasta odwiedzają teren gminy głównie w celach rekreacyjno-turystycznych i towarzyskich.

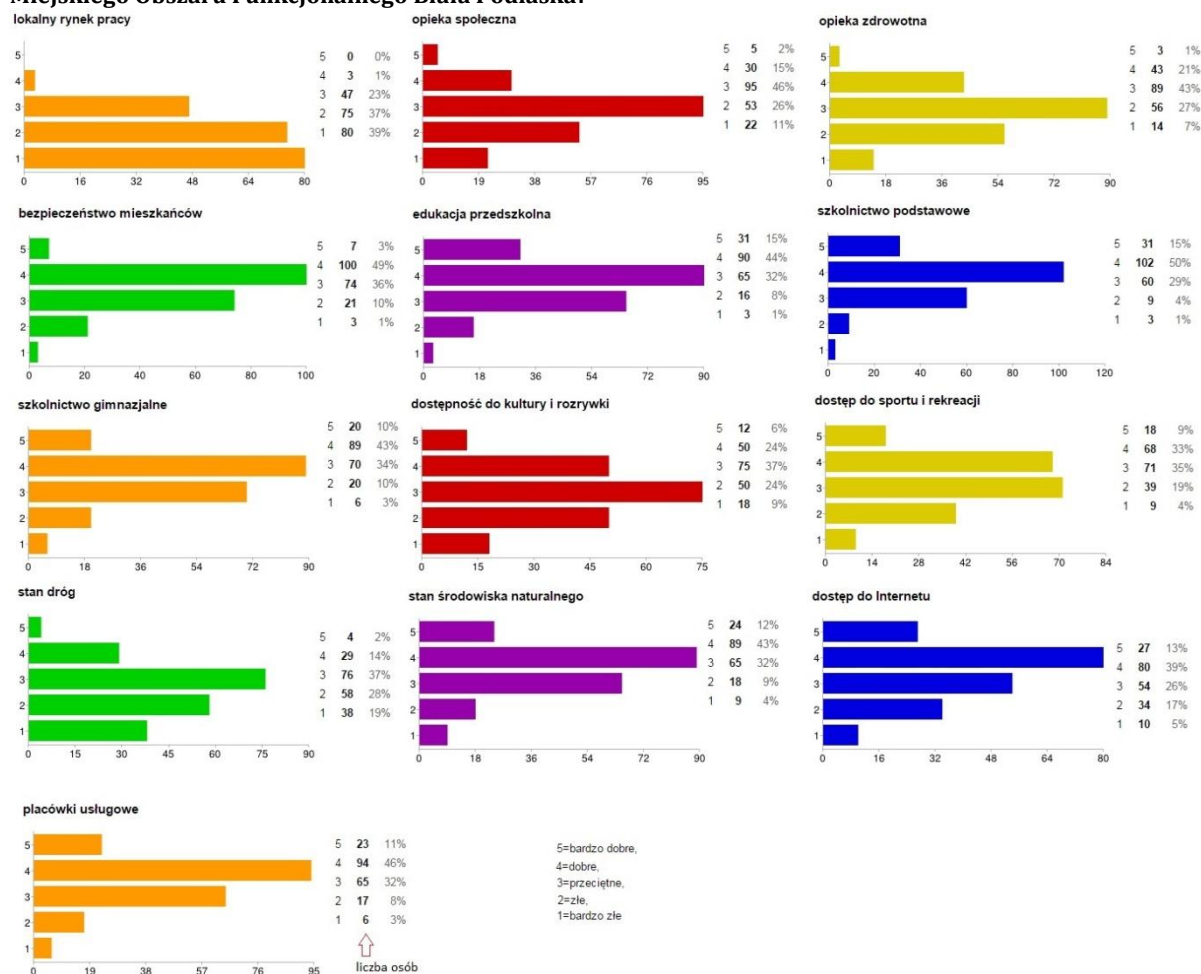
1.5. Ocena obszaru na podstawie badań ankietowych

W ramach prac nad Zintegrowaną Strategią Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030r.) wśród mieszkańców miasta Biała Podlaska i gminy wiejskiej Biała Podlaska przeprowadzono badania ankietowe dotyczące oceny i stanu potencjału Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska. Przeprowadzona ankieta pozwoliła odzwierciedlić rzeczywiste potrzeby społeczno-gospodarcze oraz ocenić z punktu widzenia mieszkańców obszar funkcjonalny, a także przyczyniła się do określenia wizji i celów rozwojowych.

Do ankiety przystąpiło w sumie 205 osób z czego 88% stanowili mieszkańcy miasta, a zaledwie 12% mieszkańcy gminy. Ankietowani odpowiedzieli w sumie na 10 pytań z czego z dwóch ostatnich jedno było przeznaczone wyłączenie dla mieszkańców miasta, a drugie wyłącznie dla mieszkańców gminy wiejskiej.

W pierwszym pytaniu respondenci mieli za zadanie ocenić poszczególne sfery życia na terenie MOF Biała Podlaska, tj. lokalny rynek pracy, opiekę społeczną i zdrowotną, bezpieczeństwo mieszkańców, oświatę, dostępność do kultury i rozrywki, dostępność do sportu i rekreacji, stan dróg i środowiska naturalnego, dostęp do internetu oraz placówki usługowe. Na dobrym poziomie respondenci ocenili oświatę (edukację przedszkolną, szkolnictwo podstawowe, szkolnictwo gimnazjalne), bezpieczeństwo mieszkańców, stan środowiska naturalnego oraz dostęp do internetu i placówki usługowe. Średnio oceniono opiekę społeczną i zdrowotną, stan dróg oraz dostęp do kultury i rozrywki oraz sportu i rekreacji. Najgorzej natomiast oceniono lokalny rynek pracy – bardzo źle.

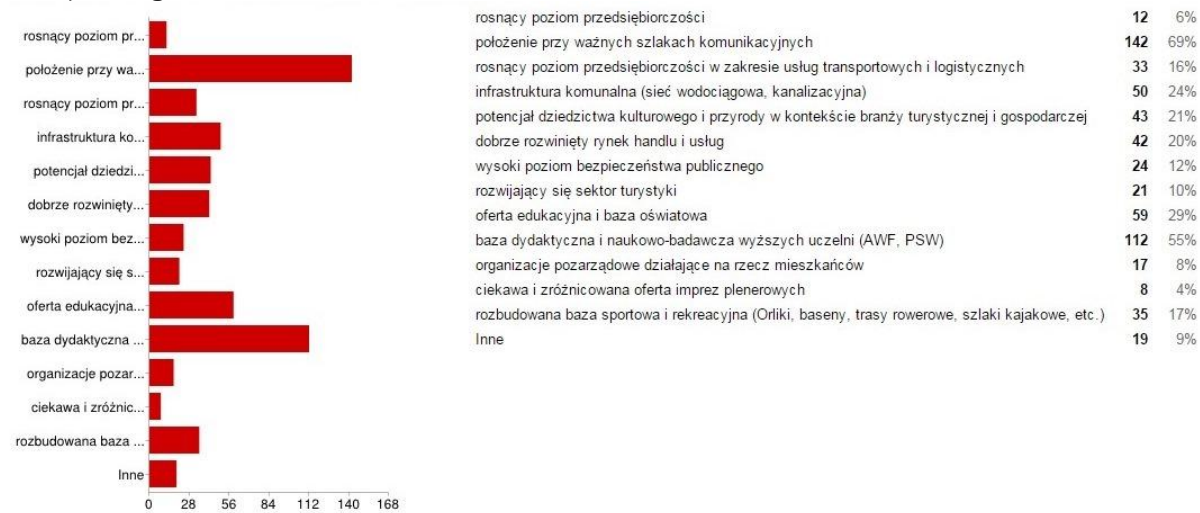
Ryc. 3. Wizualizacja odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pani/Pan poszczególne sfery życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białystok?

Źródło: opracowanie własne

Na pytanie dotyczące największych atutów Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białystok największa liczba respondentów, bo aż 142 osoby, wskazały na położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych. Na drugim miejscu znalazła się odpowiedź - baza dydaktyczna i naukowo-badawcza wyższych uczelni (AWF, PSW) - 112 osób, a na trzecim miejscu znalazła się oferta edukacyjna i baza oświatowa. Ankietowani wskazywali również jako główne atuty obszaru funkcjonalnego infrastrukturę komunalną, potencjał dziedzictwa kulturowego i przyrody w kontekście branży turystycznej i gospodarczej oraz dobrze rozwinięty rynek handlu i usług.

Ryc. 4. Wizualizacja odpowiedzi na pytanie: Co jest aktualnie największym atutem miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska?

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym pytaniem na jakie mieszkańcy mieli odpowiedzieć była wizja MOF Biała Podlaska w 2020 r., a dokładnie z czym powinien być utożsamiany obszar funkcjonalny. Najwięcej ankietowanych wskazało dwie odpowiedzi jako równorzędne: obszar o dobrze rozwiniętej gospodarce i obszar wspierających małych i średnich przedsiębiorców. Natomiast niewiele mniejsza ilość respondentów wskazała na odpowiedź: obszar o dobrze rozwiniętej gospodarce w zakresie obsługi ruchu transgranicznego oraz specjalizującej się w produkcji i usługach na bazie infrastruktury badawczo-rozwojowej białskich uczelni wyższych.

Ryc. 5. Wizualizacja odpowiedzi na pytanie: W 2020r. MOF Biała Podlaska powinien być utożsamiany z obszarem:

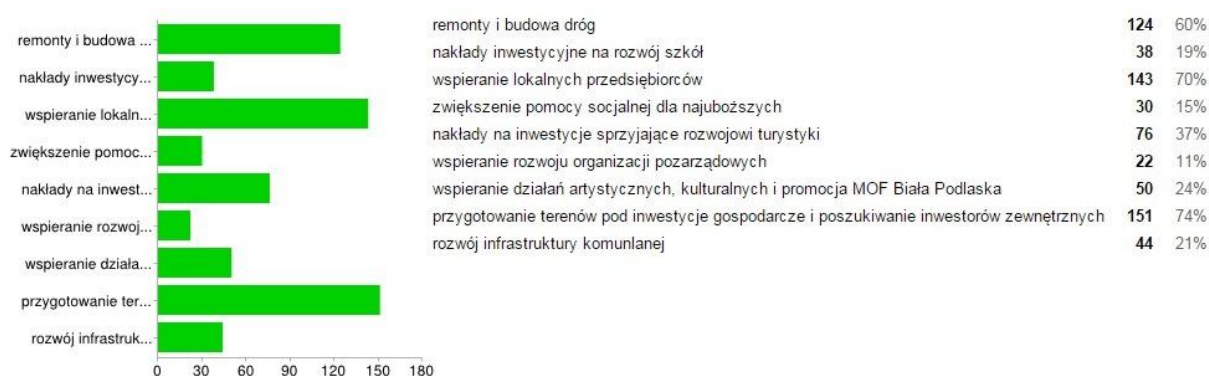
Źródło: opracowanie własne

Kolejne 4 pytania miały charakter otwarty, które pozwoliły na identyfikację największych słabości, najważniejszych zagrożeń, a także największych szans MOF Biała Podlaska. Czwarte pytanie pozwoliło ankietowanym wyrazić opinię co należałoby zmienić na obszarze funkcjonalnym w celu poprawy warunków rozwoju społecznego.

Wśród największych słabości respondenci wymieniali: brak miejsc pracy, zły stan dróg, brak wykorzystania terenu lotniska, a także brak inwestorów oraz mała ilość imprez kulturalnych. W pytaniu o najważniejsze zagrożenia najczęściej powtarzały się odpowiedzi: wyjazd ludzi młodych w celu poszukiwania lepszych warunków życia, brak zakładów produkcyjnych, niewykorzystany potencjał naukowo-badawczy oraz brak inwestorów zewnętrznych. Kolejne pytanie dotyczyło wskazania największych szans rozwojowych i tu najczęściej pojawiały się odpowiedzi: zagospodarowanie przestrzeni lotniska, budowa zakładów produkcyjnych i stworzenie nowych miejsc pracy. Wśród odpowiedzi udzielanych na ostatnie z pytań otwartych: *Co należałoby zmienić na terenie MOF Biała Podlaska, w celu poprawy warunków rozwoju społeczno-gospodarczego?*, najczęściej pojawiającymi odpowiedziami są: należałoby przyciągnąć inwestorów, którzy zagwarantowaliby nowe miejsca pracy oraz przygotować tereny inwestycyjne i poprawić infrastrukturę drogową.

Ankietowani mieli również za zadanie z podanej listy działań wybrać te działania, które powinny być realizowane przez samorządy lokalne. Na pierwszym miejscu pojawiło się: przygotowanie terenów pod inwestycje gospodarcze i poszukiwanie inwestorów zewnętrznych, na drugim – wspieranie lokalnych przedsiębiorców, a na trzecim – remonty i budowa dróg.

Ryc. 6. Wizualizacja odpowiedzi na pytanie: Które działania z poniższej listy powinny być realizowane przez samorządy w pierwszej kolejności.

Źródło: opracowanie własne

Przedostatnie pytanie w ankiecie zostało skierowane wyłącznie do mieszkańców gminy wiejskiej. Poproszono o określenie jak często mieszkańcy gminy wiejskiej korzystają z usług oferowanych przez miasto. Mieszkańcy gminy na terenie miasta korzystają głównie z banków, placówek ochrony zdrowia, szkół, instytucji kulturalnych oraz robią zakupy. Natomiast ostatnie pytanie zostało skierowane tylko do mieszkańców miasta. Zapytano respondentów czy i z jakiego powodu odwiedzają teren gminy. Mieszkańcy miasta odpowiedzieli, że odwiedzają teren gminy głównie w celach rekreacyjno-turystycznych i towarzyskich.

1.6. Analiza SWOT

Zamieszczona poniżej analiza SWOT stanowi syntetyczne podsumowanie najważniejszych wniosków z przeprowadzonej szczegółowej diagnozy społeczno-gospodarczej rozwoju obszaru funkcjonalnego (zamieszczonej w załączniku 4.4.1.). Analiza identyfikuje najważniejsze uwarunkowania wewnętrzne rozwoju obszaru funkcjonalnego, zarówno te pozytywne (mocne strony), jak i negatywne (słabe strony), a także wskazuje na główne szanse i zagrożenia w rozwoju obszaru, których źródeł występowania należy upatrywać w zewnętrznym otoczeniu obszaru.

Mocne strony	👍 Położenie przygraniczne oraz bliskie sąsiedztwo jednego z największych w Polsce i Europie centrów logistycznych tworzonych przez zespół terminali 👍 Przebieg paneuropejskiego korytarza transportowego nr II Berlin – Warszawa – Moskwa w ciągu magistrali linii kolejowej E20 - przedłużenie magistrali transsyberyjskiej (Chiny, Japonia) oraz droga krajowa nr 2/E30 będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN-T 👍 Nowoczesna baza naukowo – badawcza PSW w Białej Podlaskiej oraz Zamiejscowego Wydziału AWF 👍 Dodatni przyrost naturalny 👍 Dobra jakość rządzenia potwierdzona w ogólnopolskich rankingach 👍 Dobrze rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna na terenie miasta 👍 Znaczna liczba firm z branży transportowo-logistycznej	Słabe strony 👎 Słabo rozwinięta infrastruktura komunikacyjna (brak w planach do 2020r. budowy autostrady A2) 👎 Brak obwodnicy wschodniej miasta Biała Podlaska, 👎 Niedostosowane oferty szkolnictwa do potrzeb wynikających z rynku pracy 👎 Słaba dostępność i jakość usług w zakresie opieki zdrowotnej 👎 Słabo rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna na terenie gminy wiejskiej 👎 Trudna sytuacja na rynku pracy związana z niskimi zarobkami i niekorzystną stopą bezrobocia 👎 Niska dynamika przyrostu budownictwa mieszkaniowego 👎 Mała ilość terenów inwestycyjnych 👎 Niskie nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw 👎 Zbyt mała koncentracja działań ukierunkowanych na specjalizacji obszaru
--------------	--	--

Szanse	☞ Kształtujące się specjalizacje obszaru w zakresie usług transportowych, logistycznych, gospodarki magazynowej, działalności naukowej i technicznej ☞ Potencjał uwarunkowań naturalnych do produkcji energii ze źródeł odnawialnych ☞ Dobry poziom nauki i wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców ☞ Potencjał obszaru w zakresie funkcji rekreacyjno-sportowej ☞ Możliwość wykorzystania terenu byłego lotniska jako lotnisko typu Cargo oraz tereny inwestycyjne włączone w specjalną strefę ekonomiczną ☞ Kompleksowa rewitalizacja doliny rzeki Krzny	Zagrożenia ☞ Nasilenie się negatywnych procesów demograficznych w tym starzenie się społeczeństwa ☞ Pogłębiające się zjawiska wykluczenia społecznego ☞ Wzrastające wydatki na pomoc społeczną ☞ Brak wystarczających środków na przebudowę i budowę dróg ☞ Nasilająca się konkurencja w przyciąganiu inwestorów zewnętrznych i turystów ☞ Zmienność w regulacjach prawnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej oraz stosowania prawa w zakresie zamówień publicznych, finansów publicznych, energetyki odnawialnej, ochrony środowiska itp.
--------	--	--

2. Część strategiczna

2.1. Misja i wizja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska 2020

Misja gminy wskazuje ogólny kierunek, w którym powinna rozwijać się społeczność lokalna. Określa to co gmina zamierza osiągnąć w przyjętym horyzoncie czasowym, tj. do roku 2020 z perspektywą do 2030 roku. Misja jest swego rodzaju celem nadrzędnym, któremu podporządkowane są priorytetowe obszary działania i wokół których budowana jest aktywność władz gminnych i społeczności lokalnej.

Misja

Misją partnerskiego działania samorządów Miasta Biała Podlaska i Gminy Biała Podlaska jest tworzenie dogodnych warunków do osiągnięcia specjalizacji obszaru w zakresie gospodarczym oraz zapewnienie lokalnej społeczności wysokiego poziomu życia

Obszar funkcjonalny miasta Biała Podlaska składa się z dwóch jednostek administracyjnych, za które odpowiadają poszczególne samorządy lokalne: gmina miejska Biała Podlaska oraz gmina wiejska Biała Podlaska. Niezbędnym działaniem samorządów jest wspólne planowanie i prowadzenie polityki rozwoju obszaru funkcjonalnego. Warunkiem skutecznych działań prowadzących do osiągnięcia celów rozwojowych jest ścisła współpraca obydwu samorządów w realizacji ustawowych zadań dotyczących m.in.: planowania przestrzennego, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg oraz organizacji ruchu drogowego, wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą, lokalnego transportu zbiorowego. Tak zdefiniowana misja partnerskiego działania samorządów jest odpowiedzią na postulaty zawarte w Krajowej Polityce Miejskiej oraz podejście zainicjowane w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, w których terytoria i planowanie ich rozwoju są postrzegane nie ze względu na granice administracyjne, a przez pryzmat ich obszarów funkcjonalnych.

Wizja rozwoju obszaru stanowi projekcję pożądanego stanu, jaki samorządy chcą osiągnąć do roku 2020 z perspektywą do 2030r. Określa stan docelowy, do którego będzie dążyć cała społeczność lokalna, tj. władze samorządowe oraz ich partnerzy (lokalni i ponadlokalni), wykorzystując przy tym możliwości, płynące z własnych atutów i szans, pojawiających się w otoczeniu.

Wizja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska 2020

W 2020 roku Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska pełni rolę ważnego ośrodka rozwoju w Polsce Wschodniej dzięki rozwijającym się specjalizacjom gospodarczym generującym więcej miejsc pracy, a także lepszym warunkom do życia, pracy i prowadzenia biznesu

Wizja zawiera w sobie odniesienie do roli miejskiego obszaru funkcjonalnego, która zostanie osiągnięta dzięki specjalizacjom gospodarczym, które wykształciły się na obszarze w oparciu o wewnętrzny potencjał tj.: walory położenia, infrastrukturę komunikacyjną oraz uwarunkowania naturalne. Realizacja tak zarysowanej wizji rozwoju będzie wymagała podjęcia szeregu działań, ukierunkowanych na osiągnięcie określonych celów (strategicznych i operacyjnych). W krótszym horyzoncie czasowym (zadaniowo – operacyjnym) do 2020r. zakłada się osiągnięcie celów operacyjnych, natomiast w dłuższej perspektywie czasowej (horyzont strategiczny) do 2030r. planuje się osiągnąć cele strategiczne. Stopień realizacji wizji będzie mierzony przez pryzmat osiągniętych wskaźników na poziomie zaplanowanych celów strategicznych i operacyjnych. Kluczym będzie również zgodnie z zasadą wielopoziomowego zarządzania, aktywne współdziałanie władz i administracji miasta Biała Podlaska oraz gminy Biała Podlaska oraz współpraca z partnerami na poziomie lokalnym i ponadlokalnym w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć – zarówno tych o charakterze inwestycyjnym, jak i nieinwestycyjnym.

2.2. Cele strategiczne i operacyjne

W niniejszej strategii obowiązuje hierarchiczny układ celów, składający się z trzech poziomów:

- **wizji obszaru** - stanowiącego cel nadrzędny działań strategicznych do osiągnięcia do 2030 roku,
- **cele strategiczne**, czyli priorytety, pozwalających na strategiczne ukierunkowanie działań obszaru w dłuższym horyzoncie czasowym (do 2030 roku),
- **celów operacyjnych**, uszczegóławiających cele strategiczne i będących podstawą do zaplanowania działań realizacyjnych do 2020 roku.

Struktura strategii jest spójna i została zbudowana w oparciu o elementy składowe wzajemnie sobie podległe w hierarchii ważności tj. obszary priorytetowe, cele i wynikające z nich działania.

Przyjęte cele strategiczne są priorytetowymi obszarami interwencji, w ramach których będą podejmowane działania, służące rozwojowi obszaru funkcjonalnego w długofalowej perspektywie. Cele wynikają bezpośrednio z przyjętej wizji rozwoju i są odpowiedzią na główne wyzwania rozwojowe, przed którymi stoją samorządy i ich społeczność w perspektywie do 2030 roku.

Wyzwania te związane są z koniecznością dalszego podnoszenia atrakcyjności gospodarczej obszaru m.in. poprzez większe wykorzystanie lokalnych zasobów i potencjałów, co w dłuższej perspektywie powinno doprowadzić do napływu nowych inwestycji oraz wzrostu ilości miejsc pracy. Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw powinna opierać się również na wykorzystaniu funkcji badawczo – rozwojowych oraz na podniesieniu poziomu wiedzy i kwalifikacji. Wpływ na rozwój gospodarczy obszaru będzie miało również lepsze wykorzystanie potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii oraz poprawa efektywności energetycznej przedsiębiorstw. Wspomagającą gałęzią gospodarczą obszaru funkcjonalnego może być sieciowy transgraniczny produkt turystyczny.

Wyzwaniem dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska jest również podniesienie jakości życia mieszkańców m.in. poprzez poprawę warunków mieszkaniowych oraz podniesienie standardu obiektów użyteczności publicznej, a także większą dostępność opieki medycznej oraz realizację programów profilaktycznych, w tym dotyczących aktywnego starzenia. Ważnym elementem jest doprowadzenie do większej aktywności i integracji

społeczności lokalnej m.in. poprzez rozwój organizacji pozarządowych oraz bliską współpracę z nimi, a także aktywne angażowanie mieszkańców w realizację wspólnych przedsięwzięć i projektów rozwojowych. Nieodzownym elementem integrującym społeczność lokalną będzie dalsza poprawa jakości i dostępności usług publicznych, oferowanych dla mieszkańców gminy, szczególnie w sferze edukacji, kultury i rekreacji, opieki społecznej, jak również prowadzenie aktywnej polityki, ograniczającej zjawiska wykluczenia społecznego, szczególnie wśród osób niepełnosprawnych, starszych oraz zagrożonych ubóstwem. Sprostanie wyżej wymienionym wyzwaniom będzie wymagało sprawnej i otwartej na zmiany administracji publicznej, która poprzez partnerską współpracę obu samorządów – miasta i gminy, w realizacji swoich zadań i celów statutowych, powinna z jednej strony prowadzić bliską współpracę ze szczeblami samorządowymi wyższego szczebla, tj. powiatowym i wojewódzkim, m.in. w oparciu o zasady zarządzania wieloszczeblowego (ang. *multilevel governance*), zaś z drugiej powinna wykazywać się dużą aktywnością w zakresie wprowadzania nowych rozwiązań i modeli dobrego rządzenia (ang. *good governance*). Od sprawnego partnerskiego zarządzania obszarem funkcjonalnym zależy jego spójność terytorialna. W wyniku postępującego niekorzystnego procesu suburbanizacji dochodzi do nasilenia negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych powiązanych z degradacją fizycznej zabudowy na terenie miasta. Kluczowymi elementami, które z jednej strony będą odpowiedzią na procesy już zachodzące, z drugiej zaś przyczynią się do ich zahamowania, jest podjęcie działań mających na celu zapewnienie sprawnego systemu transportu wewnątrz obszaru, dalszego rozwoju komunikacji elektronicznej (kreowanie smart city) oraz objęcie kompleksowym planem rewitalizacji części miasta, która utraciła funkcje społeczno – gospodarcze. Kompleksowym projektem przeciwstawiającym się degradacji fizycznej, gospodarczej i społecznej jest „Rewitalizacja doliny Krzny”, który oprócz zwiększenia spójności terytorialnej obszaru wpływa na zwiększenie atrakcyjności miasta dla jego mieszkańców. Wpływ na zwiększenie spójności terytorialnej obszaru mają również podejmowane działania w zakresie ochrony środowiska i dotyczące rozwoju infrastruktury wodno – kanalizacyjnej oraz systemu gospodarki odpadami. Jest to szczególnie istotne na styku dwóch wspólnot samorządowych i rozwiniętych systemów osadniczych. Partnerskie działania samorządów powinny w powyższym zakresie wpłynąć korzystnie na jakość życia i promocję ekologicznego wizerunku obszaru funkcjonalnego.

Poniżej zaprezentowano obszary priorytetowe, w ramach których będą podejmowane działania operacyjne, służące realizacji przyjętej misji i wizji rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biał Podlaska do 2030 roku. Przy czym należy podkreślić, że kolejność prezentowanych priorytetów nie stanowi o hierarchii ich ważności lub kolejności wdrażania. Wszystkie wskazane poniżej priorytety są na takim samym poziomie ważności i powinny być realizowane równolegle z zachowaniem zasad synergii i efektywności wdrażania poszczególnych działań.

Cel Strategiczny 1.:

Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy

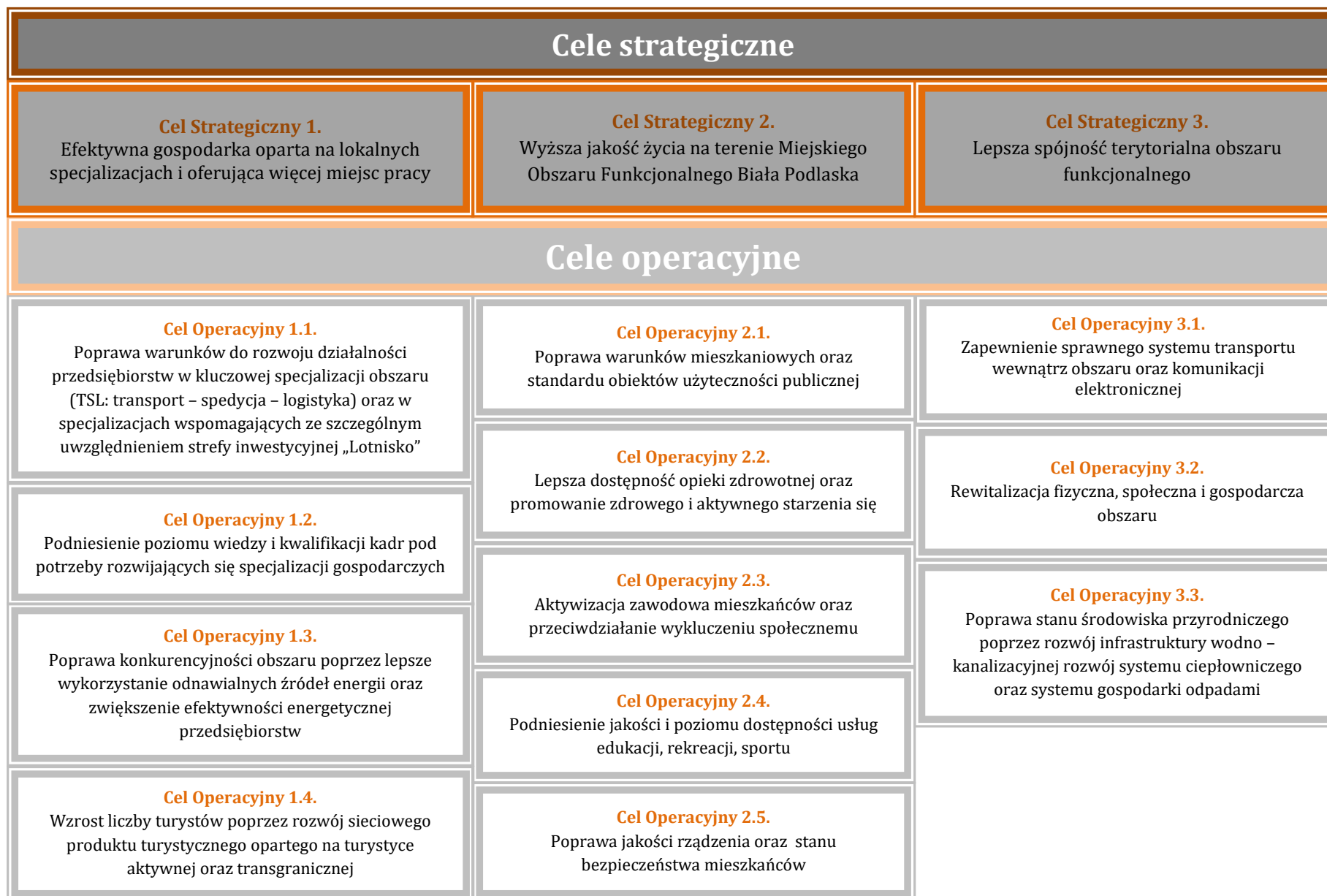
Cel Strategiczny 2.:

Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biał Podlaska

Cel Strategiczny 3.:

Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego

Stopień osiągnięcia przyjętych priorytetów będzie monitorowany przez pryzmat realizacji celów operacyjnych, których strukturę w ramach poszczególnych obszarów priorytetowych przedstawiono poniżej.

2.2.1. Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy

Jednym z głównych problemów MOF Biała Podlaska jest niewykorzystany potencjał gospodarczy, który przedkłada się na małą ilość miejsc pracy konsekwencją czego jest duża stopa bezrobocia – 16,6% na koniec 2013r. (dla porównania powiat bialski 16%). Szczególnie niepokojące jest zjawisko znacznej grupy bezrobotnych wśród osób w przedziale wiekowym 25 – 34 lata (ponad 30%).

Wg danych na koniec 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska zarejestrowanych było 6 475 podmiotów gospodarczych, z czego mikro przedsiębiorstwa stanowiły aż 95%, małe około 4%, natomiast średnie około 1%. O potencjale gospodarczym obszaru decyduje przede wszystkim sektor handlu ukierunkowany na odbiorcę zewnętrznego (1 688 podmiotów: handel hurtowy i detaliczny) oraz sektor transportu i gospodarki magazynowej (635 podmiotów: transport i gospodarka magazynowa). Na tle innych sektorów wyróżnia się również sektor związany z działalnością profesjonalną naukową i techniczną (484 podmioty). Największy przyrost w skali MOF Biała Podlaska odnotowuje sektor transportu i gospodarki magazynowej (11%). Obszar niekorzystnie wypada pod względem wskaźnika prezentującego nakłady inwestycyjne i wartość środków trwałych w przedsiębiorstwach, który stanowi 60% średniej krajowej.

Na rozwój gospodarczy obszaru wpływ ma również sektor rolniczy, w omawianym okresie funkcjonowało 3 738 gospodarstw rolnych oraz 22 fermy hodowlane. Ilość gospodarstw rolnych sprzyja funkcjonowaniu zakładów przemysłu rolno – spożywczego (mleczarnia, produkcja pasz, przetwórstwo mięsne) oraz w przyszłości stwarza możliwość wykorzystania biomasy będącej produktem ubocznym rolnictwa oraz pozostałości przemysłu rolno – spożywczego do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

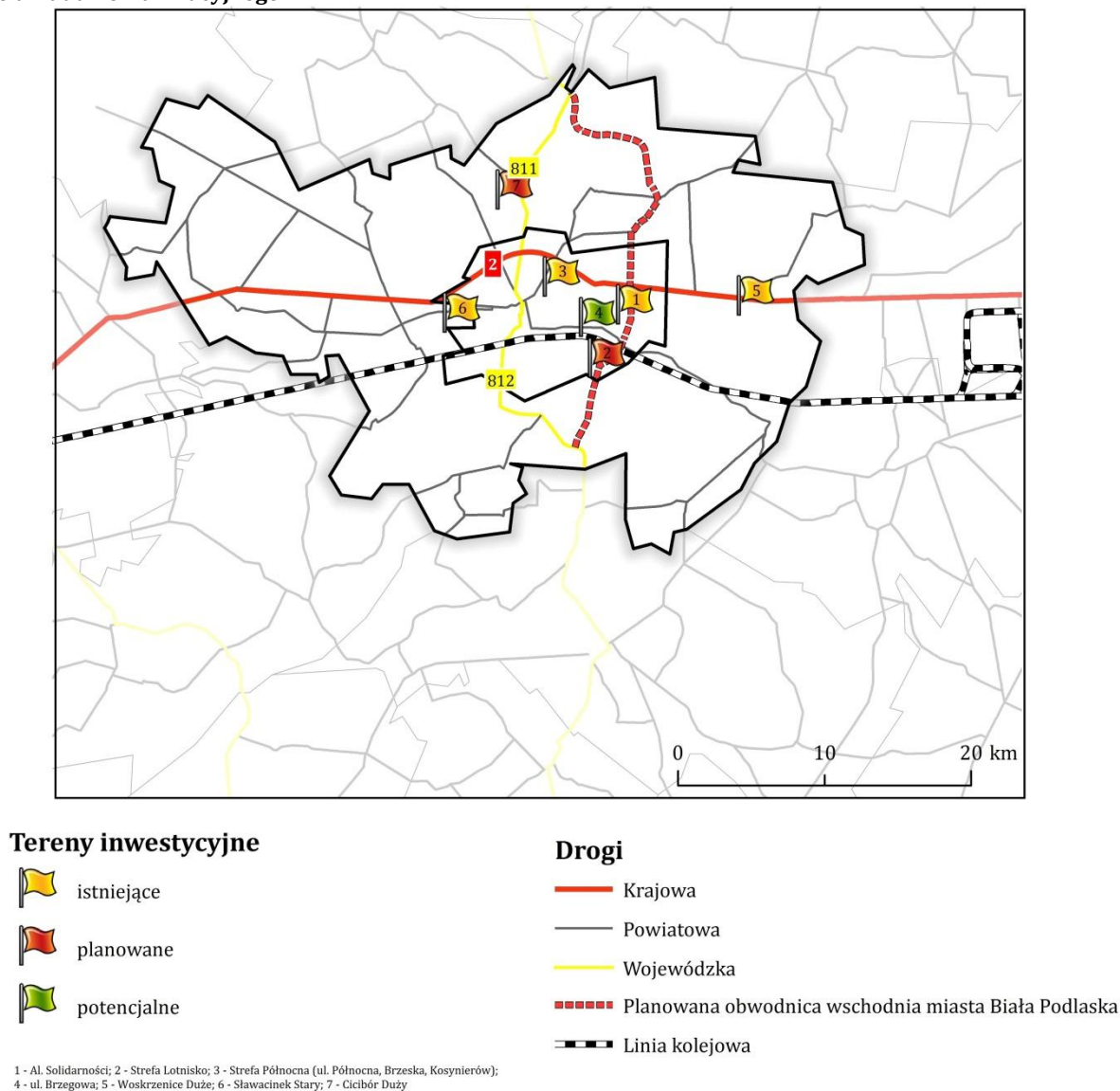
Obszar charakteryzuje nowoczesne zaplecze badawczo – rozwojowe znajdujące się w Państwowej Szkole Wyższej w Białej Podlaskiej oraz w Zamiejscowym Wydziale AWF, które daje możliwość współpracy i świadczenia usług działającym obecnie oraz przyszłym przedsiębiorcom z sektorów: energetycznego (w tym odnawialne źródła energii), drogowego, kolejowego, lotniczego, branży budowlanej, sektora turystycznego, przetwórstwa spożywczego i branży hodowlanej, a także w nowoczesnych branżach z zastosowaniem informatyki i automatyki m.in.: medycznej, farmaceutycznej, fizjoterapeutycznej i kosmetycznej.

Zaplecze kadrowe na potrzeby gospodarki oprócz wyższych uczelni tworzy szkolnictwo zawodowe (3 technika oraz 3 szkoły zawodowe), które wymaga stałego dostosowywania pod względem oferty edukacyjnej oraz bazy dydaktycznej, a także powiązania z funkcjonującym szkolnictwem wyższym i gospodarką obszaru. Władze samorządowe powinny brać pod uwagę to, że dobrze funkcjonujący system innowacji tworzy zapotrzebowanie na odpowiednie kwalifikacje. Budowanie lokalnej gospodarki opartej na wiedzy determinuje konieczność podejmowania przez samorządy działań na rzecz przygotowania kadr dla nowoczesnej gospodarki.

Na wykształconą główną specjalizację gospodarczą obszaru wpływ ma położenie przygraniczne, paneuropejski korytarz transportowy nr II Berlin – Warszawa – Moskwa w ciągu magistrali linii kolejowej E20, będącej przedłużeniem magistrali Transsyberyjskiej oraz droga krajowa nr 2/E30 z Cork (Irlandia) do Omska (Roska) będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN – T. Natomiast funkcjonowanie gospodarki obszaru ogranicza słaba dostępność do stolicy województwa (najgorsza spośród ośrodków subregionalnych województwa lubelskiego).

Kluczowej specjalizacji obszaru, rozbudowanemu nowoczesnemu zapleczu naukowo – badawczemu, dobremu położeniu na głównych międzynarodowych szlakach komunikacyjnych towarzyszy niska atrakcyjność inwestycyjna. W ogólnopolskich rankingach atrakcyjności inwestycyjnej podregion bialski od lat osiąga niekorzystne wskaźniki. Na atrakcyjność inwestycyjną negatywnie wpływa brak przygotowanych terenów inwestycyjnych oraz specjalnej strefy ekonomicznej.

Ryc. 7. Lokalizacja istniejących oraz planowanych terenów inwestycyjnych na terenie MOF Biała Podlaska na tle układu komunikacyjnego

Źródło: opracowanie własne

Jednym z kierunków działań mogących wpłynąć na pobudzenie rozwoju gospodarczego MOF Biała Podlaska jest poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych na terenie obszaru funkcjonalnego (miasto i gmina wiejska). Planowanym terenem o dogodnej lokalizacji jest obszar byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej, który w części może zostać wykorzystany poprzez właściwe dostosowanie 36 ha i utworzenie na nim strefy ekonomicznej. Atrakcyjność inwestycyjna uwarunkowana jest oprócz właściwego uzbrojenia części terenu lotniska również poprawą dostępności

komunikacyjnej. Dotyczy to zarówno przebudowy i modernizacji drogi krajowej nr 2 oraz nr 19, a także zwiększenie dostępności komunikacyjnej dzięki budowie odcinka autostrady A2 Warszawa – Kukuryki z węzłem „Cicibór” na terenie gminy Biała Podlaska. Bezpośrednią dostępność komunikacyjną do terenów inwestycyjnych i przyszłej strefy ekonomicznej zwiększy budowa wschodniej obwodnicy miasta w układzie północ-południe w ciągu dróg wojewódzkich nr 812 i 811. Budowa obwodnicy przyczyni się również do przeniesienia ruchu tranzytowego oraz ciężkiego ruchu towarowego poza centrum miasta i obszary intensywnej zabudowy, wpłynie to bezpośrednio na skrócenie czasu przejazdu oraz poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.

Ryc. 8. Potencjalna strefa ekonomiczna – teren byłego lotniska wojskowego na terenie miasta Biała Podlaska

Źródło: Wycinek z Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Biała Podlaska

Zgodnie z wykonaną analizą⁹ jako potencjalne formy zagospodarowania terenu byłego lotniska wojskowego wskazuje się utworzenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Podstrefy Biała Podlaska lub Parku Technologicznego oraz przeznaczenie terenów jako lotniska typu cargo w powiązaniu z wykorzystaniem pod potrzeby:

- stacji obsługi hangarowej dużych samolotów,
- recykling dużych samolotów,
- Centrum Handlu Hurtowego.

Zwiększenie dostępności komunikacyjnej i infrastrukturalnej do dobrze zlokalizowanych terenów na lotnisku cargo i wokół niego jest jednym z filarów sukcesu przyszłych inwestycji.

Kluczem do poprawy sytuacji gospodarczej obszaru funkcjonalnego oraz lokalnego rynku pracy jest również wielokierunkowe wspieranie przedsiębiorczości, obejmujące zarówno wzmacnianie podmiotów już istniejących, jak i tworzenie warunków do rozwoju nowych przedsiębiorstw, szczególnie w obszarach uznanych za perspektywiczne dla rozwoju obszaru, w tym głównie: transport – spedycja – logistyka, przetwórstwo rolno-spożywcze i drzewne, energetyka odnawialna i efektywność energetyczna, automatyka i informatyka, a także w sektorze medycznym, farmaceutycznym, fizjoterapeutycznym i kosmetycznym. Kierunki wsparcia w szczególności powinny objąć zbudowanie odpowiedniego otoczenia instytucjonalnego, umożliwiającego przedsiębiorcom dostęp do kapitału oraz specjalistycznej wiedzy i usług w zakresie nowych technologii na bazie istniejącej infrastruktury naukowo – badawczej wyższych uczelni funkcjonujących na obszarze, zarządzania, kształcenia kadr

⁹ Analiza koncepcji zagospodarowania i wykorzystania byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej w celu wzmocnienia oferty inwestycyjnej Makroregionu Polski Wschodniej, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2013 r.

i marketingu. Nieodzownym elementem będzie również rozwój współpracy sieciowej przedsiębiorstw oraz ich większe powiązanie z kooperantami na rynku krajowym i międzynarodowym.

Wsparcie powinno być również kierowane na wykorzystanie potencjału obszaru do produkcji energii ze źródeł odnawialnych m.in. poprzez modernizację sieci elektroenergetycznej, współpracę z inwestorami zainteresowanymi wytwarzaniem energii na sprzedaż oraz dostosowaniem infrastruktury przedsiębiorstw komunalnych.

Gałęzią wspomagającą gospodarkę obszaru może być turystyka. Jednym z warunków zwiększenia jej konkurencyjności i rozpoznawalności jest powiązanie atrakcji w sieciowy produkt turystyczny, wspólna oferta przedsiębiorców oraz wymiar transgraniczny.

Podnoszenie konkurencyjności MOF Biała Podlaska zarówno w wymiarze lokalnym jak i ponadregionalnym uzależnione jest w dużym stopniu od umiejętnego wykorzystania endogenicznych zasobów i potencjałów oraz aktywnego ich promowania. Elementem dopełniającym całość powinna być więc kompleksowa promocja gospodarcza obszaru oraz realizacja projektów partnerskich z innymi podmiotami z regionu, kraju i za granicą.

Poniżej zaprezentowano cele operacyjne, w ramach których będą podejmowane działania, przyczyniające się do osiągnięcia zakładanych efektów wdrażania strategii na poziomie pierwszego priorytetu.

Cel Operacyjny 1.1.

Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw w kluczowej specjalizacji obszaru (TSL: transport – spedycja – logistyka) oraz w specjalizacjach wspomagających ze szczególnym uwzględnieniem strefy inwestycyjnej „Lotnisko”

Cel Operacyjny 1.2.

Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji kadr pod potrzeby rozwijających się specjalizacji gospodarczych

Cel Operacyjny 1.3.

Poprawa konkurencyjności obszaru poprzez lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw

Cel Operacyjny 1.4.

Wzrost liczby turystów poprzez rozwój sieciowego produktu turystycznego opartego na turystyce aktywnej oraz transgranicznej

Stopień osiągnięcia zakładanego celu strategicznego będzie weryfikowany m.in. za pomocą następujących wskaźników:

- liczba zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców;
- pracujący na 1000 ludności;
- udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

2.2.2. Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Na terenie gminy o jakości życia decydują głównie warunki mieszkaniowe, dostępność mieszkańców do usług publicznych, a także bezpieczeństwo. Jednym z wyznaczników jakości życia są trendy demograficzne występujące na danym obszarze. MOF Biała Podlaska w analizowanych latach 2007 – 2013 wyróżnia w skali regionu dodatni przyrost naturalny.

Miasta, które chcą odnieść długofalowy sukces gospodarczy muszą umieć zapewnić swoim mieszkańcom dobre warunki życia, to bowiem powoduje, że decydują się oni w tym mieście zamieszkać i pracować, a inwestorzy chętniej lokują swoją działalność.

Pomimo podejmowanych w ostatnich latach działań obszar charakteryzuje niska dynamika przyrostu budownictwa mieszkalnego, która jest poniżej średniej wojewódzkiej. Pod względem mieszkaniowym jakość życia na terenie miasta Biała Podlaska jest większa niż na obszarach wiejskich. Wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) na 66 miast na prawach powiatu w kategorii „warunki mieszkaniowe” miasto Biała Podlaska zajęło 12 pozycję uzyskując 54 pkt na 100 możliwych. Na poprawę warunków mieszkaniowych miały również wpływ działania prowadzone przez obydwie samorządy, spółdzielnie mieszkaniowe oraz wspólnoty mieszkaniowe, a także podmioty indywidualne m.in. z zakresu termomodernizacji. Istnieją jednak nadal duże potrzeby w tym zakresie z uwagi m.in. na niski stan techniczny i technologiczny nie odpowiadający obecnym standardom. Władze samorządowe powinny również koncentrować się na poprawie efektywności energetycznej w odniesieniu do budynków użyteczności publicznej do nich należących zarówno już istniejących, jak i nowo wznoszonych. Podejście takie powinno wpisywać się w zobowiązania nakładane na państwa członkowskie UE przez dyrektywy odnoszące się do efektywności energetycznej i jakości powietrza.¹⁰ Od 1 stycznia 2019r. wszystkie nowe budynki zajmowane przez władze publiczne oraz będące ich własnością mają być budynkami o niemal zerowym zużyciu energii, natomiast po 31 grudnia 2020r. wszystkie nowe budynki mają charakteryzować się niemal zerowym zużyciem energii. Do planowanych działań z zakresu niskoemisyjności i efektywności energetycznej punktem odniesienia powinny być dokumenty przygotowywane i przyjmowane przez władze samorządowe – plany gospodarki niskoemisyjnej. Ponadto samorządy powinny starać się rozpatrywać te kwestie z perspektywy obszaru funkcjonalnego z uwzględnieniem wzajemnej współpracy.

Dostęp mieszkańców obszaru do wysokiej jakości usług publicznych jest obecnie jednym z głównych czynników decydujących o poziomie rozwoju lokalnego i sprawności administracji samorządowej miasta i gminy. W zależności od wykorzystywanej infrastruktury, gminy świadczą usługi publiczne o charakterze społecznym i technicznym. Usługi społeczne dotyczą przede wszystkim takich obszarów jak ochrona zdrowia, aktywizacja zawodowa i włączenie społeczne, oświata i edukacja, kultura, sport i rekreacja.

Generalnie należy stwierdzić, że jakość i dostępność usług społecznych na terenie obszaru ulega systematycznej poprawie. W zakresie ochrony zdrowia nadal istnieje potrzeba zwiększenia działań profilaktycznych oraz dostępności do lekarza specjalisty. Z uwagi na starzenie się społeczeństwa wymagane jest objęcie tej grupy mieszkańców obszaru działaniami ukierunkowanymi na zdrowe starzenie się.

Wysoka stopa bezrobocia na terenie obszaru funkcjonalnego wskazuje na potrzebę podjęcia szeregu działań przez samorządy we współpracy z instytucjami rynku pracy, instytucjami otoczenia biznesu oraz przedsiębiorcami mających na celu aktywizację zawodową mieszkańców. Wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) w kategorii „praca” miasto Biała Podlaska zajęło 48. miejsce na 66 miast. Wysokiemu bezrobociu towarzyszy wzrost wydatków na pomoc społeczną, pomimo spadającej liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej. Jest to związane z rygorystycznymi kryteriami dochodowymi, które znacznie ograniczają liczbę osób uprawnionych do korzystania z pomocy społecznej.

¹⁰ Dyrektywa 2010/31/UE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, Dyrektywa 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej

Lepiej na terenie obszaru przedstawia się sytuacja w zakresie edukacji, rekreacji i sportu. W przytoczonym powyżej rankingu w kategorii „edukacja” miasto zajęło 9. miejsce w skali kraju. Dzieje się tak dzięki zrealizowaniu kluczowych projektów inwestycyjnych w zakresie edukacji i sportu. Ponadto samorządy i ich jednostki organizacyjne aktywnie uczestniczą w projektach i programach, które przyczyniają się do podnoszenia jakości kształcenia w placówkach szkolnych, a także zwiększają dostępność mieszkańców do imprez sportowych. Problemem pozostaje nadal zbyt niski wynik zdawalności egzaminów maturalnych (72% zdawalności w 2013r.).

Niezbędnym warunkiem zwiększenia konkurencyjności i atrakcyjności zamieszkania na terenie MOF Biała Podlaska jest modernizacja systemu zarządzania polityką rozwoju miasta i jego obszaru funkcjonalnego. Potrzeba wypracowania nowych, skutecznych rozwiązań jest szczególnie widoczna w sferze dotyczącej finansowania i korzystania ze wspólnej infrastruktury. Problemem, którym muszą sprostać obszary funkcjonalne jest brak koordynacji w procesie podejmowania decyzji dotyczących planowania usług, mieszkalnictwa. Zastosowanie skoordynowanego i długoterminowego podejścia do działań rozwojowych może odbywać się m.in. przez stopniowe integrowanie dokumentów, które opracowywane są przez samorządy na podstawie różnych aktów prawnych. Katalog zadań gminy obejmuje szereg zagadnień, od spraw ładu przestrzennego, dróg i organizacji ruchu drogowego, przez organizację transportu zbiorowego, edukację i kulturę oraz ochronę zdrowia.

Dla zintegrowania zarządzania ważne jest usprawnienie systemu gromadzenia informacji i danych statystycznych oraz monitorowania i oceny wdrażania strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego. Takie podejście stworzy możliwość lokalnej władzy do zarządzania na podstawie aktualnej i dokładnej informacji (*evidence – based policy*). W związku z czym należy dążyć do budowania platformy informatycznej, w ramach której gromadzone byłyby dane na temat infrastruktury miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz procesów w nim zachodzących. Poprawa jakości zarządzania odbywać się powinna poprzez działania zmierzające do efektywnego wykorzystania potencjałów obszaru funkcjonalnego (zasobów ludzkich, środków materialnych, sieci powiązań) dzięki zwiększeniu możliwości i upowszechnianiu koordynacji jednostek administracji publicznej różnych szczebli, we współpracy z przedstawicielami partnerów społecznych i gospodarczych przy zastosowaniu zasady partnerstwa oraz wielopoziomowego zarządzania.

Poniżej zaprezentowano cele operacyjne, w ramach których będą podejmowane działania, przyczyniające się do osiągnięcia zakładanych efektów wdrażania strategii na poziomie drugiego priorytetu.

Cel Operacyjny 2.1.

Poprawa warunków mieszkaniowych oraz standardu obiektów użyteczności publicznej

Cel Operacyjny 2.2.

Lepsza dostępność opieki zdrowotnej oraz promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się

Cel Operacyjny 2.3.

Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Cel Operacyjny 2.4.

Podniesienie jakości i poziomu dostępności usług edukacji, rekreacji, sportu

Cel Operacyjny 2.5.

Poprawa jakości rządzenia oraz stanu bezpieczeństwa mieszkańców

Stopień osiągnięcia zakładanego celu strategicznego będzie weryfikowany m.in. za pomocą następujących wskaźników:

- mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności;
- liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców;
- liczba organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców.

2.2.3. Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego

Spójność terytorialną stanowi sieć wzajemnych powiązań wielu aspektów współczesnej przestrzeni życiowej wśród których jest m.in. spójność transportowa, przestrzeni publicznej oraz ekologicznej. Spójność terytorialna nie polega na dążeniu do unifikacji i znoszeniu charakterystycznych cech obszaru ale na ich wykorzystaniu w budowaniu sieci wzajemnych powiązań¹¹.

Specyficzny układ komunikacyjny miasta Biała Podlaska powoduje od lat występowanie realnych trudności z przemieszczaniem się mieszkańców oraz osób przyjezdnych. Potwierdzeniem tego faktu jest analiza natężenia ruchu, która została przedstawiona w Aneksie statystycznym – diagnostycznym do niniejszej strategii. Zachodzi konieczność kompleksowej modernizacji ulic i skrzyżowań oraz budowy miejsc parkingowych. Inwestycje drogowe w pierwszej kolejności powinny dotyczyć podstawowego układu transportowego miasta i jego obszaru funkcjonalnego. Działania podejmowane w tym zakresie powinny wyeliminować konieczności tranzytu oraz ruchu międzydzielnicowego przez centrum. Drugim kluczowym kierunkiem inwestycji drogowych powinna być modernizacja istniejącego układu komunikacyjnego w celu zapewnienia jego spójności z priorytetami miejskiej polityki transportowej m.in. w zakresie: bezpieczeństwa ruchu, komunikacji zbiorowej, ruchu rowerowego. Problematyka transportowa miasta należy do zagadnień mających kluczowy wpływ na kształtowanie obrazu miasta pod kątem jego funkcjonalności, atrakcyjności i konkurencyjności. Od 2008r. podmiotem zarządzającym komunikacją miejską jest Zarząd Komunikacji Miejskiej w Białej Podlaskiej, na którego zlecenie 11 linii obsługiwanych jest przez autobusy dwóch operatorów:

- 8 linii stałych, oznaczonych literami od „A” do „H” (częstotliwość ok. 30 minut) i jedną linię „T” – Terebelska pętla - cmentarz komunalny - przez miejską jednostkę: Miejski Zakład Komunikacyjny w Białej Podlaskiej Sp. z o.o.,
- linia „I” oraz linia „P” – Dworzec PKP – cmentarz komunalny - przez prywatny podmiot PKM Wiczuk.

Na podstawie porozumienia międzygminnego wykonywane są kursy poza granice administracyjne miasta (5 linii).

Pomimo dokonanych w ostatnich latach inwestycji związanych z zakupem nowego taboru oraz modernizacją infrastruktury komunikacyjnej istnieją nadal duże potrzeby w tym zakresie. Przyszłe zadania inwestycyjne powinny koncentrować się również na wydłużeniu linii komunikacji miejskiej na teren gminy wiejskiej. Wpłynie to zdecydowanie na zwiększenie dostępności do usług jakie świadczy miasto jako ośrodek subregionalny.

Celem działań władz samorządowych powinno być osiągnięcie zrównoważonej mobilności w obszarze funkcjonalnym, rozumianej jako odbywanie podróży w takiej ilości i o takiej długości, jak wynika to z zaspokajania potrzeb życiowych podróżujących z racjonalnym wykorzystaniem podsystemów transportu miejskiego. Obligatoryjnym dokumentem na

¹¹

http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/consultation/terco/pdf/2_national/kujawsko_pomorski.pdf

poziomie miasta lub obszaru funkcjonalnego (dla miast o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys. mieszkańców) będzie tzw. plan zrównoważonego rozwoju transportu zbiorowego.

Obok transportu drogowego niezwykle ważną rolę w dobie społeczeństwa informacyjnego oraz wdrażania w miastach idei „*smart city*” odgrywa dostępność do sieci internetowej. Na terenie miasta sytuacja pod względem dostępności do Internetu jest dobra, natomiast gorzej sytuacja wygląda na terenie gminy wiejskiej, gdzie tzw. nasycenie usługami dostępu do Internetu wypada słabo. Sytuacja ulegnie poprawie w wyniku objęcia obszaru projektem budowy Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej. Ważnym zadaniem do 2020 roku będzie stworzenie infrastruktury tzw. ostatniej mili.

W zakresie kształtowania przestrzeni publicznej celem działań władz samorządowych powinno być wyprowadzenie ze stanu kryzysowego najbardziej zdegradowanych obszarów miasta poprzez przedsięwzięcia całościowe obejmujące interwencję na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni oraz lokalnej gospodarki. Działania te powinny być prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany we współpracy z lokalną społecznością. Zintegrowanym działaniem obejmującym wszystkie wymienione wyżej aspekty będzie program kompleksowej rewitalizacji doliny rzeki Krzny. Przedsięwzięcie, które swoim zakresem obejmie miasto i gminę wiejską planowane jest do realizacji do 2020 roku w ramach Strategicznych Inwestycji Terytorialnych. Program opiera się na aktywizacji środowisk lokalnych: przedsiębiorców, szkół oraz obu działających w mieście uczelni wyższych, a także organizacji pozarządowych, stanowi również podwaliny do rozwoju przedsiębiorczości społecznej. Rewitalizacja służy zarówno podniesieniu atrakcyjności danej przestrzeni obszaru dla podmiotów gospodarczych jak i wsparciu rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, a także przyczynia się do podniesienia jakości życia obecnych i nowych mieszkańców. Jako jeden z głównych mechanizmów działań rewitalizacyjnych powinno być traktowane wzmocnienie potencjału endogenicznego obszaru.

Z punktu widzenia dalszej poprawy komfortu życia mieszkańców kluczowym jest aby dotychczas podejmowane działania w zakresie ochrony środowiska oraz budowania ekologicznego wizerunku MOF Biała Podlaska były kontynuowane i rozwijane. Przy czym należy dążyć do uzupełnienia brakującej infrastruktury w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (szczególnie na obszarach wiejskich) m.in. poprzez realizację partnerskich projektów z wykorzystaniem infrastruktury miasta, a także zadbać o większą świadomość mieszkańców w zakresie selektywnej zbiórki odpadów i dbania o estetykę własnego miejsca zamieszkania.

Obok sieci kanalizacyjnej ważnym elementem mającym wpływ na ochronę środowiska jest rozwój systemu ciepłowniczego. Wykorzystując naturalny potencjał obszaru należy dążyć do budowy ciepłowni na biomasę oraz budowy elektrociepłowni w wysokosprawnej kogeneracji, a także do zastosowania kolektorów słonecznych na terenie Ciepłowni K-1. Kontynuacji wymaga przebudowa oraz rozbudowa sieci ciepłowniczej w celu zmniejszenia niskiej emisji.

Poniżej zaprezentowano cele operacyjne, w ramach których będą podejmowane działania, przyczyniające się do osiągnięcia zakładanych efektów wdrażania strategii na poziomie trzeciego priorytetu.

Cel Operacyjny 3.1.

Zapewnienie sprawnego systemu transportu wewnątrz obszaru oraz komunikacji elektronicznej

Cel Operacyjny 3.2.

Rewitalizacja fizyczna, społeczna i gospodarcza obszaru

Cel Operacyjny 3.3.**Poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej rozwój systemu ciepłowniczego oraz systemu gospodarki odpadami**

Stopień osiągnięcia zakładanego celu strategicznego będzie weryfikowany m.in. za pomocą następujących wskaźników:

- saldo migracji na 1000 mieszkańców;
- odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej;
- odsetek ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej.

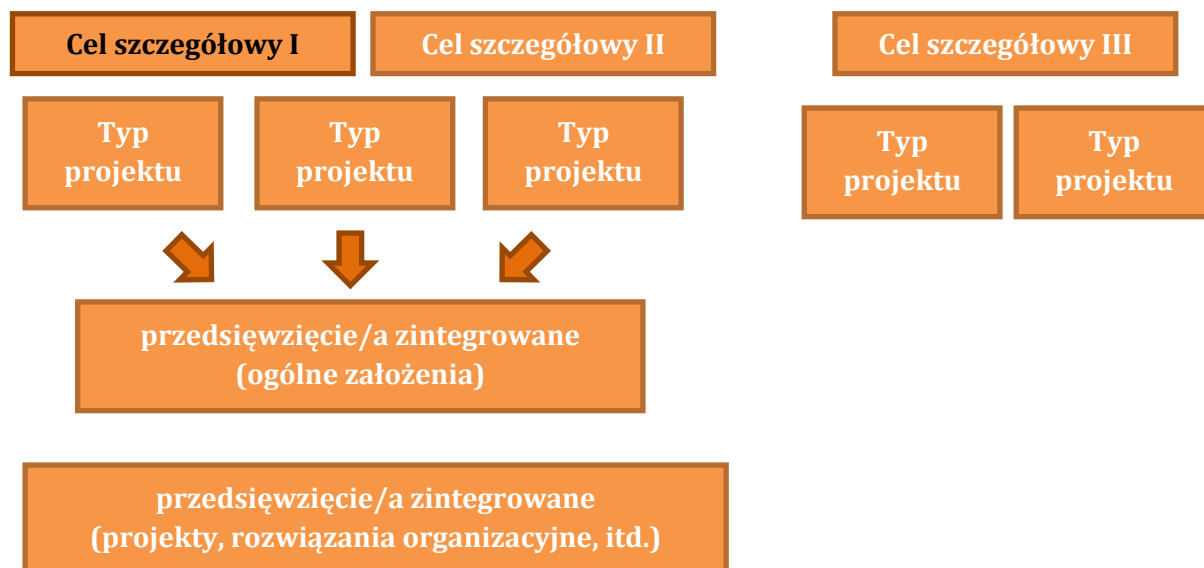
2.3. Strategiczne Inwestycje Terytorialne miasta Białą Podlaską

Strategiczne Inwestycje Terytorialne (SIT) miasta Białą Podlaską są jednym z 4 projektów zintegrowanych przewidzianych do realizacji w miastach subregionalnych (Białą Podlaską, Chełm, Puław, Zamość) na terenie województwa lubelskiego. Interwencja będzie koncentrować się m.in. na pobudzeniu aktywności gospodarczej, wsparciu rozwoju MŚP, poprawie stanu środowiska przyrodniczego i adaptacji do zmian klimatycznych, a także na działaniach z zakresu podnoszenia jakości zasobów ludzkich i włączenia społecznego. Planowane w ramach SIT zadania wpisują się w obszary strategicznej interwencji określone w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020”.

Zgodnie z art. 36 rozporządzenia ramowego realizacja SIT na wyodrębnionych obszarach jest możliwa jedynie w oparciu o dokumenty strategiczne.

Niniejszy dokument stanowi część strategiczną definiującą obszar wsparcia, diagnozę sytuacji, cele rozwojowe oraz kierunki działań, spójność ze strategicznymi dokumentami regionu, system monitorowania i ewaluacji oraz opis uczestnictwa społeczeństwa w tworzeniu dokumentu. Natomiast w odrębnym dokumencie stanowiącym plan operacyjny pn. Plan Wykonawczy Strategicznych Inwestycji Terytorialnych miasta Białą Podlaską, wykazane zostaną zadania i projekty do realizacji wraz z ustaleniami dotyczącymi realizacji projektów w tym podziałem zadań, zdolnością instytucjonalną oraz harmonogramem rzeczowo – finansowym, a także trybem aktualizacji dokumentu.

Ryc. 9. Spójność celów Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaską na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030r.) z przedsięwzięciami zintegrowanymi realizowanymi w ramach Strategicznych Inwestycji Terytorialnych

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie

SIT przewidziane są do współfinansowania m.in. z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 w ramach komplementarnego wkładu EFRR i EFS (ok. 2,9% ogólnej alokacji programu).

2.4. Spójność z dokumentami strategicznymi

W niniejszym podrozdziale przedstawiono powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym oraz regionalnym. Szczególnie istotnym wymiarem polityki wspólnotowej jest wspieranie trwałego wzrostu społecznego i gospodarczego, co zostało uwzględnione w poniższej analizie spójności.

2.4.1. Poziom wspólnotowy

Pakiet legislacyjny polityki spójności na lata 2014-2020

W ramach pakietu legislacyjnego Komisja Europejska zaproponowała 11 strategicznych celów tematycznych, które są ściśle związane ze strategią „Europa 2020”. Odnoszą się one również do wszystkich Funduszy Wspólnych Ram Strategicznych, w tym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Zgodnie z przyjętą zasadą programowania, Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska została oparta na celach, wynikających z dokumentów programowych, dlatego cele strategiczne niniejszej strategii znajdują odzwierciedlenie w priorytetowych celach Unii Europejskiej.

Strategia Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Cele wskazane w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska przyczyniają się do zwiększenia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, tym samym wykazując pełną zgodność z priorytetami Strategii Europa 2020, tj.:

- rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Efektem realizacji powyższych priorytetów powinno być osiągnięcie następujących celów:

- wzrost wydatków na działalność B+R,
- wzrost wskaźnika zatrudnienia,
- wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem w społeczeństwie oraz zmniejszenie odsetka osób wcześniej kończących naukę,
- ograniczenie emisji CO₂ i osiągnięcia celów 20/20/20 w zakresie klimatu i energii,
- ograniczenia liczby osób żyjących w ubóstwie.

Należy również podkreślić, że wizja określona dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wpisuje się w zasadę zrównoważonego rozwoju, przyczyniając się do aktywizacji

ekonomicznej i społecznej obszaru przy jednoczesnym racjonalnym korzystaniu z zasobów przyrodniczych.

2.4.2. Poziom krajowy

Główne cele i kierunki rozwojowe, system zarządzania, monitoringu oraz źródła finansowania wpisują się w schemat, opisany w projekcie Umowy Partnerstwa¹². Ponadto, zgodnie z innowacyjnym podejściem do terytorialnego wymiaru polityki wskazanym w tym dokumencie strategia zakłada realizację wspólnych przedsięwzięć, celem wzmocnienia współpracy między samorządami położonymi na terenie obszaru, a także rozbudowę powiązań funkcjonalnych między miastem, a jego otoczeniem. Dzięki identyfikacji wspólnych celów i kierunków rozwoju, osiągnięty zostanie tzw. efekt synergii – działania zintegrowane, podejmowane wspólnie będą miały większy wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy obszaru, niż gdyby działania były podejmowane przez poszczególne samorządy osobno.

Wyznaczona w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wizja: **„W 2020 roku Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska pełni rolę ważnego ośrodka rozwoju w Polsce Wschodniej dzięki rozwijającym się specjalizacjom gospodarczym generującym więcej miejsc pracy, a także lepszym warunkom do życia, pracy i prowadzenia biznesu”** wraz z celami strategicznymi opiera się na wykorzystaniu endogenicznego potencjału do rozwoju gospodarczego i wzrostu spójności społecznej oraz przestrzennej. Jest to spójne z celami głównymi następujących dokumentów:

1. **Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK):** wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów, zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności;
2. **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie:** Efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Jednocześnie Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego postuluje trzy cele polityki regionalnej do 2020 roku. Są one następujące:
 - wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),
 - budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”),
 - tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych, ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Cele strategiczne Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wpisują się we wszystkie trzy wyżej przytoczone cele. Prowadzą one do zwiększenia konkurencyjności obszaru poprzez określenie jego funkcji gospodarczej opartej na rozwijających się specjalizacjach, przy wykorzystaniu występujących lokalnych zasobów. Ponadto poprzez integrację działań, cele wpływają na zwiększenie spójności terytorialnej w układzie regionalnym i krajowym, w szczególności zapewniając możliwość trwałego rozwoju ekonomicznego na terenach marginalizowanych. Powyższe kompleksowe podejście do sprawy planowania rozwoju obszaru funkcjonalnego oraz współpraca samorządów pozwoli na uzyskanie efektu synergii, polegającego na realizacji działań spójnych i służących osiągnięciu zamierzonych celów, określonych w strategii dla całego obszaru.

¹² Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020 – umowa partnerstwa, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 21 maja 2014r.

3. **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030:** *Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.*

Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wpisuje się w powyższy cel, uwzględniając zróżnicowane potencjały rozwojowe obszaru w zakresie: transportu, logistyki i spedycji, rolnictwa i przetwórstwa z wykorzystaniem biogospodarki oraz w zakresie przetwórstwa przemysłowego bazując na posiadanych zasobach naukowo – badawczych wyższych uczelni. Jednocześnie w określonej wizji rozwoju obszaru uwzględniono zrównoważone zarządzanie prowadzące do lepszych warunków życia.

Ponadto określone w strategii cele strategiczne są spójne z celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju określonymi w KPZK 2030, zwłaszcza z:

- a) *Celem 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;*
 - b) *Celem 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;*
 - c) *Celem 4. Kształtowanie struktur przestrzennych, wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;*
 - d) *Celem 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.*
4. **Założenia Krajowej Polityki Miejskiej:** *Wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców.*
5. Zintegrowane, ponadsektorowe strategie: Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki – Dynamiczna Polska 2020 (SIEG), Strategia rozwoju kapitału ludzkiego (SRKL), Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku) (SRT), Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko (BEiŚ), Strategia Sprawne Państwo (SSP), Strategia rozwoju kapitału społecznego (SRKS), KSRR, Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP (SRSBN RP), Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa (SZRWiR).

2.4.3. Poziom regionalny

Dokument jest spójny pod względem przewidzianych działań z wyznaczonym w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Obszarem Strategicznej Interwencji – miasta subregionalne. Działania wpisują się wprost w przewidziany dla tego obszaru rodzaj interwencji służący: wzmocnieniu zróżnicowanych funkcji ponadlokalnych i wykorzystaniu wewnętrznego potencjału, rozbudowie wewnętrznych i zewnętrznych powiązań funkcjonalnych, w tym powiązań komunikacyjnych (np. poprzez rozwój systemu niskoemisyjnego transportu miejskiego), kompleksowej rewitalizacji oraz zwiększeniu i poprawie dostępności do podstawowych usług publicznych, budowie funkcji współpracy transgranicznej.

W horyzoncie 2020r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu;
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich;
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska wyznacza do realizacji działania, przyczyniające się do:

1. rozwoju efektywnej gospodarki opartej na lokalnych specjalizacjach, poprzez:
 - poprawę warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw, m.in. przez tworzenie terenów inwestycyjnych i zwiększenie dostępności komunikacyjnej,
 - poprawę efektywności funkcjonowania sektora rolnego oraz jego większą specjalizacją ze szczególną rolą biogospodarki,
 - podnoszenie wiedzy i kwalifikacji kadr z zaangażowaniem wyższych uczelni oraz wykorzystaniem przez przedsiębiorstwa zaplecza naukowo – badawczego,
 - wykorzystanie wewnętrznego potencjału obszaru w zakresie produkcji energii z odnawialnych źródeł,
 - tworzenie warunków do rozwoju sieciowego produktu turystycznego;
2. poprawy jakości życia w sferze mieszkaniowej, opieki zdrowotnej, włączenia społecznego, edukacji oraz bezpieczeństwa publicznego i administracji publicznej, poprzez:
 - wzrost inwestycji na rzecz polepszenia efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej,
 - lepszy dostęp do opieki zdrowotnej oraz programów profilaktycznych,
 - wzrost znaczenia aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu oraz przeciwdziałanie marginalizacji społecznej,
 - lepszy dostęp do usług edukacyjnych oraz sportu i rekreacji mieszkańców,
 - promowanie przedsiębiorczości oraz rozwój infrastruktury, poprawiającej konkurencyjność gospodarczą obszaru,
 - wzrost jakości rządzenia;
3. poprawy spójności terytorialnej miejskiego obszaru funkcjonalnego, poprzez:
 - kompleksowe działania z zakresu wewnętrznego układu drogowego oraz niskoemisyjnej komunikacji publicznej,
 - przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych obejmujących sferę gospodarczą, społeczną oraz fizyczną,
 - dalszy rozwój infrastruktury komunalnej wpływającej na jakość środowiska przyrodniczego.

Poprzez powyższe interwencje strategia przyczynia się do osiągnięcia zamierzeń w poszczególnych celach strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030r.). Powiązania pomiędzy poszczególnymi priorytetami strategii przedstawione zostały w tabeli nr 1.

Tabela 1 Zestawienie powiązań pomiędzy priorytetami Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska do 2020r. (z perspektywą do 2030r.) a Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030r.)

Strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego	Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy	Cel strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska	Cel strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego
Cel strategiczny 1:	X		X

Wzmacnianie urbanizacji regionu			
Cel strategiczny 2: Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich	X		
Cel strategiczny 3: Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu	X	X	
Cel strategiczny 4: Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu	X	X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030r.)

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku (projekt)

Zaktualizowana Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku stanowi uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w części, dotyczącej określenia potencjału innowacyjnego województwa oraz wskazania kierunków jego wzmacniania i wykorzystywania w poszukiwaniu przewag konkurencyjnych, opartych zwłaszcza na inteligentnych specjalizacjach regionu.

W Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska określono **Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy**, który wpisuje się w realizację następujących celów strategicznych Regionalnej Strategii Innowacji:

- Priorytet 1. Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji, zwłaszcza w regionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji.
- Priorytet 2. Wzrost zdolności podmiotów sektora naukowo-badawczego do tworzenia i komercjalizacji wiedzy w regionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji regionu.
- Priorytet 3. Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu i otwartej na innowacje administracji publicznej.

Kluczowym elementem w osiągnięciu powyższych powiązań strategicznych będzie stymulowanie szeroko pojętej współpracy przez samorządy lokalne z przedstawicielami sektora naukowo-badawczego, doradczego oraz przedsiębiorcami. Niezbędnym elementem będzie również rozwijanie łańcuchów kooperacyjnych. Tak prowadzone działania powinny doprowadzić do powstania:

- nowoczesnych sektorów biogospodarki, bazujących na efektywnym przetwarzaniu biozasobów na cele żywnościowe, energetyczne;
- rozwoju sektora energetycznego, opartego na technologiach niskoemisyjnych, wykorzystującego zarówno odnawialne, jak i nieodnawialne źródła energii;
- rozwoju zidentyfikowanych branż z zastosowaniem informatyki i automatyki.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPO WL) jest trzecim szczeblem planowania strategicznego¹³. RPO WL jest zasadniczym narzędziem realizacji

¹³ Ramowy System Organizacji Programowania Strategicznego w Województwie Lubelskim, UMWL, Zał. do Uchwały Nr CII/1911/2012 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 marca 2012r. Pierwszy

strategii, ocenianym pod kątem zgodności z celami strategicznymi. System wdrażania ukierunkowany jest na realizację projektów spełniających następujące aspekty:

- projekty partnerskie, w tym partnerstwa publiczno-prywatnego i w obszarach funkcjonalnych,
- inwestycje i działania, zapewniające efekt prorozwojowy.

W ramach RPO WL określone zostały cele szczegółowe, które będą realizowane poprzez 14 Osi Priorytetowych, odpowiadających celom tematycznym pakietu legislacyjnego Unii Europejskiej.

Szczegółowe powiązania pomiędzy Zintegrowaną Strategią Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska i Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego zostały przedstawione w tabeli nr 2, wskazując jedynie te priorytety, które będą realizowane przez strategię.

Tabela 2 Powiązania pomiędzy celami strategicznymi Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska do 2020r. (z perspektywą do 2030r.) i Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Oś priorytetowa RPO WL	Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy	Cel strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska	Cel strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego
1. Badania i innowacje	X		
2. Cyfrowe Lubelskie	X	X	X
3. Konkurencyjność przedsiębiorstw	X		
4. Energia przyjazna środowisku	X		X
5. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna	X	X	X
6. Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów		X	X
7. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego	X		
8. Mobilność regionalna i ekologiczny transport			X
9. Rynek pracy	X	X	
10. Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian	X	X	
11. Włączenie społeczne		X	X
12. Edukacja, umiejętności i kompetencje	X	X	
13. Infrastruktura społeczna		X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie RPO WL na lata 2014-2020

Strategia Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego i Obwodu Brzeskiego na lata 2014-2020

Cele wskazane w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska przyczyniają się do podniesienia konkurencyjności społeczno-gospodarczej

szczebel systemu stanowi: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, drugim szczeblem programowania strategicznego jest Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego, a także strategię sektorowe.

obszaru transgranicznego tym samym wpisują się w Cel generalny Strategii Transgranicznej oraz określone w niej dziedziny działań strategicznych:

1. Współpraca gospodarcza.
2. Środowisko naturalne, kultura i turystyka.
3. Infrastruktura komunikacyjna i graniczna.
4. Nauka i szkolnictwo wyższe.

3. Część wdrożeniowa

3.1. Plan operacyjny

Plan działań operacyjnych zawiera zestawienie kierunków działań, jakie będą podejmowane w ramach przewidzianych celów operacyjnych strategii. Plan określa również rolę lokalnych samorządów oraz innych partnerów (przedsiębiorców, stowarzyszeń) w realizacji zaplanowanych zadań, jak i możliwe źródła ich finansowania ze środków zewnętrznych (krajowych i regionalnych). Zaprezentowany katalog działań nie ma charakteru zamkniętego i będzie mógł być uzupełniany o nowe elementy w zależności od potrzeb związanych z rozwojem społeczno – gospodarczym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska.

Cel Strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy

Cel Operacyjny 1.1.:

Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw w kluczowej specjalizacji obszaru (TSL: transport – spedycja – logistyka) oraz w specjalizacjach wspomagających ze szczególnym uwzględnieniem strefy inwestycyjnej „Lotnisko”

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.1.1.	Przygotowanie terenów inwestycyjnych na terenie miasta i gminy na potrzeby lokalizacji działalności usługowej i produkcyjnej	Realizacja inwestycji i zarządzanie wybudowaną infrastrukturą	RPO WL 2014 – 2020: Oś 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw
1.1.2.	Stymulowanie rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego poprzez poprawę efektywności funkcjonowania sektora rolnego na terenie obszaru	Współpraca z Zespołem Doradztwa Rolniczego w Białej Podlaskiej w zakresie organizacji wspólnych konferencji, szkoleń	PROW 2014 – 2020: M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15), oraz M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
1.1.3.	Promocja szkoleń zawodowych i nabywanie umiejętności przez rolników oraz właścicieli lasów w zakresie prowadzonej produkcji i marketingu swoich produktów i usług	Współpraca z Zespołem Doradztwa Rolniczego w Białej Podlaskiej w zakresie organizacji wspólnych konferencji, szkoleń	PROW 2014-2020: M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14); M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)
1.1.4.	Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów	Realizacja inwestycji i zarządzanie wybudowaną infrastrukturą	PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
1.1.5.	Kompleksowa promocja gospodarcza obszaru oraz tworzenie przyjaznych warunków do inwestowania, organizacja misji gospodarczych	Przygotowanie atrakcyjnej oferty terenów inwestycyjnych i ich aktywna promocja. Realizacja projektów sieciowych z innymi jednostkami w kraju	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw (2) PO Polska Wschodnia: Oś Priorytetowa I. Przedsiębiorcza Polska Wschodnia

		i za granicą. W przypadku projektów z Polski Wschodniej inicjowanie wśród przedsiębiorców działań	
1.1.6.	Działania marketingowe, kreowanie dobrego wizerunku obszaru pod kątem potencjalnych inwestorów i kontrahentów jako atrakcyjnego miejsca, w tym utworzenie i działalność centrum obsługi inwestora	Opracowanie strategii działań marketingowych, powiązanie systemu promocji z działaniami województwa lubelskiego	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw (2) PROW 2014 – 2020
1.1.7.	Przebudowa i modernizacja drogi krajowej nr 2 oraz nr 19, zwiększenie dostępności komunikacyjnej dzięki budowie odcinka autostrady A2 Warszawa – Kukuryki z węzłem „Cicibór” na terenie gminy Biała Podlaska	Działania lobbujące oraz współpraca w zakresie przygotowania i realizacji inwestycji przez GDDKiA	PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 (w przypadku zakwalifikowania inwestycji do realizacji do roku 2020)
1.1.8.	Budowa wschodniej obwodnicy miasta w układzie północ-południe w ciągu dróg wojewódzkich nr 812 i 811	Lobbowanie i współpraca z Zarządem Dróg Wojewódzkich w Lublinie	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 8. Mobilność regionalna i ekologiczny transport
1.1.9.	Zwiększenie dostępności do stolicy województwa w wyniku przebudowy dróg wojewódzkich i powiatowych		(1) PO Polska Wschodnia 2014 - 2020 (2) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 8. Mobilność regionalna i ekologiczny transport
1.1.10.	Inne działania		

Cel Operacyjny 1.2.:

Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji kadr pod potrzeby rozwijających się specjalizacji gospodarczych

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.2.1.	Realizacja projektów badawczo - rozwojowych przez przedsiębiorstwa we współpracy ze środowiskiem naukowym	Inicjowanie współpracy szkół wyższych oraz przedsiębiorstw	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś 1. Badania i Innowacje (2) PO Inteligentny Rozwój 2014 – 2020
1.2.2.	Prowadzenie aktywnych działań mających na celu podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego	Inicjowanie i wspieranie współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym	RPO WL 2014 – 2020: Oś 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
1.2.3.	Realizacja projektów obejmujących współpracę szkół i placówek kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi	Inicjowanie i wspieranie współpracy pomiędzy szkołami	RPO WL 2014 – 2020: Oś 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
1.2.4.	Realizacja programów stypendialnych dla uczniów szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów zawodowych	Współpraca ze szkołami i placówkami kształcenia zawodowego	RPO WL 2014 – 2020: Oś 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
1.2.5.	Działania związane z infrastrukturą szkół zawodowych poprzez prace modernizacyjne i dostosowawcze	Współpraca ze szkołami i placówkami kształcenia zawodowego	RPO WL 2014 – 2020: Oś 13. Infrastruktura społeczna

	istniejącej infrastruktury, w szczególności rozbudowę lub przebudowę pracowni/warsztatów kształcenia praktycznego jak również pracowni wykorzystywanych w procesie kształcenia i rozwoju kompetencji kluczowych zorientowanych na potrzeby lokalnego rynku pracy oraz zakup niezbędnego wyposażenia		
1.2.6.	Dostosowanie i zwiększenie wyposażenia szkół zawodowych	Współpraca ze szkołami i placówkami kształcenia zawodowego w zakresie inwestycji w sprzęt, wyposażenie i materiały dydaktyczne	RPO WL 2014 – 2020: Oś 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
1.2.7.	Utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości	Współpraca z IOB, szkołami wyższymi oraz przedsiębiorstwami	RPO WL 2014 – 2020: Oś 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw
1.2.8.	Usługi rozwojowe adekwatne do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm sektora MŚP, w szczególności poprzez wspieranie rozwoju kompetencji/kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw i rozwijanymi specjalizacjami gospodarczymi	Inicjowanie i współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym	RPO WL 2014 – 2020: Oś 10. Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian
1.2.9.	Inne działania		

Cel Operacyjny 1.3.:

Poprawa konkurencyjności obszaru poprzez lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.3.1.	Budowa lub modernizacja wybranych elementów sieci elektroenergetycznej umożliwiającej przyłączenia nowych sieci wytwórczych energii ze źródeł odnawialnych	Bliska współpraca z PGE Dystrybucja S.A. (Rejon Energetyczny Biała Podlaska) w zakresie zwiększenia możliwości przyłączeniowych dla producentów energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 4. Energia Przyjazna Środowisku (2) PO Infrastruktura i Środowisko Oś Priorytetowa 1. Zmniejszenie emisyjności gospodarki
1.3.2.	Wspieranie wytwarzania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii	Współpraca z inwestorami zainteresowanymi wytwarzaniem energii na sprzedaż	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 4. Energia Przyjazna Środowisku (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 1: Zmniejszenie emisyjności gospodarki
1.3.3.	Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach komunalnych	Realizacja w ramach zadań własnych przez jednostki organizacyjne	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna; (2) PO Infrastruktura

i Środowisko 2014 – 2020:
Oś Priorytetowa I:
Zmniejszenie emisyjności
gospodarki

Cel Operacyjny 1.4.:

Wzrost liczby turystów poprzez rozwój sieciowego produktu turystycznego opartego na turystyce aktywnej oraz transgranicznej

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.4.1.	Zbudowanie i rozwój wspólnej struktury instytucjonalnej do świadczenia usług w ramach sieciowego produktu turystycznego	Zainicjowanie oraz uczestnictwo we współpracy sieciowej przedsiębiorców oraz miasta, gminy, a także samorządów skupionych w Przygranicznym Obszarze Funkcjonalnym Aktywne Pogranicze	PO Polska Wschodnia 2014 – 2020: Oś Priorytetowa I Przedsiębiorcza Polska Wschodnia
1.4.2.	Opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu szkolenia kadr turystyki	Współpraca jst z utworzoną strukturą instytucjonalną	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 10: Adaptacyjność przedsiębiorstw oraz pracowników do zmian
1.4.3.	Działania z zakresu modernizacji małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych	Realizacja w ramach zadań własnych oraz w ramach współpracy z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 7: Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
1.4.4.	Kompleksowe działania z zakresu edukacji ekologicznej łączące różne formy ochrony z ukierunkowaniem ruchu turystycznego	Realizacja w ramach zadań własnych oraz w ramach współpracy z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 7: Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
1.4.5.	Zwiększenie dostępności turystom obiektów kulturalnych poprzez ich modernizację oraz zakup lub remont trwałego wyposażenia	Realizacja w ramach zadań własnych oraz w ramach współpracy z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 7: Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
1.4.6.	Działania związane z kreowaniem transgranicznego produktu turystycznego	Zadanie realizowane w partnerstwie z partnerem z Białorusi	Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014 – 2020
1.4.7.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie e-kultury m.in. digitalizacja zasobów kulturalnych	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
Inne działania			

Cel Strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biał Podlaska

Cel Operacyjny 2.1.:

Poprawa warunków mieszkaniowych oraz standardu obiektów użyteczności publicznej

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.1.1.	Termomodernizacja	Wsparcie zadań	RPO WL 2014 – 2020:

	wielorodzinnych budynków mieszkalnych – spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe	z zakresu termomodernizacji m.in. poprzez ich ujęcie w planie niskoemisyjnym miasta i gminy	Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
2.1.2.	Działania z zakresu głębokiej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej	Objęcie w oparciu o plan niskoemisyjny zadaniami inwestycyjnymi obiektów użyteczności publicznej, w tym będących w zasobie JST (m.in. szpitali, szkół)	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki
2.1.3.	Działania z zakresu poprawy efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym	Inicjowanie działań związanych z efektywnością energetyczną w budynkach mieszkalnych w porozumieniu ze spółdzielniami mieszkaniowymi oraz wspólnotami mieszkaniowymi zgodnie z przyjętym planem niskoemisyjnym	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
2.1.4.	Działania z zakresu efektywności energetycznej w obiektach użyteczności publicznej	Wdrażanie zadań inwestycyjnych w porozumieniu z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki
2.1.5.	Wspieranie tworzenia nowych terenów pod budownictwo mieszkalne	Prowadzenie działań przez właściwe Wydziały Urzędu Miasta Biała Podlaska	Środki własne z budżetu samorządu
2.1.6.	Wspieranie modernizacji obiektów użyteczności publicznej dla zapewnienia dostępności dla osób niepełnosprawnych	Prowadzenie działań przez właściwe Wydziały Urzędu Miasta Biała Podlaska oraz jednostki organizacyjne	Środki własne z budżetu samorządu, PFRON

Cel Operacyjny 2.2.:

Lepsza dostępność opieki zdrowotnej oraz promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.2.1.	Poprawa stanu infrastruktury ochrony zdrowia, w tym zapewnienie dostępu do nowoczesnej aparatury medycznej	Lobbowanie, inicjowanie oraz współpraca z Samorządem Województwa oraz innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna

		na rzecz upowszechnienia dostępu do usług medycznych oraz inwestycji ukierunkowanych na osoby starsze	
2.2.2.	Realizacja programów zdrowotnych wśród osób w wieku aktywności zawodowej (m.in. programy profilaktyczne w zakresie nowotworów oraz programy zdrowotne z uwzględnieniem rehabilitacji medycznej)	Współdziałanie z publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej w zakresie objęcia programami jak największej liczby osób	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 10: Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian
2.2.3.	Realizacja programów profilaktycznych w szczególności dotyczących chorób będących istotnym problemem zdrowotnym na szczeblu kraju (choroby układu krążenia, nowotworowe, układu kostno – stawowo – mięśniowego, układu oddechowego, psychiczne) oraz województwa	Współdziałanie z publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej w zakresie objęcia programami jak największej liczby mieszkańców	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.2.4.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie e-zdrowie	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
2.2.5.	Realizacja działań ukierunkowanych na zdrowe starzenie dotyczących aktywności fizycznej, odpowiednich diet oraz regularnych badań	Współdziałanie z jednostkami organizacyjnymi, publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej, organizacjami pozarządowymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne (2) PO WER 2014 – 2020: Oś priorytetowa V. Wsparcie dla obszaru zdrowia
Inne działania			

Cel Operacyjny 2.3.:

Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru funkcjonalnego oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.3.1.	Realizacja działań kierowanych do osób zwolnionych z pracy z przyczyn zakładu pracy	Monitorowanie sytuacji gospodarczej obszaru. Realizacja w ramach zadań własnych oraz inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 10: Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian
2.3.2.	Realizacja szkoleń mających na celu podniesienie, uzupełnienie lub zmianę kwalifikacji	Realizacja w ramach zadań własnych oraz inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy

		szczególnie w zakresie monitorowania zawodów deficytowych	
2.3.3.	Organizacja staży i praktyk zawodowych	Inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy
2.3.4.	Działania z zakresu wsparcia osób bezrobotnych w tym niepełnosprawnych m.in. poprzez subsydiowanie zatrudnienia oraz likwidację barier	Inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy
2.3.5.	Działania wspierające osoby zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej	Inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy, a także wyższymi uczelniami (biuro karier)	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy
2.3.6.	Działania związane z adaptacją pomieszczeń na rzecz rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego i socjalnego	Realizacja zadań własnych oraz inicjowanie wśród innych podmiotów działań	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna
2.3.7.	Poprawa stanu infrastruktury usług społecznych bezpośrednio wykorzystywanej przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i powiązane z procesem aktywizacji społeczno – zawodowej	Realizacja zadań własnych oraz inicjowanie wśród innych podmiotów działań	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna
2.3.8.	Tworzenie efektywnej opieki środowiskowej m.in. poprzez: realizację zintegrowanych usług społecznych (socjalnych) o charakterze profilaktycznym, aktywizującym i interwencyjnym; rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy; wsparcie dla tworzenia – funkcjonowania placówek wsparcia dziennego, tworzenie warunków do opieki domowej; rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym, w tym rozwój środowiskowych form i placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży; wsparcie procesu de instytucjonalizacji pieczy zastępczej	Realizacja zadań własnych w ramach ośrodka pomocy społecznej oraz w współpracy z instytucjami i placówkami podlegającymi samorządowi powiatowemu	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.9.	Realizacja programów na rzecz społeczności marginalizowanych na obszarach objętych działaniami rewitalizacyjnymi, w tym realizacja programów aktywności lokalnej	Współpraca z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.10.	Wdrażanie programów integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych	Współpraca z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.11.	Kompleksowe działania	Współpraca	RPO WL 2014 – 2020:

	aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej bezrobotnych klientów ośrodków pomocy społecznej	z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.12.	Realizacja programów wychodzenia z bezdomności	Współpraca z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.13.	Realizacja programów oraz działań profilaktycznych dotyczących usamodzielnienia wychowanków opuszczających instytucjonalne oraz rodzinne formy pieczy zastępczej	Współpraca z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.14.	Działania na rzecz tworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej	Działania powinny być prowadzone we współpracy z instytucjami pomocy i integracji społecznej, instytucjami rynku pracy oraz organizacjami pozarządowymi i obejmować: wsparcie animacji lokalnej w celu tworzenia podmiotów ekonomii społecznej, inicjowanie tworzenia nowych podmiotów oraz wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.15.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie e – włączenie	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
2.3.16.	Inne działania		

Cel Operacyjny 2.4.:

Cel Podniesienie poziomu i dostępności usług edukacji, rekreacji, sportu

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.4.1.	Rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat (np. żłobki, kluby malucha, dzienni opiekunowie)	Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz osobami prywatnymi zainteresowanymi tworzeniem tego rodzaju usług	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy
2.4.2.	Działania związane z infrastrukturą przedszkolną poprzez adaptację, rozbudowę i modernizację obiektów oraz zakup niezbędnego wyposażenia	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna
2.4.3.	Rozwój edukacji przedszkolnej poprzez tworzenie nowych miejsc dla dzieci w wieku 3-4 lata	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje

		jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami	
2.4.4.	Działania dotyczące polepszenia jakości edukacji przedszkolnej w szczególności poprzez rozszerzenie oferty o zajęcia realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów, a także realizację dodatkowych zajęć oraz nabywania kompetencji przez nauczycieli i zakup specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.5.	Działania związane z modernizacją obiektów dydaktycznych szkół i placówek oświatowych poprzez ich modernizację oraz zakup niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna
2.4.6.	Rozwój w ramach kształcenia ogólnego organizacji zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce), z uwzględnieniem rozwoju właściwych postaw (kreatywność, innowacyjność oraz praca zespołowa)	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi z zakresu kształcenia ogólnego	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.7.	Działania dotyczące polepszenia jakości edukacji ogólnej poprzez podnoszenie kompetencji bądź kwalifikacji nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z nowoczesnych metod, technologii i sprzętu oraz poprzez tworzenie warunków uczenia się, adekwatnych do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce (wyposażenie pracowni dla przedmiotów matematyczno – przyrodniczych oraz pracowni ICT)	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi z zakresu kształcenia ogólnego	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.8.	Kompleksowe wspieranie uczniów kształcenia ogólnego poprzez organizowanie i udzielanie doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno- pedagogicznej	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi z zakresu kształcenia ogólnego	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.9.	Kształcenie ustawiczne - podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób w wieku 50+ z zakresu ICT i języków obcych	Inicjowanie działań wśród własnych jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.10.	Kształcenie ustawiczne - podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób powyżej 25 roku życia oraz osób nieuczących	Inicjowanie działań wśród własnych jednostek organizacyjnych,	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje

	się - od 18 roku życia - z grup defaworyzowanych, z zakresu ICT i języków obcych	organizacji pozarządowych	
2.4.11.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie e-uczenia się	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
2.4.12.	Budowa wielofunkcyjnego stadionu miejskiego	Realizacja zadania własnego	Partnerstwo Publiczno Prywatne, środki własne jst
2.4.13.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie digitalizacji zasobów naukowych (w tym bibliotecznych i archiwalnych)	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
	Inne działania		

Cel Operacyjny 2.5.:

Wzrost jakości rządzenia oraz poprawa stanu bezpieczeństwa mieszkańców

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.5.1.	Opracowanie i upowszechnianie mechanizmów, zwiększających udział obywateli w kształtowaniu polityki rozwoju lokalnego	Opracowanie i wdrożenie modelu obejmującego metody i narzędzia konsultacji i partycypacji publicznej, w tym inicjatywy związane z budżetem partycypacyjnym, fundusze sołeckim itp.	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.2.	Partnerskie działania miasta i gminy w zakresie planowania przestrzennego	Cykliczne spotkania powołanych grup roboczych w zakresie planowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego m.in. w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej terenów inwestycyjnych, komunikacji wewnętrznej obszaru itp.	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.3.	Wypracowanie i wdrożenie docelowego modelu strategicznego zarządzania rozwojem gminy, m.in. w oparciu o monitoring i ewaluację wdrażanych dokumentów strategicznych	Wdrażany model powinien m.in. zawierać zestaw narzędzi analitycznych do monitorowania rozwoju gminy w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym (integracja planowania przestrzennego i społeczno-	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji

2.5.4.	Rozwój praktyki wieloletniego planowania finansowego oraz planowania w układzie zadaniowym pozwalającym jednocześnie na ocenę skuteczności ponoszonych wydatków (budżet zadaniowy informujący o efektywności)	gospodarczego) Kontynuacja i rozwój dotychczas stosowanego podejścia, wykorzystującego doświadczenia innych samorządów	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.5.	Rozwój w gminie systemu zarządzania satysfakcją klienta (opracowanie standardów oraz narzędzi do monitorowania)	Udział w realizacji programów krajowych, dzięki którym będzie możliwość stworzenia i wdrożenia optymalnego modelu dla gminy	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.6.	Uruchomienie systemu monitorowania dostępności i efektywności (jakości) usług publicznych w gminie	Uczestnictwo w realizacji programów krajowych, w ramach których będzie możliwość wypracowania najlepszych standardów i rozwiązań	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.7.	Rozwój elektronicznej administracji poprzez rozwój infrastruktury informatycznej w tym aplikacji i systemów bazodanowych	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi jst	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
2.5.8.	Opracowanie i wdrożenie efektywnego modelu zarządzania kompetencjami kadr, uwzględniającego bieżące monitorowanie luk kompetencyjnych i potrzeb szkoleniowych pracowników	Wykorzystanie w pracach nad systemem rozwiązań wynikających z procedur wdrożonego w gminie systemu ISO	PO WER 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.9.	Zwiększenie aktywności gminy w zakresie realizacji projektów partnerskich w wymiarze krajowym i międzynarodowym pozwalających na pozyskiwanie nowej wiedzy i umiejętności, a także testowanie nowych rozwiązań	Realizacja ponadlokalnych projektów partnerskich, zarówno z własnej inicjatywy gminy (np. w zakresie rozwoju gospodarczego), jak również poprzez udział gminy w projektach zarządzanych przez podmioty zewnętrzne	(1) PO WER 2014 – 2020: Oś Priorytetowa III. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa (2) Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 – 2020 (Program Regionu Morza Bałtyckiego; Program dla Europy Środkowej, Interreg Europa; Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina)
2.5.10.	Wzmocnienie bazy wiedzy i potencjału kadrowego gminy w zakresie realizacji projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego oraz innowacyjnych rozwiązań w zakresie stosowania prawa zamówień publicznych	Realizacja m.in. poprzez udział pracowników gminy w organizowanych szkoleniach, seminariach oraz platformach współpracy	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.11.	Wzmocnienie zdolności analitycznych służb planowania przestrzennego, m.in. poprzez dostęp do nowoczesnych narzędzi w zakresie analizy, przetwarzania,	Realizacja zadań własnych w ramach tworzonej krajowej i regionalnej infrastruktury	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji

	interpretacji i prezentacji danych przestrzennych	informacji przestrzennej, umożliwiającej dostęp do aktualnych baz danych i aplikacji pozwalających na pracę z danymi przestrzennymi	
2.5.12.	Działania z zakresu małej retencji	Realizacja zadań własnych lub w partnerstwie z innymi jst	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów (2) PROW 2014-2020 M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
2.5.13.	Doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych działających na terenie obszaru w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i katastrof	Zakup sprzętu dla wybranych OSP (funkcjonujących w systemie KSRG i będących poza nim) we współpracy z Komendą Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białej Podlaskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów
	Inne działania		

Cel Strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru

Cel Operacyjny 3.1.:

Zapewnienie sprawnej komunikacji wewnętrznej obszaru oraz komunikacji elektronicznej

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.1.1.	Przebudowa i budowa dróg lokalnych, parkingów oraz ścieżek rowerowych	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 8: Mobilność regionalna i ekologiczny transport (2) Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych (3) PROW 2014-2020 M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.1.2.	Modernizacja komunikacji miejskiej poprzez zakup niskoemisyjnych pojazdów	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi komunikacji miejskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
3.1.3.	Inwestycje w infrastrukturę niezbędną do funkcjonowania zrównoważonej mobilności miejskiej	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi komunikacji miejskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna

3.1.4.	Budowa i rozbudowa stacji i węzłów przesiadkowych ze szczególnym uwzględnieniem ich integracji z innymi gałęziami transportu, w tym projekty typu „parkuj i jedź”	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi komunikacji miejskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
3.1.5.	Inwestycje w zakresie zarządzania informacjami, systemami operacyjnymi i logistycznymi w celu podniesienia jakości obsługi klienta	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi komunikacji miejskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
3.1.6.	Tworzenie infrastruktury ostatniej mili sieci szerokopasmowej	Inicjowanie działań na rzecz rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej przez przedsiębiorstwa	PO Polska Cyfrowa 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 1.: Powszechny dostęp do szybkiego internetu

Cel Operacyjny 3.2.:

Rewitalizacja fizyczna, społeczna i gospodarcza obszaru

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.2.1.	Organizacja kampanii informacyjnych oraz promocja dobrych praktyk w zakresie ładu przestrzennego i estetyki miejsc publicznych	Działania powinny być prowadzone we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami mieszkańców	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
3.2.2.	Opracowanie i wdrożenie Lokalnego Planu Rewitalizacji	Opracowanie planu zawierającego zadania mające na celu przywracanie bądź nadawanie nowych funkcji zdegradowanym społecznie, gospodarczo, środowiskowo obszarom miasta i gminy. Wdrażanie planu.	Środki własne na opracowanie planu z budżetu miasta i gminy Wdrażanie planu: RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Infrastruktura społeczna
3.2.3.	Realizacja projektu dotyczącego rewitalizacji rzeki Krzna	Realizacja projektu w ramach zadań własnych	Projekt realizowany w ramach Strategicznych Inwestycji Terytorialnych
3.2.3.	Kształtowanie przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich	Realizacja własnych projektów lub we współpracy z instytucjami partnerskimi (np. instytucjami kościelnymi, OSP itp.)	PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.2.4.			

Inne działania

Cel Operacyjny 3.3.:

Poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej, rozwój systemu ciepłowniczego oraz rozwój systemu gospodarki odpadami

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.3.1.	Kompleksowe działania związane z rozbudową i modernizacją sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz modernizacją oczyszczalni ścieków komunalnych	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu (3) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.2.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.3.	Działania z zakresu rozbudowy kanalizacji deszczowej	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu (3) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.4.	Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę, w tym również wyposażenia w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu (3) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.5.	Wyposażenie w odpowiedni sprzęt służb, zajmujących się monitoringiem jakości	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne

	oczyszczonych ścieków i wody przeznaczonej do celów konsumpcyjnych	z jednostkami organizacyjnymi	wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu (3) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.6.	Dostosowanie infrastruktury Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Białej Podlaskiej do wymogów m.prawa polskiego i unijnego	Realizacja w ramach zadań własnych jednostki organizacyjnej	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna; (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki
3.3.7.	Działania z zakresu selektywnej zbiórki odpadów w oparciu i instalacje regionalną w Białej Podlaskiej, w szczególności poprzez zwiększenie udziału odzysku m.in. w wyniku recyklingu	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu
3.3.8.	Działania z zakresu gospodarowania odpadami niebezpiecznymi, w szczególności w zakresie unieszkodliwiania azbestu	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów
3.3.9.	Kampanie informacyjne, dotyczące segregacji odpadów, selektywnej zbiórki oraz negatywnego wpływu na środowisko i zdrowie mieszkańców nielegalnych wysypisk i składowisk	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów

3.2. Określenie struktury wdrażania i finansowania

Struktura wdrażania i finansowania niniejszej strategii określa podmioty i instrumenty wdrażania jej, a także precyzuje zasady i procedury, które obowiązują instytucje uczestniczące w realizacji. Obejmują one zarządzanie, monitoring i sprawozdawczość, ewaluację oraz sposób koordynacji działań tych instytucji.

Podmioty wdrażania strategii

System wdrażania Zintegrowanej Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biał Podlaska na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030) został zbudowany w oparciu o Urząd Miasta Biał Podlaska (miasto Biał Podlaska stanowi rdzeń obszaru funkcjonalnego) przy partnerskim zaangażowaniu gminy wiejskiej Biał Podlaska. Niniejszy dokument strategiczny dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biał Podlaska jest dokumentem rozwojowym wspierającym zarówno obszary o dużym potencjale rozwojowym jak i tych wymagających bieżącego wsparcia. Bezpośrednio w proces zarządzania wdrażania strategii będą zaangażowane: organy stanowiące, organy wykonawcze, właściwe komórki odpowiedzialne za planowanie strategiczne w poszczególnych urzędach oraz podmioty wspomagające.

Władze lokalne obydwu gmin, zarówno gminy miejskiej jak i wiejskiej, będą miały obowiązek wdrażania strategii wraz z koordynowaniem procesu wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Wspólne zarządzanie przez samorządy obszarem funkcjonalnym mobilizuje władze lokalne obok wdrożenia własnych projektów do realizowania projektów w partnerstwie. Podmiotem odpowiedzialnym za koordynację wdrażanej strategii, a także za gromadzenie danych analitycznych oraz ocenianie w ramach monitoringu i ewaluacji przy zaangażowaniu partnerskim samorządu gminy będzie właściwa komórka w Urzędzie Miasta Białą Podlaską.

W proces realizacji strategii będą pośrednio zaangażowane inne podmioty działające na obszarze funkcjonalnym, w tym m.in. jednostki organizacyjne samorządów, placówki i organizacje kultury, kościoły i związki wyznaniowe. Ponadto docelową grupą beneficjentów pomocy, oprócz samorządów będą: przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe, bezrobotni, osoby podnoszący kwalifikacje itp.

Podczas realizacji strategii będą stosowane cztery podstawowe zasady postępowania:

1. **Zasada zintegrowanego zarządzania rozwojem obszaru funkcjonalnego** - skoordynowanie działań realizowanych przez różne podmioty na rzecz rozwoju poprzez włączenie i dostosowanie instrumentów programowych i finansowych do systemu realizacji strategii oraz ukształtowanie mechanizmów skutecznego wpływania przez samorząd lokalny zakres i kierunki interwencji podejmowanych w wymiarze lokalnym i subregionalnym w celu zwiększenia spójności z działaniami podejmowanymi dla obszaru funkcjonalnego.
2. **Zasada efektywności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej** - ocena wpływu i znaczenia kluczowych interwencji publicznych oraz planowanych do realizacji dla osiągnięcia celów strategicznych, ponadto interwencja oparta na efektywności w ujęciu ekonomicznym, społecznym oraz przestrzennym.

3. **Zasada ochrony środowiska** – wdrażanie warunków dla poprawy jakości i zabezpieczenia środowiska naturalnego jako czynnika współkształtującego zrównoważony rozwój obszaru w warstwie społecznej i gospodarczej.
4. **Zasada partnerstwa** – otwarta i efektywna współpraca samorządów obszaru funkcjonalnego oraz podmiotów reprezentujących różne środowiska na tym terenie w tym angażowanie różnorodnych zasobów i kompetencji do osiągnięcia celów strategicznych. Aktywna współpraca jest warunkiem koniecznym do powodzenia realizacji strategii.

Instrumenty wdrażania strategii

Instrumenty prawne i finansowe to dwa rodzaje instrumentów wykorzystywanych przy wdrażaniu strategii.

Podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaską na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku) przez samorządy tworzące obszar funkcjonalny stanowi podstawę prawną do rozpoczęcia wdrażania strategii i jednocześnie to pierwszy z kroków w realizacji zapisów dokumentu strategicznego.

Środki finansowe stanowią kluczową rolę do osiągnięcia zamierzonych celów. Podstawowym źródłem finansowania będą środki własne pochodzące z budżetu poszczególnych samorządów, w tym dostępne środki w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej (dotyczy przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok). Natomiast zewnętrzne środki finansowania będą dodatkowym i znaczącym źródłem finansowania, o jakie samorządy będą miały możliwość aplikować z dostępnych dla nich właściwych programów.

Finansowanie strategii

Źródłami finansowania zadań przedstawionych w niniejszej strategii będą:

- środki własne samorządów wchodzących w skład Miejski Obszar Funkcjonalny Białą Podlaską;
- środki pochodzące z funduszy europejskich w ramach poszczególnych programów operacyjnych:
 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020,
 - Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
 - Inteligentny Rozwój 2014-2020,
 - Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
 - Polska Wschodnia 2014-2020,
 - Polska Cyfrowa 2014-2020,
 - Polska Techniczna 2014-2020,
 - Inne;
- środki pochodzące z krajów europejskich nie wchodzących w skład Unii Europejskiej, a należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, dostępne w ramach szwajcarskiego Mechanizmu Finansowego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Założony i przyjęty system wdrażania strategii obszaru funkcjonalnego zakłada szereg działań do realizacji w ramach poszczególnych celów operacyjnych. Głównym zadaniem władz samorządowych będzie identyfikacja i mobilizacja wszystkich potencjalnych projektodawców

oraz zapewnienie im wsparcia w zakresie szkoleniowo-informacyjnym w okresie realizacji poszczególnych typów projektów.

Pozyskanie funduszy na szereg przedsięwzięć ujętych w strategii jest jednym z najtrudniejszych i jednocześnie najważniejszych z etapów wdrażania zapisów ujętych w dokumencie strategicznym obszaru funkcjonalnego. Dodatkowym atutem jest możliwość realizacji projektów sieciowych w partnerstwie. Umożliwi to urealnienie długookresowej wizji Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaską.

3.3. System monitorowania i ewaluacji

Ważnym instrumentem w procesie wdrażania strategii jest system monitorowania w oparciu o rzetelną analizę jakościową zapisów strategicznych oraz odpowiedni dobór wskaźników umożliwiający w mierzalny sposób ocenę efektów wdrażania poszczególnych celów operacyjnych. Wybrane dane monitoringowe pozwalają na obiektywną ocenę skuteczności podejmowanych i realizowanych działań, a co za tym idzie umożliwia na efektywniejsze wydatkowanie środków publicznych. Proces ten wspiera mobilizację władz i społeczności lokalnej do większej aktywności na rzecz realizacji strategii. Do głównych elementów systemu monitoringu zaliczane są:

- instytucje odpowiedzialne za proces monitorowania wdrażania strategii,
- przyjęty system raportowania z procesu monitorowania strategii,
- zestaw wskaźników służących do oceny postępów we wdrażaniu strategii.

Instytucjami odpowiedzialnymi za koordynację monitorowania realizacji i wdrażania strategii będą przedstawiciele władzy wykonawczej gmin wchodzących w skład MOF Białą Podlaską wraz z podlegającymi im urzędami, tj. Prezydent Miasta Białą Podlaską wraz z Urzędem Miasta oraz Wójt Gminy Białą Podlaską z Urzędem Gminy. Za proces monitorowania i raportowania będą odpowiedzialne właściwe wydziały. Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonana w cyklu corocznym na podstawie opracowanego raportu obejmującego analizę zebranych danych na bazie przyjętych wskaźników monitoringowych. Przy czym w pierwszym kwartale 2018 roku zostanie opracowany raport z wdrażanej strategii obejmujący lata 2015-2017 (ewaluacja *on-going*). Prezydent Miasta Białą Podlaską oraz Wójt Gminy Białą Podlaską wraz z Radą Miasta i Gminy na podstawie przedstawionego raportu i zawartych w nim wniosków oraz rekomendacji dokonają śródkresowej oceny stanu wdrażanej strategii, a także zaproponują ewentualne zmiany skorygowania jej treści.

Zestaw wskaźników został wybrany w oparciu o system monitorowania strategicznego STRATEG¹⁴, który gromadzi wskaźniki monitorujące ze wszystkich strategii na poziomie krajowym i regionalnym oraz programów operacyjnych. Przyjęty zestaw wskaźników pozwoli na monitorowanie strategii na dwóch poziomach, tj. **strategicznym** – odnoszącym się do priorytetowych obszarów rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaską oraz **operacyjnym**, pozwalającym na ocenę stopnia osiągnięcia zakładanych celów operacyjnych strategii. Podczas doboru wskaźników do poszczególnych celów starano się ograniczyć ich liczbę

¹⁴ Został utworzony w Głównym Urzędzie Statystycznym, z wartościami od 2003r. pochodzącymi z Eurostatu, GUS i innych Źródeł; przyjmuje trójstopniowy system wskaźników: (1) na poziomie Umowy Partnerstwa (2) na poziomie priorytetów programów operacyjnych (3) na poziomie służących mierzeniu efektów interwencji w ramach programów operacyjnych będzie adekwatny do realizowanych projektów wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego pochodzącego z przygotowanej przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego i szeroko skonsultowanej Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLWK); adres: <http://strateg.stat.gov.pl/>

do minimum, a przede wszystkim wybrano te, których wartości dostępne są w oficjalnej statystyce Głównego Urzędu Statystycznego oraz w bazie Systemu Monitorowania Rozwoju (strateg.stat.gov.pl) w którym zebrano wskaźniki wskazane do monitorowania podstawowych strategii w Polsce¹⁵ oraz Unii Europejskiej¹⁶. Dla każdego wybranego wskaźnika przyjęto wartość bazową, a także wskazano źródło pozyskania wartości wybranych wskaźników.

Cele strategiczne (horyzont czasowy do 2030r.)

Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy				
Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok 2013)	Źródło danych
1.	Liczba zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców	szt.	845	GUS:BDL
2.	Pracujący na 1000 ludności ^(a)	osoby	241	GUS: BDL
3.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	%	10,3	GUS:BDL
Cel strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska				
4.	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	-	6,42	GUS:BDL
5.	Liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców	-	4	GUS:BDL
6.	Liczba organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców	-	179	GUS:BDL
Cel strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego				
7.	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	osoba	-2,1	GUS:BDL
8.	Odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej	%	86	GUS:BDL
9.	Odsetek ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej	%	52	GUS:BDL

(a) – dotyczy podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Cele operacyjne (horyzont czasowy do 2020r.)

Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy				
Cel operacyjny 1.1. Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw w kluczowej specjalizacji obszaru (TSL: transport – spedycja – logistyka) oraz w specjalizacjach wspomagających ze szczególnym uwzględnieniem strefy inwestycyjnej „Lotnisko”				
Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok 2013)	Źródło danych
1.	Liczba nowych podmiotów utworzonych w kluczowych specjalizacjach obszaru	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
2.	Liczba inwestorów zewnętrznych, którzy zainwestowali na terenie obszaru funkcjonalnego	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
3.	Liczba przedsiębiorstw objętych wspólnym systemem informacyjno-konsultacyjnym w	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy

¹⁵ Strategie obowiązujące na poziomie krajowym, ponadregionalnym i wojewódzkim

¹⁶ Strategia Europa 2020

	zakresie wsparcia przedsiębiorstw ze środków unijnych			Biała Podlaska
4.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji kadr pod potrzeby rozwijających się specjalizacji gospodarczych				
5.	Łączna wartość środków unijnych pozyskanych z programów perspektywy finansowej UE 2014-2020 na promocję gospodarczą i rozwój przedsiębiorczości przez samorządy	mln zł	13	System SIMIK 2014-2020
6.	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione w ramach projektu	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
7.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	os.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 1.3. Poprawa konkurencyjności obszaru poprzez lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw				
8.	Łączna moc zainstalowana na terenie gminy do produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych	kW		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
9.	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii z OZE	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
10.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie w zakresie OZE	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 1.4. Wzrost liczby turystów poprzez rozwój sieciowego produktu turystycznego opartego na turystyce aktywnej oraz transgranicznej				
11.	Liczba odnowionych obiektów dziedzictwa kulturowego wpisanych do rejestru zabytków	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
12.	Liczba miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	szt.	444	GUS: strateg.gov.pl
13.	Korzystający z noclegów ogółem	osoba	50 581	GUS: strateg.gov.pl
Cel strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska				
Cel operacyjny 2.1. Poprawa warunków mieszkaniowych oraz standardu obiektów użyteczności publicznej				
14.	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania	szt.	420	GUS: strateg.gov.pl
15.	Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	szt.	341	GUS: strateg.gov.pl
16.	Liczba zmodernizowanych energetycznie obiektów użyteczności publicznej	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 2.2. Lepsza dostępność opieki zdrowotnej oraz promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się				
17.	Liczba osób przypadających na jedną placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	szt.	1786	GUS:BDL
18.	Liczba porad lekarskich udzielonych na jednego mieszkańca	szt.	5	GUS:BDL
Cel operacyjny 2.3. Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu				
19.	Liczba osób bezrobotnych objętych wsparciem	osoba	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
20.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	%	6,9	GUS:BDL
Cel Operacyjny 2.4. Podniesienie jakości i poziomu dostępności usług edukacji, rekreacji, sportu				
21.	Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	68,75	GUS: strateg.gov.pl
22.	Odsetek młodzieży na terenie miasta Biała Podlaska, która otrzymała świadectwo dojrzałości	%	72	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna

23.	Liczba obiektów sportowych na terenie obszaru funkcjonalnego	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel Operacyjny 2.5. Poprawa jakości rządzenia oraz stanu bezpieczeństwa mieszkańców				
24.	Dochód na jednego mieszkańca	zł	3 253,40	GUS:BDL
25.	Wydatki na jednego mieszkańca	zł	3 133,08	GUS:BDL
26.	Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca	zł	238,63	GUS:BDL
27.	Liczba jednostek OSP doposażonych w sprzęt			Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego				
Cel operacyjny 3.1. Zapewnienie sprawnego systemu transportu wewnątrz obszaru oraz komunikacji elektronicznej				
28.	Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem	%	7,95	GUS: BDL
29.	Długość wyremontowanych/zmodernizowanych dróg na terenie obszaru funkcjonalnego	km		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
30.	Powierzchnia parkingów udostępnionych na terenie obszaru funkcjonalnego	m ²		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
31.	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 3.2. Rewitalizacja fizyczna, społeczna i gospodarcza obszaru				
32.	Wskaźnik pokrycia obszaru funkcjonalnego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	11,2	GUS: BDL
34.	Liczba zrealizowanych projektów dotyczących rewitalizacji lub kształtowania przestrzeni publicznej	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej, rozwój systemu ciepłowniczego oraz rozwój systemu gospodarki odpadami				
35.	Długość sieci wodociągowej	km	347	GUS: BDL
36.	Długość sieci kanalizacyjnej	km	204,5	GUS: BDL
37.	Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku (m.Biała Podlaska)	%	96,6	GUS: BDL
38.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	CO ₂	0	PEC w Białej Podlaskiej

Wyniki monitoringu są punktem wyjścia i podstawowym źródłem wykorzystywanym w ewaluacji. Jest to proces oceny efektów realizacji interwencji publicznej, jest prowadzony w oparciu o odpowiednie kryteria oraz za pomocą odpowiedniej metodologii. Głównym jej celem jest poprawa jakości podejmowanych działań ze szczególnym uwzględnieniem celów realizowanych podczas przeprowadzanej interwencji.

Ewaluacja podejmowanych działań, wynikająca ze Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2014-202 (z perspektywą do 2030), na obszarze funkcjonalnym będzie przebiegała w trakcie jej realizacji jako tzw. Elauacja on-going, a po zakończeniu strategii jako ewaluacja ex-post:

- **ewaluacja on-going** – może być realizowana przez cały okres wdrażania strategii, jej celem jest diagnoza i analiza problemów, pojawiających się w trakcie realizacji strategii oraz określenie możliwości ich rozwiązania,
- **ewaluacja ex-post** – jest ewaluacją podsumowującą, dokonywaną po zakończeniu wdrażania strategii, celem ewaluacji ex-post jest określenie oddziaływania strategii oraz jej trwałości, w tej ewaluacji istotną rolę odgrywa odniesienie się do założonych celów oraz ocena na ile udało się je osiągnąć.

Podstawowe kryteria przeprowadzania ewaluacji to trafność, skuteczność, efektywność (ewaluacja ongoing) oraz skuteczność, efektywność, użyteczność oraz trwałość (ewaluacja ex-post):

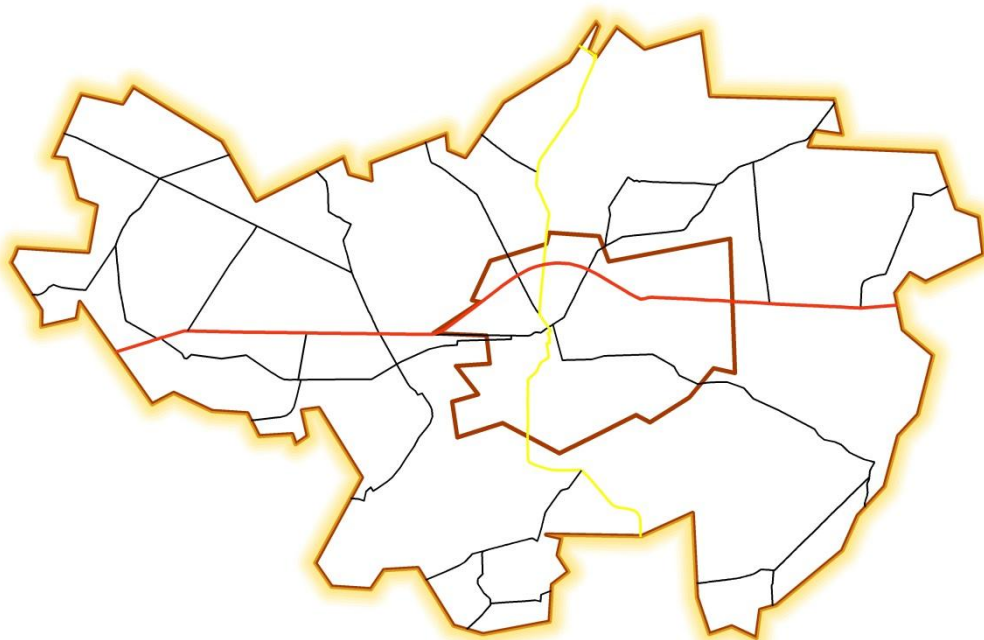
- **trafność** – analiza określonych celów strategii w odniesieniu do zmieniających się potrzeb danego obszaru,
- **skuteczność** – określenie, czy kierunki działań strategii prowadzą do osiągnięcia celów, analiza tempa wydatkowanych środków oraz efektów strategii w kontekście zaplanowanych wartości docelowych,
- **efektywność** – analiza kosztów interwencji w odniesieniu do jej skuteczności,
- **użyteczność** – ocena na ile osiągnięte efekty odpowiadają rzeczywistym problemom społeczno-gospodarczym,
- **trwałość** – ocena, czy efekty interwencji będą utrzymywać się po jej zakończeniu oraz jak długo będą widoczne jej skutki.

4. Załączniki

- 4.1. **Aneks statystyczno – diagnostyczny**
- 4.2. **Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu strategii**
- 4.3. **Opis i wnioski z konsultacji społecznych**
- 4.4. **Indykatywny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych wraz z planem finansowym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020**

MIASTO Z CHARAKTEREM

**Aneks statystyczno-diagnostyczny do
Zintegrowanej Strategii Rozwoju
Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego
Biała Podlaska na lata 2015-2020
(z perspektywą do roku 2030)**

Spis treści

1. Założenia metodologiczne.....	3
2. Określenia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białej Podlaskiej.....	6
3. Analiza uwarunkowań formalnych wynikających z ustaleń polityki przestrzennej miasta i gminy Biała Podlaska w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.....	9
4. Analiza uwarunkowań przestrzennych wynikających ze stanu istniejącego	12
4.1. Położenie, powierzchnia, przestrzeń i środowisko przyrodnicze	12
4.2. Demografia i sieć osadnicza.....	15
4.3. Infrastruktura komunikacyjna oraz ocena dostępności komunikacyjnej przestrzeni miejskiej.....	22
4.4. Infrastruktura techniczna.....	36
4.5. Gospodarka	53
4.6. Środowisko kulturowe	72
4.7. Społeczeństwo i jakość życia.....	77
4.8. Jakość rządzenia.....	99

1. Założenia metodologiczne

Niniejszy aneks jest częścią zintegrowanej strategii rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska. Celem głównym opracowania jest zdiagnozowanie czynników i ograniczeń rozwoju miasta w kontekście relacji i powiązań przestrzennych z przyległą gminą wiejską.

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej opracowana została w oparciu o dostępne dane krajowej statystyki publicznej, pozyskane dane niepublikowane z różnych rozproszonych źródeł, dane i materiały kartograficzne, publikacje, dokumenty programowe oraz przeprowadzone badania ankietowe. Zakres danych poddanych analizie obejmuje lata 2007 – 2013. Podstawowym założeniem metodycznym jest przede wszystkim zastosowanie podejścia relacyjno-przestrzennego tj. zbadanie oddziaływań i zasięgów przestrzennych pomiędzy miastem Biała Podlaska, a gminą wiejską Biała Podlaska. Jednocześnie starano się pokazywać elementy w powiązaniu przyczynowo – skutkowym. Takie podejście diagnostyczne pozwoli w strategii na wypracowanie listy projektów po wcześniejszym zidentyfikowaniu istniejących potrzeb społeczności zamieszkującej obszar interwencji i zdefiniowaniu celów interwencji. Na potrzeby oceny jakości wybranych elementów obszarów tematycznych przeprowadzono badania ankietowe. W ramach prac diagnostycznych przeprowadzono również analizę pogłębioną z wykorzystaniem danych przekazanych przez miasto i gminę. Wykorzystano także wskaźniki związane z pomiarem cech struktury przestrzennej, tj.: względna (procentowa) koncentracja oraz iloraz lokalizacji. Wyniki analizy zostały zwizualizowane na mapach, co pozwoliło na ukazanie danego zakresu tematycznego wraz z istniejącymi rzeczywistymi powiązaniem i interakcjami pomiędzy miastem Biała Podlaska, a bezpośrednio przylegającą gminą wiejską Biała Podlaska.

W związku z koniecznością przeprowadzenia pogłębionych, szczegółowych badań i analiz oraz dostrzeżenia prawidłowości i wzajemnego oddziaływania miasta i gminy, a także identyfikacji barier, potencjałów rozwojowych i konkurencyjności na tle innych ośrodków subregionalnych (Chełm, Zamość, Puławy, Suwałki) dokonano dostosowania kontekstu przestrzennego do szczegółowości analiz.¹

¹ Miasta zostały przyporządkowane ze względu na podobną ilość mieszkańców, charakter subregionalny oraz w przypadku miast poza województwem lubelskim również ze względu na przygraniczne położenie

Ryc. 1. Poziomy szczegółowości analiz w odniesieniu do kontekstu przestrzennego

Źródło: opracowanie własne

Dokument składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy definiuje Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska i określa jego pozycję na tle Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR) 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie oraz Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) 2030. Dokonując w aneksie diagnozy koncentrowano się przede wszystkim na następujących przesłankach wynikających z KSRR oraz KPZK:

- identyfikacji potencjałów terytorialnych oraz ukierunkowaniu na integrację przestrzenną,
- indywidualnym podejściu do obszaru funkcjonalnego, uwzględnieniu wielowymiarowości procesów rozwojowych,
- zwiększaniu bezpośredniego oddziaływania miasta na tereny przyległe, ze szczególnym uwzględnieniem rozprzestrzeniania się miasta (urban sprawl), zarówno form zabudowanych, infrastruktury technicznej jak i miejskiego stylu życia oraz rosnących dojazdów do pracy do miasta,
- demografii – procesy depopulacyjne występujące szczególnie na obszarach wiejskich Polski Wschodniej wymuszają wzmocnienie miejskich ośrodków subregionalnych.

W rozdziale drugim dokonano analizy dokumentów planistycznych tj. studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ze szczególnym uwzględnieniem Bazy Danych Obiektów Topograficznych pod kątem określenia na dalszym etapie obszarów funkcjonalnych przestrzeni miejskiej.

Następnie w rozdziale trzecim przeprowadzono analizę uwarunkowań przestrzennych wynikających ze stanu istniejącego w następującym zakresie tematycznym:

- położenie, powierzchnia, przestrzeń,
- demografia i sieć osadnicza,
- infrastruktura komunikacyjna oraz ocena dostępności komunikacyjnej przestrzeni miejskiej,
- infrastruktura techniczna,
- gospodarka i rolnictwo,
- środowisko przyrodnicze i kulturowe,
- społeczeństwo i jakość życia,
- jakość rządzenia.

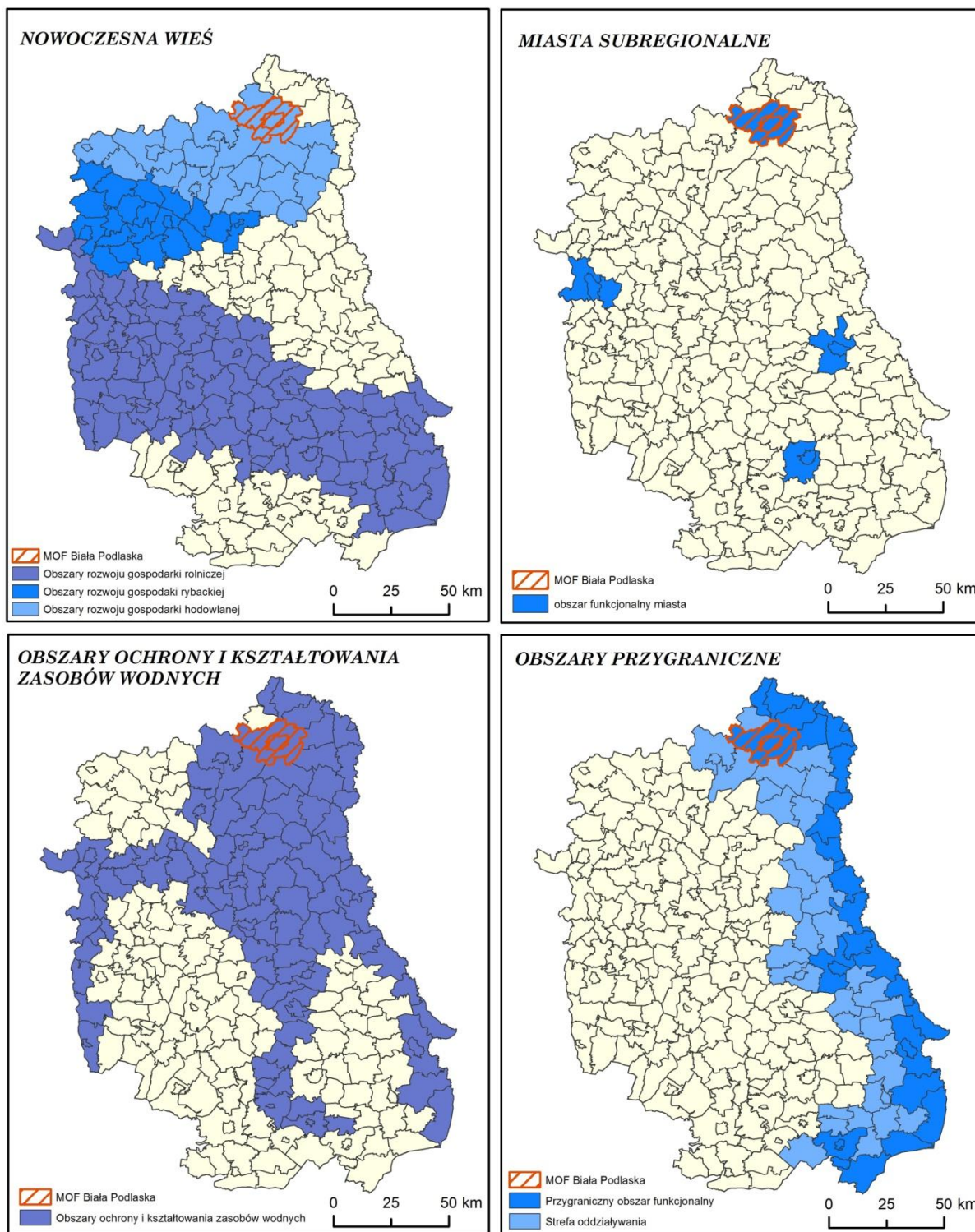
2. Określenia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białej Podlaskiej

Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaską wpisuje się w nowy model polityki regionalnej, którą opisuje m.in. ***Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (KSRR) 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie.***

Miejski Obszar Funkcjonalny Białą Podlaską (MOF Białą Podlaską) w ***Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*** zaliczany jest do ośrodków subregionalnych ze względu na liczbę mieszkańców powyżej 50 tys. Obszar ten tworzy obszar miejski - miasto Białą Podlaską wraz z powiązaną z nim sąsiadującą strefą zurbanizowaną - gminą wiejską Białą Podlaską. Jest to ośrodek koncentrujący ważne funkcje gospodarcze oraz społeczne w tej części województwa lubelskiego, jednocześnie pełni funkcję uzupełniającą oferty miejskich ośrodków wojewódzkich i regionalnych. Zmiany funkcji tych obszarów wynikają zarówno z rozprzestrzeniania się miast, jak i zmiany funkcji obszarów wiejskich z typowo rolniczych na produkcyjno-usługowe.

Opracowanie wspólnej strategii miasta i gminy, jest spójne z założeniami ***Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do roku 2030).*** Podobnie jak w dokumentach strategicznych, obowiązujących na szczeblu krajowym, MOF Białą Podlaską został wpisany na listę Obszarów Strategicznej Interwencji jako miasto subregionalne. Działania interwencyjne mają za zadanie wzmocnić wypracowane funkcje ponadlokalne przy wykorzystaniu wewnętrznego potencjału oraz rozbudowaniu wewnętrznych i zewnętrznych powiązań funkcjonalnych, w tym powiązań komunikacyjnych, kompleksowej rewitalizacji, zwiększeniu i poprawie dostępności do usług publicznych. Ważnym elementem rozwoju będzie kontynuacja działań w zakresie rozwoju współpracy transgranicznej.

Ryc. 2. Miejski Obszar Funkcjonalny na tle Obszarów Strategicznej Interwencji województwa lubelskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 (z perspektywa do 2030 r.)

Według uaktualnionego *Planu Zagospodarowania Województwa Lubelskiego* miasto Biała Podlaska jest zaliczane do ważniejszych ośrodków ponadlokalnych na terenie województwa. Przestrzeń miejską charakteryzuje wielofunkcyjność. Zostały wyraźnie wykształcone funkcje zewnętrzne, w tym funkcja obsługi turystyki oraz ośrodka obsługi biznesu. Ze względu na dogodne położenie i warunki komunikacyjne miasto wykształciło również funkcję transgraniczną i komunikacyjną. Gmina Biała Podlaska jest pod ciągłym wpływem

przestrzeni miejskiej, tworząc miejski obszar funkcjonalny na którym występuje proces suburbanizacji.

Proces połączenia miasta i gminy w Miejski Obszar Funkcjonalny jest zgodny również z zadaniami **Polityki miejskiej - Inspiracje Programu ESPON 2013**, wg których krajowa polityka miejska powinna kierować działaniami mającymi na celu zrównoważony rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych, a także wykorzystanie ich potencjału w rozwoju całego kraju poprzez rozwój gospodarczy, tworzenie nowych miejsc pracy i poprawę jakości życia mieszkańców.

3. Analiza uwarunkowań formalnych wynikających z ustaleń polityki przestrzennej miasta i gminy Biała Podlaska w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Na Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska składa się miasto Biała Podlaska i gmina Biała Podlaska. Każda z jednostek samorządu terytorialnego ma swoje odrębne Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.

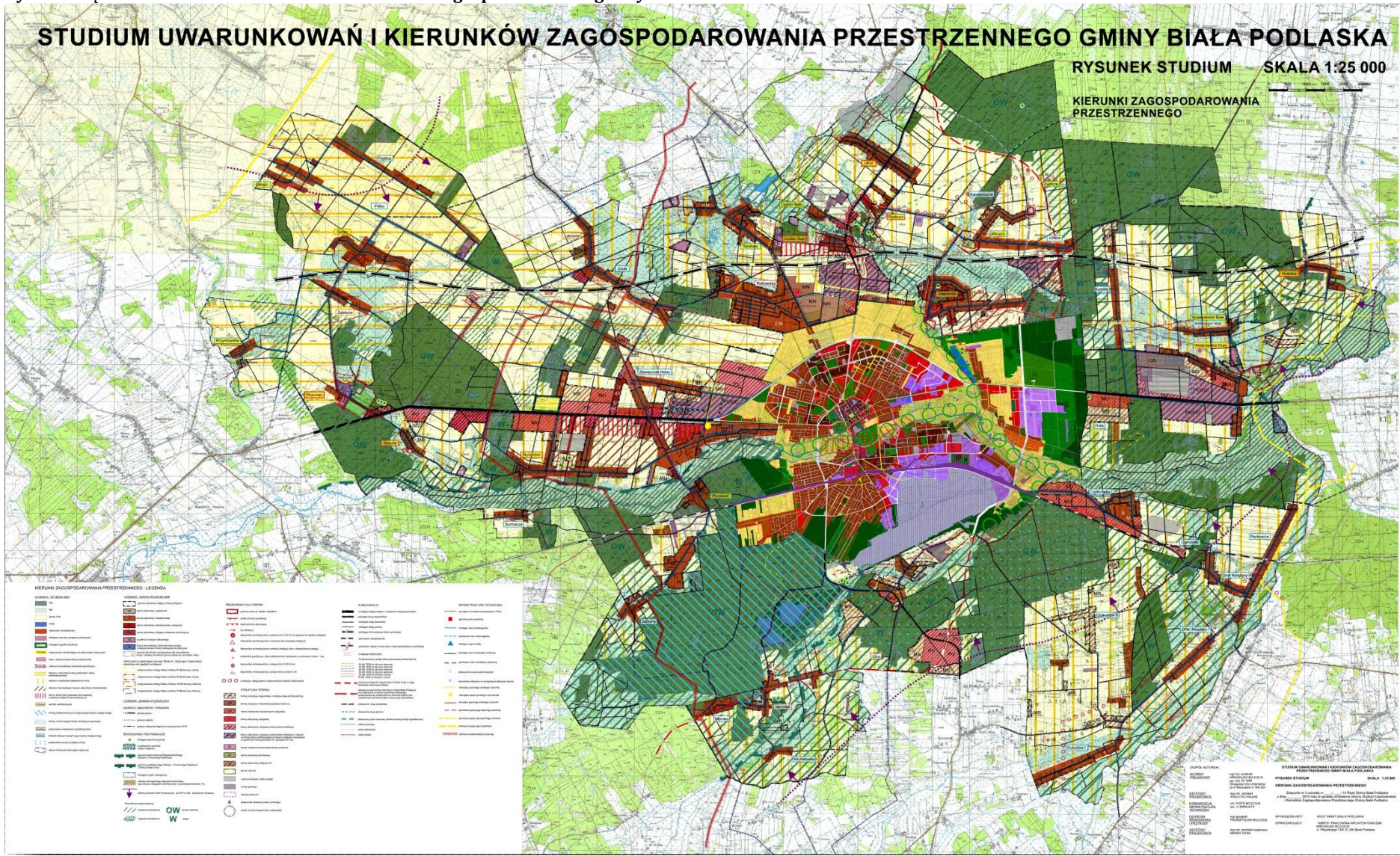
Na terenie miasta Biała Podlaska obecnie obowiązuje Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Biała Podlaska przyjęte Uchwałą nr XXXVI/116/10 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 21 kwietnia 2010r. zmienione Uchwałą nr XXIX/269/13 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 29 lipca 2013r. Zgodnie ze studium miasto podzielone jest na 3 pasma:

- pasmo północne - swoim zasięgiem obejmują historyczną część miasta, które w chwili obecnej pełni funkcję miejskiego centrum administracyjno-usługowego,
- pasmo centralne - obejmuje dolinę rzeki Krzny,
- pasmo południowe - znajduje się wzdłuż przebiegającej równoleżnikowo linii kolejowej relacji Warszawa - Terespol, w jej obrębie znajdują się dwa zespoły zabudowy wielorodzinnej oraz tereny przemysłowo-składowe.

Obecnie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego obowiązujące na terenie Gminy Biała Podlaska jest aktualizowane². Analizując załączniki graficzne obowiązującego studium na terenie miasta oraz projektu załącznika do nowego studium gminy wiejskiej można zauważyć punkty styku na granicach administracyjnych miasta i gminy. Występują one na terenach zielonych, tj. korytarze ekologiczne, przy wschodniej oraz południowo-zachodniej granicy miasta. Ponadto punkt zbieżny obszarów administracyjnych stanowi korytarz ekologiczny doliny Krzny i Klukówki. W celu rozwoju funkcji obszaru, realizacji wspólnych inwestycji infrastrukturalnych gmina i miasto powinna dążyć do stworzenia spójnych zapisów w dokumentach planistycznych w obszarach połączenia gmin nie tylko w przypadku terenów zielonych ale również terenów przyczyniających się do rozwoju funkcji obszaru w oparciu o jego potencjał, w tym również terenów usługowo – produkcyjnych i mieszkaniowych.

² Zgodnie z Uchwałą nr XXXI/186/2013 Rady Gminy Biała Podlaska z dnia 26 kwietnia 2013r. zmieniająca uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Biała Podlaska.

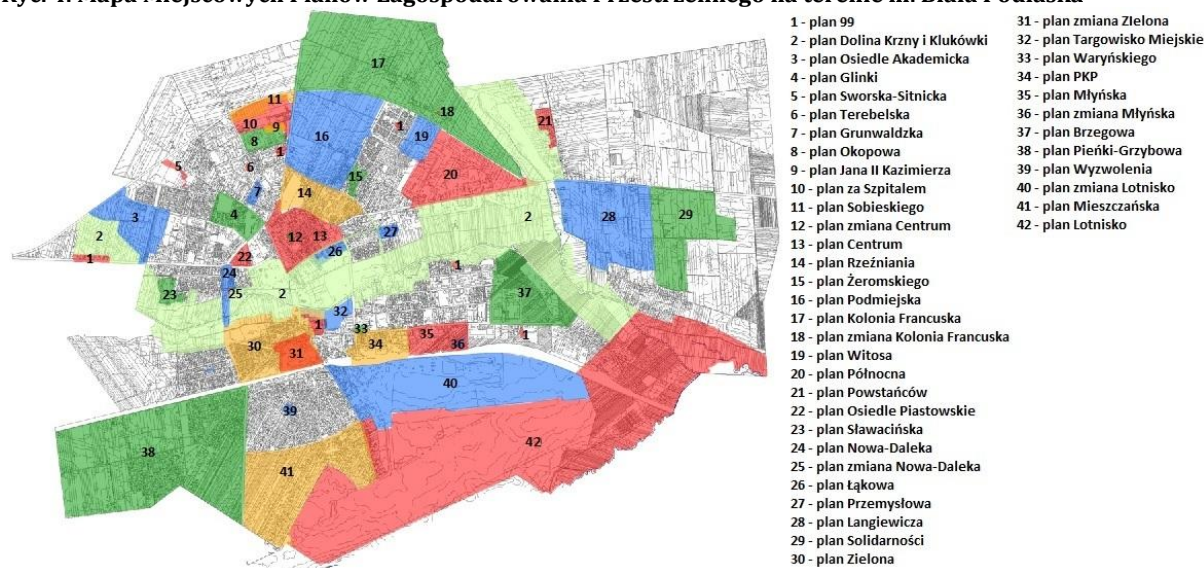
Ryc. 3. Połączone Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Biała Podlaska i miasta Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie Studium Gminy Biała Podlaska i Miasta Biała Podlaska

W latach 2008-2013 na terenie miasta uchwalono 24 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, z 49 obowiązujących na terenie miasta. Obejmują około 62 % ogólnej powierzchni miasta. Obszary objęte planami miejscowymi są istotne z punktu widzenia kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta.

Ryc. 4. Mapa Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego na terenie m. Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy (<http://www.bialapodlaska.pl/?ps=53>)

Na terenie gminy wiejskiej do 2012 r. według danych GUS uchwalono 7 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, na terenie miejscowości: Styrzyniec, Rakowiska, Styrzyniec i Sławacinek Nowy, Czosnówka, Cicibór Duży oraz Woroniec.

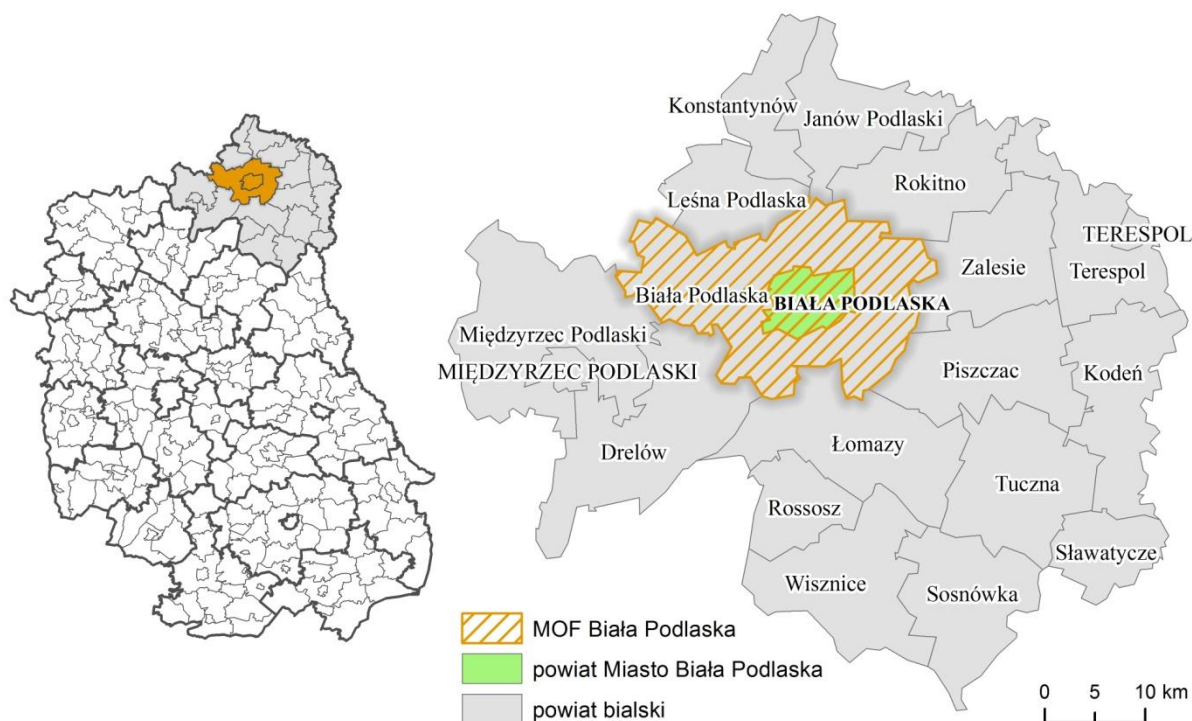
Polityka przestrzenna Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska ma za zadanie zabezpieczenie całego obszaru przed nieracjonalnym wykorzystaniem przestrzeni z uwzględnieniem lokalnych wartości przyrodniczych i kulturowych, a także najważniejszych potrzeb mieszkańców. Partnerskie działania samorządów pozwolą na wykreowanie wspólnej polityki przestrzennej, będącej punktem wyjścia do kreowania działań umożliwiających podniesienie jakości i poziomu życia mieszkańców. Współpraca na tym obszarze pozwoli na lepsze zrozumienie, poznanie swoich ograniczeń i możliwości, a co za tym idzie racjonalizację wydatków na cele publiczne w budżecie obydwu samorządów.

4. Analiza uwarunkowań przestrzennych wynikających ze stanu istniejącego

4.1. Położenie, powierzchnia, przestrzeń i środowisko przyrodnicze

Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska położony jest w północnej części województwa lubelskiego, na terenie największego powiatu województwa lubelskiego - powiatu bialskiego (trzeci pod względem wielkości na terenie całego kraju). W skład MOF Biała Podlaska o łącznej powierzchni 37 480 ha wchodzi miasto Biała Podlaska (o powierzchni 4 940 ha) oraz gmina wiejska Biała Podlaska (powierzchnia - 32 540 ha). Rdzeń przestrzenny Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego tworzy miasto Biała Podlaska będąca jednocześnie siedzibą powiatu bialskiego i gminy Biała Podlaska.

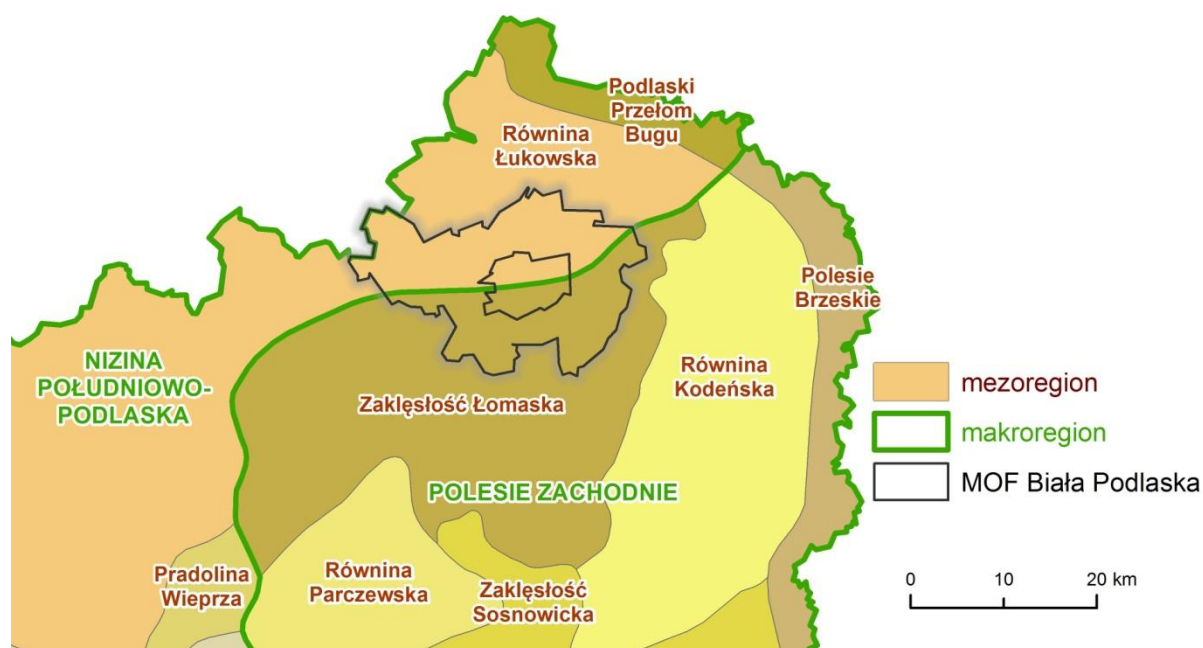
Ryc. 5. Położenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne

MOF Biała Podlaska położony jest na granicy dwóch mezoregionów: Zakłęśłości Łomaskiej (która należy do makroregionu Polesie Zachodnie) oraz Równiny Łukowskiej (makroregion Nizina Południowopodlaska). Ich granicę wyznacza rzeka Krzna - największy lewobrzeżny dopływ Bugu.

Ryc. 6. Położenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na tle podziału fizycznogeograficznego

Źródło: opracowanie własne

Współczesny obraz budowy geologicznej i ukształtowanie terenu MOF Białą Podlaską zostały wykształcone w czwartorzędzie podczas zlodowacenia środkowopolskiego i bałtyckiego. Dolina rzeki Krzny stanowiła zasięg lodowca kontynentalnego, dlatego w północnej części MOF Białą Podlaską obszar ten był kształtowany przez procesy oraz zjawiska związane z postojem i wycofaniem lądolodu, natomiast w południowej części dominowała akumulacja utworów piaszczystych.

Gleby w obszarze MOF Białą Podlaską są bardzo zróżnicowane i ich występowanie jest ściśle powiązane z budową geologiczną oraz użytkowaniem. Na typologię gleb mają również wpływ warunki klimatyczne, wodne, rzeźba terenu i działalność człowieka.

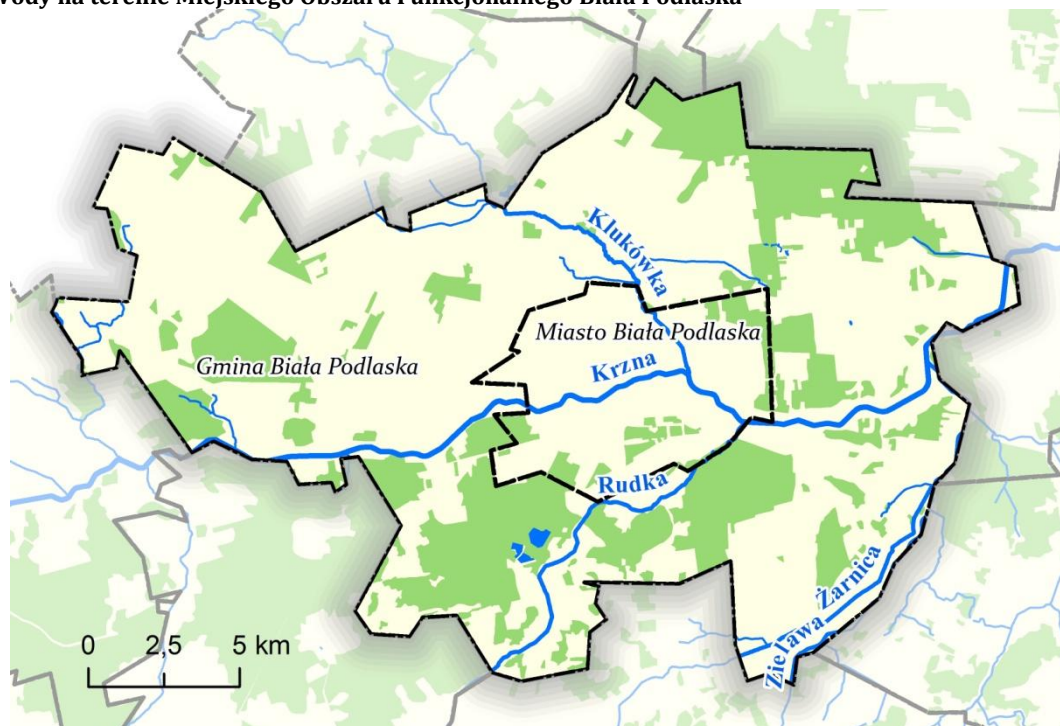
Według Mapy glebowo-rolniczej Polski³ na terenie MOF Białą Podlaską występują gleby pseudobielicowe i gleby brunatne wylugowane wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych różnej genezy. W dolinie rzecznej rzeki Krzny występują mady oraz gleby hydromorficzne (torfowe, murszowe, mułowo-bagienne). Natomiast na obszarach leśnych występują gleby rdzawe bielicowe.

Na terenie miasta występują gleby antropogeniczne, które dzielą się na kulturoziemne - przekształcone pod wpływem gospodarki rolnej oraz gleby industrio- i urbanoziemne - występujące na terenach zurbanizowanych.

MOF Białą Podlaską należy do zlewni rzeki Bug. Największą i najważniejszą rzeką na tym terenie jest Krzna, która jest lewostronnym dopływem Bugu (o długości 31,5 km na terenie MOF Białą Podlaską). Dopływami Krzny na tym terenie są: Zielawa, Rudka, Klukówka oraz Żłota Krzywula. Długość odcinka miejskiego rzeki wynosi 9,75 km i dzieli miasto na dwie odmiennie krajobrazowo części: prawobrzeżną (południową) - w pobliżu terenów podmokłych oraz lewobrzeżną (północną) - suchszą, poprzecinaną pagórkami i dolinami o kierunku północno-zachodnim. Duży wpływ na stosunki wodne w obszarze MOF Białą Podlaską ma oddziaływanie Kanału Wieprz-Krzna, którego infrastruktura przebiega przez gminy sąsiadujące.

³ Mapa glebowo-rolnicza Polski 1:100 000, Wydawnictwo Geologiczne 1975r.

Ryc. 7. Wody na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

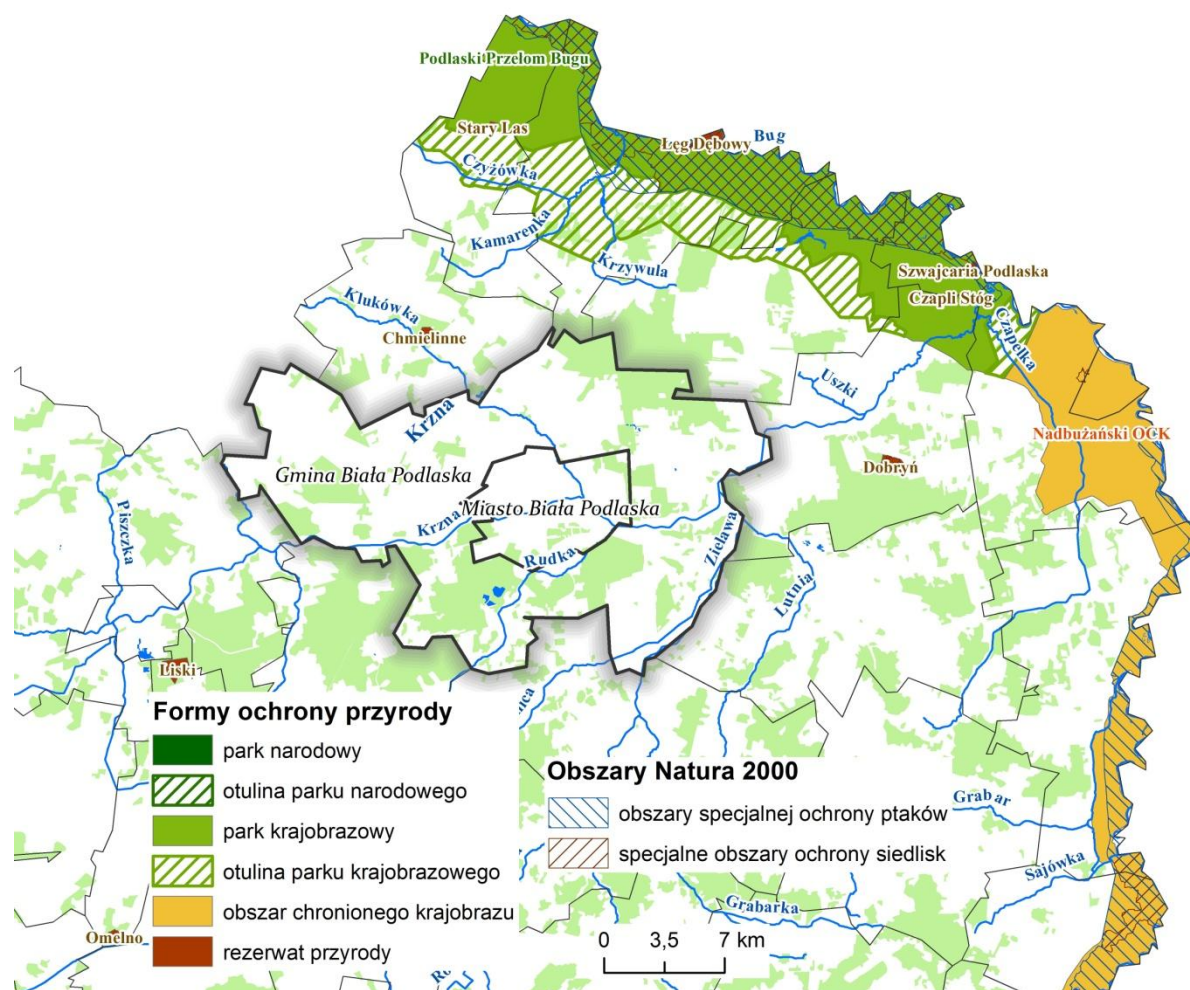
Źródło: opracowanie własne

Warunki klimatyczne są charakterystyczne dla klimatu kontynentalnego. Cechują je duże amplitudy temperatury rocznej, przewaga opadów letnich nad zimowymi, krótszy okres wegetacji w porównaniu do zachodniej części kraju oraz krótsze okresy przejściowe. Warunki topoklimatyczne są uwarunkowane ukształtowaniem terenu.

Według danych GUS, w 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska znajdowało się zaledwie 45,6 ha obszarów prawnie chronionych w tym w całości znajdują się na terenie gminy, są one kwalifikowane jako użytki ekologiczne. Brak jest obszarów Natura 2000. Ponadto znajduje się tu 45 pomników przyrody, z czego 71% znajduje się na terenie gminy. Są to głównie drzewa, głązy narzutowe oraz krzewy.

Na północ od terenu MOF Biała Podlaska znajduje się park krajobrazowy Podlaski Przełom Bugu wraz z otuliną, cztery rezerваты przyrody: Stary Las, Łęg Dębowy, Szwajcaria Podlaska oraz Czapli Stóg, a na wschód - Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu. Na ich terenach znajdują się Obszary Natura 2000 zarówno specjalnej ochrony ptaków jak i siedlisk.

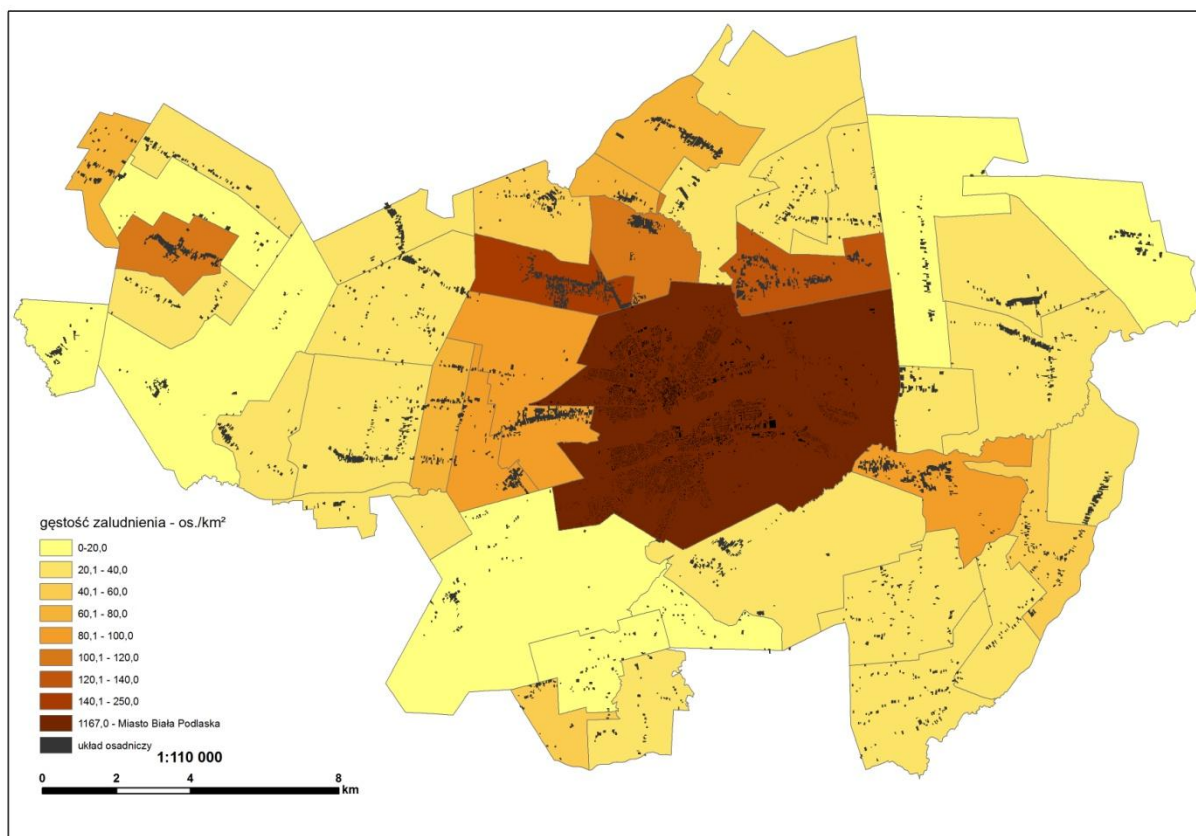
Ryc. 8. Obszary prawnie chronione w sąsiedztwie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

4.2. Demografia i sieć osadnicza

Na układ osadniczy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska składa się miasto Biała Podlaska oraz gmina Biała Podlaska. Miasto nie posiada oficjalnego podziału administracyjnego na osiedla, funkcjonują jedynie nazwy zwyczajowe osiedli związane z geografią miasta. Gmina podzielona jest na 41 sołectw: Cełujki, Cicibór Duży, Cicibór Mały, Czosnówka, Dokudów Pierwszy, Dokudów Drugi, Grabanów, Hola, Hrud, Husinka, Janówka, Jażwiny, Julków, Kaliłów, Krzymowskie, Lisy, Łukowce, Michałówka, Młyniec, Ortel Książęcy, Perkowice, Pojelce, Porosiuki, Pólko, Rakowiska, Roskosz, Sitnik, Sławacinek Nowy, Sławacinek Stary, Styrzyniec, Surmacze, Swory, Sycyna, Terebela, Wilczyn, Woroniec, Woskrzenice Duże, Woskrzenice Małe, Wólka Plebańska, Zabłocie. Ze względu na położenie gminy wokół miasta na jej terenie postępują procesy suburbanizacyjne w szczególności na terenie miejscowości sąsiadujących z miastem, tj. w miejscowościach: Rakowiska, Sławacinek Stary, Grabanów, Czosnówka oraz Cicibór Duży.

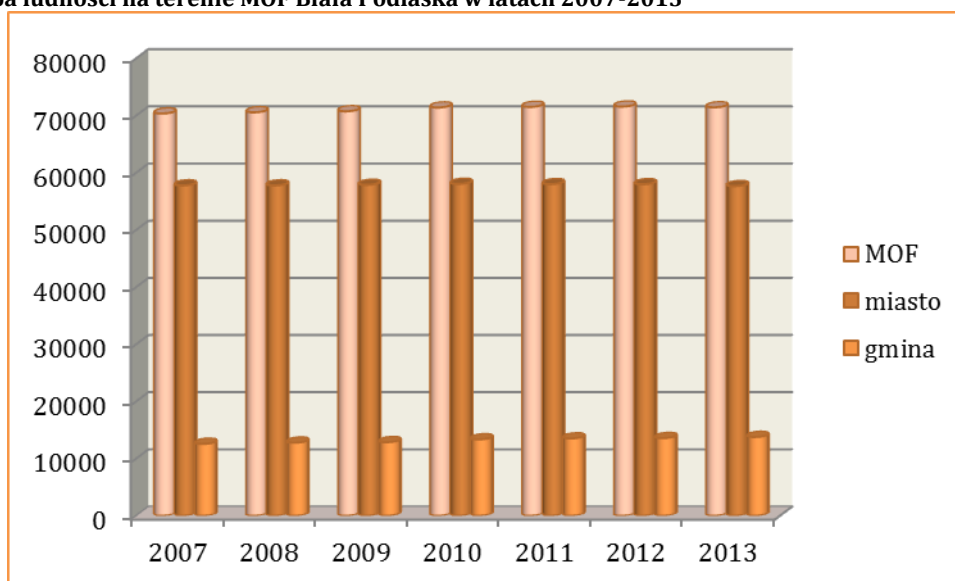
Ryc. 9. Układ osadniczy na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło danych: opracowanie własne

Według danych GUS (stan na 31 XII) w 2013 roku MOF Biała Podlaska zamieszkiwało 71 442 osoby (o 1 080 osób więcej w porównaniu do 2007 r.). Miasto Biała Podlaska skupia aż 81% ludności wyznaczonego obszaru. Liczba kobiet wynosiła 36 835, a mężczyzn 34 607. Na terenie miasta liczba osób w przeciągu ostatnich lat nieznacznie spada, natomiast na terenie gminy zauważalny jest nieznaczny wzrost. Jest to związane z procesem suburbanizacji.

Wykres 1 Liczba ludności na terenie MOF Biała Podlaska w latach 2007-2013

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Ze względu na większy potencjał ludnościowy miasto Biała Podlaska ma większy wskaźnik gęstości zaludnienia na terenie MOF-u wynosi on 1 167 os./km², na terenie gminy wynosi on 42 os./km². Natomiast gęstość zaludnienia MOF Biała Podlaska wynosi 191 os./km² i wartość wskaźnika jest znacznie większa niż dla powiatu - 41 os./km² oraz województwa lubelskiego - 86 os./km².

Liczba ludności na terenie MOF Biała Podlaska jest kształtowana poprzez przyrost naturalny, którego wartość jest różnicą pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów, oraz saldo migracji, który jest różnicą pomiędzy napływem a odpływem ludności z określonego obszaru w danym czasie.

W latach 2007-2013 liczba urodzeń i zgonów na terenie MOF Biała Podlaska ulegały zmianom, co bezpośrednio przyczyniło się do wartości przyrostu naturalnego. Najwięcej urodzeń żywych odnotowano w 2010r. - 803 osoby i znaczenie przewyższało liczbę zgonów. W kolejnych latach odnotowano znaczny spadek liczby urodzeń i wzrost liczby zgonów.

Miejski Obszar Funkcjonalny charakteryzuje się dodatnim przyrostem naturalnym. Według danych GUS w 2013 r. wskaźnik ten wynosił 81. Na tle województwa lubelskiego obszar funkcjonalny charakteryzuje się bardzo dobrym wynikiem przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców, który wynosi 1,1, dla porównania w powiecie bialskim -2,0, a w województwie lubelskim -1,4. Warto zauważyć, że w ciągu analizowanych lat, tj.2007-2013, w 2013 r. wartość przyrostu naturalnego jest najniższa. Najprawdopodobniej jest to spowodowane spadkiem ilości zawieranych małżeństw, w 2013 r. na terenie MOF Biała Podlaska zostało zawartych 351 małżeństw (o 69 mniej w porównaniu do roku poprzedniego) oraz wzrostem liczby rozwodów, na terenie miasta Biała Podlaska w 2013r. dano 161 rozwodów (o 66 więcej w porównaniu do 2012r.) dla gminy nie ma podanych danych.

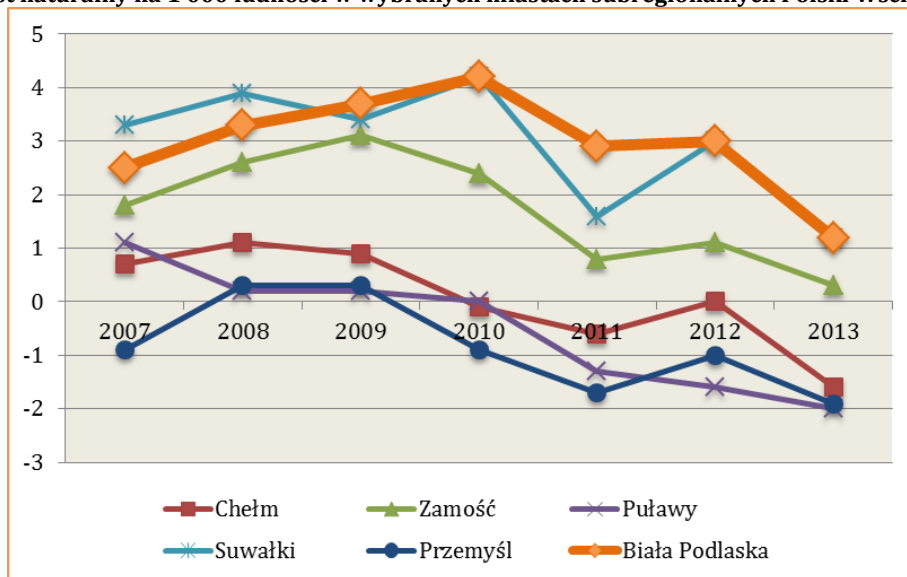
Tabela 1 Przyrost naturalny na terenie MOF Biała Podlaska w latach 2007-2013

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Urodzenia żywe	710	761	794	803	735	731	683
Zgony ogółem	598	559	562	533	541	547	602
Przyrost naturalny	112	202	232	270	194	184	81
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	157,7	265,4	292,2	336,2	263,9	251,7	118,6

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Porównując potencjał demograficzny poprzez przyrost naturalny na 1 000 ludności miasto Biała Podlaska bardzo dobrze wypada na tle innych miast subregionalnych z Polski Wschodniej. Przez cały analizowany okres utrzymuje się na dodatnim poziomie, wahania są niewielkie.

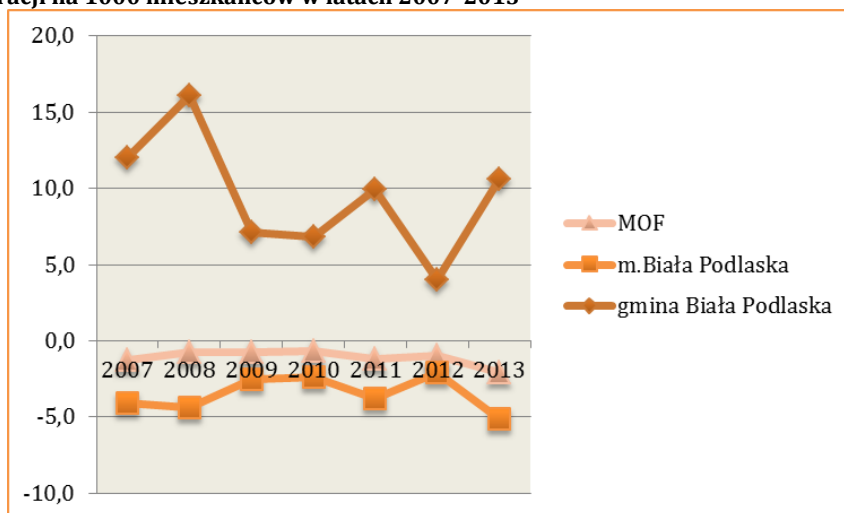
Wykres 2 Przyrost naturalny na 1 000 ludności w wybranych miastach subregionalnych Polski Wschodniej

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Potencjał ludnościowy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska jest osłabiony przez ujemne saldo migracji (-150 w 2013 roku). Na terenie miasta utrzymuje się na dość wysokim poziomie (w 2013r. wynosiło -295), natomiast na terenie gminy przyjmuje wartości dodatnie. Jest to związane z procesem suburbanizacji tj. osiedlaniem się mieszkańców miasta na terenach podmiejskich. Suburbanizacja na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska jest wyraźnie widoczna na terenach miejscowości: Rakowiska, Sławacinek Stary, Grabanów, Czosnówka oraz Cicibór Duży.

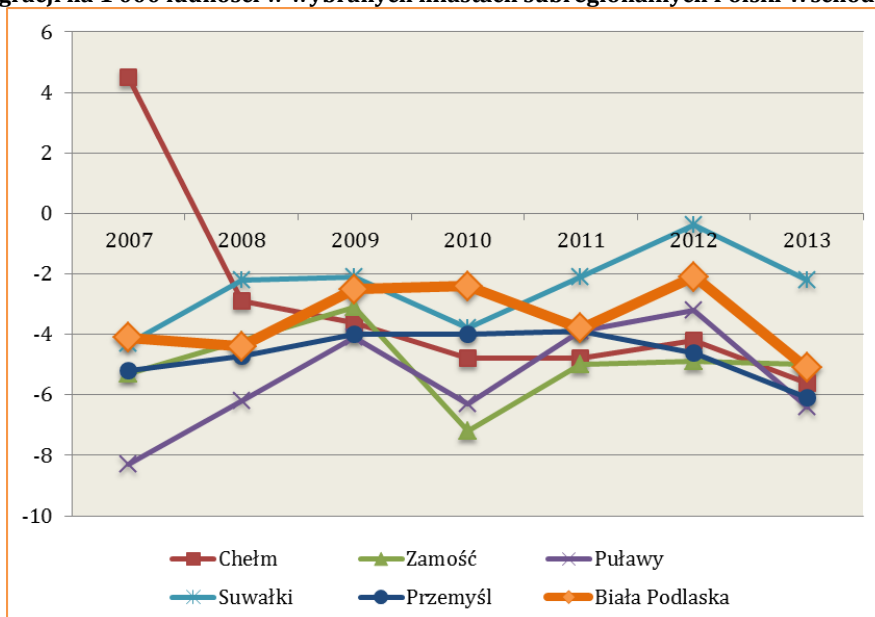
Wykres 3 Saldo migracji na 1000 mieszkańców w latach 2007-2013

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na tle wybranych miast Polski Wschodniej wskaźnik salda migracji na 1 000 mieszkańców w Białej Podlaskiej wypada całkiem nieźle. Pomimo utrzymującej się wartości ujemnej, wartość tego wskaźnika ulega niewielkim wahaniom, niestety z tendencją spadkową.

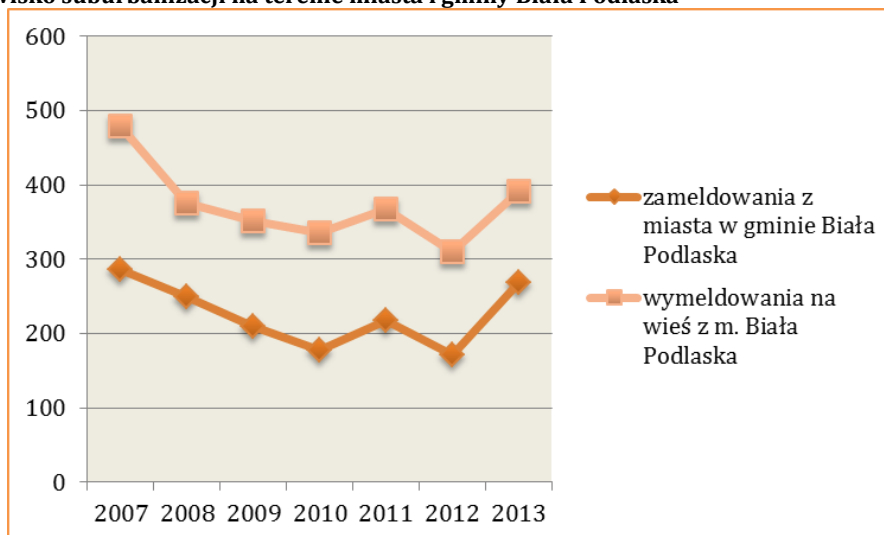
Wykres 4 Saldo migracji na 1 000 ludności w wybranych miastach subregionalnych Polski Wschodniej

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Występowanie zjawiska suburbanizacji potwierdza również liczba zameldowań z miasta w gminie Biała Podlaska (268) oraz wymeldowania na wieś z miasta (392), obie dane statystyczne w 2013r. zwiększyły znacznie swoje wartości w porównaniu do roku poprzedniego. Głównymi przyczynami tego zjawiska jest chęć mieszkańców osiedlania się w domach jednorodzinnych, zamiast w domach wielorodzinnych, poprawa bezpieczeństwa oraz atrakcyjność terenów podmiejskich.

Wykres 5 Zjawisko suburbanizacji na terenie miasta i gminy Biała Podlaska

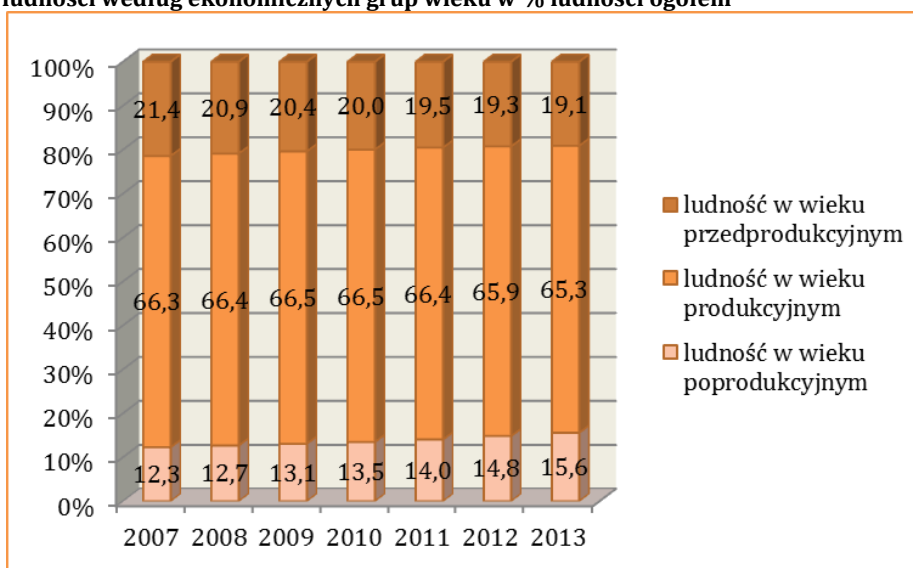

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Zmiany struktury ludności Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wyraźnie wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Proces ten jest widoczny poprzez spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) na analizowanym terenie oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Proces ten jest wynikiem korzystnego zjawiska, jakim jest wydłużenie się trwania życia ale i niekorzystnym - niskim poziomem dzietności. Zjawisko to w przyszłości spowoduje wzrost liczby i odsetka ludzi w starszym wieku, co wpłynie na zmniejszenie się podaży siły roboczej na rynku pracy oraz utrudnienia w systemie

zabezpieczenia społecznego. Według danych GUS od 2007r. do 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmalała o 1 430 osób, natomiast liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w analizowanym przedziale czasowym wzrosła o 2 487 osób. Warto podkreślić, że zaobserwowany trend dotyczy zarówno obszaru miejskiego jak i wiejskiego. W przypadku ludności w wieku produkcyjnym na terenie miasta Biała Podlaska do 2010 roku następował wzrost liczby osób w tej kategorii, a następnie spadek. Natomiast na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska w przeciągu analizowanych lat następuje stały wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym. Obecna struktura ludności według grup ekonomicznych wieku jest dla obszaru funkcjonalnego korzystna ze względów gospodarczych i społecznych, jednak ze względu na wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (o 3,3% od 2007r.) sytuacja ta najprawdopodobniej ulegnie zmianie.

Wykres 6 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

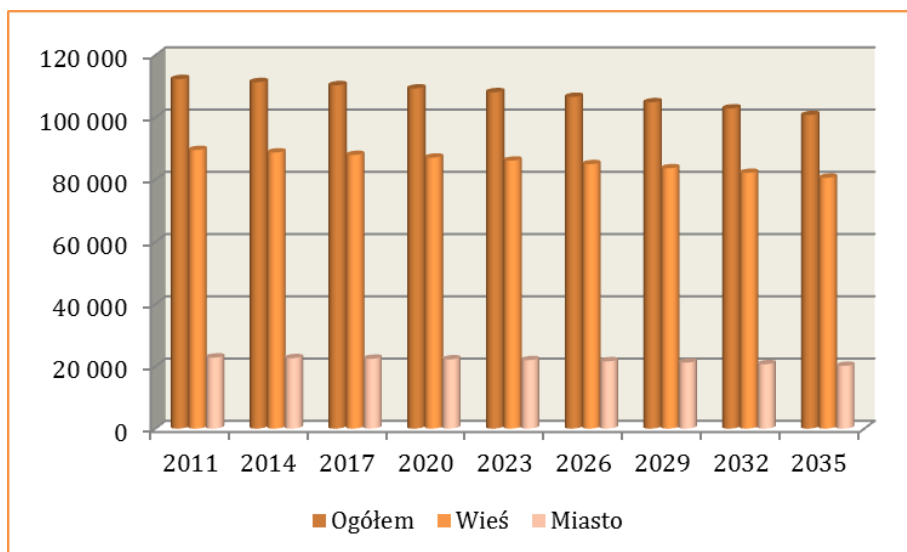

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Prognoza demograficzna dla powiatu bialskiego i miasta Biała Podlaska do roku 2035 wskazuje na utrzymanie się niekorzystnych trendów demograficznych. Przedstawione dane statystyczne są dostępne na poziomie powiatu, a ich analiza może być podstawą do prognozowania sytuacji demograficznej na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska. Analizy dokonano na podstawie prognozowanych danych Głównego Urzędu Statystycznego. Pozwolą na określenie kierunków zmian, jakich należy się spodziewać zarówno na tym terenie jak i na terenie całego województwa, a nawet na terenie kraju.

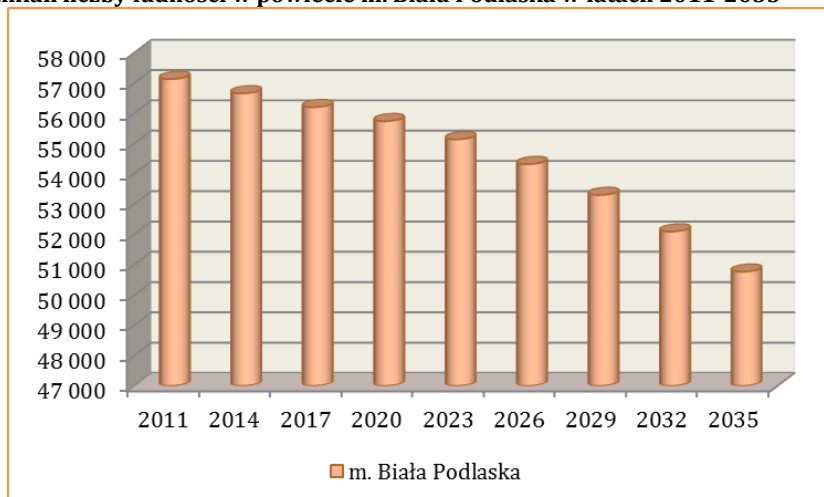
Analiza prognozy demograficznej wykazuje niekorzystną tendencję zmian zarówno na terenie miasta jak i powiatu. Zgodnie z przewidywaniami w 2035r. powiat bialski będzie zamieszkiwało 100 751 osób, tj. o 11 591 osób (ok. 10%) mniej niż w 2011r., na obszarze miejskim mniej o 2 680 osób (ok. 12%), a na obszarze wiejskim o 8 911 osób (10 %). Miasto Biała Podlaska zgodnie z prognozą, w 2035r., będzie zamieszkiwało 50 769 osób, o 6 363 osób mniej (o 11%) niż w 2011r. Ponadto w 2035r. nadal będzie więcej kobiet niż mężczyzn o 2 081. Obserwowane trendy demograficzne będą miały niekorzystny wpływ, w przeciągu najbliższych lat, m.in. na rynek pracy jak i system ubezpieczeń społecznych. Zmniejszanie się liczby ludności w wieku produkcyjnym, będzie dotyczył najprawdopodobniej ludności w wieku mobilnym, nawet przy uwzględnieniu ustawowego przesunięcia wieku emerytalnego (począwszy od 2013r.).

Wykres 7 Prognoza zmian liczby ludności w powiecie bialskim w latach 2011-2035 (obszar miejski, obszar wiejski)

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Wykres 8 Prognoza zmian liczby ludności w powiecie m. Biała Podlaska w latach 2011-2035

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Głównymi czynnikami mogącymi mieć wpływ na prognozę liczby ludności, są migracje wewnętrzne i zagraniczne. Wartości migracji wewnętrznych, zarówno w powiecie bialskim jak i w mieście Biała Podlaska, będą malały zarówno w napływie jak i odpływie ludności. Taka tendencja dotyczy całego województwa lubelskiego. Wiąże się to przede wszystkim ze zmianą miejsca zamieszkania młodych ludzi. Analiza migracji zagranicznych na pobyt stały wskazuje na zmiany napływu i odpływu ludności, napływ może zwiększyć się o ok. 1/3, natomiast odpływ zmniejszy się o 1/2.

Najprawdopodobniej w przeciągu najbliższych lat nie należy się spodziewać zmian, które mogłyby zapewnić stabilny rozwój demograficzny. Na przyszłą dzietność będą miały wpływ przede wszystkim zmniejszająca się ilość zawieranych małżeństw oraz zmiany w trendzie urodzeń, a także utrzymująca się wysoka skala emigracji czasowej młodych ludzi za granicę.

Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska, tak jak inne miasta i gminy w Polsce, bryka się z podobnymi problemami demograficznymi. Występuje tu zjawisko suburbanizacji, które postrzegane jest jako zjawisko negatywne. Rozlewanie się miast (*urban sprawl*) wpływa niekorzystnie na infrastrukturę, często jest rozproszona, słabo rozbudowana i mało

funkcjonalna, a także na środowisko przyrodnicze. W ujęciu środowiskowym zjawisko suburbanizacji zmniejsza powierzchnię łąk i pól uprawnych na skutek wzrostu nieregularnej zabudowy podmiejskiej. Dzięki zjawisku suburbanizacji na terenie MOF Biała Podlaska zauważalny jest stały wzrost liczby ludności. Ludność zmienia miejsce zamieszkania, przeprowadzając się z terenu miasta na teren gminy o czym świadczą dane statystyczne ale nie opuszczają terenu MOF. Pozytywnym zjawiskiem jest również dodatni przyrost naturalny, który wpływa na wzrost liczby ludności oraz na poprawę struktury wieku ludności.

Kolejnym problemem jest starzenie się społeczeństwa. Z punktu widzenia społecznego wydłużenie się długości życia jest zjawiskiem pozytywnym ale stawia wyzwania dla polityki socjalnej gdyż pojawia się potrzeba tworzenia programów gwarantujących dostęp do usług socjalnych i zdrowotnych.

4.3. Infrastruktura komunikacyjna oraz ocena dostępności komunikacyjnej przestrzeni miejskiej

Istotnym czynnikiem wpływającym w dużym stopniu na rozwój miasta i jego najbliższego obszaru jest dostępność komunikacyjna. Infrastrukturę komunikacyjną na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska tworzy: infrastruktura drogowa, infrastruktura kolejowa oraz infrastruktura informatyczna.

Ryc. 10. Układ komunikacyjny na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Legenda

--- sieć kolejowa	□ granice powiatów
— drogi wojewódzkie	□ granice województw
— drogi krajowe	— granica państwa

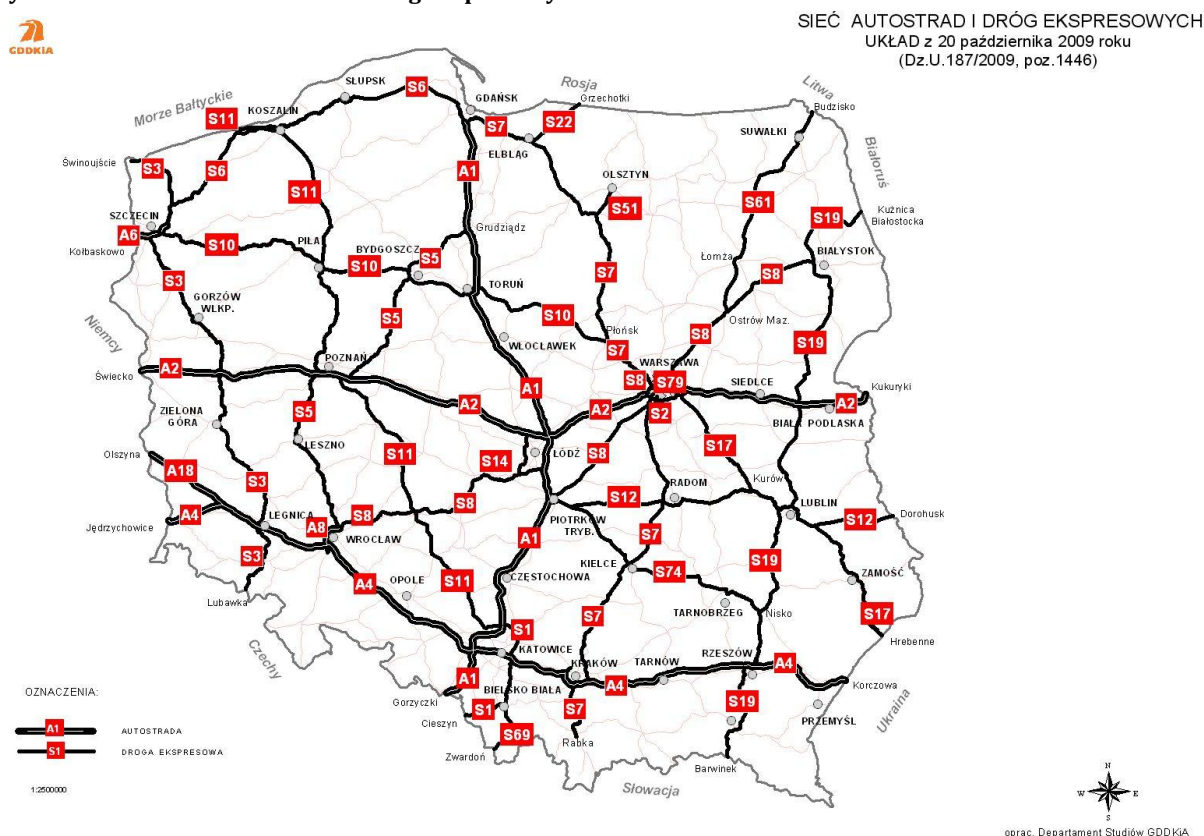
Źródło: opracowanie własne

Drogowy szkielet komunikacyjny miejskiego obszaru składa się z dwóch podukładów: północnego i południowego rozdzielonych rzeką Krzną. Na terenie miasta północną część charakteryzuje układ promienisty, zamknięty od północy obwodnicą miasta, którą stanowi droga krajowa nr 2 Świecko – Poznań – Warszawa – Terespol, będąca polską częścią międzynarodowego szlaku komunikacyjnego (będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN – T) E30 z Cork (Irlandia) do Omska (Rosja). Wg generalnego pomiaru ruchu w 2010r. średni dobowy ruch (SDR) dla odcinka drogi stanowiącego obwodnicę miasta wynosił 7 196 pojazdów silnikowych ogółem, z czego 1 749 stanowiły samochody ciężarowe.

W wyniku podjętych działań inwestycyjnych zauważalna jest poprawa drogi krajowej potwierdza to ocena zawarta w Studium Programowo – Przestrzennym Integracji Systemów Komunikacji w Województwie Lubelskim.

Zgodnie z zapisami legislacyjnymi oraz krajowymi średniookresowymi dokumentami planistycznymi Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska ma realne szanse na dalszą poprawę oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej dzięki budowie odcinka autostrady A2 Warszawa – Kukuryki z węzłem „Cicibór” na terenie gminy Biała Podlaska.⁴ Niepokojący jest fakt, iż plany budowy wspomnianego odcinka autostrady do 2020 roku nie zostały ujęte w programie implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku.⁵

Ryc. 11. Docelowa sieć autostrad i dróg ekspresowych w Polsce

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad - <http://www.gddkia.gov.pl/pl/a/6329/docelowy-uklad-autostrad>

Południowy układ komunikacyjny miejskiego obszaru funkcjonalnego wyróżnia linia kolejowa oraz droga wojewódzka nr 812 klasy GP⁶, która przebiega południkowo we wschodniej części regionu łącząc Białą Podlaskę z Włodawą, Chełmem i Krasnymstawem. Średni dobowy ruch pojazdów (SDR) ogółem wg pomiaru w 2010r. dla odcinka Łomazy – Biała Podlaska wynosił 5 449 pojazdów samochodowych. W kierunku północnym droga ta stanowi przedłużenie drogi wojewódzkiej nr 811 klasy GP prowadzącej z Białej Podlaskiej przez Konstantynów do Sarniaki w kierunku Białegostoku. Ze względu na dostępność do stolicy

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 października 2009r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych (Dz. U. Nr 187, poz. 1446), Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku.

⁵ Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030r.)

⁶ Klasy techniczne dróg wojewódzkich: (GP) drogi główne ruchu przyspieszonego, (G) drogi główne, (Z) drogi zbiorcze.

województwa – Lublina, kluczowe znaczenie ma droga krajowa nr 19 oraz droga wojewódzka nr 812 i 815. Szczególnie niektóre odcinki dróg wojewódzkich z uwagi na zły stan wymagają modernizacji.⁷ Z uwagi na następujące kryteria: rangę w układzie dróg wojewódzkich oraz natężenie ruchu (średni SDR 3 730 P/dobę, od 1 434 do 6 452 P/dobę) w planowanym katalogu zadań inwestycyjnych ujętych w Planie rozwoju sieci dróg wojewódzkich zakwalifikowana została droga nr 812. Obszar miejski cechuje słaba dostępność do stolicy województwa, która wynosi od 120 do 150 minut (czas przejazdu samochodem).⁸ Jest to najniższy wynik spośród wszystkich miast subregionalnych województwa lubelskiego. Podobny wynik obszar miasta osiąga jeżeli chodzi o dostępność do Lublina pociągiem. Atutem wpływającym na konkurencyjność miejskiego obszaru w regionie jest dostępność drogowa i kolejowa do Warszawy oraz do największego portu lotniczego w Polsce - Lotniska Chopina.

Tabela 2 Dostępność komunikacyjna miasta Biała Podlaska

Lokalizacja	Nr drogi	Odległość (km)	Czas dojazdu (h)
Port Lotniczy „Lublin” (Świdnik)	DK2, DK19, DW829	139	1,50
Lublin (dworzec autobusowy, bus, kolejowy)	E30 i S19 lub DW 812, 815, DK 19	130 161	1,44 2,20
Warszawa	DK2	162	2,10
Lotnisko Chopina	DK2	167	2,20
Rzeszów – Jasionka	DK2, DK19	283	3,5
Białystok	DW811/DK19	146	2,06

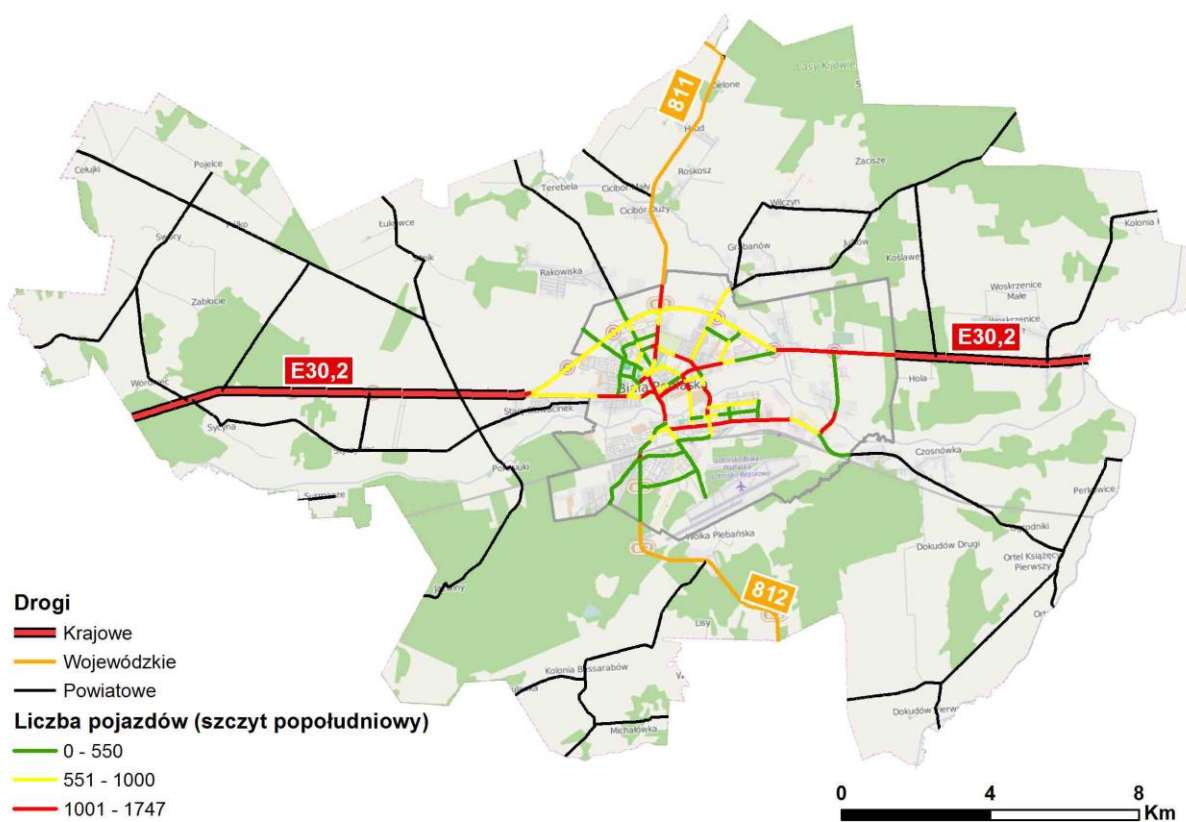
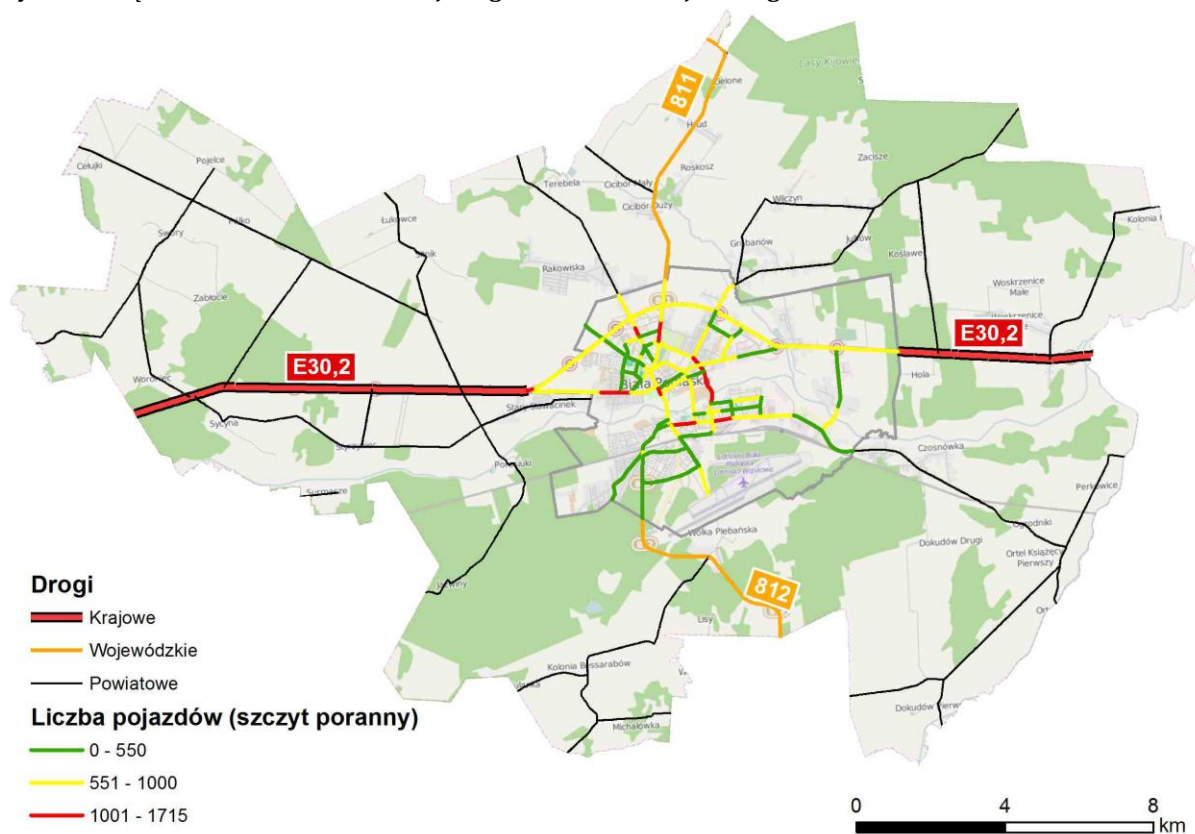
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.google.pl/maps>, 31.10.2014r.

Oprócz wymienionych dróg krajowych i wojewódzkich duże znaczenie związane z wewnętrzną dostępnością miejskiego obszaru ma wewnętrzny układ komunikacyjny, który składa się z 11 km dróg krajowych, 7 km dróg wojewódzkich, 55 km dróg powiatowych oraz 142 km dróg gminnych.

⁷ Zgodnie z oceną stanu dróg zawartą w Planie rozwoju dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2012 – 2020.

⁸ T. Komornicki, P. Rosik, M. Stępnik: Analiza dostępności transportowej w poszczególnych gałęziach transportu, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania. Warszawa, 2010 (ekspertyza dla Ministerstwa Infrastruktury).

Ryc. 12. Natężenie ruchu na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zintegrowany plan rozwoju transportu publicznego w mieście Biała Podlaska na lata 2008-2015

Z analizy natężenia ruchu na terenie miasta i gminy wiejskiej wynika, iż najbardziej obciążona ruchem jest droga wojewódzka oraz krajowa szczególnie na terenie miasta. Charakterystyczną cechą układu wewnętrznego ulic jest brak w jego strukturze ulic dwujezdniowych, poza jedną ulicą i nielicznymi bardzo krótkimi odcinkami w rejonie skrzyżowań.

Pomimo realizacji w latach 2008-2013 modernizacji ulic wraz z infrastrukturą w szczególności:

- ulicy Sidorskiej z drogą krajową nr 2 poprzez wybudowanie ulicy Aleja Solidarności w nowym przebiegu wraz z budową nowego mostu oraz przebudową istniejącego odcinka do drogi krajowej nr 2;
- ulic Terebelskiej z ul. Sobieskiego poprzez wybudowanie nowego odcinka ulicy Jana II Kazimierza;
- ulicy Piłsudskiego z ul. Janowską – poprzez wybudowanie nowego odcinka ulicy Przechodniej wraz z parkingiem;
- budowa nowych ulic: Celników Polskich, Budowlana, Elektryczna;
- budowa kładki dla pieszych i rowerzystów w ciągu ulicy Droga Wojskowa;
- wykonanie nakładek bitumicznych na ulicach miasta na łącznej powierzchni około 40 000 m²;
- modernizacja dwóch mostów;
- przebudowa ulicy Terebelskiej na odcinku od ul. Grunwaldzkiej do drogi krajowej nr 2 (poprawa bezpieczeństwa i funkcjonalności dwóch skrzyżowań w ciągu ulicy poprzez budowę dwóch skrzyżowań);
- wykonanie około 3 000 m² nowych nawierzchni chodników, 8 zatok i 3 pętli autobusowych;
- poprawa organizacji ruchu oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego m.in. poprzez przebudowę sygnalizacji świetlnych oraz wprowadzenie 4 stref zamieszkania;
- doprowadzono również do przebudowy drogi krajowej nr 2 o długości 11 km i powierzchni łącznej około 170 000 m²;
- parametry techniczne oraz stan dróg w większości nie odpowiada ciągle zwiększającemu się obciążeniu ruchem spowodowanym m.in. wzrastającą rolą miasta jako prężnego ośrodka subregionalnego oraz obsługi transportu i ruchu transgranicznego.

Ważnym elementem miejskiego obszaru funkcjonalnego szczególnie ze względu na układ osadniczy, który został poddany analizie w podrozdziale 4.2., są drogi powiatowe i gminne również w kontekście funkcjonowania komunikacji miejskiej.

Potrzeby inwestycyjne w zakresie infrastruktury drogowej na terenie miasta Biała Podlaska do 2020 roku oceniane są na poziomie 250 mln zł.

W skład miejskiej infrastruktury drogowej wchodzi również parkingi, ścieżki rowerowe, obiekty inżynierskie w tym 7 mostów oraz przydrożna infrastruktura oświetleniowa.

Tabela 3 Parkingi na terenie miasta Biała Podlaska

Rodzaj parkingu	Ilość miejsc	
	2006	2013
wydzielone dla samochodów osobowych	985	1273
w tym gruntowe	75	75
przyuliczne	1700	1700
w tym gruntowe	100	100
wydzielone dla samochodów ciężarowych	brak	3

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych UM Biała Podlaska

W związku z umacnianiem i rozwijaniem się funkcji miejskich pomimo znacznego przyrostu w omawianym okresie miejsc parkingowych problemem pozostaje wciąż ich niewystarczająca ilość szczególnie w obrębie centrum miasta oraz w strefach zamieszkania.

Sieć ścieżek rowerowych obejmuje wschodnią część miasta, w omawianym okresie wybudowano około 4 km ścieżek rowerowych (w ramach budowy i przebudowy Alei Solidarności). W wyniku przeprowadzenia działań inwestycyjnych łączna długość ścieżek na terenie miasta wzrosła do 6,708 km.

Tabela 4 Długość poszczególnych ścieżek rowerowych na terenie miasta

Nazwa ulicy	Długość (km)	Rodzaj nawierzchni
Północna	1	kostka brukowa
Tysiąclecia	1,283	kostka brukowa
Zamkowa	0,266	kostka brukowa
Solidarności	3,389	masa asfaltowa
Terebelska (za obwodnicą miasta)	0,575	kostka brukowa

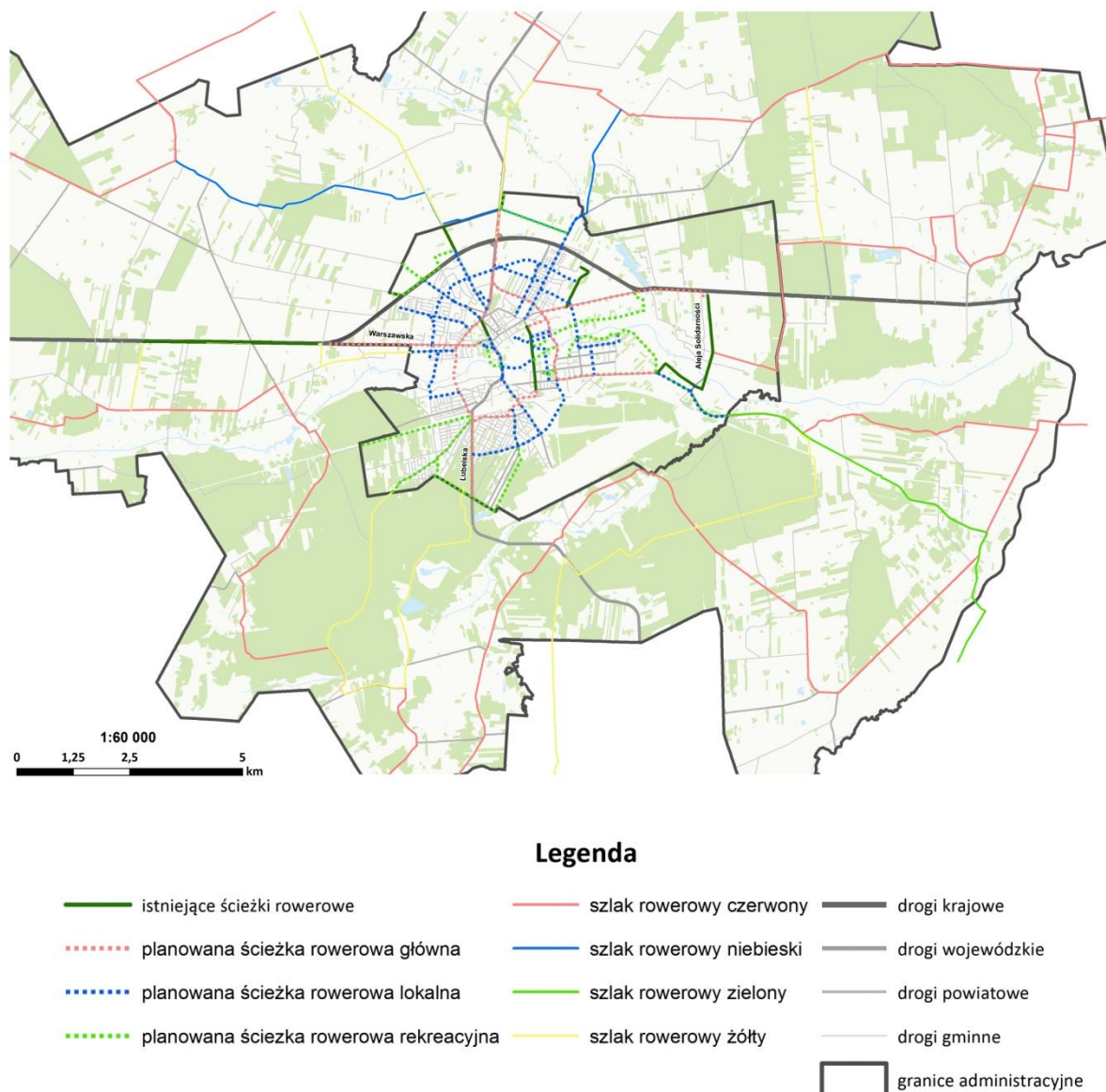
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM Biała Podlaska

Natomiast na terenie gminy istnieje ścieżka rowerowa na przedłużeniu miejskiej ul. Warszawskiej wzdłuż drogi krajowej na odcinku około 3.8 km. Ponadto w ramach realizacji projektu stworzono sieć turystycznych szlaków rowerowych pn. „Kraina pereborem tkana”:

- szlak czerwony (Ginących zawodów) – 125 km,
- szlak zielony (im. J. I. Kraszewskiego) – 64 km,
- szlak niebieski,
- szlak żółty.

Miasto posiada plany rozbudowy sieci ścieżek rowerowych, dokonano również ich klasyfikacji na: główne, lokalne, rekreacyjne. Z uwagi na rozszerzanie się funkcji miejskiej istnieje potrzeba wydłużenia miejskich ścieżek rowerowych na teren gminy wiejskiej. W tym celu mogą zostać wykorzystane w części turystyczne szlaki rowerowe na terenie gminy.

Ryc. 13. Istniejące i planowane ścieżki i szlaki rowerowe na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM Biała Podlaska i UG Biała Podlaska

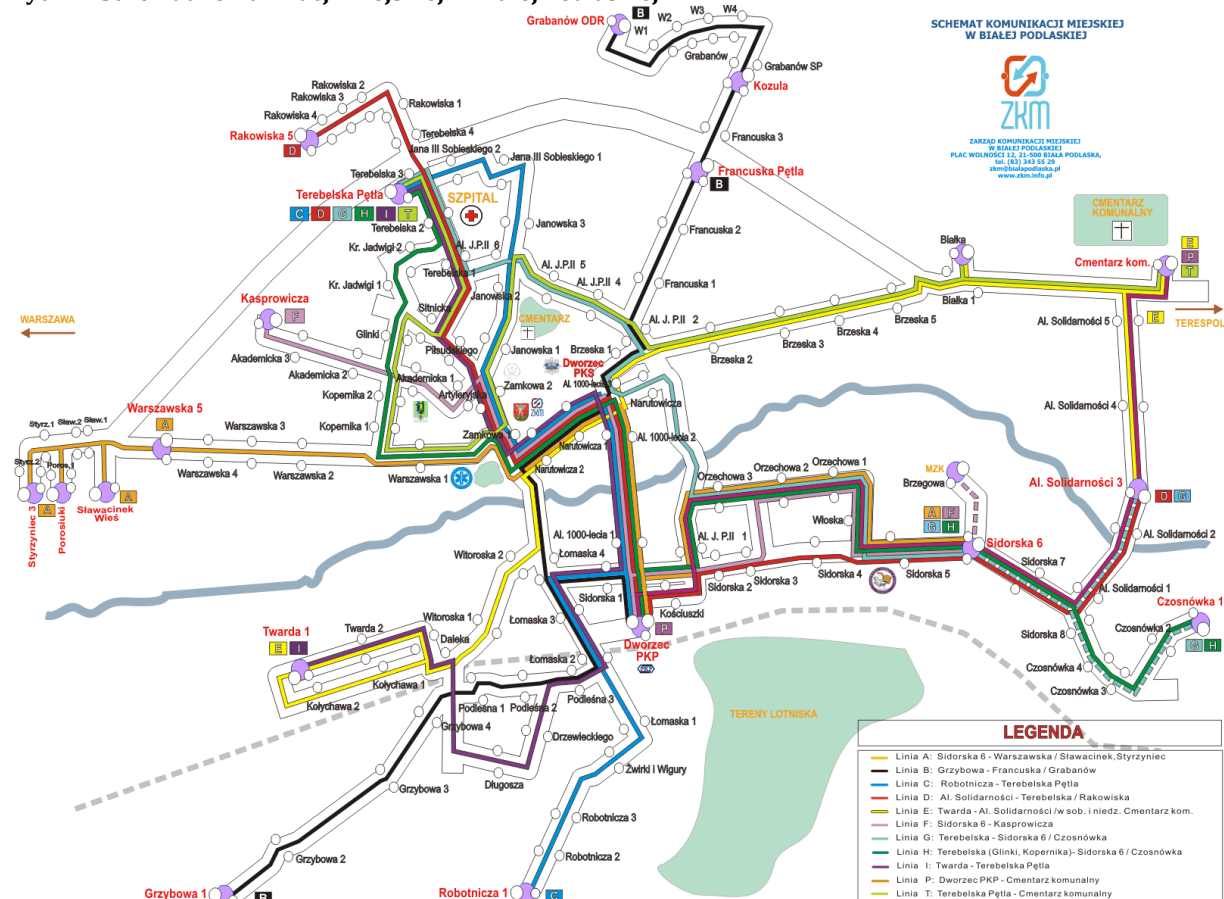
Miasto dysponuje własną komunikacją autobusową. Od 2008r. podmiotem zarządzającym komunikacją miejską jest Zarząd Komunikacji Miejskiej w Białej Podlaskiej, na którego zlecenie linie obsługiwane są przez autobusy dwóch podmiotów:

- 8 linii stałych, oznaczonych literami od „A” do „H” (częstotliwość ok. 30 minut) i jedną linię „T” – Terebelska pętla - cmentarz komunalny - przez miejską jednostkę: Miejski Zakład Komunikacyjny w Białej Podlaskiej Sp. z o.o.,
- linia „I” oraz linia „P” – Dworzec PKP – cmentarz komunalny - przez prywatny podmiot PKM Wiczuk.

Linia T i P jeżdżą w weekendy, tj. sobota, niedziela i święta.

Na podstawie porozumienia międzygminnego wykonywane są kursy poza granice administracyjne miasta.

Ryc. 14. Schemat komunikacji miejskiej w Białej Podlaskiej

Źródło: Zarząd Komunikacji Miejskiej w Białej Podlaskiej

W omawianym okresie usprawnienia funkcjonowania komunikacji miejskiej były wprowadzane na podstawie programów: „Program rozwoju systemu transportu publicznego w mieście Biała Podlaska” oraz „Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego w mieście Biała Podlaska na lata 2008 – 2015”.

W ramach realizacji projektu pn. „Racjonalizacja systemu transportu publicznego w mieście Biała Podlaska – II etap” dokonano zakupu taboru samochodowego, rozbudowano i zmodernizowano ulice, wykonano zatoki autobusowe, zmodernizowano infrastrukturę przystankową, wyposażono transport publiczny w systemy: monitoringu bezpieczeństwa pojazdów, obszarowego sterowania i nadzoru, informacji pasażerskiej oraz wprowadzono bilet elektroniczny. Jednocześnie dokonano zmiany częstotliwości kursowania autobusów oraz przeprowadzono zmiany w taryfach opłat (opłaty za bilety – najniższe w kraju), które preferowały pasażerów systematycznie korzystających z komunikacji miejskiej. Z prowadzonych systematycznych badań nappełnień pasażerów na wszystkich kursach wynika, iż do 2013r. nastąpił wzrost o ok. 25% w stosunku do badań w 2008r.

Obok miejskiego transportu publicznego ważnym elementem jest komunikacja dalekobieżna, którą umożliwia dworzec autobusowy zlokalizowany w centrum miasta jak i dworzec kolejowy w odległości ok. 2 km. Transport drogowy zapewniają prywatne przedsiębiorstwa oferujące oprócz połączeń lokalnych połączenia komunikacyjne z: Lublinem, Chełmem, Białymstokiem, Siedlcami, Warszawą. Po upadku PKS Biała Podlaska ilość i kierunek połączeń uległ zmniejszeniu. Alternatywą dla mieszkańców są połączenia kolejowe w kierunku: Terespolu, Lublina, Warszawy, Łodzi oraz międzynarodowe do Mińska i Moskwy. Istotny wpływ na komfort podróżowania ma zakończony w 2014r. remont dworca PKP. Dostępność kolejową

zapewnia linia kolejowa 2 stanowiąca część magistrali kolejowej E20. Z uwagi na swoją rangę - kluczowa linia kolejowa o znaczeniu państwowym w osi wschód - zachód, z dużym ruchem pasażerskim oraz towarowym, linia ta jest przedmiotem systematycznej modernizacji, która na tle innych linii w Polsce jest już zaawansowana. Docelowo planowane jest osiągnięcie parametrów technicznych umożliwiających prowadzenie ruchu pasażerskiego z prędkością do 160 km/h (ruch pasażerski) i 120 km/h (ruch towarowy). W ramach prowadzonej modernizacji przez PKP PLK S.A. bezpośrednio w obszarze MOF Biała Podlaska przygotowywana jest m.in. dokumentacja projektowa na potrzeby realizacji dla stacji Biała Podlaska następujących zadań:

- przejazd kolejowy kat. „A” zostanie zastąpiony bezkolizyjnym skrzyżowaniem drogi publicznej (ul. Lubelska) z linią kolejową (wiadukt kolejowy);
- przejście dla pieszych (od peronu nr 2 do budynku stacyjnego) z wydłużonym tunelem pod torami kolejowymi w kierunku południowym z wyjściem do ul. Dokudowskiej;
- przystanek osobowy Biała Podlaska Rozrządowa;
- droga dojazdowa od ul. Młyńskiej do przystanku osobowego Biała Podlaska Rozrządowa oraz wybudowanie drogi dojazdowej od ul. Sidorskiej do nowobudowanej rampy kolejowej zlokalizowanej Biała Podlaska Rozrządowa⁹.

INFRASTRUKTURA LOGISTYCZNA - TRANSPORT

Na rozwój gospodarczy obszaru wpływ ma położone w bliskim sąsiedztwie MOF Biała Podlaska jeden z największych w Polsce i Europie centrów logistycznych. Centrum logistyczne to ważne ogniwo w łańcuchu transportu towarowego, jedna z podstawowych form integracji systemów transportu wykorzystywanych do przewozu, magazynowania oraz dystrybucji ładunków pomiędzy poszczególnymi podsystemami. Warunkiem powodzenia centrum logistycznego, które powstało jest położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych paneuropejskim korytarzu transportowym nr II Berlin – Warszawa – Moskwa, w ciągu magistralnej linii kolejowej E20, będącej przedłużeniem magistrali Transsyberyjskiej, przy drodze krajowej nr 2/E30 na styku dwóch systemów kolejowych tj. zachodnioeuropejskiego korzystającego z torów o szerokości 1 435 mm i wschodnioeuropejskiego o torach 1 520 mm. Jest to doskonałe zaplecze do obsługi wymiany handlowej Wschodu z Zachodem – będąc tym samym pomostem pomiędzy państwami Unii Europejskiej a Rosją czy Chinami.

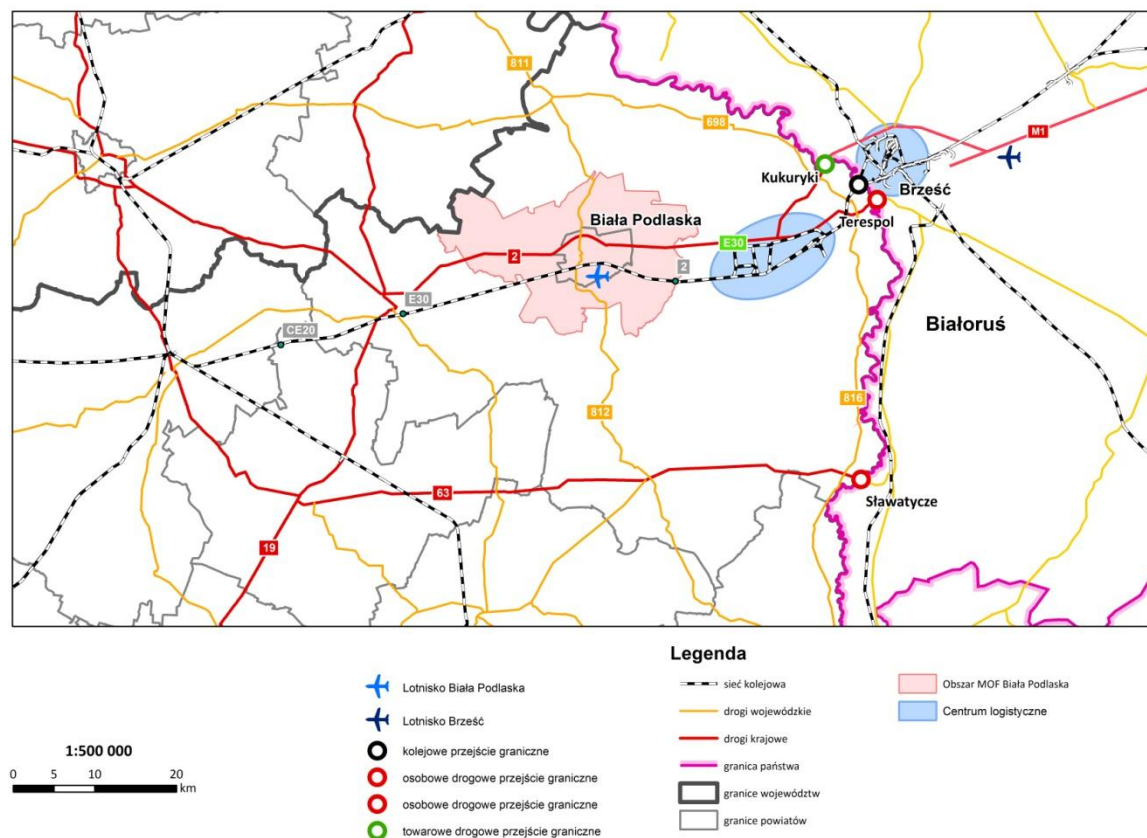
Na bazie zespołu terminali na obszarze ponad 110 ha powstało Eurocentrum Logistyczne, zwane też Wschodnim Centrum Logistycznym, którego inwestorem było PKP Cargo S.A. Swoim zasięgiem Eurocentrum obejmuje stacje: Małaszewice, Terespol, Kobylany, Bór, Chotyłów oraz tzw. leśne terminale przeładunkowe: Raniewo, Kowalewo, Wólka i Podsędków. W opisanym obszarze swoją działalność koncentrują firmy z branży logistyczno – transportowej tworząc infrastrukturę przeładunkową, przykładem może być Centrum Logistyczne Europort.

W pobliżu „suchego portu” znajduje się Wolny Obszar Celny, na który towary mogą być wprowadzane bez płaconia należności celnych i podatkowych oraz bez konieczności składania zabezpieczenia tych należności.

Powstałe centrum logistyczne stworzyło możliwość połączenia przewozów kolejowych z drogowymi oraz lotniczymi, z możliwością wykorzystania do tego celu lotniska w Białej Podlaskiej. Dostęp do komunikacji lotniczej w sposób radykalny wzmacnia rolę centrów logistycznych i stanowi bodziec przyciągający poważnych inwestorów.

⁹ PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakład Linii Kolejowych w Siedlcach.

Ryc. 15. Oddziaływanie infrastruktury logistycznej na MOF Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne

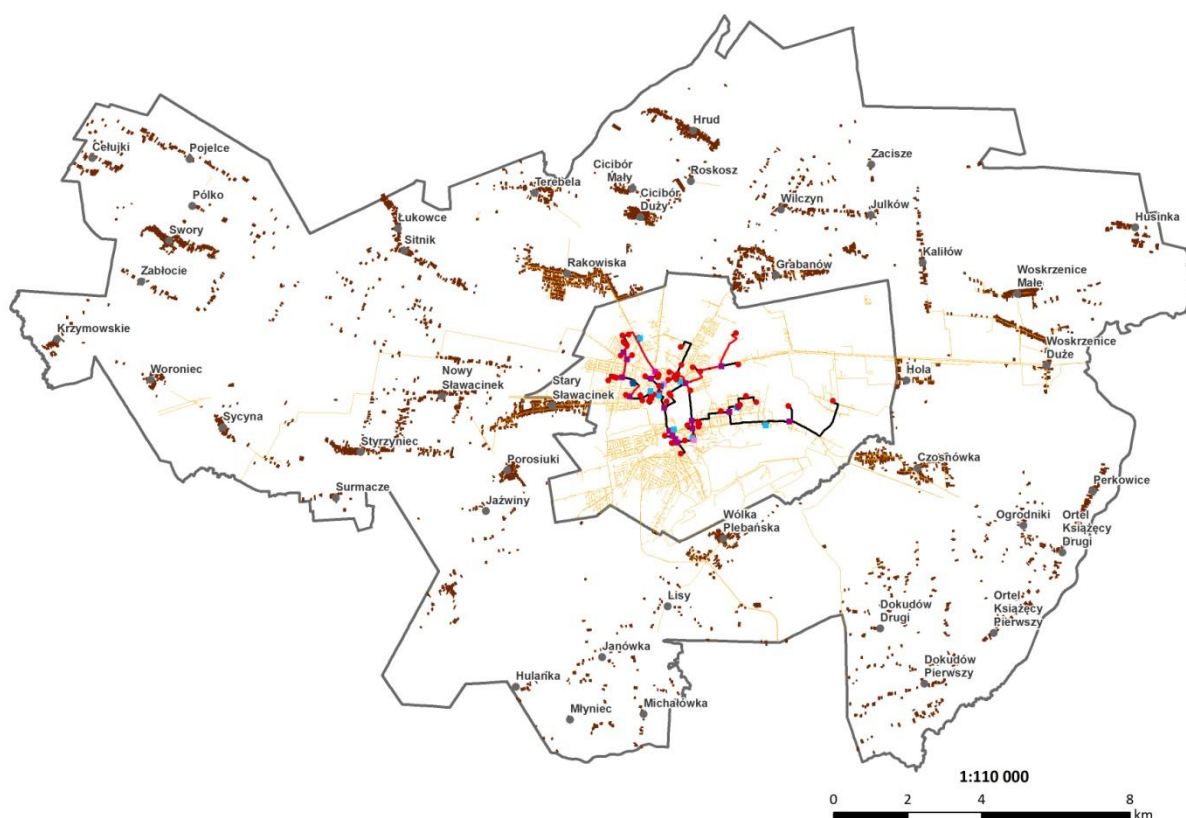
W pobliżu opisywanego centrum logistycznego stanowiącego zespół terminali przeładunkowych znajdują się trzy drogowe przejścia z Białorusią:

- Kukuryki – Kozłowiczy (z terminalem samochodowym w Koroszczynie, 600 miejsc parkingowych),
 - drogowe przejście graniczne – ruch towarowy;
- Terespol – Brześć,
 - drogowe przejście graniczne – ruch osobowy,
 - kolejowe przejście graniczne – ruch osobowy i towarowy;
- Sławatycze – Domaczewo,
 - drogowe przejście graniczne – ruch osobowy.

INFRASTRUKTURA INFORMATYCZNA

Szczególne znaczenie dla rozwoju obszaru ma cyfryzacja rozumiana, jako powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu zgodnie z założeniami strategii „Europa 2020” (a zwłaszcza inicjatywy Europejska Agenda Cyfrowa), w tym wolny dostęp do Internetu w przestrzeni publicznej. Nieodłącznym elementem cyfryzacji jest sieć telekomunikacyjna, która na terenie miasta jest dobrze rozwinięta.

Ryc. 16. Infrastruktura telekomunikacyjna na terenie MOF Biała Podlaska

Legenda

• punkt	• miejscowości
■ lokalizacja infomatu	— przebieg linii światłowodowej w kan. deszczowej
■ punkt dostępu radiowego WIFI	— przebieg linii światłowodowej w ziemi
■ zapas lub studnia dostępowa	— sieć telekomunikacyjna
■ złącze przelotowe	— Sieć telekomunikacyjna - osie przewodów
■ złącze rozgałęźne	■ sieć osadnicza
	□ granice administracyjne

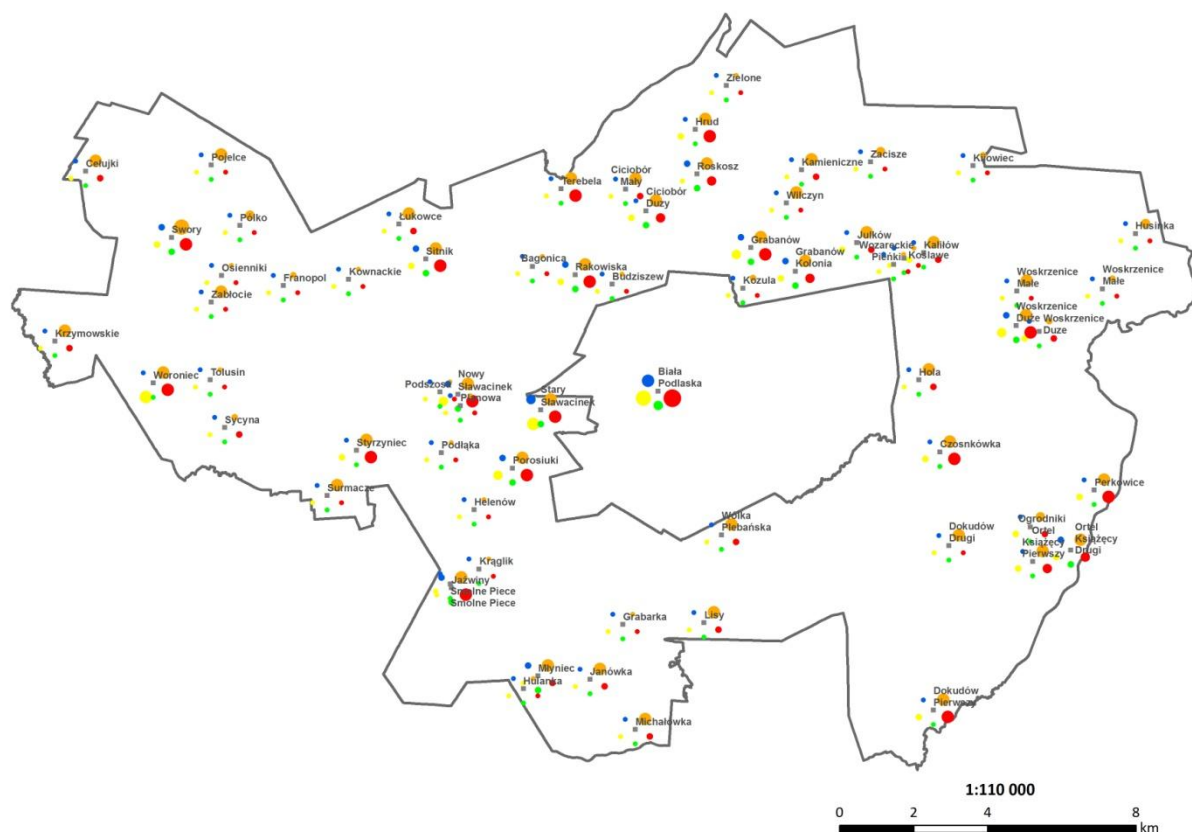
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT oraz UM Biała Podlaska, UG Biała Podlaska

Danych dotyczących dostępu do Internetu na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska dostarcza analiza studium wykonalności dla projektu pt. „Sieć

Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo lubelskie” oraz „Raport pokrycia Polski infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013r.”¹⁰.

Jak wynika z inwentaryzacji przedsiębiorstw telekomunikacyjnych (PT) dysponującymi elementami infrastruktury telekomunikacyjnej na terenie MOF Biała Podlaska jej rozmieszczenie obejmuje cały obszar natomiast rodzaj i intensywność występowania jest zależny w dużej mierze od sieci osadniczej.

Ryc. 17. Lokalizacja infrastruktury telekomunikacyjnej na terenie MOF Biała Podlaska

Legenda

Liczba PT posiadających
optyczne punkty styku

- 0
- 1
- 2
- 3-9

Liczba PT posiadających zasięgi
sieci kablowych i bezprzewodowych (z kom)

- 0
- 1
- 2
- 3-9
- 10+

Liczba PT posiadających
zakończenia sieci światłowodowej

- 0
- 1
- 3-9

Liczba PT posiadających węzły dostępowe

- 0
- 1
- 2
- 3-9
- 10+

Liczba PT posiadających
węzły sieci telekomunikacyjnych

- 0
- 1
- 2
- 3-9
- 10+

granicze administracyjne

Źródło: Raport pokrycia Polski infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 r., UKE sierpień 2014

¹⁰ Urząd Komunikacji Elektronicznej

Dokładniejszej inwentaryzacji wraz z kategoryzacją dostarcza studium wykonalności projektu pt. „Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej”. Na obszarze funkcjonalnym miasta, w poszczególnych miejscowościach dominują obszary „białe” „B”¹¹, jeżeli chodzi o kryterium „tradycyjnych” usług szerokopasmowych to poza obszarami białymi występują „szare – problematyczne” „SP” w następujących miejscowościach: Cicibór Duży, Cicibór Mały, Czosnówka, Grabanów, Jażwiny, Kaliłów, Nowy Sławacinek, Ortel Książęcy Drugi, Ortel Książęcy Pierwszy, Porosiuki, Rakowiska, Roskosz, Stary Sławacinek, Styrzyniec, Swory, Terebela, Woroniec, Woskrzenice Duże, Woskrzenice Małe, Wólka Plebańska, Zabłocie. Natomiast odmienna sytuacja występuje na terenie miasta Biała Podlaska, które zostało zakwalifikowane jako „szary nieproblematyczny” „SN” w zakresie tradycyjnych usług szerokopasmowych.

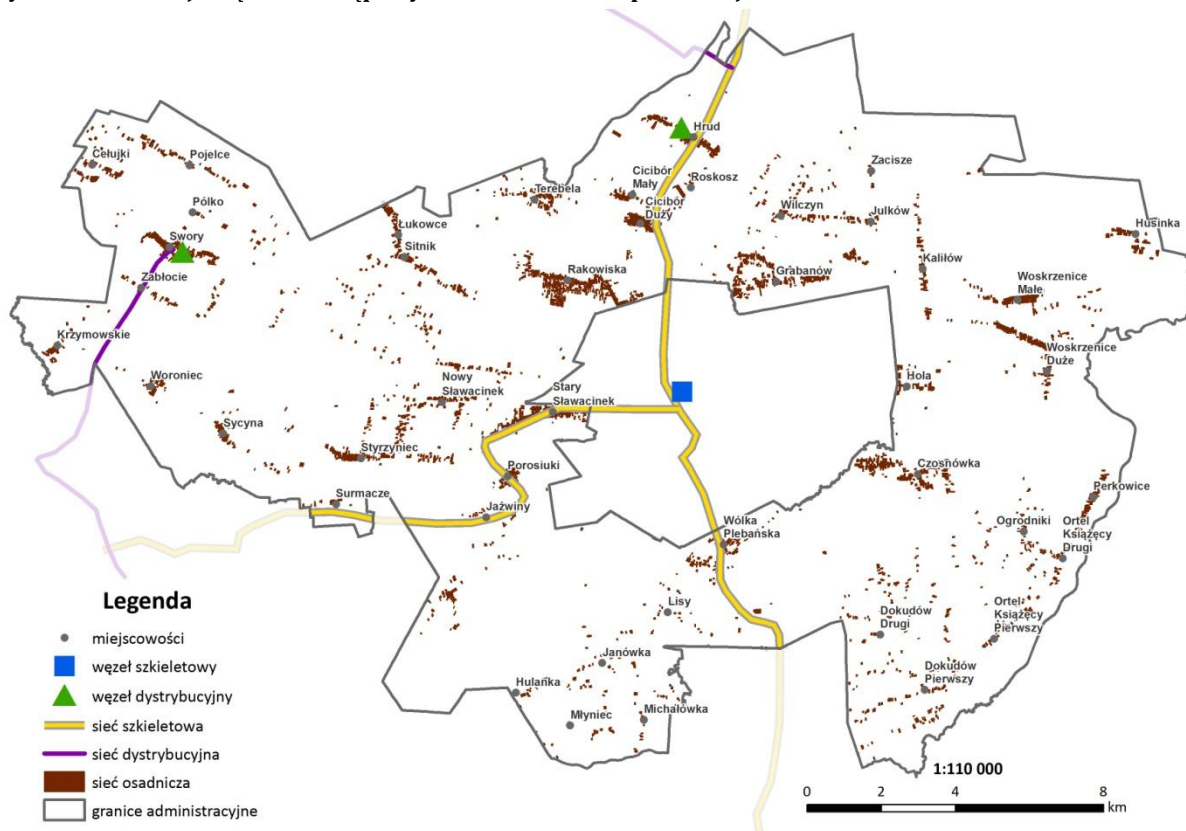
Sytuacja ulega znaczącej poprawie w wyniku realizacji projektu dotyczącego budowy sieci szerokopasmowej. Przez Miejski Obszar Funkcjonalny przebiegać będzie szkielet sieci wraz z jej węzłami. Węzeł szkieletowy zostanie zlokalizowany na terenie miasta Biała Podlaska, natomiast węzły dystrybucyjne w miejscowościach Hrud i Swory.

¹¹ „białe” (B): całkowity brak infrastruktury szkieletowo-dystrybucyjnej (punktów dystrybucyjnych), niezbędnych do zapewnienia podaży usług szerokopasmowego dostępu do Internetu na założonym poziomie, a także brak przedsiębiorców telekomunikacyjnych świadczących takie usługi;

„szare” (S): istnieje infrastruktura szkieletowo – dystrybucyjna tylko jednego operatora telekomunikacyjnego (zazwyczaj operatora „zasiedziałego”), co oznacza istnienie punktów dystrybucyjnych tylko jednego operatora na danym terenie i brak konkurencji na poziomie infrastruktury szkieletowo-dystrybucyjnej; w poszczególnych miejscowościach usługi szerokopasmowego dostępu do Internetu są oferowane przez jednego przedsiębiorcę telekomunikacyjnego albo przez kilku przedsiębiorców, korzystających jednak z usług hurtowych tego samego operatora infrastruktury szkieletowo – dystrybucyjnej;

„czarne” (C): istnieje infrastruktura szkieletowo – dystrybucyjna co najmniej dwóch operatorów telekomunikacyjnych umożliwiającą zapewnienie podaży usług szerokopasmowego dostępu do Internetu na założonym poziomie (istnieją tam zatem co najmniej dwa punkty dystrybucyjne różnych operatorów), a usługi szerokopasmowego dostępu Internetu są oferowane poprzez konkurujących ze sobą przedsiębiorców telekomunikacyjnych.

Ryc. 18. Lokalizacja węzłów dostępnych do sieci szerokopasmowej na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie studium wykonalności do projektu pt. "Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej"

Istotnym elementem powstającej infrastruktury sieci szerokopasmowej jest tzw. „ostatnia mila” polegająca na budowie sieci szerokopasmowej wraz z infrastrukturą telekomunikacyjną pomiędzy najbliższym lub najbardziej efektywnym punktem dystrybucyjnym Internetu, a użytkownikiem końcowym w miejscowościach, w których nie istnieje i nie jest planowana budowa najbardziej efektywnego punktu dystrybucji Internetu. Wg stanu na wrzesień 2014r. infrastrukturę „ostatniej mili” na terenie MOF Biała Podlaska tworzy na terenie miasta 3 operatorów (Tau Internet, Inster, Orange).

4.4. Infrastruktura techniczna

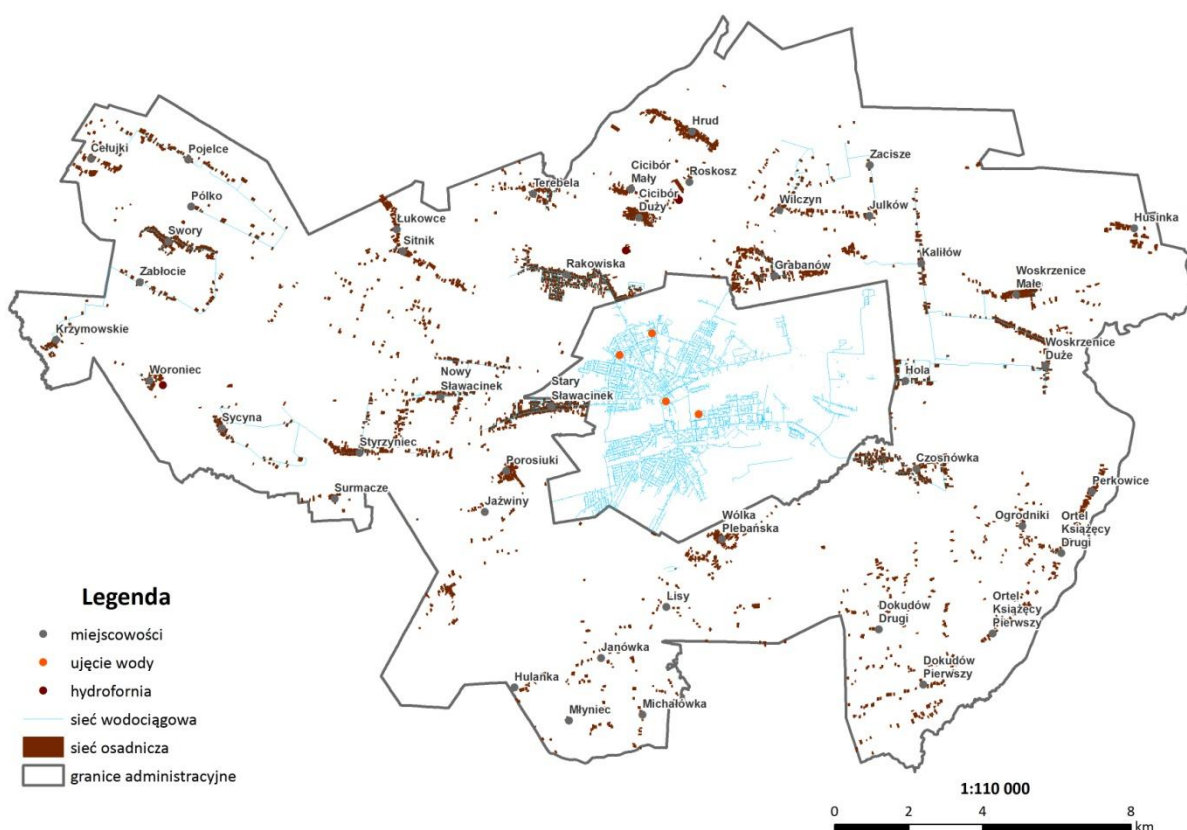
STAN INFRASTRUKTURY WODNO-KANALIZACYJNEJ

Jednym z elementów infrastrukturalnych niezbędnych do rozwoju obszaru oraz w zasadniczy sposób wpływający na ochronę środowiska jest sieć wodno – kanalizacyjna. Stan infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie MOF Biała Podlaska pomimo znacznych postępów dokonanych w ostatnich latach nadal nie jest zadowalający, w szczególności jeżeli chodzi o oczyszczalnię ścieków wraz z przepompownią centralną.

Za gospodarkę wodno-ściekową na terenie miasta oraz części gminy wiejskiej odpowiada przedsiębiorstwo Bialskie Wodociągi i Kanalizacja „WOD-KAN” Sp. z o.o., które w swojej strukturze organizacyjnej ma następujące zakłady: Zakład Zaopatrzenia w Wodę, Zakład Oczyszczania Ścieków, Zakład Sieci Kanalizacyjnych oraz Zakład Gospodarowania Odpadów.

Problem z dostępnością do kompleksowej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej zauważalny jest przede wszystkim na terenie gminy wiejskiej. Na przestrzeni lat 2007 – 2012 odsetek ludności MOF Biała Podlaska korzystającej z sieci wodociągowej wzrósł, dla miasta z 92,6% do 97,1% (wskaźnik dynamiki 4,6%) oraz na terenie gminy wiejskiej 34,8% do 42,3% (wskaźnik dynamiki 17,73%). Na terenie miasta woda do odbiorców dostarczana jest układem pierścieniowo – rozdzielczym z dwóch stacji wodociągowych przy ul. Narutowicza i przy ul. Sitnickiej. Stacja wodociągowa przy ul. Narutowicza pobiera wodę z dziesięciu studni głębinowych znajdujących się na błoniach nadrzecznych, w pradolinie rzeki Krzyny. Woda wydobywana jest z warstw czwartorzędnych i z warstwy jurajskiej (jedna studnia). Stacja wodociągowa „Sitnicka” wydobywa wodę ze studni głębinowej zlokalizowanych pomiędzy ul. Sitnicką a ul. Królowej Jadwigi. Ujęcie to składa się z trzech studni pozyskujących wodę z warstw trzeciorzędnych i jednej warstwy jurajskiej.

Ryc. 19. Infrastruktura wodociągowa na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT oraz studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy

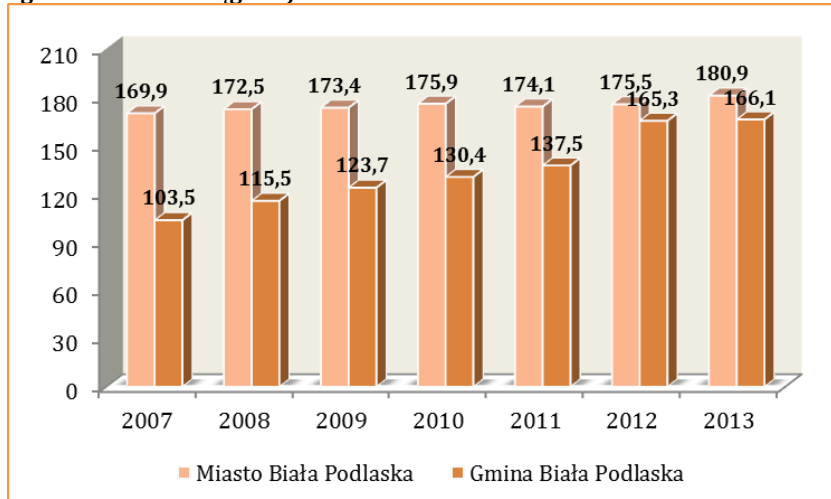
Woda pitna dostarczana jest do odbiorców mieszkających na terenie Białej Podlaskiej, a od 1997r. również poza jej granicami. W mieście znajduje się 314,5 km sieci i przyłączy wodociągowych w tym: sieć magistralna - 5,7 km, sieć uliczna (rozdzielcza) - 181,3 km, przyłącza wodociągowe - 127,5 km. Wg stanu na koniec 2014r. odsetek osób korzystających z wody wodociągowej w mieście wynosi ok. 98,8% ludności miasta. W mieście podłączonych jest 7 100 budynków mieszkalnych i innych obiektów. Do miejskiego systemu wodociągowego dołączone są sieci wodociągowe gminy Biała Podlaska o długości 105 km z następujących miejscowości: Sławacinek Stary i Nowy, Styrzyniec, Sitnik, Łukowce, Rakowiska, Grabanów, Grabanów Kolonia, Kaliów, Woskrzenice Duże i Małe, Czosnówka, Sycyna i Hola.

Stan techniczny miejskiej sieci wodociągowej jest dość dobry, o czym świadczy niska awaryjność: 0,6 – 0,8 awarii na 1 km. Ze względu, iż sieć wodociągowa ponad 10 letnia stanowi około 70% całkowitej sieci należy liczyć się z możliwą tendencją wzrostową awaryjności, w szczególności sieci wykonanych z rur stalowych i żeliwnych, a tym samym potrzebą wymiany lub renowacji poszczególnych odcinków sieci.

Na terenie gminy ujęcia wód zlokalizowane są w miejscowościach: Woroniec, Swory oraz Roskosz. W ramach projektu pt. „Rozbudowa systemu wodociągowego w Gminie Biała Podlaska” w miejscowościach: Krzymowskie, Polejce, Pólko, Sławacinek Nowy, Styrzyniec, Sycyna, Zabłocie, Swory wybudowano sieci wodociągowe o długości ponad 64 km, zmodernizowano stację ujęcia oraz uzdatniania wody w miejscowości Swory. Łącznie 39 miejscowości na 45 jest zwodociągowanych.

Łączna długość sieci wodociągowej MOF Biała Podlaska wg stanu na 2013r. wynosi 347,00 km z czego około 52% znajduje się na terenie miasta. W stosunku do średniej regionu dynamika rozbudowy sieci wodociągowej w omawianych latach jest zadowalająca i kształtuje się na poziomie 21% (region – 10%), przy czym należy podkreślić, że największy przyrost odnotowano na terenie gminy wiejskiej – 38%.

Wykres 9 Przyrost długości sieci wodociągowej na terenie MOF Biała Podlaska w latach 2007-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na terenie miasta funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków, mechaniczno - biologiczna z przeróbką osadów i wytwarzaniem biogazu (8400 RLM). Oczyszczalnia wybudowana została w latach 1968 – 1972 głównie pod potrzeby przemysłu włókienniczego. W późniejszych latach oczyszczalnia była kilkakrotnie modernizowana i przebudowywana. W trakcie ostatnio przeprowadzonej modernizacji w latach 1998–2000 usprawniono węzeł mechanicznego oczyszczania, wprowadzono zmiany w technologii zorientowane w kierunku biologicznego usuwania związków biogenych oraz usprawniono proces fermentacji osadu wraz z wykorzystaniem biogazu do produkcji energii elektrycznej i ciepłej. Produkcja biogazu pozwala na zaspokojenie zapotrzebowania na energię cieplną w 95% oraz na energię elektryczną w 25%. Na terenie miasta z oczyszczalni ścieków w 2013r. korzystało 57 650 osób, natomiast na terenie gminy 2 700. Gmina nie dysponuje oczyszczalnią ścieków obsługującą wszystkich mieszkańców.

Oczyszczalnia komunalna przyjmuje do oczyszczania:

- ścieki dopływające miejskim systemem kanalizacji ściekowej z terenu miasta i części gminy Biała Podlaska,

- ścieki dowożone beczkami asenizacyjnymi z terenu miasta i okolicznych miejscowości,
- ścieki dopływające siecią kanalizacji przemysłowej z ZW Biawena w Białej Podlaskiej,
- nieczystości pochodzenia gastronomicznego,
- osady z innych oczyszczalni.

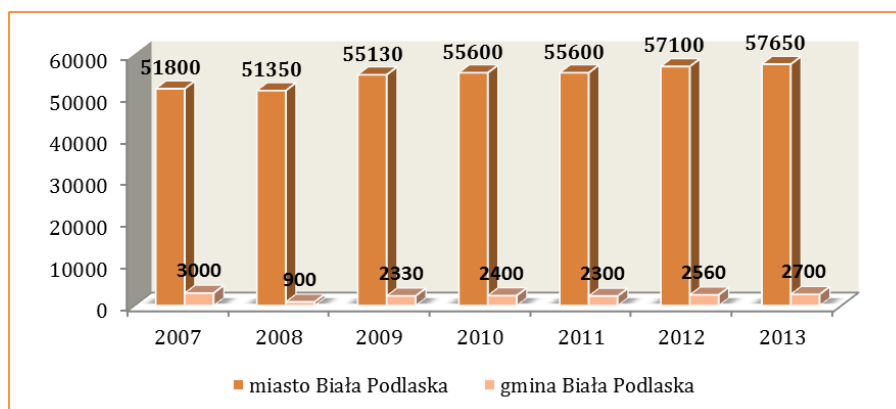
Oczyszczalnia ścieków w Białej Podlaskiej przystosowana jest do odbioru ścieków z terenu gminy kanalizacją grawitacyjną oraz do odbioru ścieków dowożonych taborem asenizacyjnym. Średnia dobowa ilość ścieków doprowadzanych do oczyszczalni wynosi około 10 000 m³. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków z oczyszczalni jest rzeka Krzna.

Do urządzeń służących oczyszczaniu ścieków na terenie gminy należą: mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków po modernizacji typu MOS w Worońcu, rów biologiczny w Roskoszy, Grabanowie, osadnik gnilny w RSP Cicibór i w Woskrzenicach.

Z uwagi na znaczny okres eksploatacji oczyszczalni ścieków na terenie miasta Biała Podlaska znaczna część urządzeń technologicznych jest już wyeksploatowana i wymaga wymiany. Zachodzi również konieczność przygotowania kompleksowej modernizacji oczyszczalni głównie w zakresie zagospodarowania odpadów z procesów ścieków, hermetyzacji procesów oraz dalszej poprawy skuteczności oczyszczania ścieków.

Na terenie gminy funkcjonuje około 400 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wykres 10 Liczba osób korzystająca z oczyszczalni ścieków na terenie MOF Biała Podlaska w latach 2007-2013

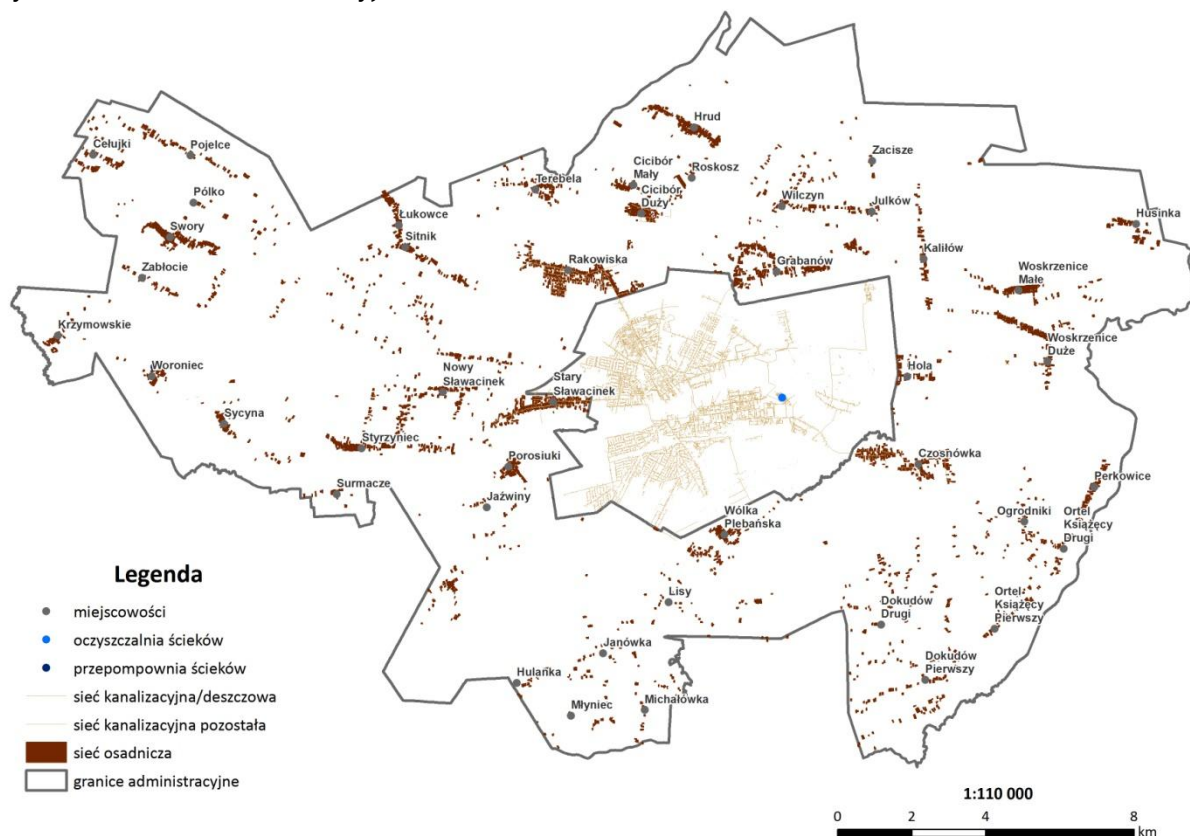
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Miejski system kanalizacyjny miasta Biała Podlaska jest systemem rozdzielczym, tzn. istnieje:

- system kanalizacji ścieków komunalnych-bytowo-gospodarczych (kanalizacja sanitarna),
- system kanalizacji ścieków opadowych i roztopowych (kanalizacja deszczowa).

Kanalizacja sanitarna jest systemem grawitacyjno-pompowym, służącym do odprowadzania ścieków komunalnych z gospodarstw domowych, przemysłu i innych obiektów użyteczności publicznej. Ścieki sanitarne odprowadzane są kanałami ulicznymi (długość 170,7 km) i przykanalikami (długość 94 km). Na terenie miasta znajdują się 32 przepompownie ścieków. Przepompownia główna sieciowa „Mickiewicza” przetłacza około 83% wszystkich ścieków.

Ryc. 20. Infrastruktura kanalizacyjna na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT oraz studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy

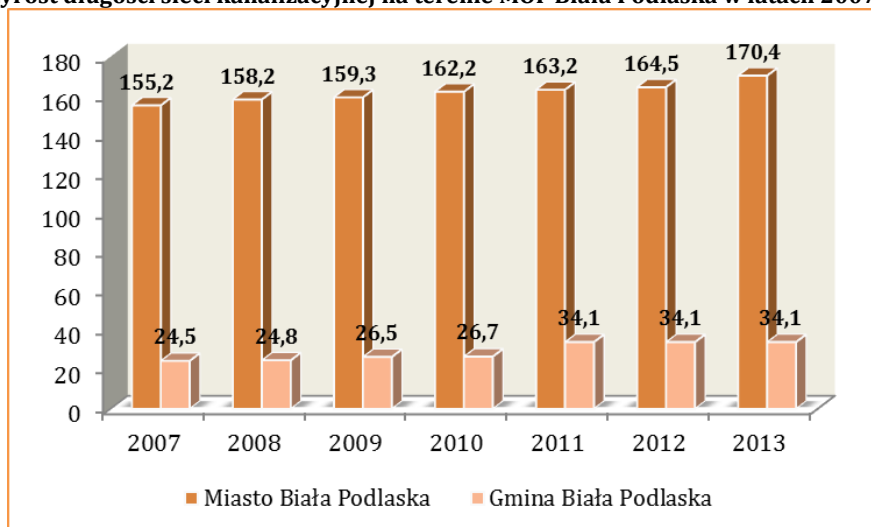
Mieszkańcy odprowadzający ścieki do ogólnego miejskiego systemu kanalizacyjnego stanowią 98,8 % ogółu ludności miasta. Poza miastem wykonana jest gminna sieć kanalizacji ściekowej o długości około 30 km i odprowadzane są ścieki ze Sławacinka Starego, Rakowisk, Roskoszy, Ciecibora z ponad 700 obiektów.

W wyniku działań inwestycyjnych samorządów zwiększyła się dostępność do sieci kanalizacyjnej. Największy przyrost korzystających z sieci w stosunku do ogółu ludności odnotowany został na terenie gminy wiejskiej i zwiększył się z 13,1% do 18,9% (wskaźnik dynamiki 30,69%). W omawianym okresie w ramach projektu „Budowa kanalizacji sanitarnej w Czosnówce oraz rozbudowa sieci kanalizacji w Rakowiskach” wykonano 6 112 m kanalizacji grawitacyjnej, 2 355,5 m ciśnieniowej, 4 przepompownie oraz rozbudowano sieć kanalizacyjną w Rakowiskach o długości 174 m. Natomiast na terenie miasta liczba osób korzystająca z sieci kanalizacyjnej w stosunku do ogółu ludności wzrosła z 90,5% w 2007r. do 97,1% w 2012r. (wskaźnik dynamiki 6,7%). Wśród podejmowanych na terenie miasta zadań szczególny wpływ na wartość wskaźnika miał realizowany w latach 2012–2013 projekt pn. „Budowa podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego miasta, jako pomoc białskim rodzinom”. Projekt był współfinansowany przez NFOŚiGW i swoim zakresem objął 525 podłączeń do budynków mieszkalnych zamieszkałych przez łączną liczbę 1 599 osób, o długości ok. 13,9 km. Prowadzone w okresie ostatnich 6 lat na terenie miasta rozbudowy oraz modernizacje miejskiego systemu kanalizacyjnego wpłynęły na wzrost odbiorców.

Długość sieci kanalizacyjnej dla miasta i gminy wynosi 204,5 km, z czego aż 83% znajduje się na terenie miasta, dynamika rozbudowy wynosi 10% (region – 28%), przy czym

należy podkreślić, że Gmina Biała Podlaska w omawianych latach wykazywała znaczną aktywność osiągając dynamikę rozbudowy sieci na poziomie regionu.

Wykres 11 Przyrost długości sieci kanalizacyjnej na terenie MOF Biała Podlaska w latach 2007-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Awaryjność sieci jest stosunkowo niska 0,8 przypadków na 1 km, zauważalna jest jednak tendencja wzrostowa w odniesieniu do przepompowni ścieków. Wiek sieci kanalizacyjnej powyżej 10 lat stanowi około 65% ogółu.

Istotnym elementem infrastruktury kanalizacyjnej, szczególnie dla miasta jest kanalizacja deszczowa, która na terenie miasta jest systemem z reguły grawitacyjnym, wyjątek stanowią 3 przepompownie oraz 14 podczyszczalni wód opadowych. Na 16 eksploatowanych wylotów kanalizacji deszczowej do odbiorników 15 posiada separatory ropopochodne. Długość przekazanej do eksploatacji sieci wynosi około 48 km i jest to sieć deszczowa w ciągach głównych utwardzonych ulic miasta. Na system kanalizacji deszczowej miasta składają się również kanalizacje deszczowe lokalne, osiedlowe, zakładowe, których orientacyjna długość to około 100 km. Głównym odbiornikiem ścieków opadowych i roztopowych jest rzeka Krzna do której odprowadzane są wody opadowe bezpośrednio, bądź pośrednio przez rowy melioracyjne.

Dostosowując funkcjonowanie miejskiego układu kanalizacji deszczowej do wymogów prawa ochrony środowiska zaprojektowano i wybudowano w latach 2010–2014 – 8 podczyszczalni ścieków opadowych i roztopowych (separatorów) na wylotach kanałów z ulic: Sucharskiego, Prostej, Podłącznej, Zamkowej, Mickiewicza, Al. Jana Pawła II, Brzegowej, Żurawej.

Pomimo podejmowanych działań nadal stan techniczny eksploatowanych kanałów jest znacznie gorszy niż kanalizacji sanitarnej i będzie wymagał znacznych nakładów na prace modernizacyjne i remonty. Konieczna jest rozbudowa systemu odwodnienia terenów oraz budowa odbiorników.

Jedną z przyczyn dysproporcji pomiędzy miastem i gminą w zakresie infrastruktury wodno - kanalizacyjnej, a tym samym i osób z niej korzystających jest położenie gminy oraz układ osadniczy. W celu zmiany tej sytuacji należy kontynuować współpracę miasta i gminy szczególnie w charakterystycznych punktach styku w zakresie rozbudowy tej infrastruktury.

Potrzeby jakie występują na terenie miasta i gminy w zakresie działań dotyczą:

- pozyskania nowych odbiorców w zakresie dostawy wody i odbioru ścieków, utrzymania zdolności produkcyjnej i pewności działania obiektów w zakresie ujmowania i uzdatniania wody, a szczególnie oczyszczania ścieków,

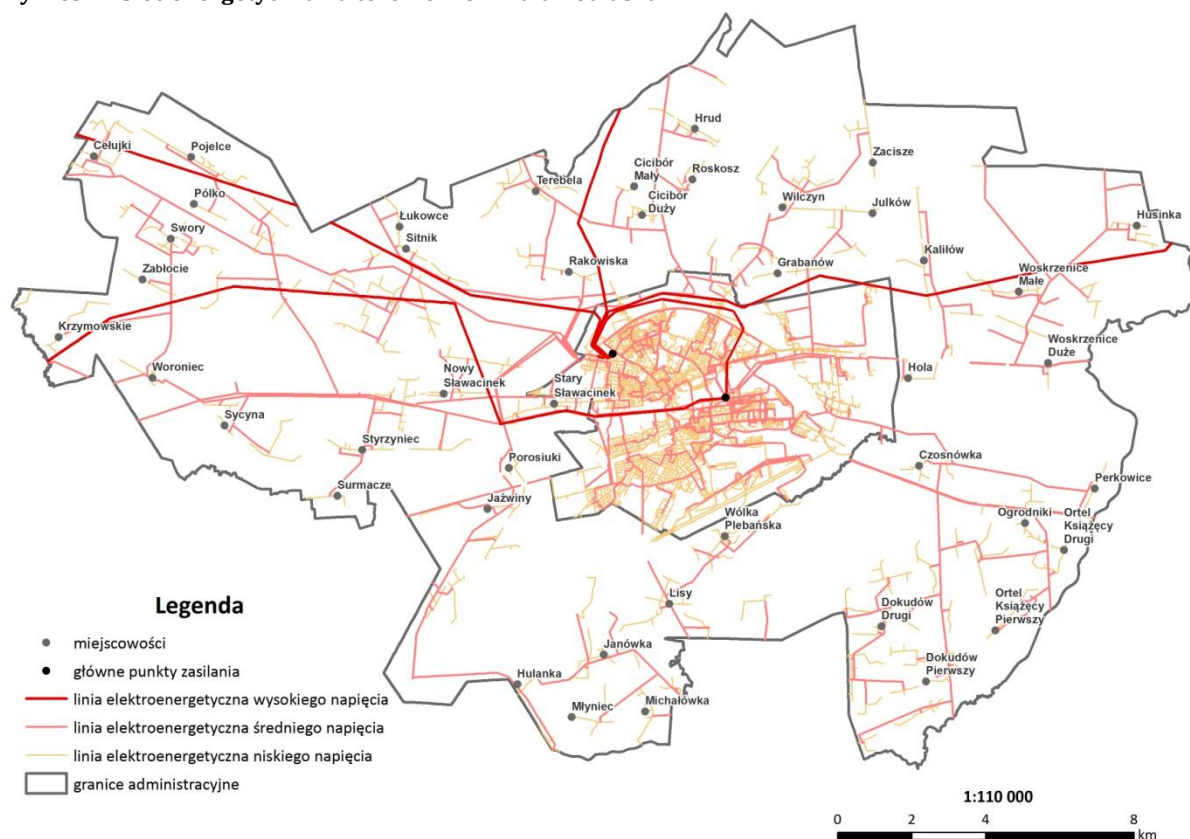
- spełnieniem wymogów norm polskich i dyrektyw Unii Europejskiej,
- ograniczeniem awaryjności w systemie dystrybucji wody i odbioru ścieków.

W latach 2015–2019 Spółka Bialskie Wodociągi i Kanalizacja „WOD-KAN” Sp. z o.o. zamierza przeznaczyć na inwestycje kwotę 49 589 000 zł. Znaczna część bo aż 43 265 000 zł zostanie wykorzystana na przebudowę i modernizację oczyszczalni ścieków wraz z przepompownią centralną.

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

Dystrybucją energii elektrycznej na obszarze MOF Biała Podlaska zajmuje się PGE Dystrybucja S.A. Oddział Lublin, Rejon Energetyczny Biała Podlaska. System elektroenergetyczny miasta i gminy ma dwa główne punkty zasilania (GPZ), położone przy ul. Kąpielowej (stacja „Wola”) i ul. Sitnickiej (stacja „Sitnicka”) o mocy 16 i 25 MVA oraz 10 i 25 MVA. Do GPZ-ów doprowadzona jest energia elektryczna napowietrznymi liniami 110 kV z Międzyrzecza, Łosic, Hołowczyc i Wólki Dobryńskiej. Następuje w nich transformacja napięcia z sieci WN (110 kV) na średnie napięcie (SN) – o wartości 15 kV oraz jego rozdzielenie na poszczególne ciągi sieciowe. Siecią SN zasilane są stacje transformatorowe 15/0,4 kV, zasilające odbiorców. Kilka zakładów przemysłowych, np. ZPW Biawena, BFM, posiada stacje transformatorowe we własnej eksploatacji, zasilane z ciągów średniego napięcia energetyki zawodowej. Sieć SN na terenie miasta jest w przeważającej większości siecią kablową. Sieć niskiego napięcia (NN) w osiedlach wielorodzinnych i centrum miasta jest siecią kablową, natomiast w osiedlach o zabudowie jednorodzinnej jest siecią napowietrzną. W wyniku przeprowadzonych modernizacji w ostatnich latach zmniejszeniu uległa awaryjność na urządzeniach SN i NN spowodowana planową i systematyczną wymianą awaryjnych elementów sieci elektroenergetycznej. Niemniej w dalszym ciągu należy dążyć do poprawy wskaźników awaryjności na liniach NN poprzez kontynuację przebudowy sieci napowietrznej na kablową lub napowietrzną izolowaną. Szczególnie w obszarze centrum oraz strefach mieszkalnych miasta dokonać likwidacji sieci napowietrznej.

Wykres 12 Sieć energetyczna na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT oraz studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy

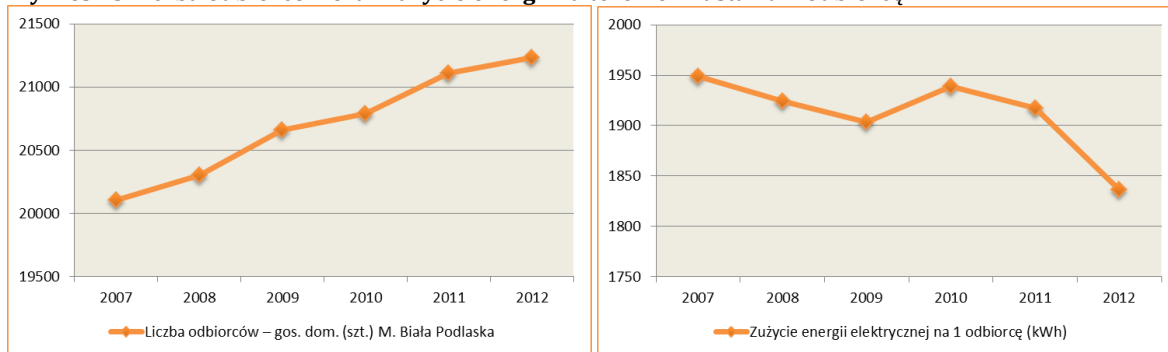
Tabela 5 Charakterystyka zużycia energii elektrycznej na niskim napięciu (obszar miasta)

Wskaźnik	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Dynamika (%)
Liczba odbiorców – gos. dom. (szt.)	20102	20304	20658	20788	21107	21232	5,32
Zużycie energii elektrycznej (MWh)	39171,96	39064,24	39325	40312	40461	38989	- 0,47
Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca (kWh)	675	676,2	680,5	694,7	697,1	672,1	- 0,43
Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę (kWh)	1948,7	1924,0	1903,6	1939,2	1917,0	1836,3	-6,12

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na przestrzeni lat 2007–2012, na terenie miasta nastąpił około 0,5% spadek zapotrzebowania na energię elektryczną niskich napięć przy jednoczesnym 5% wzroście liczby gospodarstw domowych podłączonych do sieci z 20 102 do 21 232, dla regionu wskaźnik ten wynosi 3,45%. Ponadto odnotowuje się spadek zużycia energii elektrycznej na 1 mieszkańca oraz na odbiorcę, który wynosi – 0,43% oraz – 6,12%, przy czym w regionie występuje około 3% wzrost.

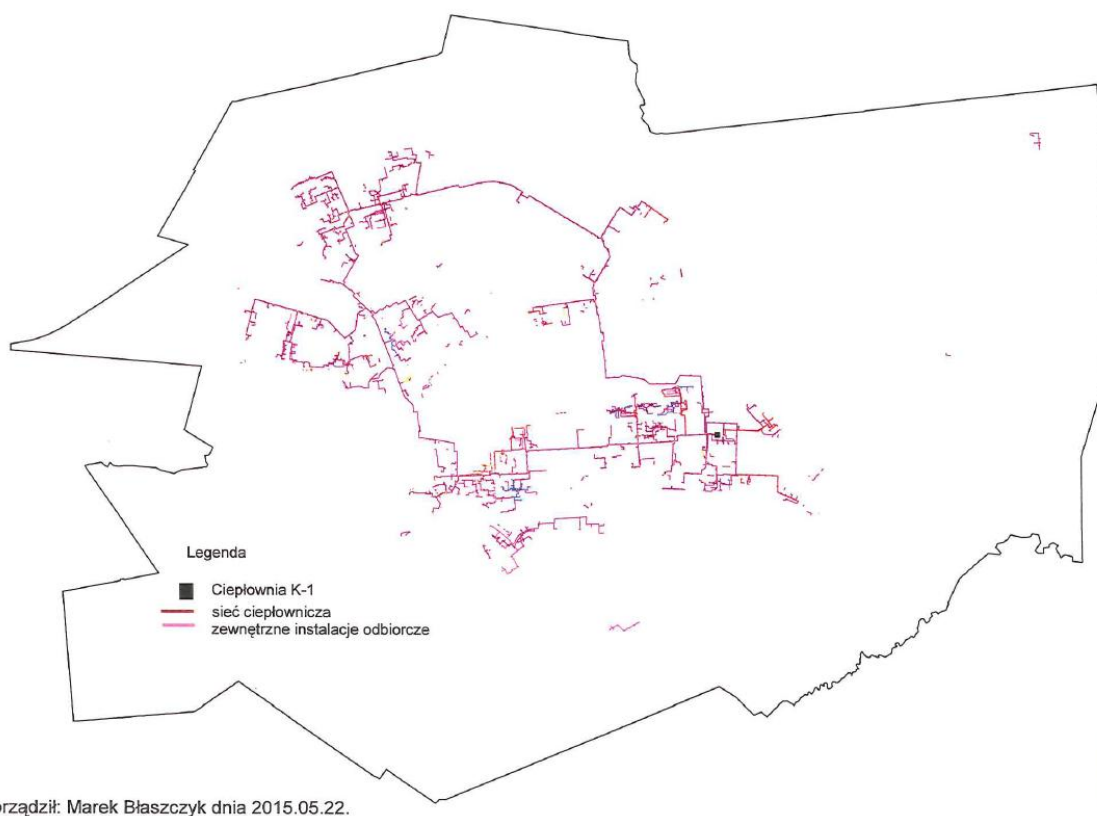
Wykres 13 Liczba odbiorców oraz zużycie energii na terenie miasta na 1 odbiorcę

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

W zakresie infrastruktury ciepłowniczej miasto Biała Podlaska zaopatrywane jest w ciepło głównie przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. Spółka posiada jedno źródło ciepła: Ciepłownię K – 1 przy ul. Orzechowej o łącznej mocy zainstalowanej 81,07 MW.

Ryc. 21. Sieć ciepłownicza na terenie miasta Biała Podlaska

Źródło danych: PEC

Miejska sieć ciepłownicza pracuje w układzie pierścieniowym. Zgodnie z przyjętym systemem pracy w okresie zimowym prowadzona jest eksploatacja systemu ciepłowniczego z regulacją ilościowo-jakościową, natomiast latem stosowana jest regulacja ilościowa. Podstawowe sieci wysokich parametrów systemu ciepłowniczego budowane w latach 1977-88 zostały wykonane w systemie sieci kanałowych. W wielu wypadkach znacznie przewymiarowanych w stosunku do potrzeb. Ta sytuacja powiększa straty przesyłowe systemu. Wg stanu na koniec grudnia 2013r. długość sieci ciepłowniczej (przesyłowa oraz podłączenia) wynosił 62,20 km.

W latach 2008–2013 prowadzone były prace modernizacyjne i rozbudowy sieci ciepłowniczych, łącznie wykonano: 1 753,42 m modernizacji sieci ciepłowniczych, 5 019,99 m budowy nowych sieci ciepłowniczych oraz 61 nowych przyłączy. W 2013 roku została zrealizowana inwestycja pn. „Budowa kotła WR o mocy 12 MW wraz z wyprowadzeniem mocy do sieci ciepłowniczej oraz likwidacja kotła parowego CR-2,5”. Przedsięwzięcie pozwoliło na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza w postaci SO₂, NO_x, CO₂, CO oraz pyłów, jak również przyczyniło się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego miasta.

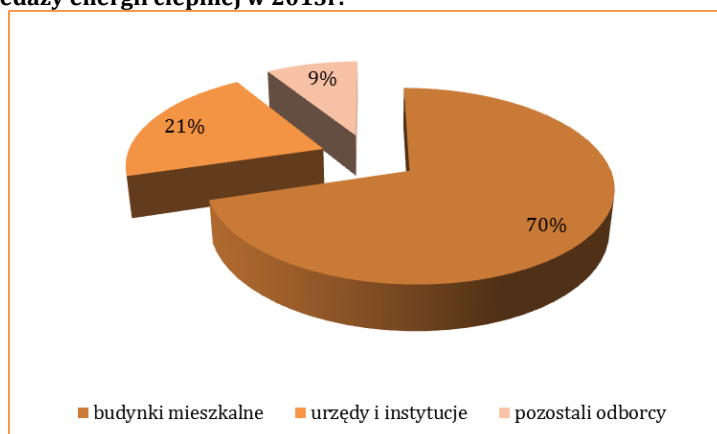
Na koniec 2013r. sprzedana ilość ciepła z sieci ciepłowniczych wynosiła 510 107 GJ, z czego:

- zużycie energii z sieci ciepłowniczych dla obiektów administracji gminnej miasta: 11 437,65 GJ,
- zużycie energii z sieci ciepłowniczych dla obiektów dydaktycznych gminy miasta: 36 574,74 GJ.

Energia ciepła dostarczana do obiektów administracji i obiektów dydaktycznych miasta stanowi około 9,5% ogólnej dostarczanej energii. W porównaniu do 2011r. sprzedana ilość ciepła z sieci ciepłowniczych nieznacznie wzrosła (niecałe 2%). Przyczyną takiego zjawiska jest coraz bardziej racjonalne gospodarowanie ciepłem przez odbiorców, nowoczesne technologie ocieplania budynków oraz wzrost liczby budynków poddawanych termomodernizacji. Mimo procesu modernizacyjnego problemem pozostają straty na przesyłach ciepła, które wynoszą 10,92%. Wskaźnik dekapitalizacji majątku trwałego w stosunku do 2011r. wzrósł o 1% i wynosił w 2013r. 58%. Wysoki stopień dekapitalizacji infrastruktury sieciowej może powodować rosnące straty przesyłowe.

Wśród odbiorców największe zapotrzebowanie zgłasza budownictwo jedno i wielorodzinne. W 2013 roku aż 70% sprzedawanej energii trafiało właśnie do tej grupy.

Wykres 14 Struktura sprzedaży energii cieplnej w 2013r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej Sp. z o.o

W zakresie energetyki ciepłej głównym problemem Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Białej Podlaskiej w najbliższych latach będzie dalsze dostosowanie infrastruktury ciepłowniczej do wymogów prawa polskiego i Unii Europejskiej:

- dalsze ograniczenie emisji CO₂ (tzw. dyrektywa EU ETS),
- ograniczenie emisji tlenów azotu (NO_x), dwutlenku siarki (SO_x) oraz pyłów (tzw. dyrektywa IED),
- podnoszenie efektywności energetycznej na wytworzeniu, przesyłach i dystrybucji.

W planie wdrożeniowym działań należy wyróżnić dwa okresy:

- lata 2015 – 2020 tj. okres obowiązywania pakietu energetyczno – klimatycznego 3x20,
- lata 2020 – 2030 tj. okres nowych ram polityki klimatycznej ustalonych 23 października 2014r. na poziomie Unii Europejskiej¹².

INFRASTRUKTURA GAZOWA

Właścicielem infrastruktury sieci gazowej na terenie MOF Biała Podlaska jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Obszar zaopatrywany jest poprzez gazociąg wysokiego napięcia w Hołowczycach do stacji redukcyjnej zlokalizowanej na obrzeżach wsi Sławacinek Stary. Gazociąg ten jest w złym stanie technicznym i wymaga w najbliższych latach renowacji. Na gazową sieć dystrybucyjną na terenie miasta Biała Podlaska składają się zarówno gazociągi średniego, jak i niskiego ciśnienia, połączone ze sobą za pośrednictwem dwóch gazowych stacji redukcyjnych średniego ciśnienia „Biała Podlaska Janowska” przy ul. Janowskiej i „Biała Podlaska Warszawska” przy ul. Warszawskiej. Większość obszaru miasta można uznać za zgazyfikowaną. Gazociągi dystrybucyjne przebiegają także przez obszar gminy wiejskiej Biała Podlaska (miejscowości Budziszew i Sławacinek), choć gęstość sieci (sumaryczna długość gazociągów na jednostkę powierzchni) jest zdecydowanie mniejsza w porównaniu z obszarem miasta Biała Podlaska. Wg stanu na koniec 2013r. łączna długość sieci na terenie miasta wynosiła 82 828 m, natomiast na terenie gminy 17 471 m.

¹² Zgodnie z ogłoszonym Dziennikiem Urzędowym UE 140 z dnia 5 czerwca 2009 r. w skład pakietu wchodzi 4 podstawowe akty prawne:

1.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE (dyrektywa OZE);

2.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/29/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (dyrektywa EU ETS);

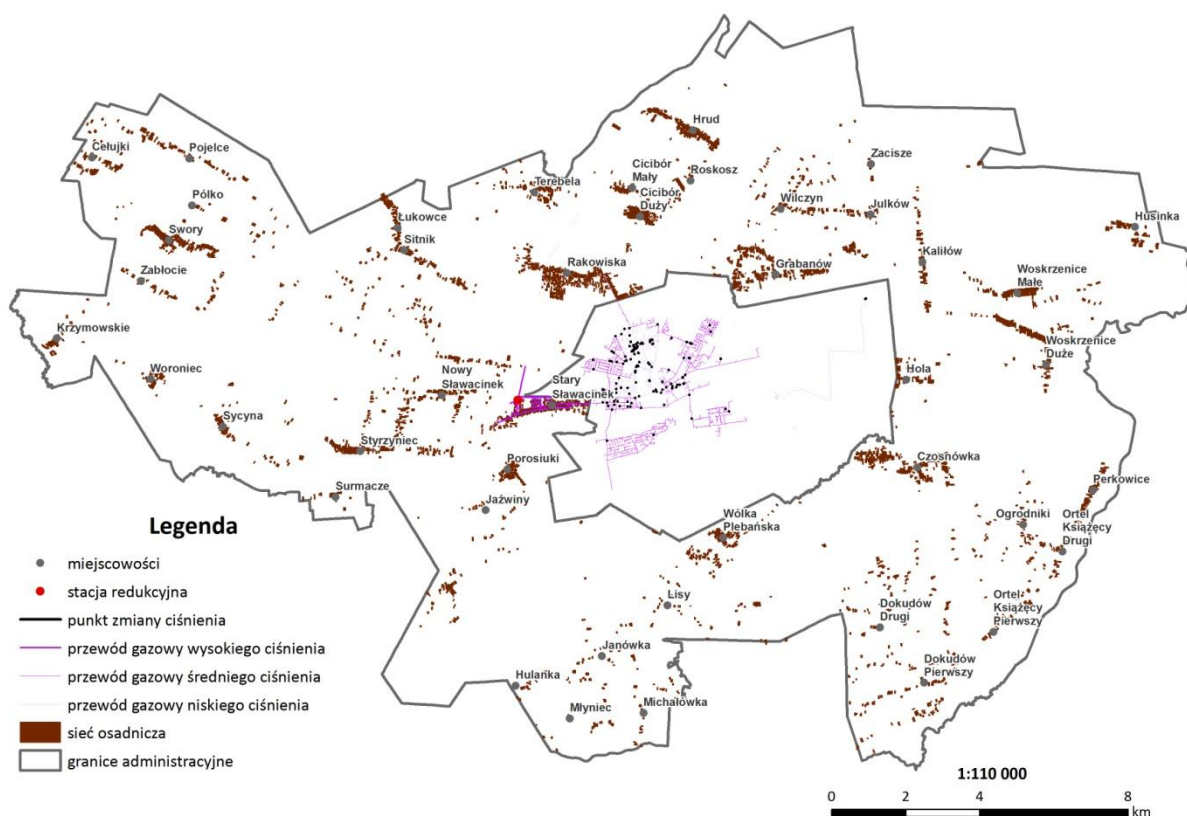
3.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla oraz zmieniająca dyrektywę Rady 85/337/EWG, Euratom, dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE, 2001/80/WE, 2004/35/WE, 2006/12/WE, 2008/1/WE i rozporządzenie (WE) nr 1013/2006 (dyrektywa CCS);

4.Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2009/406/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie wysiłków podjętych przez państwa członkowskie, zmierzających do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych w celu realizacji do roku 2020 zobowiązań Wspólnoty dotyczących redukcji emisji gazów cieplarnianych (decyzja non-ETS).

Wdrożenie pakietu klimatycznego w UE wsparte jest szeregiem dyrektyw, na mocy których zostały zainicjowane postawy proekologiczne w wszystkich energochłonnych sektorach gospodarki poszczególnych krajów. Do głównych aktów prawnych w tym zakresie należą:

- Dyrektywa 2002/91/WE o charakterystyce energetycznej budynków,
- Dyrektywa 2005/32/WE o projektowaniu urządzeń powszechnie zużywających energię,
- Dyrektywa EC/2004/8 o promocji wysokosprawnej kogeneracji,
- Dyrektywa 2006/32/WE w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii,
- Dyrektywa 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej.

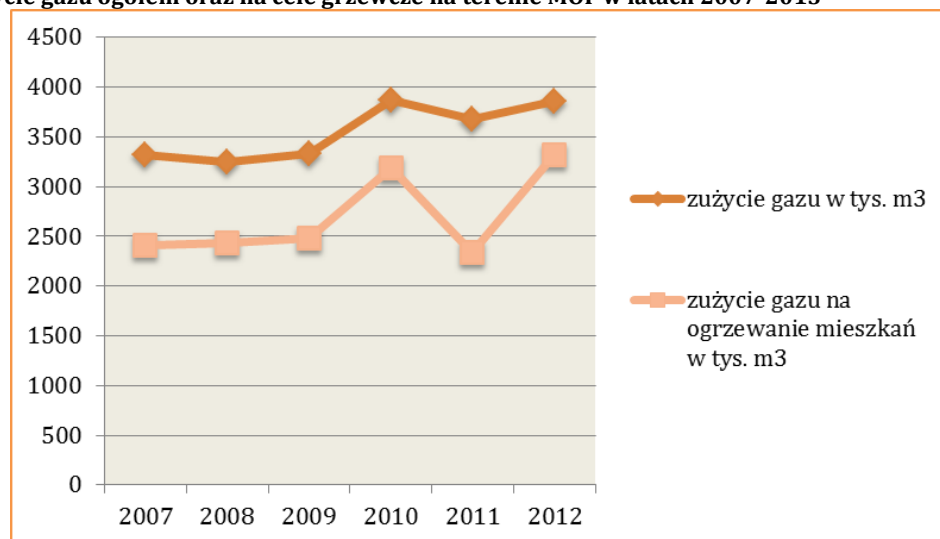
Ryc. 22. Sieć gazowa na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT oraz studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy

Według stanu na koniec października 2014r. z sieci gazowej na terenie MOF Biała Podlaska korzysta łącznie 25 271 osób, zaś liczba przyłączy wynosi 3 306 szt. Analizując lata 2007-2013 nastąpił 11% wzrost liczby mieszkańców korzystających z infrastruktury gazowej.

Wykres 15 Zużycie gazu ogółem oraz na cele grzewcze na terenie MOF w latach 2007-2013

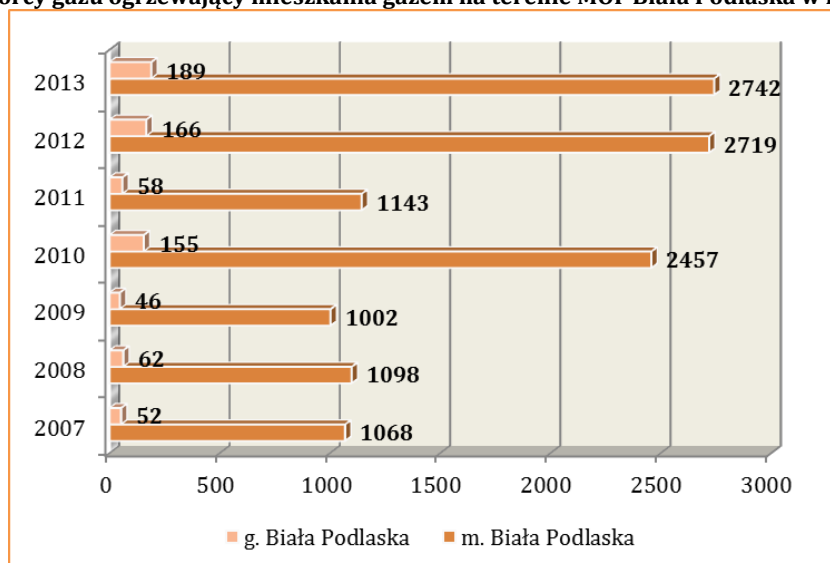

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na koniec 2013 roku na terenie MOF Biała Podlaska z sieci gazowej korzystało 8 731 odbiorców z czego 34% wykorzystywało gaz do ogrzewania mieszkań. Szczególnie w latach 2011 – 2012 zauważalny był prawie 58% wzrost odbiorców gazu z przeznaczeniem na

ten cel. Łączne zużycie gazu w omawianym okresie wzrosło zaledwie o 14%, większą dynamikę osiąga wykorzystanie gazu na cel grzewczy, która kształtuje się na poziomie 27%.

Wykres 16 Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem na terenie MOF Biała Podlaska w latach 2007-2013

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ponadto na terenie obszaru znajduje się około 20 odbiorców w taryfie W5 i wyższej, w tym m.in. podmiot zajmujący się produkcją pasz tj. PPHU-Wola Pasze. Odbiorcy indywidualni zużywają gaz na cele bytowe, przygotowania ciepłej wody i ogrzewania pomieszczeń. Stosunkowo mała liczba odbiorców gazu jest w sferze usług.

Na terenie gminy wiejskiej jedyną zrealizowaną ostatnio inwestycją była modernizacja stacji redukcyjnej wysokiego ciśnienia w miejscowości Sławacinek Stary.

INSTALACJE I DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z NISKOEMISYJNOŚCIĄ I EFEKTYWNOŚCIĄ ENERGETYCZNĄ - POTENCJAŁ OBSZARU

Równolegle do działań inwestycyjnych związanych z modernizacją infrastruktury energetycznej prowadzone były zadania przyczyniające się do poprawy efektywności energetycznej obiektów. Prace głównie dotyczyły termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej oraz mieszkalnych. Przeprowadzone zostały m.in. w obiektach będących w zarządzie Urzędu Miasta Biała Podlaska, w zarządzie Bialskiej Spółdzielni Mieszkaniowej ZGODA oraz w obiektach mieszkalnych Zakładu Gospodarki Lokalowej Sp. z o.o. Łącznie termomodernizację przeprowadzono w 10 obiektach użyteczności publicznej oraz w 69 budynkach mieszkalnych.

Pomimo przeprowadzenia w latach 2008-2013 szeregu inwestycji związanych z termomodernizacją istnieje potrzeba podjęcia dalszych działań wpływających na efektywność energetyczną obiektów. Ważnym elementem jest również wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii. Zgodnie z Krajowym Planem Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych krajowy cel na 2020 rok oraz przewidywany kurs dotyczący wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych zakłada:

- ✓ produkcję łączną energii z OZE w roku 2020 – 15,5%,
- ✓ produkcję ciepła z OZE – 17,05%,
- ✓ produkcję energii elektrycznej z OZE – 19,13%,
- ✓ produkcję zielonej energii w transporcie – 10,14%.

W skali kraju i województwa zauważalny jest wzrost ich wykorzystania, co związane jest m.in. z polityką energetyczno-klimatyczną Unii Europejskiej. W okresie 2006-2012 wzrost udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem szczególnie zauważalny był w skali kraju i w 2006r. wynosił 2,7% natomiast dla województwa 0,9%, w 2012r. 10,4% dla kraju i tylko 1,5% dla województwa.

Jedną z możliwości pozyskania energii ze źródeł odnawialnych może być biomasa, która na terenie województwa lubelskiego jest najbardziej dostępnym źródłem energii. Może być ona używana na cele energetyczne w procesach bezpośredniego spalania lub może być przetwarzana na biogaz albo paliwa płynne. Za biomasę uznaje się odpady produkcji roślinnej lub zwierzęcej oraz uprawy celowe roślin energetycznych. Szacuje się, że dla województwa roczny potencjał energetyczny odpadów z rolnictwa wynosi około 18,8 PJ¹³ (w kraju – 195,0 PJ). Składają się na niego nadwyżki biomasy z odpadów rolnych w postaci słomy zbóż i rzepaku oraz siana z łąk i upraw roślin motylkowych. Obszar MOF Biała Podlaska dysponuje również potencjałem wewnętrznym do rozwoju odnawialnych źródeł energii, dotyczy to głównie gminy Biała Podlaska. Zgodnie ze zmianą planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego¹⁴ oraz przeprowadzoną własną inwentaryzacją obszar posiada następujące zasoby: nadwyżki siana, przetwórstwa rolno-spożywczego (mleko, mięso, produkcja pasz), ferm hodowlanych – 23 fermy hodowlane powyżej 10 DJP¹⁵. Dodatkowo na terenie miasta znajduje się składowisko komunalne oraz komunalna oczyszczalnia ścieków, które wykorzystują biogaz.

¹³ PJ - petadżul

¹⁴ Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego – uwarunkowania wewnętrzne, Lublin 2011r.

¹⁵ DJP – duża jednostka przeliczeniowa inwentarza – umowna jednostka liczebności zwierząt hodowlanych w gospodarstwie, według polskich norm odpowiadająca jednej krowie o masie 500 kg

Ryc. 23. Naturalne zasoby energetyczne, lokalizacja ferm hodowlanych oraz elektrowni z OZE na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

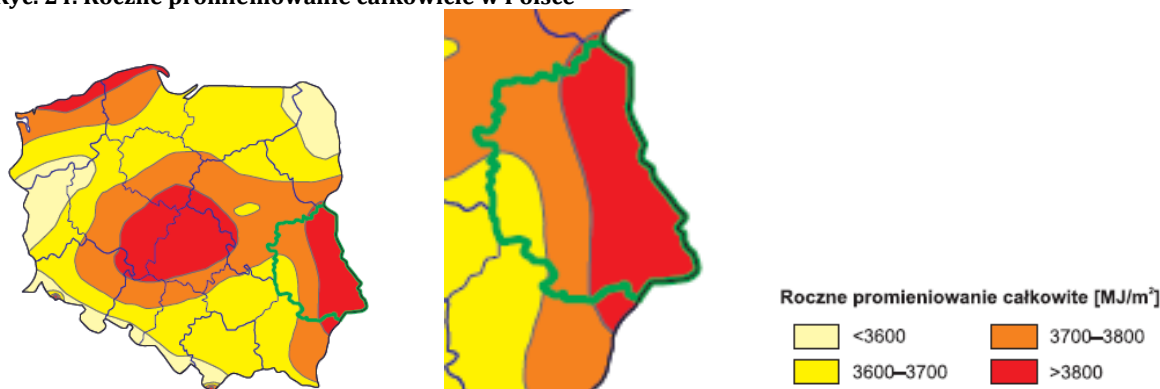

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych oraz Zmiany plany zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego, BPP w Lublinie

Perspektywicznie najbardziej opłacalnym sposobem pozyskiwania energii z biomasy będzie wykorzystanie biogazu powstałego z fermentacji roślin energetycznych i odpadów organicznych w małych elektrowniach biometanowych.

Ze względu na potencjalną energię użyteczną, prawie całe województwo lubelskie znajduje się w rejonie, gdzie roczne sumy promieniowania słonecznego kształtują się na poziomie 950-1 020 kWh/m². MOF Biała Podlaska położony jest w obszarze o najkorzystniejszych warunkach do rozwoju energetyki słonecznej oraz o wysokim rocznym promieniowaniu całkowitym powyżej 3 800 MJ/m².

Ryc. 24. Roczne promieniowanie całkowite w Polsce

Źródło: Bogdańska, 2002

Instalacje słoneczne należą do rozwiązań energooszczędnych, ekonomicznych oraz ekologicznych. Zastosowanie 1 m² powierzchni kolektora słonecznego pozwala na zaniechanie spalania 250 kg węgla w ciągu roku, a tym samym na ograniczenie emisji pyłów o 2,5 kg, dwutlenku siarki o 6 kg i tlenków azotu o 2 kg.

Zaopatrzenie Lubelszczyzny w energię elektryczną wymaga około 1,2 GW mocy. Energia ta pokrywa zarówno potrzeby indywidualnych mieszkańców, jak i przemysłu. Jest zabezpieczana głównie przez elektrociepłownie Regionu, ale zdecydowanie większa jej część jest importowana z innych województw. Jest to jednakże energia pochodząca również z elektrociepłowni węglowych. Stosowanie się Polski do dyrektyw klimatycznych wymusza inwestycje energetyczne pochodzące z OZE. MOF Biała Podlaska posiada potencjał w tym zakresie zarówno jeżeli chodzi o uwarunkowania związane z nasłonecznieniem jak i zagospodarowaniem przestrzennym.

Instalacje fotowoltaiczne mogą być instalowane w następujących lokalizacjach:

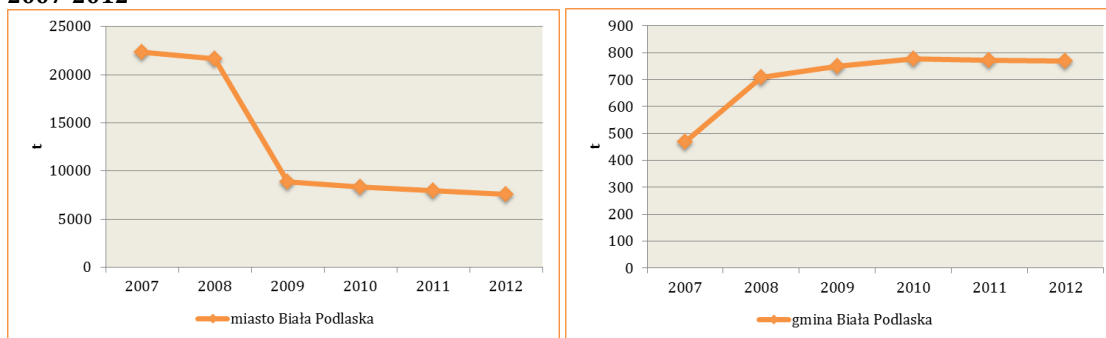
- ✓ budynki użyteczności publicznej,
- ✓ dachy domów mieszkalnych nachylone w kierunku południowym,
- ✓ tereny w pobliżu instalacji oświetlenia dróg publicznych (zasilanie autonomiczne energooszczędnego oświetlenia dróg),
- ✓ tereny marginalne (nieczynne wysypiska śmieci, strefy buforowe, wyeksploatowane kopalnie piasku, tereny przystadionowe, charakteryzujące się niską gęstością zaludnienia itp.).

Na terenie MOF Biała Podlaska wg stanu na czerwiec 2014 r. rozpoczęła się bądź jest planowana przez prywatnych inwestorów budowa czterech farm fotowoltaicznych w następujących lokalizacjach: miasto Biała Podlaska (moc 300 kW), Woroniec, Michałówka, Janówka, Sycyna, Wólka Plebańska.

GOSPODARKA ODPADAMI

Według danych GUS w 2012r. na terenie MOF Biała Podlaska zebrano 8 347,4 t odpadów zmieszanych, jest to o 63% mniej niż w 2007r. Zauważalny jest znaczny wzrost odpadów pochodzących z terenu gminy Biała Podlaska, który wynosi 64%. Odpady wytworzone w gospodarstwach domowych stanowią około 70% wszystkich odpadów, przy czym o 5% więcej powstaje ich na terenach wiejskich.

Wykres 17 Ilość zebranych zmieszanych odpadów komunalnych na terenie MOF Biała Podlaska w latach 2007-2012

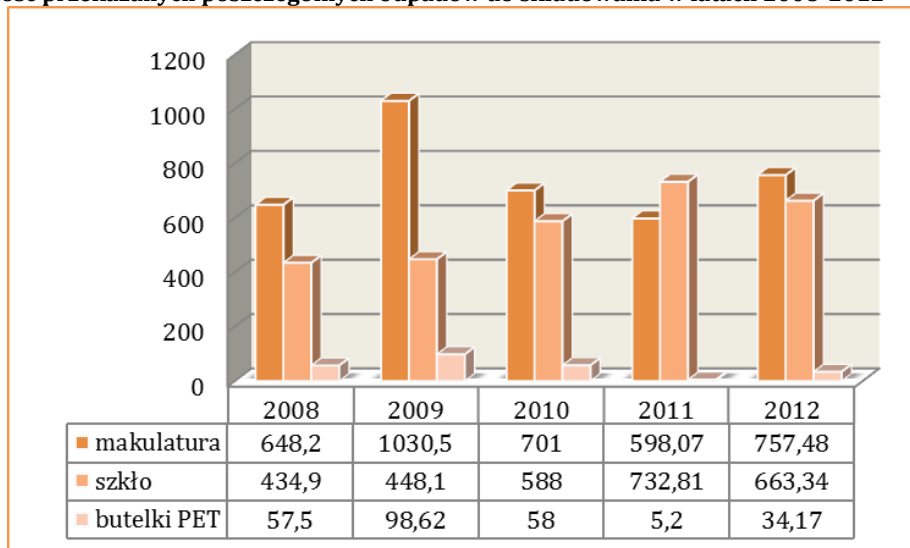

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na terenie miasta od 2007r. zauważalny jest spadek odpadów komunalnych pochodzących z gospodarstw domowych, wskaźnik w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2012r. wynosił 94,7 kg (spadek o 62%), natomiast na terenie gminy wiejskiej wynosi 42,6 kg (wzrost o 62%). Dla porównania w powiecie bialskim wskaźnik ten wynosił 33,8 kg (spadek o 45%) natomiast w regionie 102,4 kg (spadek o 15%). Sytuacja ta związana jest m.in. z działaniami informacyjno-edukacyjnymi oraz wprowadzeniem selektywnej zbiórki odpadów przez samorządy. Na terenie miasta następuje ograniczenie ilości odpadów m.in. ze względu na ich selekcję, natomiast na terenach wiejskich wzrost ilości odpadów związany jest przystąpieniem gospodarstw domowych do systemu zbiorowego odbioru odpadów, co przedłożyło się bezpośrednio na likwidację dzikich wysypisk śmieci.

Do dnia 1 lipca 2013r. wszystkie odpady komunalne, które były przekazywane na składowisko były na nim składowane. Natomiast po 1 lipca ze względu na wdrażany nowy rodzaj instalacji i rozwiązania technologiczne uruchomione w RIPOK w regionie, przyjęto system segregacji w podziale na: frakcje suchą i mokrą, szkło, popiół i odpady pochodzące z remontów. W zabudowie wielorodzinnej zachowano dodatkowo, dotychczasowy system dzwonów do segregacji szkła, plastiku i makulatury.

Wykres 18 Ilość przekazanych poszczególnych odpadów do składowania w latach 2008-2012

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych UM Biała Podlaska

Spadek ilości makulatury i butelek PET w latach 2010 i 2012 jest spowodowany przekazywaniem części odpadów, o najgorszych parametrach recyklingowych, do produkcji

paliwa alternatywnego. Łącznie w okresie ww. 3 lat przekazano 1 745,44 ton odpadów do produkcji paliwa.

Obszar dysponuje instalacją do składowiska odpadów, z wyłączeniem odpadów obojętnych, o zdolności przyjmowania powyżej 10 Mg odpadów na dobę oraz o całkowitej pojemności powyżej 25000 Mg¹⁶. W celu umożliwienia przetwarzania odpadów komunalnych, w sposób inny niż składowanie, czyli kompleksowe rozwiązanie gospodarki tymi odpadami, na terenie sąsiadującym z istniejącym składowiskiem wybudowany został Zakład Zagospodarowania Odpadów (ZZO), spełniający kryteria formalno-prawne, techniczne i ekologiczne zarówno krajowe jak i europejskie. Jest to zakład o charakterze regionalnym, który przyjmować będzie odpady z terenu gmin powiatu bialskiego, parczewskiego i łukowskiego.

Budowa i rozpoczęcie eksploatacji nowego składowiska odpadów komunalnych jest częścią planowanego do wdrożenia modelu kompleksowego zagospodarowania odpadów stałych wytwarzanych w miastach: Biała Podlaska, Międzyrzec Podlaski i Terespol oraz w gminach: Biała Podlaska, Leśna Podlaska, Międzyrzec Podlaski, Tucznia, Kodeń, Konstantynów, Piszczac, Łomazy, Rossosz, Wisznice, Rokitno, Zalesie, Drelów, Janów Podlaski, Parczew, Jabłoń, Terespol oraz Trzebieszów. Zbudowany Zakład Zagospodarowania Odpadów zapewnia kompleksowe zagospodarowanie w oparciu o instalację do suchej fermentacji, komory intensywnego doświeżania, kompostownię przyzgową wszystkich odpadów biodegradowalnych z jednoczesnym odzyskiem i energetycznym wykorzystaniem biogazu. Równolegle z instalacjami do przetwarzania odpadów wybudowana została nowa kwatera na odpady o pojemności geometrycznej 147 600m³.

Na terenie miasta Biała Podlaska funkcjonują trzy Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych:

- punkt selektywnej zbiórki „problematycznych” odpadów komunalnych (w tym opony, chemikalia i inne odpady niebezpieczne, meble i odpady wielkogabarytowe, odpady ulegające biodegradacji z wyłączeniem tych zbieranych od mieszkańców),
- punkt selektywnej zbiórki metali, świetlówek, mebli i odpadów wielkogabarytowych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- punkt selektywnej zbiórki opon.

4.5. Gospodarka

Rolnictwo jest jednym z najbardziej powszechnych rodzajów aktywności gospodarczej, obszary wiejskie są miejscem życia i pracy blisko 40% ludności kraju oraz miejscem wypoczynku¹⁷.

Obszar MOF Biała Podlaska zaliczany jest pod względem wartości wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej jako średnio słaby uzyskując 56,5 pkt, przy czym średnia dla województwa wynosi 74,1 pkt, a dla kraju 66,6 pkt¹⁸. Na wartość wskaźnika oprócz klimatu, warunków wodnych, rzeźby terenu, wpływ mają gleby, które na analizowanym obszarze w zakresie gruntów ornych występują z przewagą klas bonitacyjnych IVa, IVb, V oraz w zakresie użytków zielonych z przewagą klas bonitacyjnych V, VI, VIz. Wskazuje to na niekorzystne

¹⁶ W rozumieniu przepisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. nr 122, poz. 1055)

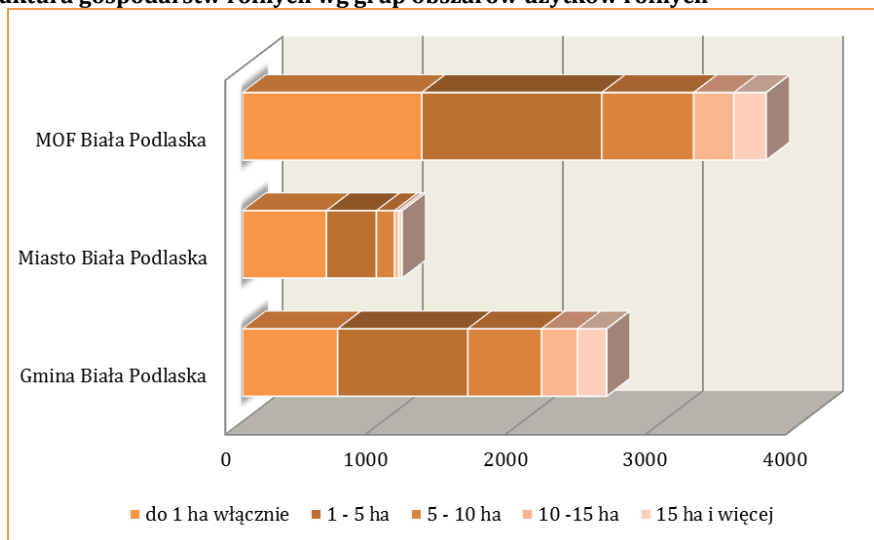
¹⁷ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

¹⁸ Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, źródło danych IUNG Puławy, BPP Lublin, 2011

warunki glebowe dla produkcji rolniczej, gleby te pod względem rolniczej przydatności zaliczane są do gleb: żytnich bardzo dobrych, żytnich dobrych i słabych.

Czynnikiem wpływającym na stan rolnictwa i intensywność produkcji rolnej jest struktura agrarna. Wg stanu na koniec 2010r. na terenie MOF Biała Podlaska istniało 3 738 gospodarstw rolnych, z czego na terenie gminy wiejskiej 2 599. Pod względem wielkości dominują małe gospodarstwa o powierzchni do 1 ha włącznie oraz od 1 do 5 ha.

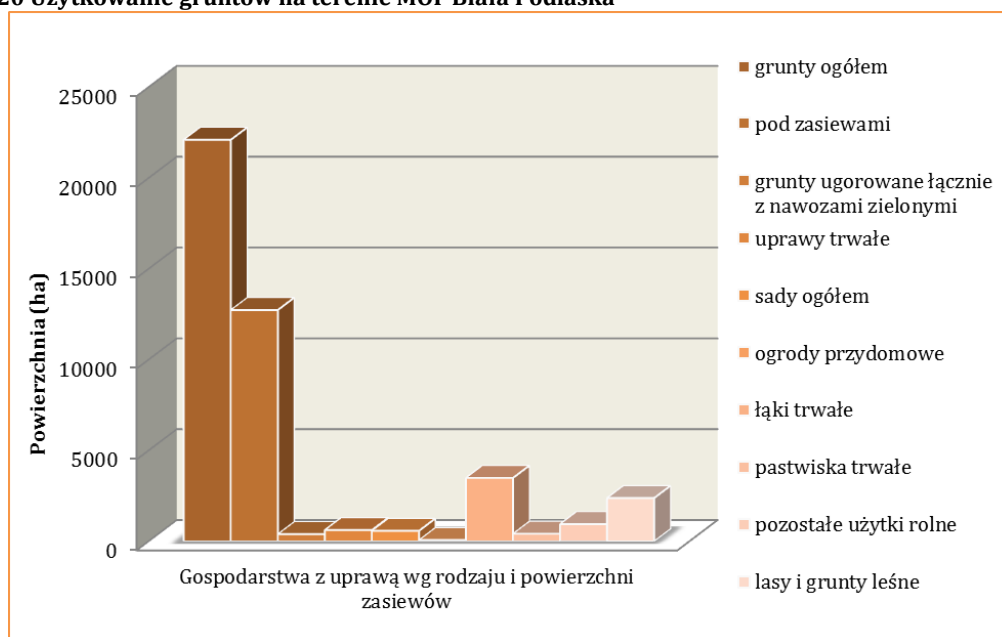
Wykres 19 Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarów użytków rolnych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Najwięcej gospodarstw jest o powierzchni 1-5 ha, które stanowią prawie 35%. Gospodarstw powyżej 15 ha jest około 6% wśród, których wielkoobszarowe powyżej 50 ha użytków rolnych jest 12, co stanowi zaledwie 0,3% wszystkich gospodarstw, przy czym w regionie gospodarstwa te stanowiły 1,1%, natomiast w kraju 2,8% (dane 2011r.). Gospodarstwa wielkoobszarowe na terenie gminy znajdują się w miejscowościach: Roskosz, Wilczyn, Pojelce, Krzymowskie, Hola, Hrud, Woroniec, a ich wielkość waha się od 50 ha do 267 ha.

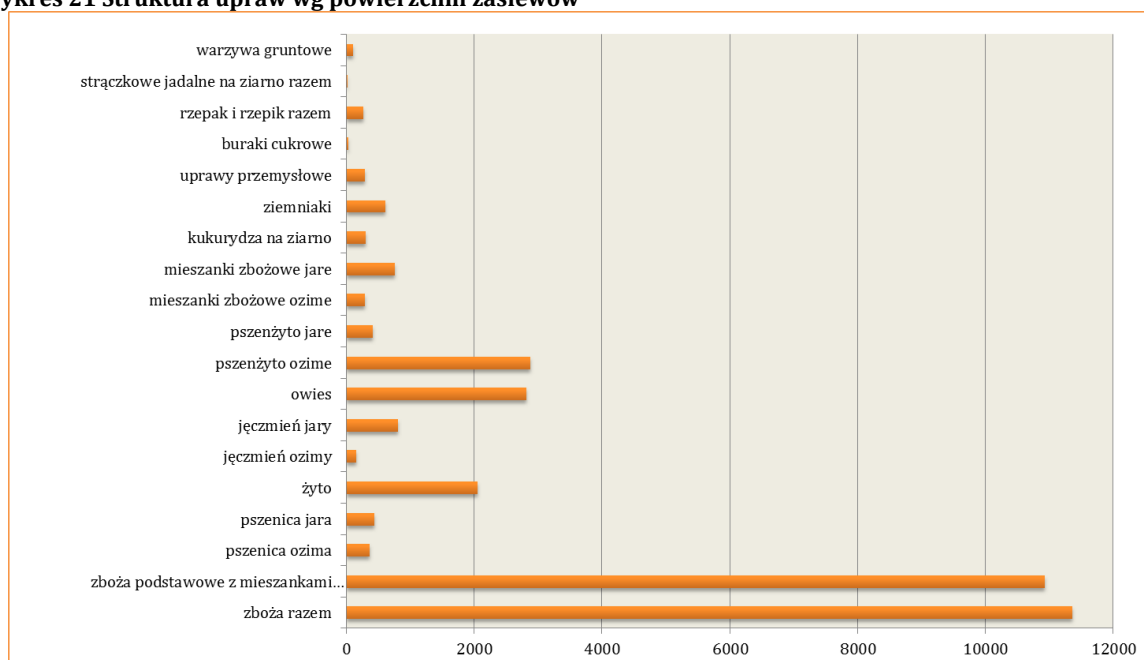
Wykres 20 Użytkowanie gruntów na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Słaba jakość gleb przekłada się na powierzchnię zasiewów, rodzaj upraw i hodowlę zwierząt. Przeważają grunty pod zasiewami oraz łąki trwałe. Przeważają uprawy zbóż, głównie żyta, pszenżyta i owsa.

Wykres 21 Struktura upraw wg powierzchni zasiewów

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie MOF Biała Podlaska pod względem hodowli zwierząt przeważa chów i hodowla trzody chlewnej oraz drobiu.

Gospodarstwa rolne zajmujące się chowem i hodowlą bydła (powyżej 10 DJP¹⁹), znajdują się w następujących miejscowościach obszaru:

- Ortel Książęcy II – 1 gospodarstwo,
- Ortel Książęcy I – 2 gospodarstwa,
- Woskrzenice Duże – 1 gospodarstwo,
- Michałówka – 2 gospodarstwa,
- Łukowce – 3 gospodarstwa,
- Sitnik – 1 gospodarstwo.

Gospodarstwa rolne zajmujące się chowem i hodowlą trzody chlewnej (gospodarstwa powyżej 10 DJP), znajdują się w następujących miejscowościach:

- Woroniec – 1 gospodarstwo,
- Krzymowskie – 2 gospodarstwa,
- Pojelce – 2 gospodarstwa,
- Woskrzenice Małe – 1 gospodarstwo,
- Kaliłów – 1 gospodarstwo,
- Terebela – 3 gospodarstwa.

Gospodarstwa rolne zajmujące się chowem i hodowlą drobiu (gospodarstwa powyżej 10DJP):

- Cełujki – 1 gospodarstwo (indyki),
- Krzymowskie – 1 gospodarstwo (brojlery).

¹⁹ **DJP – duża jednostka przeliczeniowa inwentarza** – umowna jednostka liczebności zwierząt hodowlanych w gospodarstwie, według polskich norm odpowiadająca jednej krowie o masie 500 kg

Na terenie gminy wiejskiej prowadzona jest również chów i hodowla danieli (powyżej 10 DJP) w miejscowości Kaliłów.

Na terenie obszaru funkcjonalnego brak jest producentów ekologicznych. Zarówno gospodarstwa rolne jak i przedsiębiorstwa funkcjonujące na obszarze nie są członkami Klastra „Dolina Ekologicznej Żywności”. W Rejestrze grup producentów rolnych prowadzonych przez Marszałka Województwa Lubelskiego znajduje się 3 producentów rolnych, których siedziba znajduje się na terenie miasta Biała Podlaska, prezentuje to poniższa tabela.

Tabela 6 Grupy producentów rolnych których siedziba znajduje się na terenie miasta Biała Podlaska

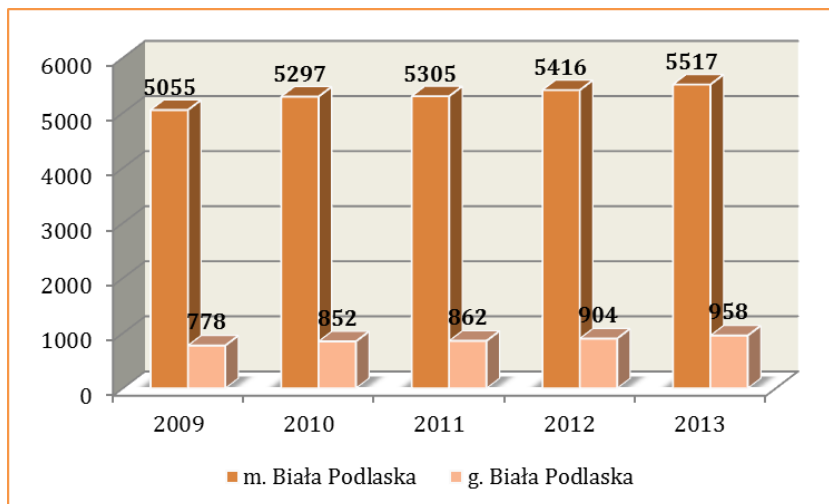
Nazwa i siedziba grupy	Nazwa produktu lub grupy produktów	Data wydania decyzji administracyjnej
Spółdzielnia Producentów Trzody Chlewnej Nuko	Świnie żywe: prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże	18 listopada 2013
Spółdzielnia Producentów Trzody Chlewnej Lardo	Świnie żywe: prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone	29 listopada 2013
Spółdzielnia Producentów Zbóż PRIMA-RADCZE	Ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych	1 sierpnia 2014

Źródło: www.umwl.bip.lubelskie.pl/index.php?id=62

SEKTOR POZAROLNICZY

W 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska zarejestrowanych było 6 475 podmiotów prywatnych wg sekcji i działów PKD 2007, z czego 83% na terenie miasta. Analizując lata 2009 – 2013 zauważalny jest systematyczny wzrost podmiotów na poziomie 11%. Większą dynamiką wykazuje się gmina wiejska, w której liczba podmiotów prywatnych zwiększyła się o 23%, na terenie miasta wzrost ten wyniósł jedynie 9%.

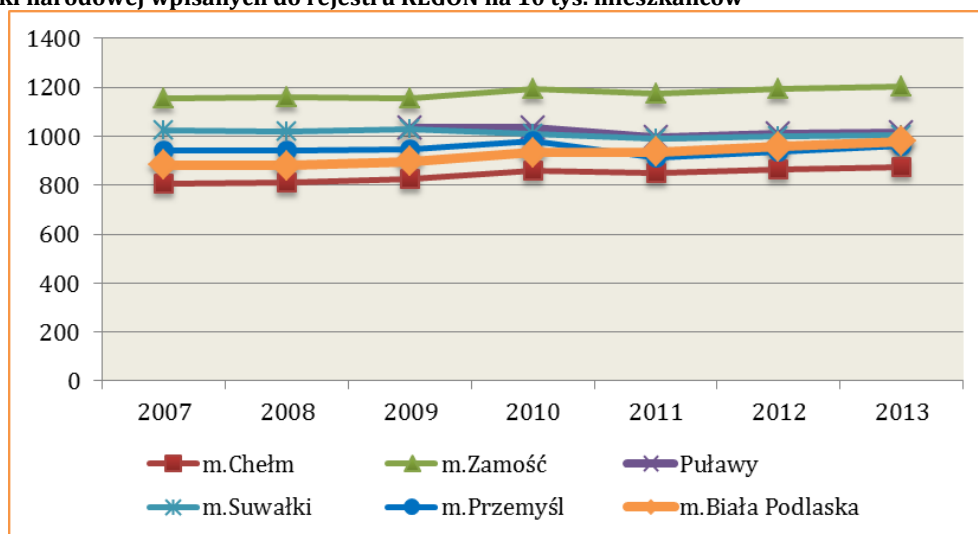
Wykres 22 Ilość podmiotów gospodarczych - sektor prywatny na terenie MOF w latach 2009-2013 (wg sekcji i działów PKD 2007)

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

W zakresie podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru Regon na 10 tys. mieszkańców miasto Biała Podlaska względem innych subregionalnych ośrodków osiąga średni wynik.

Wykres 23 Miasto Biała Podlaska na tle innych ośrodków subregionalnych pod względem podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców

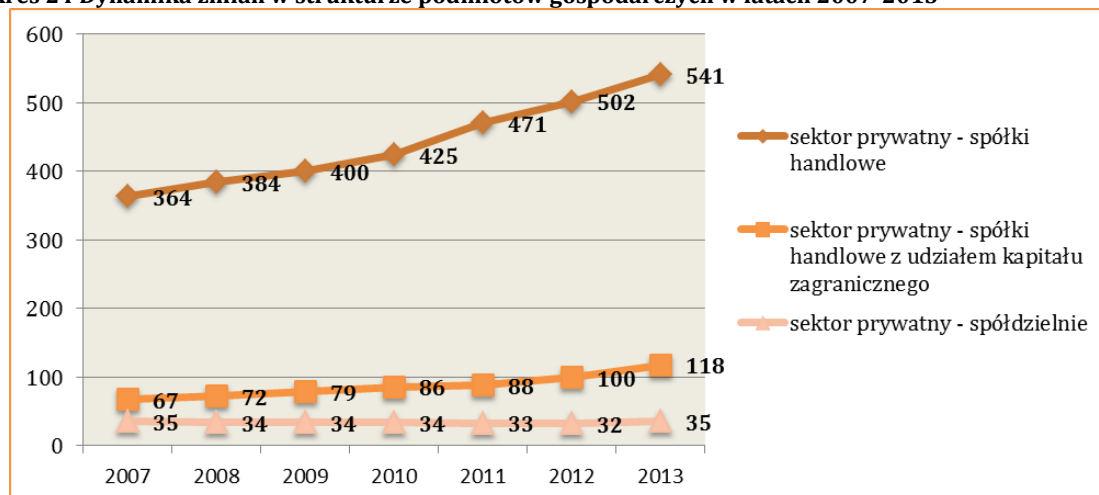

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

W zaktualizowanym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego miasto Biała Podlaska zidentyfikowane zostało jako pełniące następujące specjalizacje funkcjonalne: przemysłową (głównie przemysł rolno – spożywczy), transportową, obsługi transgranicznej, obsługi turystyki oraz centrum obsługi biznesu.

W MOF Biała Podlaska pod względem ilościowym dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (4 950 podmiotów wg stanu na koniec 2013r.), które stanowią prawie 76% podmiotów. W dalszej kolejności są spółki prawa handlowego 8% i spółki z udziałem kapitału zagranicznego 2% oraz spółdzielnie 1%. W ostatnich 7 latach zauważalny jest znaczny wzrost ilości spółek prawa handlowego o 49% oraz spółek z udziałem kapitału zagranicznego o 76%. Zachodzące zmiany w strukturze podmiotów świadczą o rosnącym potencjale gospodarczym zarówno przedsiębiorstw jak i obszaru.

Wykres 24 Dynamika zmian w strukturze podmiotów gospodarczych w latach 2007-2013

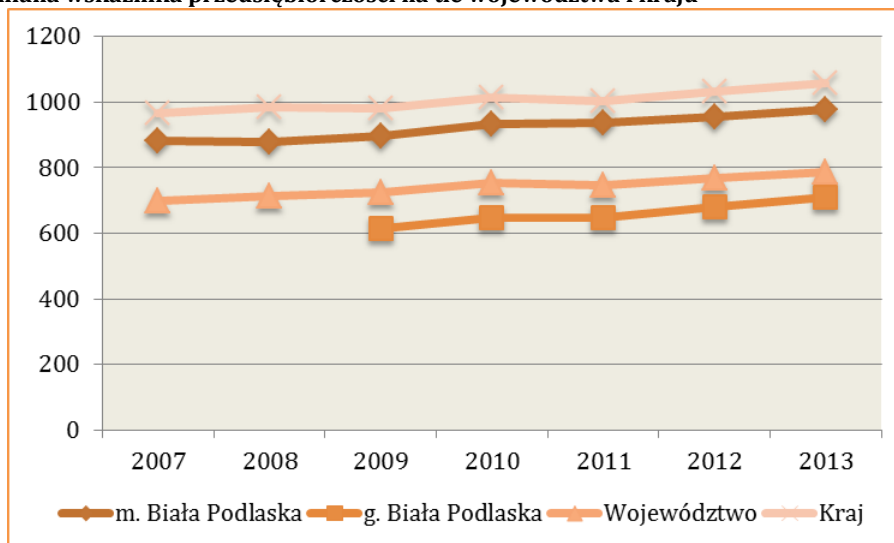

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Analizując sferę gospodarczą należy uwzględnić nie tylko bezwzględną liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw, ale również przedsiębiorczość mieszkańców, mierzoną liczbą podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten dla obszaru jest na dość dobrym poziomie i na koniec 2013r. wynosił 927 (miasto 979, gmina wiejskiej 845) przy czym średnia

dla regionu 787 i kraju 1 057. Od 2009r. zauważalny jest 16% wzrost tego wskaźnika na terenie gminy Biała Podlaska.

Wykres 25 Zmiana wskaźnika przedsiębiorczości na tle województwa i kraju

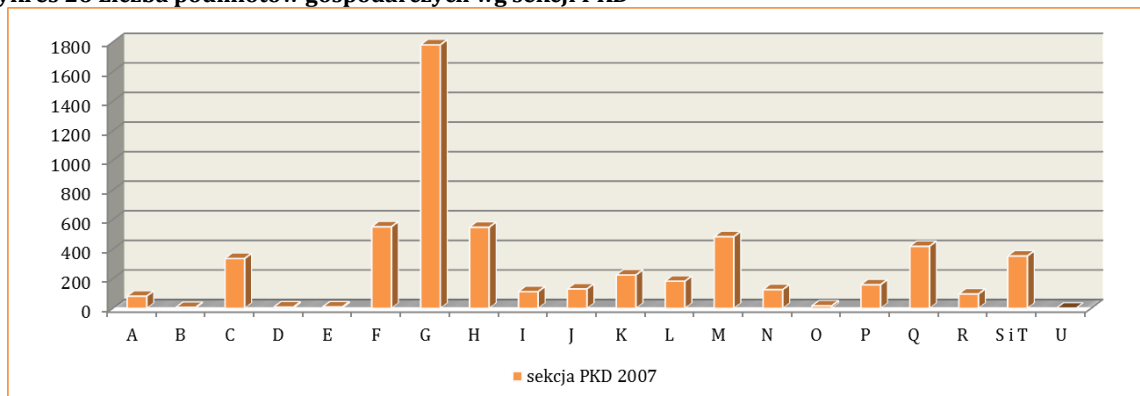

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Jeżeli chodzi o podział ze względu na wielkość przedsiębiorstwa to wg stanu na koniec 2013r. mikro przedsiębiorstwa stanowią aż 95%, małe około 4%, natomiast średnie około 1%. Dużych podmiotów jest 4 i 1 podmiot zatrudniający ponad 1000 osób. Niepokojące jest zjawisk spadającej liczby małych i średnich podmiotów.

Analiza poszczególnych sekcji PKD wskazuje, iż najliczniej reprezentowaną dziedziną działalności jest sekcja G (handel hurtowy i detaliczny), w której działa 31,5% zarejestrowanych podmiotów na terenie MOF Biała Podlaska, w dalszej kolejności sekcja F (budownictwo) – 9,8%, sekcja H (transport i gospodarka magazynowa) – 9,72%, M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) – 8,6%, Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna) – 7,4%, oraz S i T (działalność organizacji członkowskich oraz napraw i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego) – 6,3%.

Wykres 26 Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS²⁰

W sekcji G (handel hurtowy i detaliczny) w 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska funkcjonowało 1 688 podmiotów. Druga charakterystyczna grupa podmiotów gospodarczych należy do sekcji H (transport i gospodarka magazynowa) – łącznie 635 podmiotów, z czego transportem kolejowym, lądowym, drogowym towarów zajmuje się 525 firm. Analizując poszczególne działy tej sekcji PKD w latach 2007–2013 zauważalny jest większy przyrost firm transportowych (11%) na terenie gminy Biała Podlaska. Na terenie miasta przyrost wynosi niecałe 2%. Jedną z przyczyn jest różnica w stawkach podatku od środków transportowych pomiędzy miastem, a gminą wiejską, gdzie stawki są mniejsze.

²⁰ Wyjaśnienie skrótów sekcji PKD 2007: A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – Edukacja, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – Pozostała działalność usługowa, T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – Organizacje i zespoły eksterytorialne

Tabela 7 Wybrane stawki podatku od środków transportowych

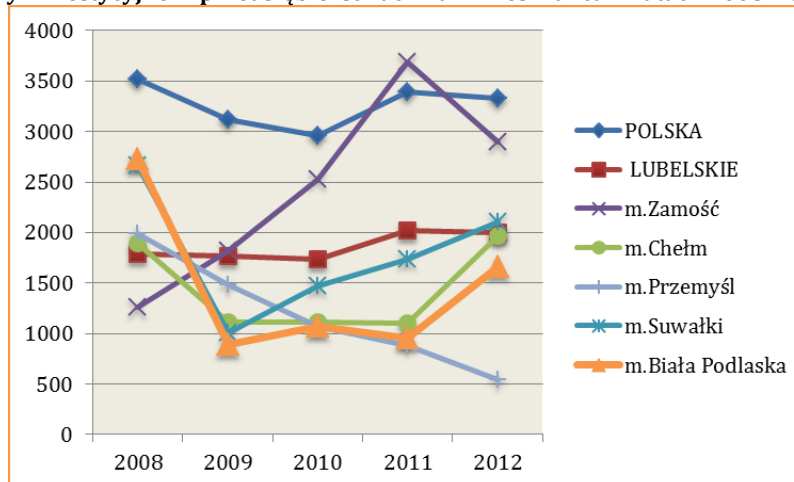
Wybrana stawka podatku	Miasto Biała Podlaska	Gmina Biała Podlaska
od samochodu ciężarowego o dopuszczalnej masie całkowitej pojazdu		
powyżej 3,5 tony do 5,5 tony włącznie	700 zł	480 zł
powyżej 5,5, tony do 9 ton włącznie	1100 zł	690 zł
powyżej 9 ton i poniżej 12 ton	1300 zł	900 zł
stawki podatku od samochodów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej równej lub wyższej niż 12 ton		
<i>dwie osie</i>		
od 12 do 13	1450 zł	950 zł
<i>trzy osie</i>		
od 12 do 17	1700	1267
stawki podatku od ciągników siodłowych i balastowych przystosowanych do użytkowania łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów równej lub wyższej niż 12 ton		
<i>dwie osie</i>		
nie mniej niż 31	1924	1478

Źródło danych: Opracowano na podstawie uchwał w sprawie określenia wysokości rocznych podatków od środków transportowych - Uchwała nr XXIII/213/12 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 19 listopada 2012r. oraz Uchwała nr XIV/96/11 Rady Gminy Biała Podlaska z dnia 29 listopada 2011r.

Kolejnym charakterystycznym elementem wyróżniającym obszar jest ilość firm zajmujących się magazynowaniem i przeładunkiem, których na koniec 2013r. funkcjonowało 95 oraz ich przyrost w stosunku do 2007r. o 66% dla miasta i 50% dla gminy. Obszar wyróżnia się również pod względem sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), łącznie funkcjonuje 484 podmioty, z czego 167 prowadzi działalność w zakresie: architektury, inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne, badania i analizy związane z jakością żywienia, pozostałe badania i analizy techniczne. Rolnictwo – sekcja A na terenie MOF Biała Podlaska stanowi zaledwie 1,5%, lepiej wypada przetwórstwo przemysłowe – C, które stanowi 6%. Natomiast szczególne wyróżnienia się transport i gospodarka magazynowa oraz handel hurtowy i detaliczny, badania i analizy techniczne, co jest m.in. uwarunkowane położeniem miasta i gminy na linii głównych ciągów komunikacyjnych oraz w obszarze przygranicznym, w bliskim sąsiedztwie drogowych przejść granicznych oraz kolejowego przejścia granicznego.

O kondycji przedsiębiorstw i ich potencjale rozwojowym w dużym stopniu świadczą nakłady inwestycyjne i wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach. Na tle kraju, regionu oraz wybranych ośrodków subregionalnych przedsiębiorcy z terenu miasta Biała Podlaska uzyskują nie najlepszy wynik co świadczy o ich niedoinwestowaniu i małej konkurencyjności. Wg stanu na koniec 2012r. nakłady inwestycyjne (1,6 tys. zł) stanowią 60% średniej krajowej i plasują na pozycji poniżej takich ośrodków jak: Zamość, Suwałki, Chełm.

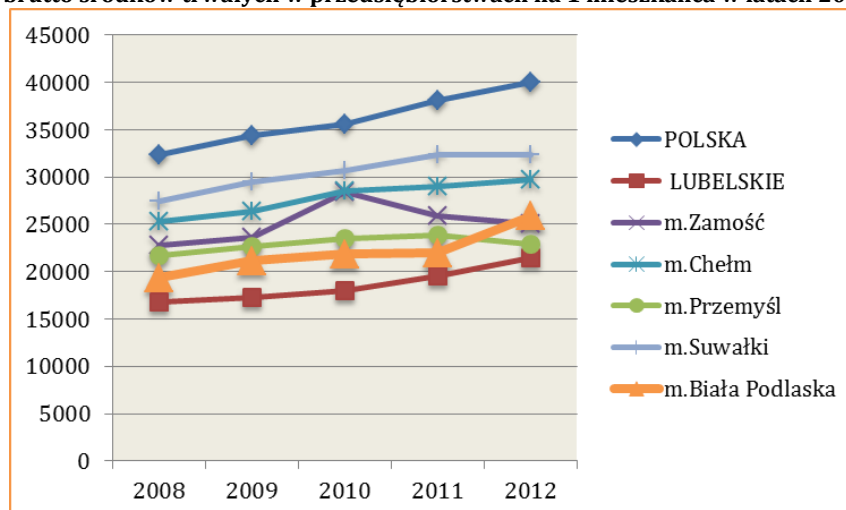
Wykres 27 Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w latach 2008-2012 (w zł)

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Konsekwencją opisanego powyżej stanu rzeczy jest mała wartość środków trwałych, która dla miasta Biała Podlaska w 2012r. wynosiła 25 860 zł, podczas gdy średnia krajowa (40 020 zł), stanowi jednak więcej niż średnia wojewódzka (21 409 zł).

Wykres 28 Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w latach 2008-2012 (zł)

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Wpływ na wielkość nakładów inwestycyjnych oraz wartość środków trwałych może mieć również aktywność przedsiębiorców w zakresie pozyskanych środków z programów współfinansowanych Unii Europejskiej. Od 2008r. zostało podpisanych 117 umów o wartości 224 261 377,50 zł na projekty współfinansowane w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (6 projektów), Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (1 projekt) oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (110 projektów). Porównując do innych ośrodków subregionalnych pod względem ilości podpisanych przez przedsiębiorców umów o dofinansowanie w ramach RPO WL, Biała Podlaska uzyskuje dobry wynik, i tak przedsiębiorcy z Zamościa podpisali 99 umów natomiast z Chełma zaledwie 84.

Z analizy podpisanych umów o dofinansowanie w ramach RPO WL wynika, iż przedsiębiorcy z terenu miasta Biała Podlaska najczęściej umów podpisali w ramach dotacji inwestycyjnej dla mikroprzedsiębiorstw, drugą grupę stanowiły nowopowstałe

mikroprzedsiębiorstwa oraz funkcjonujące małe i średnie przedsiębiorstwa. W zakresie odnawialnych źródeł energii m.in. farmy fotowoltaiczne dofinansowanie uzyskały 4 podmioty.

Tabela 8 Podpisane umowy o dofinansowanie wg działań w ramach RPO WL

Nr działania	Nazwa działania	Ilość umów o dofinansowanie podpisanych przez przedsiębiorców
1.1.	Dotacje dla nowopowstałych mikroprzedsiębiorstw	28
1.2.	Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw	43
1.3.	Dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw	22
1.4.a	Dotacje inwestycyjne w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii (termomodernizacja)	7
1.4.b	Dotacje inwestycyjne w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii (odnawialne źródła energii)	4
1.5.	Dotacje inwestycyjne w dziedzinie turystyki	6
1.7.	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez doradztwo	3
2.4.a	Marketing gospodarczy	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.lawp.eu

Niekorzystnie wypada MOF Biała Podlaska pod względem wskaźnika produkcja sprzedana przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg PKD 2007. W 2012r. dla miasta wskaźnik ten wynosił 7 143 zł i był znacznie niższy niż średnia dla regionu, która wyniosła 14 044 zł.

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA

Niezbędnym warunkiem do rozwoju przedsiębiorczości jest przygotowanie odpowiedniej ilości terenów inwestycyjnych, wyposażonych w pełną infrastrukturę techniczną, posiadających korzystną lokalizację względem szlaków komunikacyjnych i dobrą dostępność do usług wysokospecjalistycznych oraz stworzony system zachęt i ulg dla inwestorów.

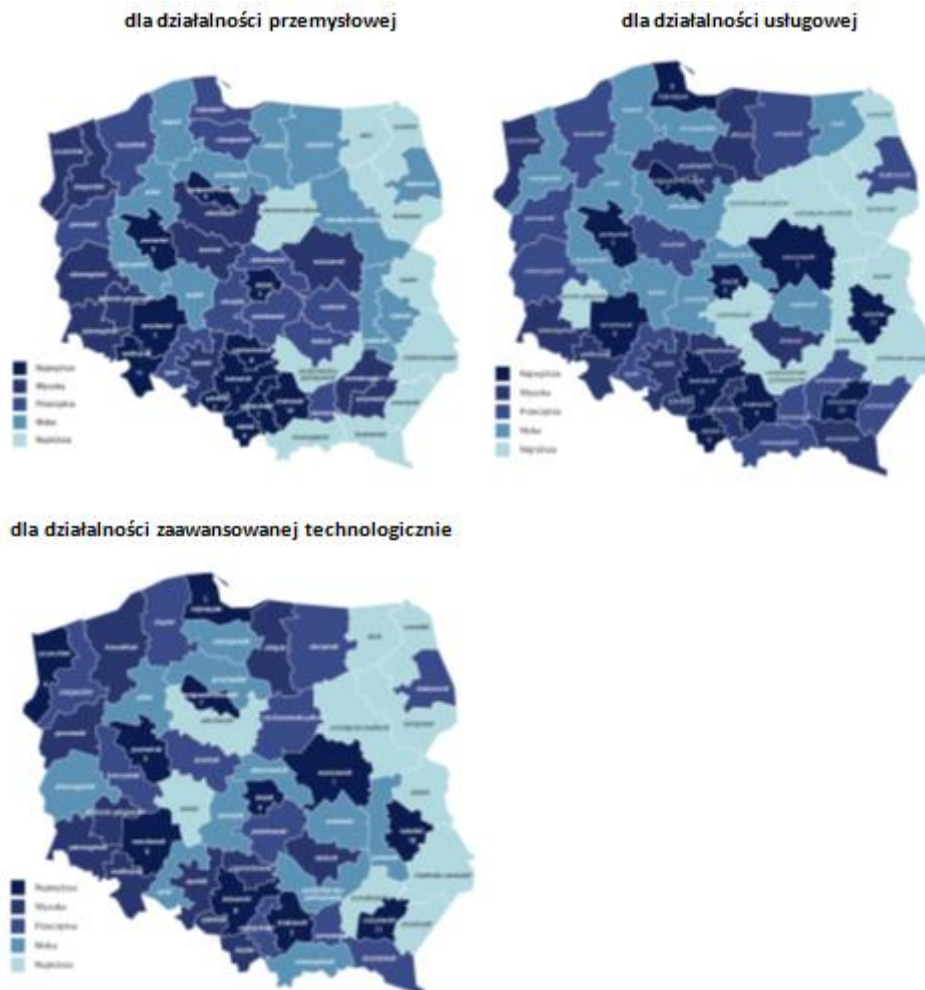
Do czynników atrakcyjności inwestycyjnej w ujęciu regionalnym zalicza się:

- dostępność transportową,
- zasoby pracy,
- chłonność rynku,
- infrastruktura gospodarcza,
- infrastruktura społeczna,
- poziom rozwoju gospodarczego,
- stan środowiska,
- poziom bezpieczeństwa publicznego,
- aktywność województw wobec inwestorów.

Podregion bialski od lat osiąga najniższe wskaźniki jeżeli chodzi o atrakcyjność inwestycyjną dla poszczególnych rodzajów działalności podobnie jak część podregionów Polski Wschodniej. O atrakcyjności inwestycyjnej dla działalności przemysłowej bezpośrednio decydują koszty produkcji, w szczególności wpływ mają następujące wskaźniki cząstkowe: wielkość zasobów pracy, dostępność transportowa, wysokość kosztów pracy, poziom rozwoju infrastruktury gospodarczej, w dalszej kolejności stopień ochrony środowiska, poziom bezpieczeństwa publicznego oraz rozwoju gospodarki. Sytuacja MOF Biała Podlaska mogłaby w przyszłości ulec zmianie w przypadku kontynuacji modernizacji linii kolejowej 2 stanowiącej

część magistrali kolejowej E20 oraz budowy autostrady A2, a także przeprowadzenia innych zadań głównie mających wpływ na infrastrukturę gospodarczą.

Ryc. 25. Atrakcyjność inwestycyjna podregionów w 2013 r.

Źródło: Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013 r., Instytut Nadeń Nad Gospodarką Rynkową, Opracowanie pod red. Marcina Nowickiego, Gdańsk 2013 r.

W przypadku **działalności usługowej** znaczenie przy lokowaniu inwestycji na koszty działalności mają następujące wskaźniki: wielkość i jakość zasobów pracy, chłonność rynku instytucjonalnego, koszty pracy, dostępność transportowa, poziom rozwoju infrastruktury gospodarczej. Natomiast pośredni wpływ mają takie czynniki jak: poziom rozwoju gospodarki, bezpieczeństwa powszechnego, stopień ochrony środowiska przyrodniczego. Planując w przyszłości działania należy koncentrować się na zasobach kapitału społecznego, na jego wysokich, a zarazem różnie profilowanych kompetencjach.

Podobnie jak większość polskich miast również obszar MOF Biała Podlaska nie jest w stanie stworzyć warunków do przyciągania inwestycji dla **działalności zaawansowanej technologicznie**. Wpływ na atrakcyjność obszaru w tym zakresie mają zarówno czynniki produkcji (materialne i niematerialne) ale także niekorzystne uwarunkowania w zakresie infrastruktury społecznej i gospodarczej. Szansą dla MOF Biała Podlaska może być uwzględnienie, zgodnie z nowymi unijnymi i krajowymi uwarunkowaniami planistycznymi i strategicznymi, wymiaru terytorialnego i większa koncentracja działań na wewnętrznym potencjale obszaru. Jedną z możliwości takiej koncentracji i jednocześnie specjalizacji jest współpraca i wykorzystanie zaplecza badawczego Państwowej Szkoły Wyższej w Białej

Podlaskiej oraz Akademii Wychowania Fizycznego, Zamiejscowego Wydziału AWF w Białej Podlaskiej.

Zaplecze badawcze Państwowej Szkoły Wyższej tworzy: Centrum Badań nad Innowacjami w zakresie zdrowia, technologii informatycznych oraz źródeł energii odnawialnej, a także Regionalne Centrum Badań środowiska rolnictwa i technologii innowacyjnych „EKO-AGRO-TECH”. W skład wybudowanych laboratoriów wchodzi:

- w ramach Instytutu Zdrowia: Pracownia materiałów i analizy wyników, Pracownia mikrobiologii, Pracownia dezaktywacji i dekontaminacji, Pracownia serologii, Pracownia immunologii, Pracownia biologii molekularnej, Pracownia genotypowania – możliwość prowadzenia diagnostycznych i epidemiologicznych badań nad chorobami zakaźnymi (w pierwszej kolejności w zakresie gruźlicy i boreliozy);
- w ramach Instytutu Informatyki: Pracownia optyki, Pomieszczenie czyste, 2 Pracownie Symulacji, Pracownia chemiczna, 2 Pomieszczenia techniczne – możliwość prowadzenia badań w zakresie rozwoju optycznych technik gromadzenia i przetwarzania informacji;
- w ramach Instytutu Budownictwa: 2 Pracownie Konwersji Odnawialnej – możliwość prowadzenia badań i realizacji działań wdrożeniowych w zakresie energii odnawialnej;
- w ramach „EKO-AGRO-TECH”: Laboratorium Analiz Środowiskowych (analizy geośrodowiskowe i badania środowiskowe w zakresie fizyki budowli), Laboratorium Analiz Biologiczno – Żywnościowych, Laboratorium Mechaniki, Budowy i Eksploatacji Maszyn.

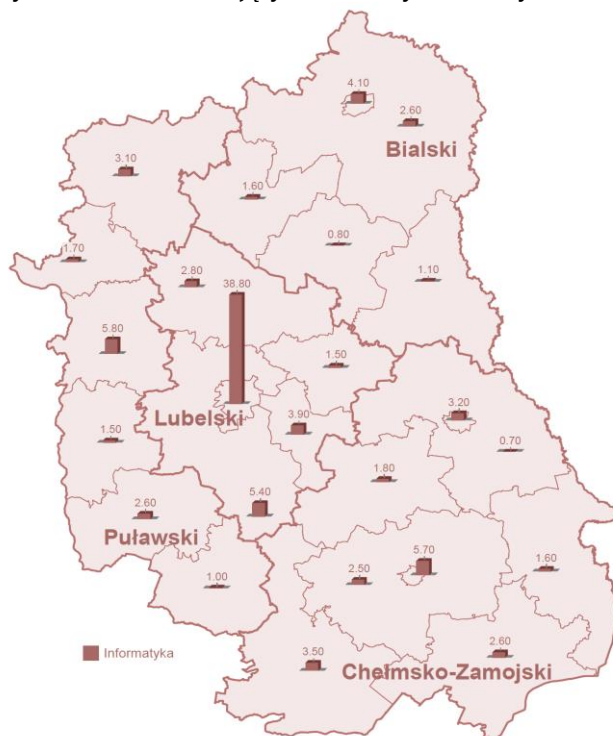
Infrastruktura badawcza stwarza możliwość powstania innowacyjnych rozwiązań oraz współpracy z przedsiębiorcami z różnych gałęzi przemysłu, w tym reprezentujących: **sektor energetyczny, sektor drogowy, kolejowy, lotniczy, branżę budowlaną, sektor turystyczny, przetwórstwo spożywcze, branżę hodowlaną.**

Stworzony w ramach Akademii Wychowania Fizycznego, Zamiejscowego Wydziału AWF w Białej Podlaskiej Regionalny Ośrodek Badań i Rozwoju wraz z infrastrukturą badawczą i innowacyjną stwarza możliwość do wykorzystania na rzecz gospodarki w strategicznych dziedzinach badawczych takich jak: biochemia, biomechanika, fizjologia, kinezylogia, elektromiografia, kosmetyka, diagnostyka molekularna, technologia rehabilitacji, narządu ruchu, diagnostyka postaw ciała, psychomotoryka. Dodatkową możliwość współpracy umożliwia stworzone w ramach ośrodka badań Centrum Upowszechniania Wyników Badań i Obsługi Przedsiębiorców oraz Centrum Udostępniania Informacji Naukowej. Tak stworzona nowoczesna infrastruktura naukowo-badawcza umożliwia zwiększenie wspólnych powiązań pomiędzy sferą nauki i gospodarki, w szczególności do rozwoju firm z branży **medycznej, farmaceutycznej, fizjoterapeutycznej i kosmetycznej.**

Dość korzystnie wypada miasto Biała Podlaska w zakresie ilości firm działających w branży informatyki i automatyki w regionie, jest na czwartej pozycji. Firmy informatyczne działające w województwie głównie skupiają się na świadczeniu usług IT, w tym serwisowaniu oprogramowania (35,4%), opracowywaniu dedykowanego oprogramowania (32%) oraz sprzedaży i wdrażaniu oprogramowania innych producentów (32%). Podobny odsetek zajmuje się serwisowaniem sprzętu komputerowego (30,9% ankietowanych) oraz zarządzaniem stronami internetowymi (28,7% ankietowanych). Stosunkowo mały odsetek przedsiębiorstw prowadzi działalność w zakresie produkcji komputerów (6,6% respondentów) i produkcji elektronicznych elementów i obwodów drukowanych (3,9% ankietowanych). W przypadku usługi związanej z zarządzaniem stronami internetowymi (*hosting*), prowadzeniem portali internetowych - jednej z najdynamiczniej rozwijających się na świecie - sytuacja

w województwie lubelskim jest bardziej korzystna niż ogólnie w kraju²¹. Do najważniejszych czynników warunkujących funkcjonowanie przedsiębiorstw z sektora informatyki, w skali całego kraju jak i województwa lubelskiego, można zaliczyć przede wszystkim: Uwarunkowania infrastrukturalne; Środowisko biznesu; Czynniki proinwestycyjne i źródła finansowania; Uwarunkowania prawne. W zakresie infrastruktury w sektorze informatycznym kluczowe znaczenie odgrywają: dostępność do Internetu oraz jakość telekomunikacji, jako czynniki wpływające w dużym stopniu na możliwość korzystania z produktów firm działających w tym sektorze.

Ryc. 26. Rozmieszczenie terytorialne firm działających w branży informatyki i automatyki (%)

Źródło: Raport z badania pogłębionego: Ocena możliwości i potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw województwa lubelskiego w zakresie tworzenia nowych rozwiązań i technologii w informatyce i automatyce jako wspomagającej specjalizacji województwa lubelskiego, Warszawa 2014r.

Zarówno miasto jak i gmina posiada oraz planuje w dalszym ciągu udostępniać nowe tereny inwestycyjne. W latach 2009-2011 w ramach realizacji projektu pn. „Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych w strefie gospodarczej "Północna" przygotowano tereny inwestycyjne dla przedsiębiorców tereny u zbiegu ul. Północnej i Brzeskiej. Większość terenów została już zagospodarowana przez inwestorów m.in. przez Aluteam Polska i Edwood.

Tabela 9 Zestawienie terenów inwestycyjnych na terenie MOF Biała Podlaska

Miasto Biała Podlaska		
Lokalizacja/status	Powierzchnia	Informacje o terenie
Al. Solidarności - istniejąca (greenfield)	73 ha	Teren położony we wschodniej części miasta. Bezpośredni dostęp do dróg: krajowej nr 2, powiatowej nr 1154L i wewnętrznej; pośredni dostęp do

²¹ Badanie CATI wśród firm z branż informatyki i automatyki z województwa lubelskiego i spoza województwa; n = 380, Raport z badania pogłębionego: Ocena możliwości i potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw województwa lubelskiego w zakresie tworzenia nowych rozwiązań i technologii w informatyce i automatyce jako wspomagającej specjalizacji województwa lubelskiego, Warszawa 2014 r.

		najbliższej drogi wojewódzkiej nr 812 (odl. ok. 5 km); pośredni dostęp do linii kolejowej nr 2 (odl. ok. 3 km). Uzbrojenie - energia elektryczna (SN, nN), linia telefoniczna; poza strefą sieci - wodociągowa w odl. 1,5 km, kanalizacji sanitarnej w odl. 1,5 km, ciepłownicza ok. 1,5 km. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego - aktualny; przeznaczenie terenu: produkcyjne, składowe, magazynowe oraz usługi komercyjne. Tereny wchodzące w skład strefy należą do prywatnych właścicieli.	
Strefa Lotnisko	113 ha	Teren inwestycyjny wchodzący w skład byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej. Obszar planowany do utworzenia Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Pośredni dostęp do najbliższych dróg: krajowej nr 2 (odl. ok. 6 km), wojewódzkiej nr 812 (odl. ok. 2 km), powiatowej nr 1158L (odl. ok. 0,1 km); bezpośredni dostęp do linii kolejowej nr 2. Uzbrojenie - energia elektryczna (SN); poza strefą - sieć wodociągowa w odl. 0,1 km i 0,5 km, kanalizacja sanitarna w odl. 0,1 km, kanalizacja deszczowa w odl. ok. 0,1 km i 0,5 km, oczyszczalnia ścieków w odl. 1 km, sieć gazowa w odl. 0,6 km. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego - aktualny; przeznaczenie terenu: usługi ponadpodstawowe z zakresu handlu (w tym hurtowego i wielkopowierzchniowego), obsługi transportowej, technicznej i rzemiosła, obiekty z zakresu wprowadzania i upowszechniania nowoczesnych technologii (w tym centrum wystawienniczo-kongresowe i park technologiczny), produkcja, składy i magazyny / inwestycje mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.	
Strefa Północna (ul. Północna, Brzeska, Kosynierow) - istniejąca (greenfield)	40 ha	Teren strefy jest w pełni uzbrojony. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego - aktualny; przeznaczenie terenu: produkcyjne, składowe, magazynowe oraz usługi komercyjne, usługi publiczne (administracja) / inwestycje mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Bezpośredni dostęp do dróg: krajowej nr 2, powiatowej nr 1150L, gminnej nr 199581L i wewnętrznej; pośredni dostęp do dróg wojewódzkich nr 811 i nr 812 (odl. ok. 2 km); pośredni dostęp do linii kolejowej nr 2 (odl. ok. 5 km). Większość terenu została już zagospodarowana przez inwestorów (m.in. Edwood, Aluteam), pozostałe grunty stanowią własność prywatną.	
Ul. Brzegowa - potencjalny (greenfield)	14,7 ha	Stan istniejący Brak infrastruktury, podziału gruntów.	Potrzeby inwestycyjne Teren wymaga uzbrojenia i podziału gruntów oraz budowy dróg dojazdowych.
Gmina Biała Podlaska			
Woskrzenice Duże - istniejący (greenfield)	70 ha	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego - aktualne; przeznaczenie terenu: tereny aktywności gospodarczej związanej z głównym szlakiem komunikacyjnym, tereny zabudowy usługowo - składowo-produkcyjnej, częściowo rejon eksploatacji kruszywa; Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego - nieaktualny; /inwestycje mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko/. Bezpośredni dostęp do dróg: krajowej nr 2, powiatowej nr 1042L i gminnej; pośredni dostęp do dróg wojewódzkich nr 811 i nr 812 (odl. ok. 10 km); pośredni dostęp do linii kolejowej nr 2 (odl. ok. 15 km) . Na terenie strefy - energia elektryczna (SN, nN), sieć wodociągowa, linia telefoniczna.	
Sławacinek Stary - istniejący (greenfield)	40 ha	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego - aktualne; przeznaczenie terenu: tereny ponadlokalnej działalności gospodarczej, tereny aktywności gospodarczej związanej z głównym szlakiem komunikacyjnym; Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego - nieaktualny; /inwestycje mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko/. Bezpośredni dostęp do dróg: krajowej nr 2 i gminnej; pośredni dostęp do dróg wojewódzkich nr 811 i nr 812 (odl. ok. 3 km) oraz powiatowej nr 1172L (odl. ok. 0,1 km); pośredni dostęp do linii kolejowej nr 2 (odl. ok. 5 km) Na terenie strefy - energia elektryczna (SN, nN), sieć wodociągowa, linia telefoniczna.	
Cicibór Duży - planowany (greenfield)	73 ha	Stan istniejący	Potrzeby inwestycyjne
		Bezpośredni dostęp do planowanej autostrady A2 oraz do dróg: wojewódzkiej nr 811 i gminnej; pośredni dostęp do dróg: krajowej nr 2 (odl. ok. 3 km) i powiatowej nr 1022L (odl. ok. 4 km); pośredni dostęp do linii kolejowej nr 2 (odl. ok. 10 km) Teren rolny.	Planowany zjazd z autostrady A2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM Biała Podlaska i UG Biała Podlaska

OTOCZENIE BIZNESU

Jednym z warunków rozwoju przedsiębiorczości są sprawnie działające instytucje otoczenia biznesu, które, dzielą się na trzy grupy²²:

- Ośrodki przedsiębiorczości w tym:
 - Ośrodki szkoleniowo – doradcze,
 - Ośrodki przedsiębiorczości,
 - Centra biznesu,
 - Kluby przedsiębiorczości,
 - Punkty konsultacyjne,
 - Punkty konsultacyjno-doradcze,
 - Preinkubatory,
 - Inkubatory przedsiębiorczości.
- Ośrodki innowacji w tym:
 - Centra transferu technologii,
 - Akademickie inkubatory przedsiębiorczości,
 - Inkubatory technologiczne,
 - E-inkubatory,
 - Parki technologiczne,
 - Ośrodki naukowe,
 - Ośrodki badawcze,
 - Parki przemysłowo-technologiczne.
- Instytucje parabankowe (finansowe) w tym:
 - Regionalne i lokalne fundusze pożyczkowe,
 - Fundusze poręczeń kredytowych,
 - Fundusze kapitału zaangażowanego,
 - Sieci aniołów biznesu.

Na terenie MOF Biała Podlaska swoją działalność prowadzą:

- Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny, Filia Biała Podlaska,
- Lubelska Fundacja Rozwoju, Oddział w Białej Podlaskiej wraz z Oddziałem Polskiego Funduszu Gwarancyjnego Sp. z o.o.,
- Białkopodlaska Fundacja Rozwoju,
- Białkopodlaska Izba Gospodarcza,
- Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców – zrzeszający 89 podmiotów, w tym z następujących branż: 12 - rzemiosło budowlane, 2 - materiały budowlane, 4 – rzemiosło elektryczne i elektroniczne, 11 – rzemiosło drzewne, 5 – rzemiosło metalowe, 30 – rzemiosło w zakresie środków transportu, 10 – rzemiosło spożywcze, 1 – rzemiosło skórzanе, 13 – rzemiosło różne, oraz Regionalny Ośrodek Badań i Rozwoju funkcjonujący przy Wydziale Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej, AWF w Warszawie.

Funkcjonujące na terenie obszaru instytucje otoczenia biznesu świadczą usługi z zakresu: doradztwa, informacyjne, doradztwa proinnowacyjnego, szkoleniowe, w zakresie usług finansowych dostępne są tylko oferty funduszy pożyczkowych i poręczeńowych.

²² A. Bąkowski, M. Mażewska (red), Ośrodki Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce Raport 2012r., Warszawa 2012

Lubelska Fundacja Rozwoju (LFR) swoje działania adresuje do sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Wsparcie bialskich przedsiębiorców w latach 2008 – 2013 przez LFR dotyczyło:

- usług informacyjno – doradczych – 92 osoby,
- utworzenia przedsiębiorstw w ramach realizowanych projektów – 1 nowopowstałe przedsiębiorstwo,
- podpisanych przez przedsiębiorstwa 7 umów dotacji na łączną kwotę 3 mln zł,
- 9 poręczeń kredytów udzielanych przedsiębiorcom, których wartość wyniosła 3,2 mln zł,
- udzielonych pożyczek, z których skorzystało 88 przedsiębiorców o łącznej kwocie 6,2 mln zł.

Natomiast działalność Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny w latach 2008–2013 koncentrowała się głównie na: doradztwie w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej w ramach Punktu Konsultacyjnego w ramach sieci KSU, realizowaniu projektów dotyczących udzieleniu dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych oraz wsparcie przedsiębiorstw poprzez wsparcie szkoleniowo – doradcze.

Na terenie obszaru aktywną działalność prowadzi Białkopodlaska Izba Gospodarcza, która w latach 2008–2013 wspierała bialskich przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków na rozwój w następujących formach:

- prowadzenie Punktu Konsultacyjnego w ramach umowy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości;
- cykliczne spotkania biznesowe;
- promocja działań eksportowych – spotkania z Radcą Handlowym Ambasady Białorusi w Polsce;
- udział w targach i forach międzynarodowych, organizacja misji gospodarczych;
- cykliczna Nagroda Biznesowa BPIG.

Uzupełnieniem oferty powyższych instytucji jest działalność Białkopodlaskiej Fundacji Rozwoju, która obejmuje:

- usługi doradcze dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą,
- Białkopodlaski Inkubator Przedsiębiorczości,
- wirtualne biuro.

Jeżeli chodzi o obciążenie funkcjonujących ośrodków, to w mieście Biała Podlaska na ośrodki przedsiębiorczości przypada 5 548 przedsiębiorców, dla porównania w mieście Lublin – 1 058, a w powiecie puławskim – 4 863²³.

Oprócz funkcjonujących instytucji otoczenia biznesu szereg inicjatyw mających na celu wsparcie rozwoju lokalnej gospodarki podejmuje Urząd Miasta w Białej Podlaskiej. W latach 2008–2013 zostały przeprowadzone następujące działania:

- powołano Radę Gospodarczą przy Prezydencie Miasta – 2008 r.;
- uczestnictwo w ogólnopolskim programie organizowanym przez PAliIZ „Partner Centrum Obsługi Inwestora”, zakończony zajęciem I miejsca w województwie; 2008 r.;
- „Grunt na medal 2008” – pierwsze miejsce w ramach konkursu organizowanego przez PAliIZ we współpracy z PCOI na najlepszy teren inwestycyjny w województwie lubelskim – lotnisko w Białej Podlaskiej;

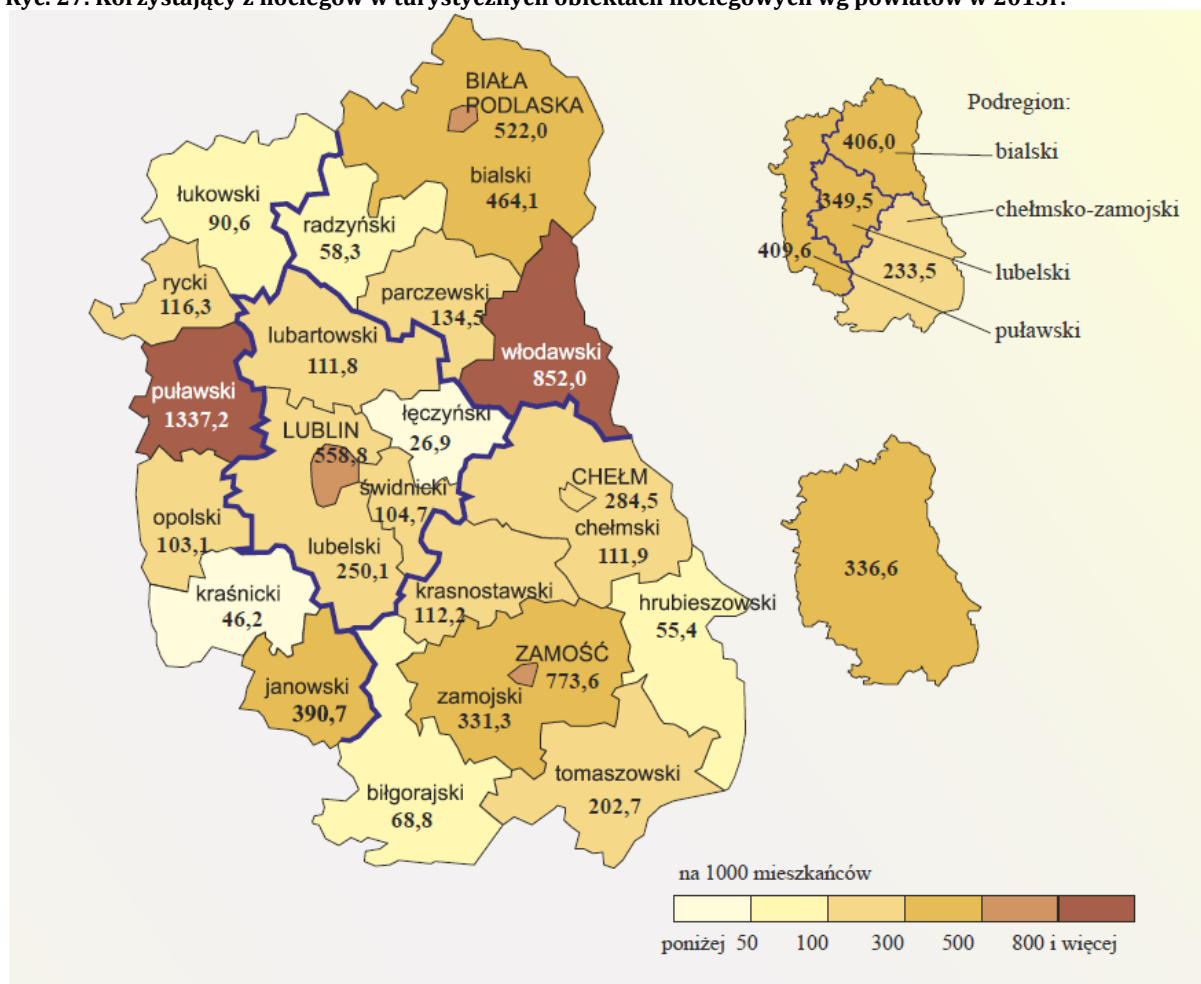
²³ K. Joachimczak (kierownik zespołu badawczego) Raport Końcowy z badania pogłębionego Ocena barier i potrzeb instytucji otoczenia biznesu w kontekście rozwoju proinnowacyjnych usług na rzecz biznesu, Poznań 2013

- realizacja w latach 2008-2011 projektu pn. „Utworzenie Lokalnego Systemu Informacji i Kooperacji Gospodarczej dla miasta Biała Podlaska”, główny cel projektu: rozwój bazy do efektywnej obsługi inwestora, promocja oferty inwestycyjnej miasta, utworzenie kompleksowego systemu informacji gospodarczej;
- uczestnictwo w targach inwestycyjnych oraz podejmowanie działań dotyczących aktywizacji gospodarczej lotniska, w tym utworzenia specjalnej strefy ekonomicznej.

TURYSTYKA

Sektor turystyki jest znaczącym działem krajowej gospodarki z uwagi, iż ma wysoki udział w tworzeniu produktu krajowego brutto oraz miejsc pracy. Obejmuje produkcję dóbr i usług związanych z obsługą turystyczną tj. działalność hoteli, obiektów gastronomicznych, transport, atrakcje turystyczne i obsługę ruchu turystycznego m.in. biura podróży. Jednym z wyznaczników potencjału obszaru w zakresie turystyki jest wskaźnik, dotyczący liczby turystów korzystających z noclegów.

Ryc. 27. Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych wg powiatów w 2013r.

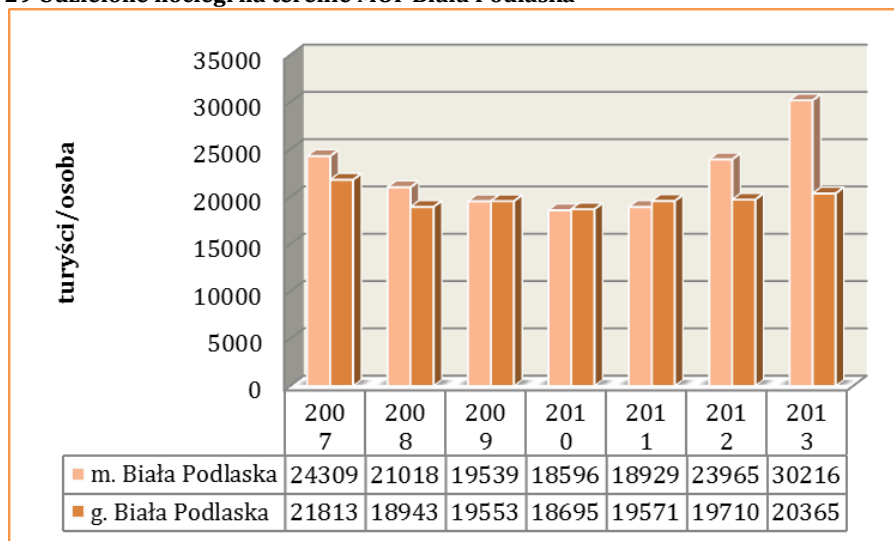

Źródło: Turystyka w województwie lubelskim w 2013r., Urząd Statystyczny w Lublinie

W 2013r. łącznie na terenie MOF Biała Podlaska udzielono noclegów 50 581 osobom, z czego turyści z terenu gminy wiejskiej stanowili 40%. Prawie połowa turystów to turyści zagraniczni głównie z: Rosji, Białorusi, Ukrainy, Litwy, przy czym na terenie miasta przeważali

turyści z Rosji, natomiast na terenie gminy z Białorusi. Obszar powiatu bialskiego plasuje się na 5 pozycji w regionie pod względem korzystających z noclegów.

Wykres 29 Udzielone noclegi na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Jak wynika z analizy danych statystycznych za lata 2007–2013 większą dynamikę wzrostu turystów odnotowuje się na terenie miasta około 24%, natomiast na terenie gminy wiejskiej występuje spadek około 6%. W przypadku miasta i gminy zauważalny jest wzrost turystów zagranicznych przy czym na terenie miasta dynamika kształtuje się na poziomie 41%, zaś na terenie gminy poniżej 0,5%.

Zgodnie z dokumentem pn. „Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego – uwarunkowania wewnętrzne”, miasto Biała Podlaska wraz z gminą wiejską zostało sklasyfikowane jako obszar o przeciętnych walorach krajoznawczych i wypoczynkowych oraz jako ośrodek recepcyjny turystyki: transgranicznej, krajoznawczo – kulturowej oraz sportów samolotowych.

Atrakcyjność turystyczna miasta wynika bezpośrednio z przygranicznego położenia, walorów kulturowych oraz istniejącej i planowanej infrastruktury sportowej. Na szczególne wyróżnienie zasługują: zespół pobazyliński i poreformacki, poradziwiłowski zespół zamkowy z unikalną wieżą wjazdową, wieżą wartowniczą, wieżyczką, kaplicą, oficynami i obwałowaniami, kościół p.w. św. Anny z plebanią, wikarówka i organistówka, gmach dawnej Akademii Bialskiej z 1628r., kościół św. Antoniego i klasztor reformatów z XVII w., dawna cerkiew unicka, a obecnie kościół Narodzenia NMP z XVII w., dom zajezdny zw. Austerią wraz z dawną stajnią i wozownią oraz Muzeum Południowego Podlasia. Dodatkową możliwość rozwoju turystyki stwarza infrastruktura sportowa na bazie Akademii Wychowania Fizycznego, Zamiejscowego Wydziału AWF w Białej Podlaskiej oraz planowana rewitalizacja rzeki Krzna.

Miasto współtworzy również turystyczny produkt liniowy jakim jest Szlak Rezydencji Magnackich. Produkt ten przeznaczony na rynek regionalny i krajowy, budowany na bazie walorów historycznych obejmujący pałace i rezydencje w miejscowościach: Lublin (pałace: Sobieskich, Lubomirskich, Rafała Leszczyńskiego, Lubienieckich, Czartoryskich), Opole Lubelskie (pałace: Lubomirskich, Tarłów), Puławy (pałace: Czartoryskich i Marynki), Kozłówka (pałac Zamoyskich), Lubartów (pałac Sanguszków), Kock (pałac Anny Pauliny Jabłonowskiej), Czemierniki (rezydencja Henryka Firleja), Radzyń Podlaski (barokowa rezydencja Potockich),

Jabłoń (neogotycki pałac Zamoyskich), Międzyrzec Podlaski (pałac Potockich), Biała Podlaska (pozostałości renesansowego zamku Radziwiłłów).

Tereny o predyspozycjach do rozwoju turystyki znajdują się w południowo-wschodniej i północno-zachodniej część gminy wiejskiej. Liczne zabytki historyczne oraz walory środowiskowe i przyrodnicze sprzyjają rozwojowi czynnego wypoczynku, zwłaszcza w dziedzinie wędrówek pieszych i rowerowych. Występują tu również dogodne warunki do uprawiania jeździectwa w miejscowościach Rakowice i Woskrzenice. Przez gminę przebiegają trzy szlaki dziedzictwa kulturowego: Szlak Muzealny, Szlak Rezydencji Magnackich, Szlak Kultury Wsi i Miasteczek. W gminie istnieje możliwości stworzenia oferty wypoczynku świąteczno-weekendowego o charakterze czynnym dla mieszkańców miasta Białej Podlaskiej. Zostały również wytyczone lokalne szlaki turystyczne:

- Szlak tkacki – „Tkaniny pereborem tkanej” (możliwość rozbudowy szlaku tkackiego o miejsca gdzie jeszcze wytwarza się tkaniny regionalne) – szlak rowerowy;
- Szlak kulturowo – przyrodniczy, turystyka aktywna (rowerowy, hipiczny i pieszy): szlak rowerowy około 200 km, szlak konny około 180 km, szlak pieszy około 60 km;
- Szlak kajakowy Bug – Krzna;
- Szlak edukacyjny – pracowni ginących zawodów – szlak rowerowy, szlak konny;
- Szlak edukacyjny – „Przystanek w czasie”;
- Ścieżka edukacyjna „Pszczeli świat”.

Gmina planuje również utworzyć kolejne szlaki turystyczne: Ekoturystyka kulinarna oraz ścieżka edukacyjna Pracowni Ginących Zawodów (kołodziej, kowal, dekarz, kamieniarz, tkacz).

Tabela 10 Produkty turystyczne na terenie MOF Biała Podlaska

Nazwa produktu	Lokalizacja	Zakres produktu/usługi	Dostępność sposób dotarcia	Podmiot odpowiedzialny
Jarmark Michałowy	Biała Podlaska	Targi produktów regionalnych	Charakter otwarty	Urząd Miasta Biała Podlaska
Muzeum Południowego Podlasia – największa w Polsce kolekcja ikon prawosławnych	Biała Podlaska	Ekspozycje muzealne	Odpłatny Liczba zwiedzających 21 682 (dane GUS)	Muzeum Południowego Podlasia
Spływ Kajakowy Krzna-Bug	Biała Podlaska/Gmina Biała Podlaska	Usługa turystyczno-krajoznawcza	Odpłatny	Podmioty prywatne
Wyścig aut na ¼ mili i drifting	Byłe lotnisko wojskowe w Białej Podlaskiej	Wyścigi	Odpłatny	Podmiot prywatny
Zespół Zamkowy Radziwiłłów	Biała Podlaska	Turystyczny	Otwarty	Urząd Miasta Biała Podlaska
Multimedialna Biblioteka Barwna i Multicentrum	Biała Podlaska	Rozrywkowo – edukacyjny	Otwarty Liczba zwiedzających około 56 tys.	Biblioteka Publiczna
Nadbużańskie perebory	gmina Biała Podlaska, Hrud	Tkaniny regionalne, organizacja warsztatów tkackich	Odpłatny	Pracownia tkacka w Hrudzie
Kulinaria regionalne	gmina Biała Podlaska, Perkowice	Warsztaty kulinarne (ciasta regionalne i obrzędowe) Pokazy pieczenia sękaczy, napoje żniwne	Odpłatny	Pracownia Kulinariów Regionalnych w Perkowicach
Perły z Polagry	gmina Biała Podlaska,	Solinka, pielemieni	Odpłatny	Karczma Kalina

	Woskrzenice			
Wrzosówki	gmina Biała Podlaska, Kockówka	Jagnięcina w płatkach gryczanych	Odpłatny	Gospodarstwo agroturystyczne Kraciówka
Planowane produkty turystyczne				
Podarok	gmina Biała Podlaska	Pamiątki regionalne	Odpłatny	Nadbużański Uniwersytet Ludowy Galeria Wiejska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM Biała Podlaska i UG Biała Podlaska

Ważnym elementem składającym się na turystykę jest system promocji i obsługi turysty. Na terenie miasta funkcjonuje całoroczne Centrum Informacji turystycznej z usług, którego w 2013r. skorzystało około 10 tys. osób. Punkt ten funkcjonuje w Bialskim Centrum Kultury i jest członkiem Zarządu Ogólnopolskiego Forum Informacji Turystycznej. Natomiast na terenie gminy wiejskiej funkcję informacji turystycznej tymczasowo pełni Gminny Ośrodek Kultury.

W 2008r. na zlecenie Urzędu Miasta Biała Podlaska opracowany został dokument pn. „**Strategia rozwoju turystyki w regionie Biała Podlaska – Brześć na lata 2008 – 2020**”. Dokument jako cel główny rozwoju obszaru definiuje: Rozwój gospodarczy i społeczny obszaru transgranicznego Biała Podlaska – Brześć poprzez zwiększenie roli turystyki jako źródła dochodów mieszkańców regionu. Określono również cele strategiczne i działania w ramach następujących pięciu obszarów priorytetowych: produkt turystyczny, zasoby ludzkie, wsparcie marketingowe, przestrzeń turystyczna oraz wsparcie instytucjonalne.

Kontynuowanie działań związanych z turystyką transgraniczną może wpłynąć na większą identyfikację turystyczną obszaru oraz przełożyć się bezpośrednio na jego konkurencyjność. Natomiast szans rozwojowych obszaru związanych z turystyką należy upatrywać w segmentach turystyki określonych w zaktualizowanym planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego tj.: transgranicznej, krajoznawczo – kulturowej, sportów samolotowych oraz dodatkowo w turystyce aktywnej (sport i rekreacja). Stworzenie transgranicznego liniowego produktu turystycznego w partnerstwie z partnerem białoruskim może być charakterystycznym produktem na tle regionu i kraju, wyróżniającym obszar, a co za tym idzie wpływającym na jego konkurencyjność.

4.6. Środowisko kulturowe

Potencjał kulturowy danego obszaru kształtuje postawy i zachowania ludzkie poprzez zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu, jakimi są potrzeby kulturowe. Rozwój lokalnych tradycji i instytucji kulturalnych promujących je pozytywnie wpływają na rozwój sektora usług turystycznych oraz na wzrost poziomu życia poprzez lepszy dostęp do dóbr i usług kultury.

Według danych GUS w 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska działało 12 bibliotek i ich filii. Prawie połowa z nich znajduje się na terenie miasta Biała Podlaska, w ich skład wchodzi Miejska Biblioteka Publiczna (3 filie), a od 2012r. również Barwna Multimedialna Biblioteka i Multicentrum dla dzieci i młodzieży. Natomiast na terenie gminy wiejskiej znajduje się 6 filii Gminnej Biblioteki Publicznej oraz jeden punkt biblioteczny. Zasoby bibliotek utrzymują się w miarę na stałym poziomie ale pozytywnym faktem jest zwiększenie się liczby czytelników w ciągu roku oraz wzrost ilości wypożyczanych książek na zewnątrz. W latach 2008-2013 Miejska Biblioteka Publiczna wykonała wiele projektów z udziałem środków Ministerstwa i Dziedzictwa Narodowego. Realizowane zadania miały za zadanie rozwój infrastruktury kulturalnej i poprawę biblioteczno-czytelniczych usług świadczonych przez MBP.

Tabela 11 Zasoby bibliotek na terenie MOF Białą Podlaska

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Księgozbiór	242 956	241 099	244 300	249 567	261 296	236 359	238 405
Czytelnicy w ciągu roku	20 615	20 270	20 138	20 562	17 876	19 206	-
Wypożyczenie księgozbioru na zewnątrz	285 844	336 278	355 941	354 041	317 014	351 314	-

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska znajduje się 2 kina - zlokalizowane na terenie miasta. Według danych GUS w 2013r. z usług kin skorzystało 76 696 osób (o 7 139 osób mniej niż w 2012r.).

Ryc. 28. Kino "Merkury" w Białej Podlaskiej

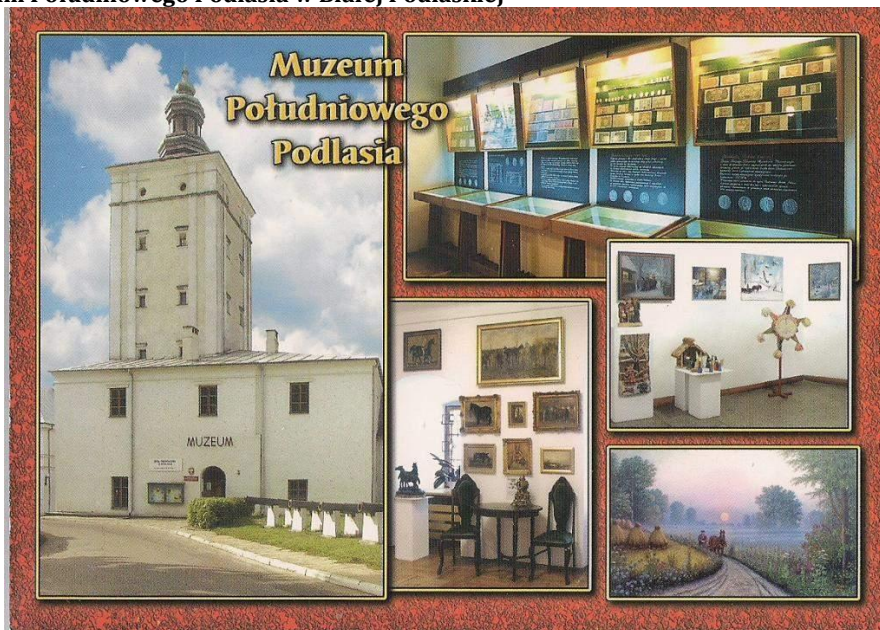
Źródło: <http://biala24.pl/?id=Informacje&x=11342#prettyPhoto>

Wśród instytucji kultury, działających na terenie MOF Białą Podlaska należy wymienić Muzeum Południowego Podlasia oraz jego oddział - Oddział Martylogiczno-Historyczny. Zostało założone w 1924r. i obecnie mieści się w XVIII-wiecznej wieży i bramie wjazdowej do zespołu pałacowo-parkowego Radziwiłłów. Dzieli się na 4 wydziały: Archeologii, Etnografii i Artystyczny (z Gabinetem Numizmatycznym) oraz oddział Martyrologiczno-Historyczny.

W skład zbiorów wchodzi: ok. 1 400 ikon rosyjskich XVII-XIX wieku (jedna z największych kolekcji w Polsce), malarstwo poświęcone tematyce koni czystej krwi arabskiej, bogate zbiory materialnej Kultury Ludowej Południowego Podlasia, eksponaty archeologiczne itp. Oddział Martyrologiczno-Historyczny gromadzi, opisuje oraz udostępnia muzealia z dziedziny: historii, militariów i sfragistyki. Muzeum w ramach działalności oświatowej organizuje cykliczne lekcje muzealne, konkursy tematyczne oraz prowadzi bibliotekę (księgozbiór liczy obecnie ponad 5 tys. woluminów, który jest udostępniany wszystkim zainteresowanym). W 2013r. zarejestrowano 21 682 osoby zwiedzające, aż o 14 867 osób więcej niż w 2012r.

Od 2013r. Muzeum Południowego Podlasia bierze udział w projekcie międzynarodowym "Międzynarodowy szlak książąt Radziwiłłów". Projektem objęte są placówki muzealne w placówkach i miejscowościach które związane są z rodem Radziwiłłów z terenu Litwy, Białorusi i Polski.

Ryc. 29. Muzeum Południowego Podlasia w Białej Podlaskiej

Źródło: <http://pocztowki.com.pl/galeria/?pocztowka-biala-podlaska-muzeum-podlasia-mozaika>

Na terenie miasta Biała Podlaska od stycznia 2012r. działa Bialskie Centrum Kultury. W jego strukturze funkcjonują trzy kluby osiedlowe, tj. Klub Kultury "Eureka, Klub Kultury "Scena", Klub Kultury "Piast" oraz Galeria Podlaska. Zadaniem BCK jest wykonywanie wszelkich zadań z zakresu: upowszechniania i rozpowszechniania kultury, kontrola wydatków na działalność kulturalną oraz organizacja wszelkich imprez kulturalnych na terenie miasta. Na stronie internetowej Bialskiego Centrum Kultury (<http://bckbialapodlaska.pl/news.php>) można znaleźć kalendarz wydarzeń kulturalnych foto oraz videorelacje, a także spis konkursów organizowanych przez BCK.

Na terenie miasta Biała Podlaska w zachodniej części Parku Radziwiłłowskiego położony jest amfiteatr. Jest to miejsce kultury, gdzie co roku odbywają się różne wydarzenia kulturalne, m.in. Dni Białej, Wybory Miss Podlasia, liczne koncerty, przedstawienia i występy.

Do głównych problemów oraz potrzeb inwestycyjnych w zakresie kultury na terenie MOF Biała Podlaska należy zaliczyć modernizację Muzeum Południowego Podlasia, generalny remont Bialskiego Centrum Kultury, a także wykonanie zadania Amfiteatru.

Ryc. 30. Logo Bielskiego Centrum Kultury

Źródło: http://mok.bialapodlaska.pl/viewpage.php?page_id=67

Na terenie miasta Biała Podlaska znajdują się liczne zabytki wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. Bogactwo zabytków świadczy o bogatej przeszłości historycznej miasta. Jednym z najważniejszych obiektów jest Zespół Zamkowy Radziwiłłów. W jego skład wchodzi

zabudowa dawnego zamku na planie gwiazdy pięcioramiennej z pięcioma bastionami otoczonymi fosą i wałem ziemnym. Do ciekawszych zabytków należą również: budynek dawnej Akademii Bialskiej, liczne obiekty sakralne (cmentarze, kościoły itp.), budynki zabudowy miejskiej, a także układ urbanistyczny miasta Biała Podlaska: sieć ulic i placów, założenie zamkowo-obronne oraz historyczna panorama miasta.

Tabela 12 Zabytki wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków

Miasto Biała Podlaska		
Lp.	Obiekt	Adres
1.	Układ urbanistyczny m. Białej Podlaskiej: sieć ulic i placów, skala zabudowy miejskiej, założenie zamkowo-obronne, historyczna panorama miasta - w granicach wg załączonego planu	
2.	Budynek Domu Strażaka w obrębie działki wskazanej w decyzji, wg załączonego planu	ul. Artyleryjska 1
3.	Cmentarz unicki wraz z kapliczką w obrębie działki wskazanej w decyzji, w granicach wg załączonego planu	ul. Brzeska
4.	Budynek Sądu	ul. Brzeska 18
5.	Zespół pobazyliński: kościół parafii rzymskokatolickiej pw. Narodzenia NMP (dawny kościół bazylianów), z wyposażeniem wnętrza, klasztor z wyposażeniem wnętrza, otaczający drzewostan, ogrodzenie	ul. Brzeska 33-35
6.	Dom Architekta (willa), budynek pomocniczy, ogrodzenie, ogród, w granicach wg zał. planu	ul. Garncarska 14
7.	Dawny szpital żydowski, w granicach zał. planu	ul. Janowska 27/29
8.	Najstarsza część zespołu cmentarza rzymskokatolickiego, obejmująca południową część terenu cmentarza, obejmując kwatery I-XVII, wraz z grupą 99 zabytkowych nagrobków z XIX i XX w. (wymienionych w załączonym wykazie), bramę, stróżówkę, drzewostan - w granicach obszaru wskazanego na załączonym planie i mapie, odpowiadającego części działki wskazanej w decyzji oraz kaplica cmentarna pw. św. Rocha z wyposażeniem (wpisana do rejestru na podstawie odrębnej decyzji)	ul. Janowska/ul. Nowa
9.	Domy - zespół dworca kolejowego	ul. Kościuszki 11a, 12a, 12b
10.	Trzy murowane budynki: budynek główny, dawna wartownia, budynek gospodarczy (z wyłączeniem współczesnej przybudówki), wraz z otoczeniem, tj. działką na której w/w budynki są położone - w granicach wg załącznika	ul. Kościuszki 15
11.	Gmach dawnej Akademii Bialskiej, obecnie LO im. J.J. Kraszewskiego wraz z bramą wjazdową	ul. Kraszewskiego 1
12.	Dom mieszkalny na działce w decyzji - w granicach wg załączonego planu	ul. Narutowicza 8
13.	Kamienica (w obrysie murów zewnętrznych), na działce wskazanej w decyzji, w granicach wg załączonego planu	ul. Narutowicza 19
14.	Zespół poreformacki: kościół pw. św. Antoniego, klasztor, ogrodzenie i otaczający drzewostan - w granicach obszaru wskazanego na załączonej mapie, odpowiadającego działkom wskazanym w decyzji	ul. Narutowicza 37-39
15.	Cmentarz wojenny (niemiecki) z I wojny światowej, w obrębie działek wskazanych w decyzji, wg załączonego planu	ul. Pokoju
16.	Zespół dworca kolejowego: budynek dworca kolejowego, wieża ciśnień, parowozownia przy ul. Stacyjnej 9 (obok Miejski Dom Kultury), dom naczelnika przy ul. Kościuszki 11 A (obok dom mieszkalny), budynek administracyjny przy ul. Kościuszki 13 A, dom mieszkalny przy ul. Stacyjnej 11 - w obrębie działki (wskazanej w postanowieniu), w granicach wg załączników	ul. Stacyjna/ ul. Kościuszki

17.	Zespół zamkowy Radziwiłłów z pozostałościami ziemnych urządzeń obronnych (bastiony i kurtyny), brama zamkowa, trzy wieże (w tym: wieża narożna lewego skrzydła z wyposażeniem architektonicznym i dekoracją sgraffito), dawna kaplica, fundamenty pałacu, skrzydło pałacowe, park, w granicach wg opisu w decyzji oraz budynek związany kordegardą wraz z bramą wjazdową i ogrodzeniem (na działce wskazanej w decyzji, wg załącznika)	ul. Warszawska
18.	Kościół parafialny pw. św. Anny z wyposażeniem wnętrza, otaczający drzewostan, ogrodzenie i dzwonnica bramowa, plebania, wikarówka i budynek tzw. organistówki	ul. Warszawska 1, 3, 8 i ul. Kraszewskiego 2
19.	Zespół szpitalny: budynek szpitala, pawilon, drzewostan w obrębie terenu szpitalnego	ul. Warszawska 15
20.	Dom żołnierza w zespole koszar drewnianych, w granicach działek wskazanych w decyzji	ul. Warszawska 27
21.	Budynek dawnego Magistratu (przy rynku), na działce wskazanej w decyzji, w granicach wg załączonego planu	Pl. Wolności 8 (obecnie Piłsudskiego 3)
22.	Zespół domu zajezdnego związanej Austerią wraz z dawną stacją i wozownią	Pl. Wolności 12, 12a, ul. Janowska 2, ul. Pocztowa 2

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej listy ewidencji zabytków

Na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska również znajduje się wiele zabytków, należących do nich:

- obiekty sakralne, tj. kościoły, cerkwie, cmentarze, które znajdują się na terenie miejscowości: Cicibór Duży, Hrud, Łukowce, Ortel Książęcy, Woskrzenice Duże, Swory, Sycyna;
- dwory i zespoły dworsko-pałacowe w miejscowościach: Grabanów, Kozuła, Roskosz, Styrzyniec, Terebela, Woroniec, Woskrzenice Duże, Zacisze;
- zabudowa mieszkalna drewniana, w miejscowościach: Cicibór Mały, Husinka, Pulko, Swory, Sycyna;
- kapliczki przydrożne.

Na terenie miasta Biała Podlaska organizowane są liczne imprezy cykliczne, które na stałe wpisały się w kalendarz imprez kulturalnych na tym terenie. Do imprez promujących wydarzenia artystyczne kraju są zaliczane Podlaska Jesień Teatralna oraz Biała Blues Festiwal. Organizowane są tu również imprezy utrwalające dorobek kultury miasta i regionu - Jarmark św. Michała oraz Podlaski Jarmark Folkloru, a także imprezy podkreślające odrębność kulturową Podlasia - Skarby Kultur Podlasia.

Na terenie gminy cyklicznie, tj. raz w roku, przez Urząd Gminy organizowany jest Jarmark dożynkowy gminy Biała Podlaska. Podczas imprezy można zapoznać się z tradycjami i zwyczajami zniwnymi oraz organizowana jest sprzedaż rękodzieł ludowych. W Pracowni Koronkarstwa w Sitniku organizowany jest "Przygraniczny konkurs koronkarski Igłą malowane", organizatorem jest Gminny Ośrodek Kultury Podczas imprezy propagowane jest rękodzieło ludowe z zakresu koronkarstwa, promocja przygranicznych technik koronkarskich i hafciarskich. Podobny charakter imprezy ma "Konkurs tkacki Tkactwo ludowe w dolinie Krzny i Bugu" organizowany przez Pracownię Tkacką im. Stanisławy Baj w Hrydzie. Obie imprezy mają zasięg krajowy i są organizowane cyklicznie.

4.7. Społeczeństwo i jakość życia

Metodologia Krajowego Raportu o Rozwoju Społecznym²⁴, która w innowacyjny i nowatorski sposób przedstawia rozwój społeczny poprzez Wskaźnik Lokalnego Rozwoju Społecznego (LHDI), pozwala na ocenę potencjału rozwoju na poziomie lokalnym. Projekt został zrealizowany przez ekspertów Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDAP) w partnerstwie z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego, Głównym Urzędem Statystycznym oraz we współpracy z ekspertami z ośrodków akademickich. Wielowymiarowość charakteru rozwojowego jest oparta na trzech komponentach: zdrowia obywateli, dostępu do wiedzy i edukacji oraz zamożności obywateli.

Zgodnie z tą metodologią miasto Biała Podlaska zaliczana jest do obszarów o bardzo wysokim rozwoju społecznym, tak jak inne miasta o znaczeniu ponadlokalnym w województwie lubelskim. Natomiast gmina wiejska Biała Podlaska, tak jak powiat bialski zaliczany jest do obszarów o bardzo niskiej wartości rozwoju społecznego.

Według Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku teren miasta Biała Podlaska zamieszkiwało 58 009 osób. Według poziomu wykształcenia największy odsetek osób stanowiły osoby z wykształceniem średnim i policealnym (37,9% ogółu ludności), kolejną grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (22,8%), a na trzecim miejscu osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (16,8%). Pozytywnym aspektem jest udział najmniejszej ilości osób, bo tylko 0,6% (305 osób) z nieukończoną szkołą podstawową i bez wykształcenia szkolnego. Analizując główne źródła utrzymania, największy odsetek stanowiły osoby utrzymywane (33% osób), kolejną grupę osoby utrzymujące się z pracy najemnej poza rolnictwem (32%), a na trzecim miejscu znaleźli się emeryci (16% ogółu ludności). Najmniejsza grupę stanowią osoby utrzymujące się z pracy w rolnictwie, które stanowią zaledwie 1%.

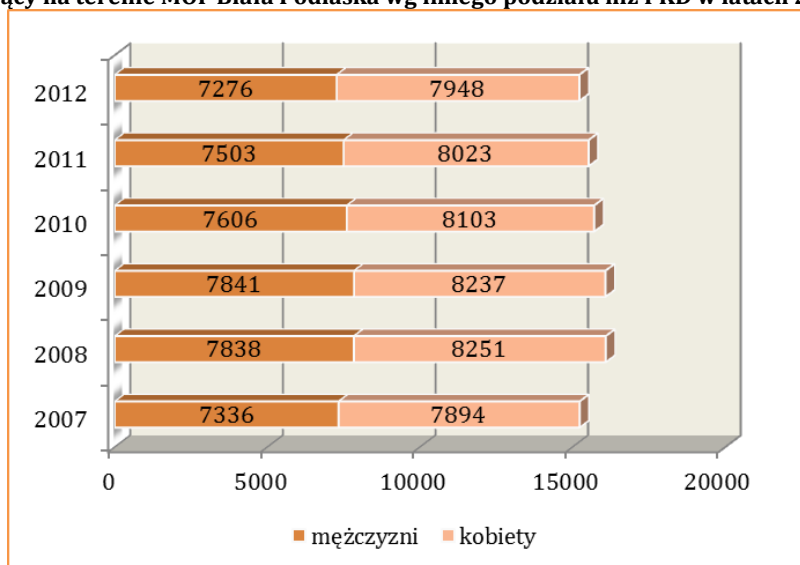
W przypadku terenu gminy do analizy głównych źródeł utrzymania gospodarstw domowych wykorzystano dane statystyczne Powszechnego Spisu Rolnego z 2010r. Na terenie gminy odnotowano 2 173 gospodarstw domowych z dochodem z działalności rolniczej, 1 064 z dochodem z pracy najemnej, 626 z dochodem z emerytury i renty oraz 390 z dochodem z pracy najemnej. Najmniej, bo tylko 180 gospodarstw domowych, odnotowano z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą.

RYNEK PRACY

Według danych GUS na koniec 2012 roku na terenie MOF Biała Podlaska pracowało 15 224 osoby, z czego 88,4% pracujących stanowili mieszkańcy miasta Biała Podlaska. Na terenie miasta, od 2007 roku, liczba pracujących zmniejszyła się o 873 osoby. Większą część wśród zatrudnionych stanowią kobiety. Na terenie gminy sytuacja jest odwrotna, ilość zatrudnionych od 2007 roku zwiększyła się o prawie połowę, a większą część zatrudnionych w 2012r. stanowili mężczyźni. Poniższy wykres przedstawia liczbę osób zatrudnionych w analizowanym okresie. Do 2008 roku następował powolny wzrost liczby osób pracujących, a następnie niewielki spadek i z utrzymującą się tendencją spadkową. Na terenie obszaru funkcjonalnego widać wyraźną przewagę kobiet pracujących nad mężczyznami.

²⁴ Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012, Rozwój regionalny i lokalny, UNDP

Wykres 30 Pracujący na terenie MOF Biała Podlaska wg innego podziału niż PKD w latach 2007-2012

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto mieszkańców na terenie powiatu bialskiego w 2013 roku wynosiło 2 942,52 zł. Od 2007r. wzrosło o 44,4%. Natomiast na terenie miasta Biała Podlaska wynagrodzenie w 2013r. wynosiło 3 461,96 zł (brutto) i wzrosło o ok. 46%. Pomimo wzrostu poziomu wynagrodzenia na terenie powiatu jego wartość kształtuje się ciągle na niskim poziomie - stanowi ono 76,1% średniej krajowej, a średnie wynagrodzenie na terenie miasta stanowi 89,3% w relacji do średniej krajowej.

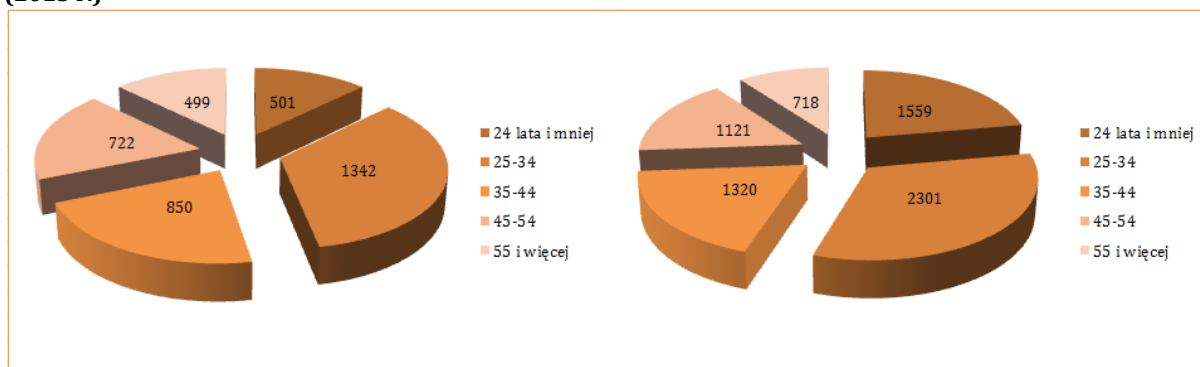
Do największych pracodawców na terenie miasta Biała Podlaska należą przede wszystkim przedsiębiorstwa: Aluteam Polska Sp. z o.o., „BUDOMEX” spółka z o.o. - Przedsiębiorstwo Wielobranżowe, Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "Vikking KTS" Spółka z o.o., Bialcom Barbara Chwesiuk. Powyżej 1 000 pracowników zatrudnia Izba Celna w Białej Podlaskiej oraz Wojewódzki Szpital Specjalistyczny. Do pracodawców, którzy zatrudniają 250-500 pracowników należą: Spółdzielnia Inwalidów "Elremet" oraz Państwowa Szkoła Wyższa im. papieża Jana Pawła II.

Na terenie MOF Biała Podlaska, tak jak na terenie całego kraju panuje bezrobocie strukturalne. Charakter tego bezrobocia jest skutkiem niedostosowania liczby poszukujących pracy i wolnych miejsc pracy w gospodarce w poszczególnych rejonach i gałęziach z powodu nieodpowiednich kwalifikacji pracowników do potrzeb gospodarki.

Według danych GUS, w 2013r., na terenie MOF Biała Podlaska było zarejestrowanych 4 710 osób, z czego 83% zarejestrowanych w mieście Biała Podlaska. Ponad połowę zarejestrowanych na terenie obszaru funkcjonalnego stanowią mężczyźni.

Według przedziałów wiekowych, zarówno na terenie miasta jak i powiatu bialskiego największą grupę bezrobotnych stanowią osoby w przedziale wiekowym 25-34 lata (ponad 30%). Drugą grupę bezrobotnych stanowią: na terenie powiatu osoby w wieku 24 lata i mniej, a na terenie miasta 35-44 lata. Najmniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby w przedziale wiekowym 55 lat i więcej.

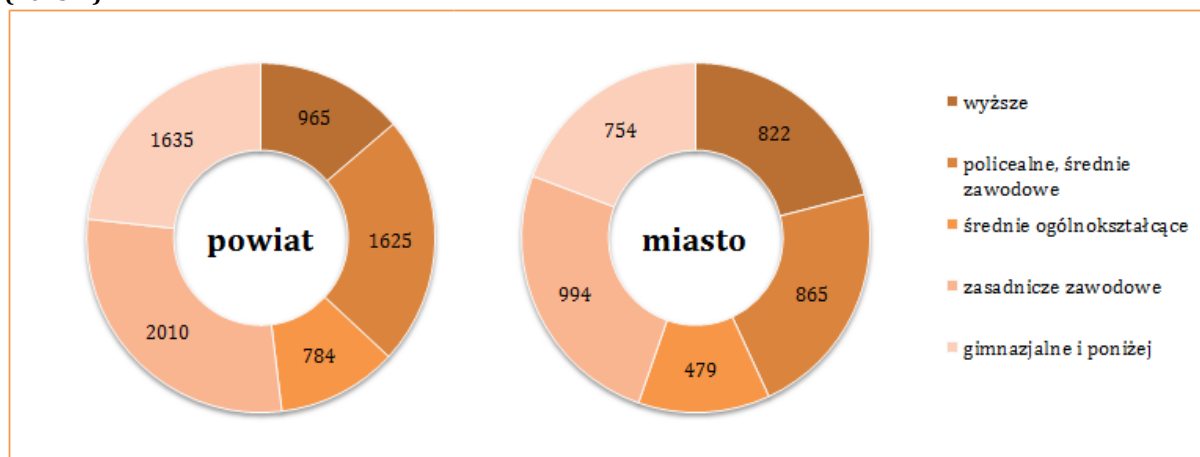
Wykres 31 Bezrobocie wg przedziałów wiekowych na terenie miasta Biała Podlaska i powiatu bialskiego (2013 r.)

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Najwięcej bezrobotnych zarówno na terenie miasta jak i powiatu zarejestrowano z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Świadczy to o niedostosowanej ofercie szkół zawodowych do aktualnego zapotrzebowania na rynku pracy, co utrudnia znalezienie zatrudnienia w zawodzie. Najmniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

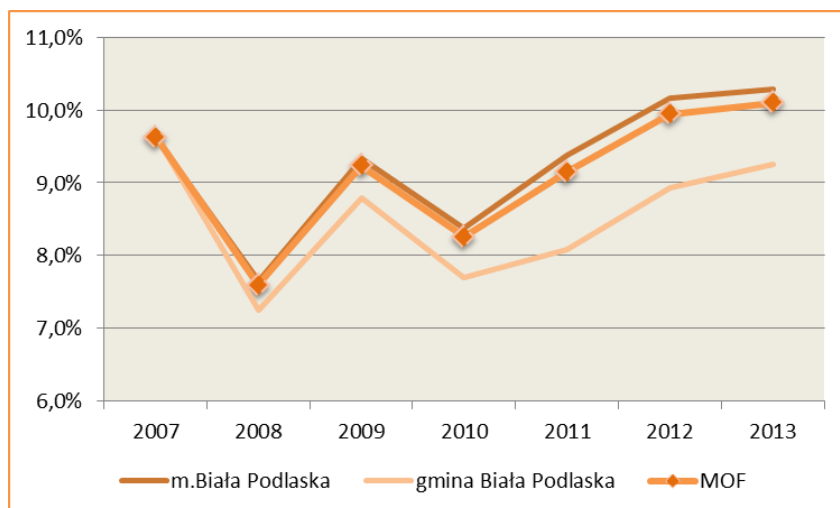
Wykres 32 Bezrobocie wg poziomu wykształcenia na terenie miasta Biała Podlaska i w powiecie bialskim (2013 r.)

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Wskaźnik bezrobocia, który mierzony jest stosunkiem liczby osób zarejestrowanych bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, na obszarze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska w 2013 roku był najwyższy i wynosił 10,3%. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano w 2008r. i wynosił 7,6%, w kolejnym roku odnotowano wyraźny wzrost o 1,6%, natomiast w 2010r. ponowny spadek. Od 2010r. obserwuje się stały wzrost tego wskaźnika. Stopa bezrobocia według danych GUS na terenie miasta Biała Podlaska w 2013r. wynosiła 16,6%, a na terenie powiatu bialskiego wynosiła 16%, jest ona wyższa od stopy bezrobocia o ok. 2 punkty procentowe w porównaniu do województwa lubelskiego (14,4%).

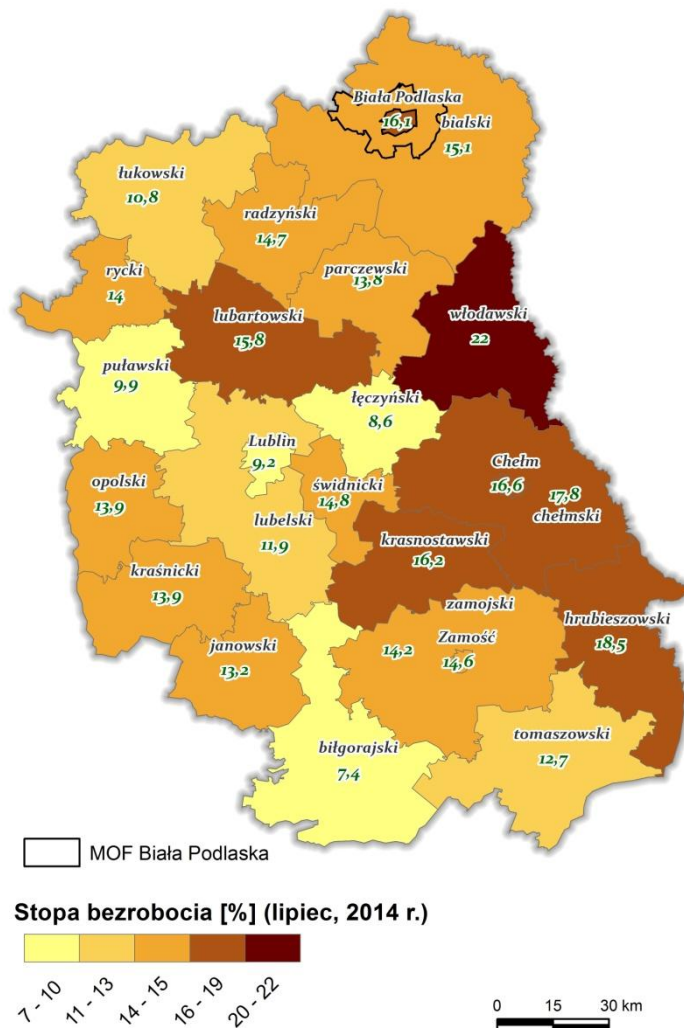
Wykres 33 Wskaźnik bezrobocia w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Biała Podlaska oraz na terenie miasta i gminy

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Analizując dane statystyczne z Wojewódzkiego Urzędu Pracy stopa bezrobocia na terenie miasta Biała Podlaska wynosi 16,1%, natomiast na terenie powiatu bialskiego jest o 1 punkt procentowy niższa.

Ryc. 31. Stopa bezrobocia na terenie województwa lubelskiego i na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy

Powiatowy Urząd Pracy działający na terenie miasta Biała Podlaska jest odpowiedzialny za aktywizację społeczno-zawodową osób wymagających wsparcia. W ramach działań własnych PUP podejmuje działania przeciwdziałaniu bezrobociu, łagodzeniu jego skutków oraz aktywizacji zawodowej. PUP wykorzystuje liczne instrumenty wspierające osoby bezrobotne, w tym osoby niepełnosprawne, należą do nich: prace społeczne użyteczne, roboty publiczne, staże, szkolenia, prace interwencyjne, a także formy wsparcia finansowego. W latach 2008-2013 aktywnymi formami przeciwdziałaniu bezrobociu zostało objętych 18 988 osób, przeznaczono na to ponad 95 mln zł. Ponadto PUP, w latach 2008-2013 zrealizował 6 projektów przy wsparciu środków unijnych, dofinansowanie wyniosło 37,5 mln zł.

OŚWIATA/INFRASTRUKTURA SPORTOWA

Według danych GUS, na terenie MOF Biała Podlaska w 2013r. obowiązkiem edukacji przedszkolnej było objętych 3 185 dzieci w wieku 3-6 lat. Na terenie miasta funkcjonowało 17 przedszkoli, w których było 1 775 miejsc (o 446 miejsc więcej niż w 2007r.). Na terenie gminy wiejskiej działało 11 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz Niepubliczne Przedszkole „Smerfowe Przedszkolaki” w Rakowiskach. Łącznie na terenie obszaru funkcjonalnego do przedszkoli uczęszczało 2 227 dzieci.

W 2012r. na terenie MOF Biała Podlaska znajdowało się 21 szkół podstawowych, z czego połowa znajdowała się na terenie miasta. Do klas pierwszych uczęszczało łącznie 4 283 uczniów (81% pierwszoklasistów z miasta), a szkołę podstawową ukończyło 759 uczniów. Na terenie MOF Biała Podlaska funkcjonowało 10 gimnazjów do których uczęszczało 2 450 uczniów (86% to gimnazjaliści z terenu miasta), o 563 uczniów mniej niż w 2007 roku. Na terenie miasta Biała Podlaska odnotowano 787 absolwentów gimnazjów, a na terenie gminy - 114 absolwentów (łącznie 901 uczniów). Spadek liczby uczniów w szkołach jest bezpośrednio związany ze zmniejszającą się liczbą osób w wieku produkcyjnym i spadkiem urodzeń.

Wszystkie szkoły ponadgimnazjalne funkcjonujące na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska znajdują się na terenie miasta. Według danych GUS, na terenie miasta w 2013r. działało 7 liceów ogólnokształcących (4 z nich są prowadzone przez samorząd miasta) uczęszczało do nich 2 427 uczniów, z czego 65% to kobiety. Znajdowało się tu również 4 szkoły zawodowe, do których uczęszczało 608 uczniów, oraz jedna szkoła policealna - 139 uczniów.

Według danych Kuratorium Oświaty w Lublinie - Informatora szkół ponadgimnazjalnych na rok szkolny 2014/2015, na terenie miasta Biała Podlaska działa 8 liceów ogólnokształcących, w tym Katolickie Liceum Ogólnokształcące oraz 2 licea dla dorosłych. Ponadto działają 3 szkoły zawodowe, 3 technika, Policealne Studium Zarządzania i Marketingu, Policealna Szkoła Zawodowa oraz Medyczne Studium Zawodowe.

Oferta kształcenia zawodowego na terenie MOF Biała Podlaska charakteryzuje się bardzo dużym zróżnicowaniem (łącznie aż 62 zawody). Możliwe kierunki kształcenia dają możliwość różnostronnego wyboru przyszłego zawodu, co prezentuje poniższa tabela. Oferowane kierunki kształcenia w największym stopniu skupiają zawody wykonywane w sferze usług, które w poszczególnych szkołach dublują się. Stwarza to zagrożenie dla efektywnego naboru i w konsekwencji przyczynia się do podnoszenia kosztów nauczania w danym zawodzie.

Obszary zawodowe jakimi są transport i gospodarka magazynowa, a także mechanika są jednymi z kilku obszarów w jakich przedsiębiorcy najczęściej poszukują lub planują poszukiwać pracowników. Zgodnie z *Raportem końcowym Badania funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce*²⁵ w przypadku obszaru transport i gospodarki magazynowa zauważalne jest wyższe zainteresowanie potencjalnych pracodawców niż aktualne kierunki kształcenia proponowane przez szkoły.

Tabela 13 Kierunki kształcenia zawodowego na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”

Lp.	Zawód	Zespół Szkół Zawodowych nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej	Zespół Szkół Zawodowych nr 2 im. Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury	Medyczne Studium Zawodowe im. Marii Minczewskiej w Białej Podlaskiej	Policealne Studium Zarządzania i Marketingu ZDZ w Białej Podlaskiej	Zakład Doskonalenia Zawodowego im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Białej Podlaskiej
1.	terapeuta zajęciowy			x		

²⁵ Badanie funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce. Raport Końcowy. Warszawa, luty 2011

2.	technik masażysta			x		
3.	technik usług kosmetycznych			x	x	
4.	asystent osoby niepełnosprawnej			x	x	
5.	opiekun osoby starszej			x	x	
6.	opiekun medyczny			x	x	
7.	opiekunka dziecięca			x		
8.	opiekunka środowiskowa			x	x	
9.	technik elektryk		x			
10.	technik budownictwa		x			x
11.	technik pojazdów samochodowych		x		x	x
12.	technik informatyk	x	x		x	x
13.	technik rachunkowości				x	
14.	technik turystyki wiejskiej				x	x
15.	technik geodeta				x	x
16.	technik drogownictwa				x	
17.	technik bezpieczeństwa i higieny pracy				x	
18.	technik administracji				x	
19.	opiekun w domu pomocy społecznej				x	
20.	technik ekonomista	x				x
21.	kelner	x				x
22.	technik żywienia i usług gastronomicznych	x				x
23.	technik handlowiec	x				x
24.	technik architektury krajobrazu	x				
25.	technik logistik	x				x
26.	technik hotelarstwa	x				x
27.	technik spedytor	x				x
28.	technik mechanik		x			x
29.	technik cyfrowych procesów graficznych		x			
30.	technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej		x			
31.	technik energetyk		x			
32.	technik technologii odzieży		x			
33.	technik księgarstwa					x
34.	technik obsługi turystycznej					x
35.	technik usług fryzjerskich					x
36.	kucharz	x	x			x
37.	mechanik pojazdów samochodowych		x			x
38.	elektromechanik		x			x
39.	elektromechanik pojazdów samochodowych		x			x
40.	blacharz samochodowy		x			x
41.	cukiernik		x			x
42.	dekarz		x			
43.	elektryk		x			x
44.	fryzjer		x			x
45.	kowal		x			
46.	krawiec		x			x
47.	monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych		x			x
48.	monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie		x			x
49.	murarz-tylnik		x			x
50.	ogrodnik		x			x
51.	sprzedawca		x			x

52.	stolarz		x			x
53.	rolnik					x
54.	betoniarz-zbrojarz					x
55.	blacharz					x
56.	drukarz					x
57.	mechanik maszyn i urządzeń drogowych					x
58.	monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych					x
59.	operator maszyn leśnych					x
60.	piekarz					x
61.	ślusarz					x
62.	wędliniarz					x

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Informatora o szkołach ponadgimnazjalnych na rok szkolny 2014/2015* wg Kuratorium Oświaty w Lublinie

Do infrastruktury sportowej, która znajduje się na terenie miasta należy zaliczyć: 25 m basen oraz pełnowymiarową halę sportową przy ZSO nr 2, basen przy Liceum Ogólnokształcącym nr 1 oraz Stadion MKS Podlaskie który mieści 3 000 widzów.

Na terenie gminy Biała Podlaska boiska sportowe są zlokalizowane przy szkołach w Ciciborze Dużym, Ortelu Książęcym, Hrudzie, Woskrzenicach Dużych, Dokudowie, Janówce, Sławacinku Starym, Grabanowie, Sitniku i Sworach. Są to boiska szkolne przystosowane do różnego rodzaju dyscyplin sportowych: piłki nożnej, piłki siatkowej oraz koszykówki. Ponadto przy Publicznym Gimnazjum w Ciciborze Dużym i Sworach oraz przy Szkole Podstawowej w Sławacinku Starym znajdują się hale sportowe. W sale gimnastyczne wyposażone są szkoły podstawowe w: Woskrzenicach Dużych, Hrudzie, Ortelu Książęcym, Sitniku, Styrzyńcu, Grabanowie oraz Janówce.

Do głównych potrzeb inwestycyjnych i głównych problemów infrastruktury oświatowej należy zaliczyć: termomodernizację placówek oświatowych (koszt ok. 12 mln zł), budowę dwóch boisk typu Orlik (ok. 3 mln zł) oraz budowę hali sportowej (w tym przy ZSZ nr 1, koszt ok. 10 mln zł).

Tabela 14 Wykaz szkół ponadgimnazjalnych na terenie miasta Biała Podlaska na rok szkolny 2014/2015

Lp.	Rodzaj szkoły	Adres
1.	I Liceum Ogólnokształcące im. Józefa Ignacego Kraszewskiego w Zespole Szkół Ogólnokształcących	ul. Kraszewskiego 1, 21-500 Biała Podlaska
2.	II Liceum Ogólnokształcące im. Emilii Plater w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 3	ul. Narutowicza 39, 21-500 Biała Podlaska
3.	III Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 2 im. Adama Mickiewicza	ul. Leszczynowa 16, 21-500 Biała Podlaska
4.	IV Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 4	ul. Akademicka 8a, 21-500 Biała Podlaska
5.	Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. Cypriana Norwida	ul. Janowska 55, 21-500 Biała Podlaska
6.	I Liceum Profilowane w Zespole Szkół Zawodowych nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej	ul. Piłsudskiego 36 21-500 Biała Podlaska
7.	II Liceum Profilowane w Zespole Szkół Zawodowych nr 2 im. Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury	ul. Brzeska 71, 21-500 Biała Podlaska
8.	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Białej Podlaskiej	ul. Kraszewskiego 1, 21-500 Biała Podlaska
9.	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych ZDZ w Białej Podlaskiej	Al. Jana Pawła II 97, 21-500 Biała Podlaska
10.	Liceum Ogólnokształcące ZDZ im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Białej Podlaskiej	Al. Jana Pawła II 97, 21-500 Biała Podlaska
11.	Medyczne Studium Zawodowe im. Marii Minczewskiej w Białej Podlaskiej	ul. Okopowa 3, 21-500 Biała Podlaska

12.	Policealna Szkoła Zawodowa w Zespole Szkół Zawodowych nr 2 im. F. Żwirki i S. Wigury	ul. Brzeska 71, 21-500 Biała Podlaska
13.	Policealne Studium Zarządzania i Marketingu ZDZ w Białej Podlaskiej	Al. Jana Pawła II 97, 21-500 Biała Podlaska
14.	Technikum nr 1 w Zespole Szkół Zawodowych nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej	ul. Józefa Piłsudskiego 36, 21-500 Biała Podlaska
15.	Technikum nr 2 w Zespole Szkół Zawodowych nr 2 im. F. Żwirki i S. Wigury w Białej Podlaskiej	ul. Brzeska 71, 21-500 Biała Podlaska
16.	Technikum ZDZ im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Białej Podlaskiej	Al. Jana Pawła II 97, 21-500 Biała Podlaska
17.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej w Zespole szkół Zawodowych nr 1	ul. Józefa Piłsudskiego 36, 21-500
18.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2 w ZSZ nr 2 im. Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury w Białej Podlaskiej	ul. Brzeska 71, Biała Podlaska 21-500
19.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa ZDZ w Białej Podlaskiej	Al. Jana Pawła II 97, 21-500 Biała Podlaska

Źródło: http://www.kuratorium.lublin.pl/informator.php?akc=inf&id_pows=661&id_gminys=0&id_zaw=0&id_prof=0&id_roz=0&id_jez=0&id_tp=0&podb=&rodz_szk=&rodzaj=&rodz_upr=

Na terenie miasta Biała Podlaska funkcjonują trzy placówki szkolnictwa wyższego. Według danych GUS w 2013r. z oferty edukacyjnej uczelni korzystało 5 568 studentów, o 348 studentów mniej w stosunku do roku poprzedniego. W analizowanym roku absolutorium uzyskało 1 577 studentów, z czego 55% stanowiły kobiety. Placówkom szkolnictwa wyższego udało się pozyskać dotacje w wysokości 95,4 mln zł m.in. na budowę hali sportowej, doposażenie placówek oraz informatyzację.

Uczelnią, którą cieszy się największym zainteresowaniem wśród potencjalnych studentów, jest Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej Warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego. W swojej ofercie edukacyjnej posiadają następujące kierunki kształcenia: wychowanie fizyczne, wychowanie fizyczne w służbach mundurowych, turystyka i rekreacja, sport, kosmetologia oraz fizjoterapia. W skład Zamiejscowego Wydziału Wychowania Fizycznego, oprócz budynków uczelni wchodzi dwa stadiony, hala widowiskowo-sportowa, kort tenisowy oraz basen które stanowią doskonałą bazę dydaktyczną. Całość jest wyposażona w nowoczesne sprzęty dydaktyczne i sportowe, które służą do organizacji różnych imprez sportowych najwyższej rangi krajowej, a nawet międzynarodowej.

Na terenie AWF w Białej Podlaskiej zlokalizowano jedyną w Polsce Szkołę Trenerów PZPN. W programie są liczne kursy trenerów piłki nożnej w zależności od już posiadanych uprawnień, które umożliwiają nabycie określonej licencji.

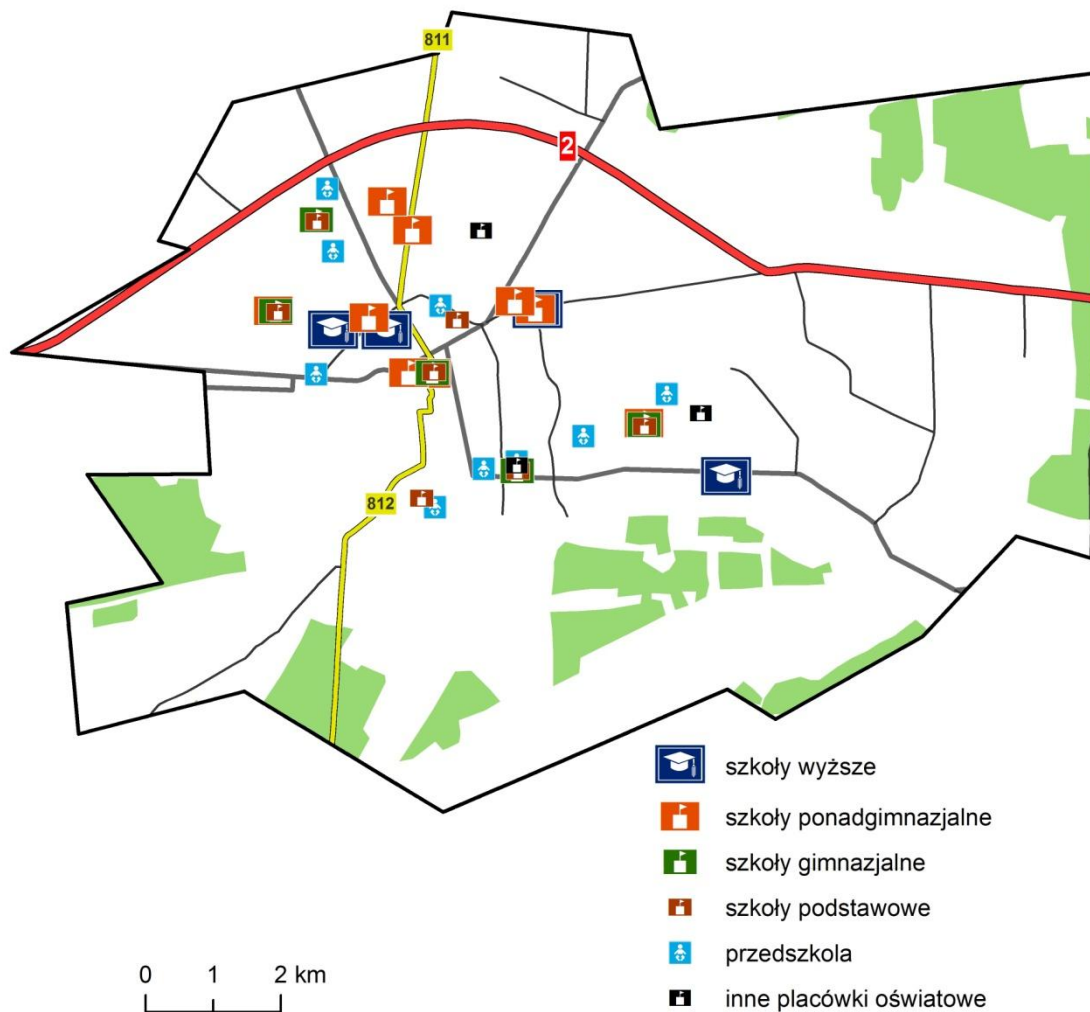
Kolejną uczelnią wyższą działającą na terenie miasta jest Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II. W swojej ofercie edukacyjnej ma studia I stopnia (inżynierskie oraz licencjackie), studia II stopnia - magisterskie, studia podyplomowe oraz liczne kursy i szkolenia o różnych kierunkach kształcenia. Uczelnia dysponuje infrastrukturą badawczą utworzoną w ramach Centrum Badań nad Innowacjami w zakresie zdrowia, technologii informatycznych, oraz źródeł energii odnawialnej, a także powstała w ramach Regionalnego Centrum Badań środowiska rolnictwa i technologii innowacyjnych „EKO-AGRO-TECH”.

Na terenie miasta funkcjonuje również Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Politechniki Radomskiej Wydziału Transportu i Elektrotechniki, który oferuje naukę na kierunkach: transport i elektronika.

W latach 2008-2013 na terenie miasta Biała Podlaska zostały podjęte liczne działania, które mają na celu rozwój zaplecza badawczo-edukacyjnego uczelni. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu zrealizował w ramach projektu inwestycje pn. Regionalny Ośrodek Badań i Rozwoju w Białej Podlaskiej. Wartość projektu dofinansowanego w 85% wyniosła

38 862 570,57 zł. W ramach projektu wybudowano obiekt badawczy, w którego skład wchodzi 13 laboratoriów badawczych wyposażonych w specjalistyczną aparaturę laboratoryjną. Powstanie i funkcjonowanie laboratoriów pozwoliło na podjęcie współpracy z innymi jednostkami badawczymi²⁶, m.in. z regionów i krajów sąsiadujących (Białorusią i Ukrainą). W różnych obszarach badawczych chęć współpracy wykazały firmy z branży farmaceutycznej, medycznej oraz informatyczno-psychologicznej.

Ryc. 32. Lokalizacja szkół na terenie miasta Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne

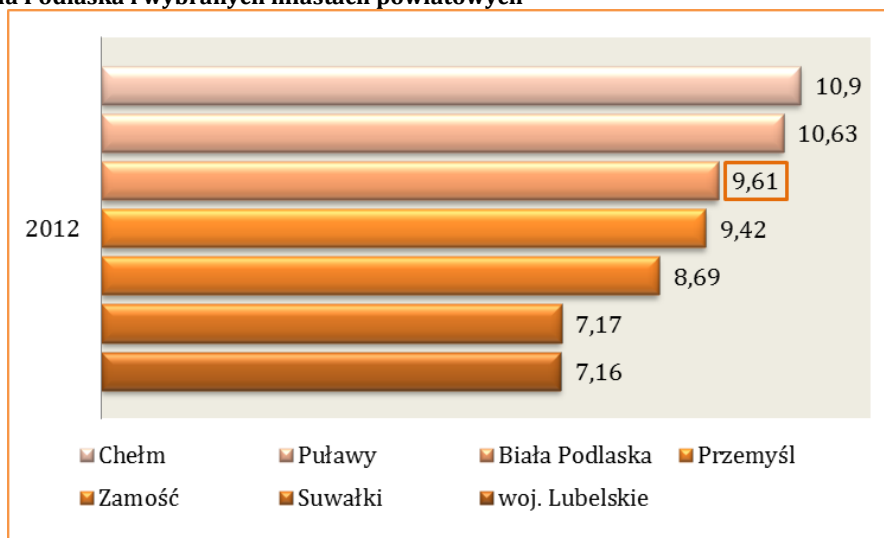
Zdawalność egzaminów na bazie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej jest miarą jakości kształcenia na danym terytorium, w tym przypadku na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białej Podlaskiej. Według danych OKE w Krakowie, w 2014 roku, w województwie lubelskim 80% zdających otrzymało świadectwo dojrzałości. Do egzaminu maturalnego na terenie powiatu miasta Biała Podlaska przystąpiło 1 227 osób, z czego 72% osób zdało. W porównaniu do innych miast zdawalność ta kształtowała się na średnim poziomie - m.Chełm - 67%, m.Zamość - 70%, m.Puławy - 73%, m.Suwałki - 76% oraz m.Przemyśl

²⁶ diagnostyka fizjologiczna, diagnostyka biochemiczna, biomechanika i kinezylogia, modelowanie ruchu człowieka i ergonomii, elektromiografii, technologii rehabilitacji narządu ruchu, chemii kosmetycznej, diagnostyki molekularnej, laboratorium analityczne, interdyscyplinarne centrum obliczeniowe, diagnostyka postawy i ciała, laboratorium psychomotoryki

- 70%. Największa zdawalność była wśród uczniów liceów ogólnokształcących - zdało 87% (816 uczniów), kolejno w liceum profilowanym - 67% (39 uczniów), w technikum - 43% (354 uczniów), a w technikum uzupełniającym - 7% (15 uczniów), natomiast żadna z osób z liceum uzupełniającego nie zdała i nie otrzymała świadectwa dojrzałości.

W szkołach ponadgimnazjalnych, na terenie województwa lubelskiego, w dalszym ciągu odnotowuje się za małą ilość sprzętu komputerowego z dostępem do Internetu w stosunku do liczby uczniów. W porównaniu do innych miast powiatowych wskaźnik komputeryzacji plasuje się na średnim poziomie i w 2012r. wynosił 9,61 ucznia na jeden komputer z dostępem do Internetu, jest wyższy w porównaniu do wskaźnika województwa lubelskiego i wybranych miast, np. Zamościa czy Przemysła.

Wykres 34 Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w mieście Biała Podlaska i wybranych miastach powiatowych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Do rejestru instytucji szkoleniowych z terenu miasta Biała Podlaska jest wpisanych 24 instytucji, które świadczą różne usługi mieszkańcom. Należą do nich m.in. szkoły nauki jazdy, Bialskie Centrum Kultury, szkoły oraz placówki szkoleniowe, a także Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych w Białej Podlaskiej²⁷.

OCHRONA ZDROWIA

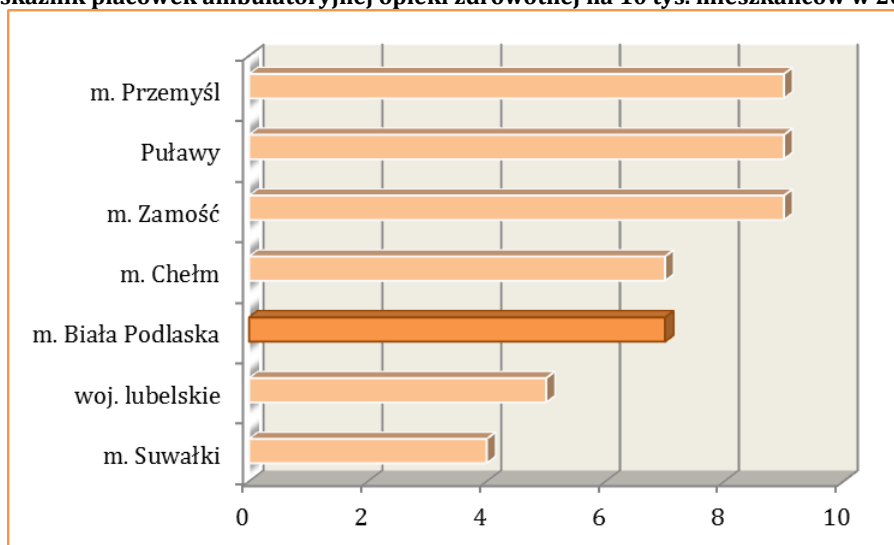
Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska oferuje szeroki dostęp do profilaktyki i opieki zdrowotnej, oferta usług zdrowotnych koncentruje się w granicach miasta, bo to właśnie na jego terenie znajduje się znaczna większość placówek ochrony zdrowia, które świadczą niezbędną pomoc medyczną przy obecnych trendach demograficznych.

Według danych GUS, w 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska funkcjonowało 40 przychodni. Wskaźnik, który określa dostępność usług medycznych, tj. liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców, na terenie MOF Biała Podlaska wypada niezadowalająco. W 2013r. wskaźnik ten wynosił 4 placówki na 10 tys. mieszkańców dla porównania na terenie województwa lubelskiego jego wartość wynosiła 5, natomiast dla na terenie powiatu bialskiego - 4. Porównując wartość tego wskaźnika miasta Biała Podlaska do

²⁷ źródło: <http://ris.praca.gov.pl/ris/index.ftl>

wybranych miast Polski Wschodniej jego wartość przyjmuje średnią wartość, obrazuje to poniższy wykres.

Wykres 35 Wskaźnik placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców w 2013r.

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Miasto Biała Podlaska wypada bardzo korzystanie w porównaniu do województwa lubelskiego pod względem wskaźników prezentujących liczbę lekarzy na 10 tys. mieszkańców oraz liczbę pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności. Na terenie miasta na 10 tys. mieszkańców przypada 38 lekarzy a na terenie województwa aż o 14 mniej. Natomiast liczba pielęgniarek i położnych, które przypadają na 10 tys. mieszkańców na terenie miasta jest o 46% większa niż dla woj. lubelskiego (odpowiednio miasto Biała Podlaska - 147, woj. lubelskie - 67)

Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska działają liczne placówki ochrony zdrowia, zdecydowana większość znajduje się na terenie miasta Biała Podlaska.

Podmioty ochrony zdrowia:

- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białej Podlaskiej - największe centrum diagnostyczno-lecznicze w północnej części województwa lubelskiego, obsługuje ok. 380 tys. ludności z regionu, świadczenia udzielane są w systemie hospitalizacji, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz pomocy doraźnej w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym; na terenie szpitala funkcjonują liczne poradnie specjalistyczne: alergologiczna, chirurgiczna, chorób zakaźnych, diabetologiczna, gastroenterologiczna, gruźlicy i chorób płuc dla dorosłych i dzieci, kardiologiczna dla dzieci i dorosłych, nefrologiczna, neonatologiczna, neurologiczna dla dorosłych i dzieci, okulistyczna, onkologiczna, ortopedyczna, urologiczna oraz położniczo-ginekologiczna; według danych GUS w 2011r. w szpitalu znajdowało się 562 łóżek szpitalnych, o 7% mniej w porównaniu do 2008r., posiada Zintegrowany System Zarządzania zgodny z wymogami certyfikatów ISO²⁸;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk”;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Przychodnia Rejonowa Nr 2 S.C.;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „T-Med.” Przychodnia Rejonowa Nr 3;

²⁸ ISO 9001:2008 - System zarządzania jakością, ISO 14001:2004 - Systemy zarządzania środowiskowego, ISO 27001:2005 - Systemy zarządzania bezpieczeństwem informacji, PN-N-18001:2004 - Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy

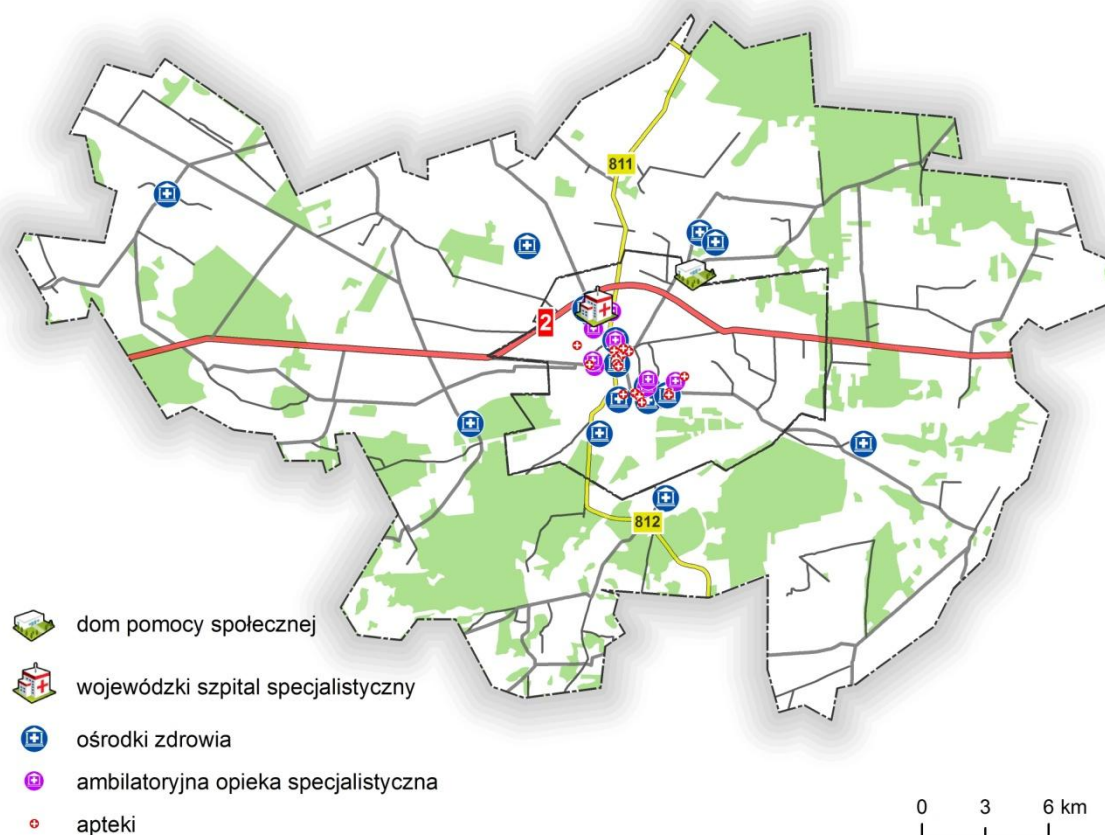
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Lekarza Rodzinnego Juchmiuk, Pietras, Wałęciuk Sp. Partnerska;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia "Zdrowie";
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Kolejowa - świadczenia w zakresie dermatologii i wenerologii, w zakresie neurologii, w zakresie otolaryngologii;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Rejonowa Nr 4;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Vena;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Rejonowa Nr 1;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zalmed Małgorzata Zalewska;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Kal-medica Jerzy Kalinowski;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Stomatologiczna SPECIDENT;
- Romaniuk Halina. Praktyka lekarska - Porosiuki, gmina Biała Podlaska;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Sworach;
- Stella Szymaniuk - Kasperuk Gabinet Stomatologiczny Indywidualna Praktyka Lekarska - Rakowiska;
- Indywidualna Praktyka Lekarska Rożen Krzysztof - Grabanów;
- Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska Anna Matraszek Rożen - Grabanów;
- Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska Halina Siemaszko Konon - Wólka Plebańska;
- Magdalena Buda Indywidualna Praktyka Lekarska - Czosnówka;

Ambulatoryjna opieka specjalistyczna:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Alergo-Med" - świadczenia w zakresie alergologii dla dorosłych i dzieci;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Chirurgiczno-Ortopedyczna;
- Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska Lek. Jolanta Pracon Poradnia Dermatologiczna-Wenerologiczna;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Skórno-Wenerologiczna;
- Grupowa Praktyka Lekarska s. c. U.M. Bieleccy - świadczenia w zakresie endokrynologii, w zakresie otolaryngologii;
- Gabinet Logopedyczny Katarzyna Kuzioła;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej specjalistyczna Poradnia Rehabilitacji Kompleksowej - świadczenia w zakresie logopedii;
- Prywatny Gabinet Logopedyczny "Articula";
- Pzg. Specj. Ośr. Diagnostyki i Rehab. Dzieci i Młodzieży z wadą Słuchu;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Okulista s. c.;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Laryngolog s. c.;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Poradnia Dla Kobiet" - świadczenia w zakresie położnictwa i ginekologii;
- NZOZ Poradnia Ginekologiczno-położnicza "Gyne-Vita";
- Spółdzielnia Inwalidów Elremet - świadczenia w zakresie położnictwa i ginekologii;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Reumatologiczna.

Według danych GUS, na terenie MOF Biała Podlaska, w jej części miejskiej w 2013r. znajdowało się 24 aptek. Na jedną ogólnodostępną aptekę przypadało 2 402 osoby, w porównaniu na terenie powiatu bialskiego - 3 434 osoby, a w województwie lubelskim - 2 662 osoby. Wskaźnik ten uległ zwiększeniu o 91 osób, w porównaniu z rokiem 2007, najprawdopodobniej ze względu na zmniejszenie się liczby aptek.

Ryc. 33. Lokalizacja placówek ochrony zdrowia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

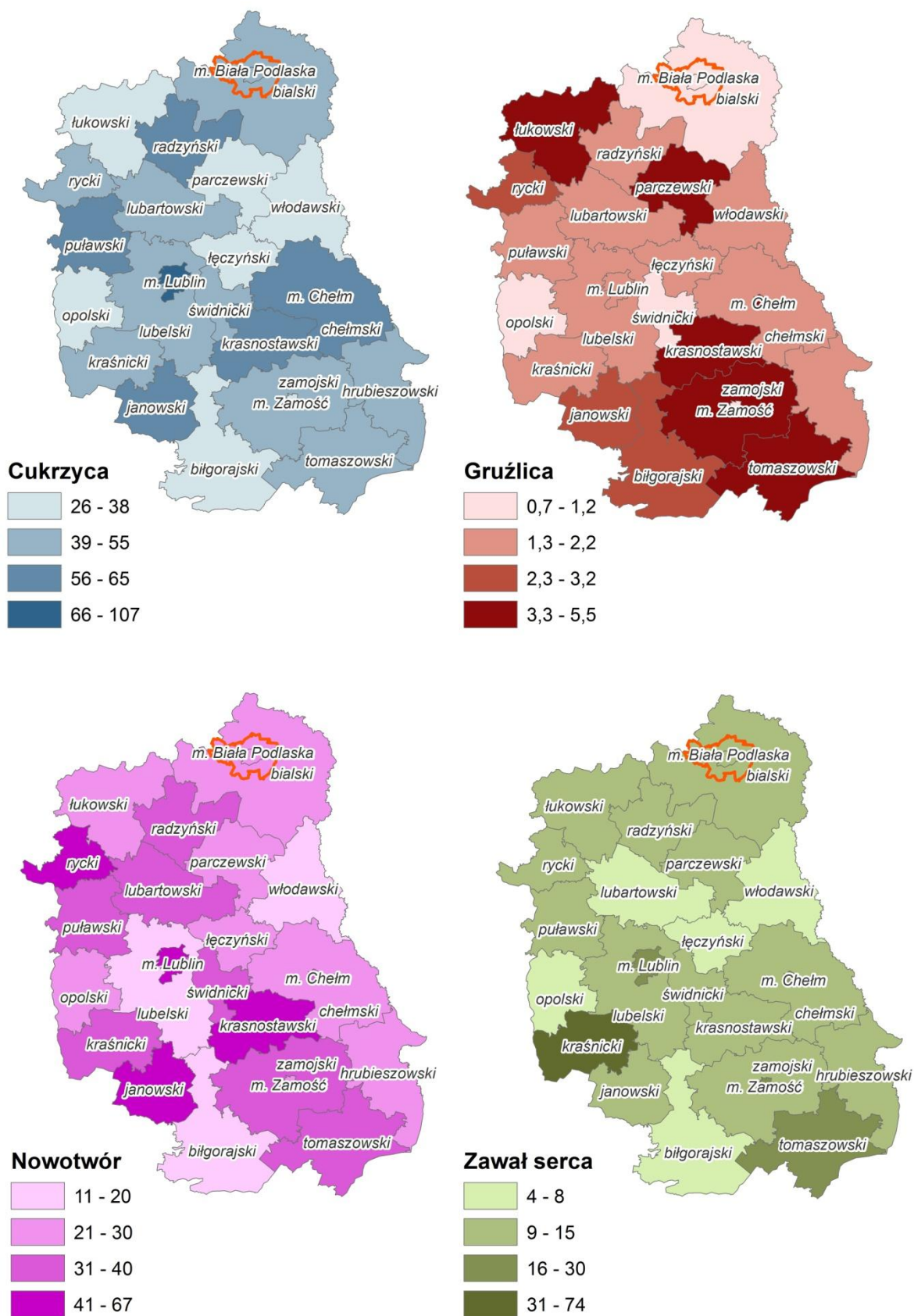
Źródło: opracowanie własne

Ośrodki zdrowia znajdujące na terenie MOF Biała Podlaska w ramach działań własnych pozyskały łącznie 22,7 mln zł na doposażenie swoich placówek poprzez zakup specjalistycznego i diagnostycznego sprzętu.

W 2013r. na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska udzielono łącznie 324 823 porady w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (97,7% porad udzielono na terenie miasta Biała Podlaska). Od 2007 roku ilość udzielonych porad wzrosła o 11 363. Warto zauważyć, że wzrost liczby porad lekarskich jest widoczny tylko na terenie miasta, natomiast na terenie gminy liczba udzielonych porad zmalała o 353. Świadczy to o korzystaniu przez mieszkańców obszarów wiejskich z usług medycznych na terenie miasta. W przypadku porad ambulatoryjnych, udzielono ich łącznie 534 698 (o 7 555 więcej w porównaniu do 2012 roku).

Obecne trendy demograficzne wskazują, że ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa zapotrzebowanie na dostęp do profilaktyki i opieki zdrowotnej będzie rosło. Drugim czynnikiem determinującym ten wzrost są choroby cywilizacyjne. Odnotowuje się coraz większy odsetek ludzi, który boryka się z otyłością, nadciśnieniem, cukrzycą czy chorobą wieńcową, w dalszym ciągu brakuje specjalistów w tym zakresie, o czym świadczy długi okres oczekiwania na wizytę u specjalisty.

Ryc. 34. Wskaźnik zachorowalności na wybrane choroby w województwie lubelskim w 2011 roku na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informatora Statystycznego Ochrony Zdrowia Województwa Lubelskiego za rok 2011

POMOC SPOŁECZNA

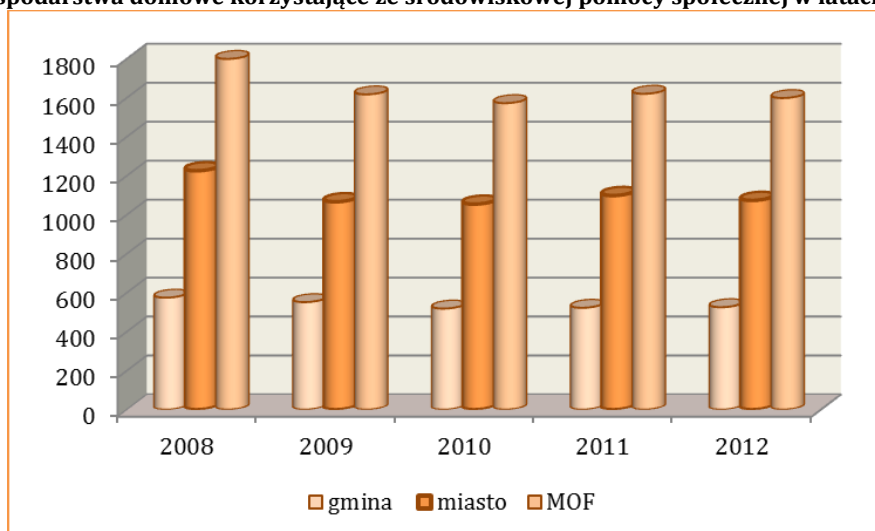
Pomoc społeczna stanowi bardzo ważny obszar w życiu lokalnej społeczności. Działania realizowane przez ośrodki pomocy społecznej mają za zadanie udzielenie wsparcia osobom oraz rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych. Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska istnieją liczne instytucje, które w swoich działaniach prężnie rozwijają i wspierają rozwój całego systemu pomocy społecznej. W ich zakres wchodzi działania przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu oraz prowadzenie instytucji dodatkowych, które wchodzi w skład całej infrastruktury pomocy społecznej.

Do instytucji realizujących działania z zakresu pomocy społecznej na terenie MOF Biała Podlaska zalicza się:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Polski Komitet Pomocy Społecznej,
- Ośrodek "Misericordia" Caritas,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Centrum Integracji Społecznej.

Według danych GUS w 2012 roku na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska 1 598 gospodarstw domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej (4 950 osób). Osoby korzystające z pomocy społecznej na terenie miasta stanowią nieco ponad 5% ogółu ludności, a na terenie gminy - 13,8% ludności gminy. Pomimo rosnących wydatków na pomoc społeczną liczba rodzin korzystających z tych świadczeń w analizowanym okresie spada. Przyczyną jest rygorystyczne kryterium dochodowe, które ogranicza liczbę uprawnionych do objęcia pomocą społeczną.

Wykres 36 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2008-2012

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najważniejszą instytucją, która przeciwdziała wykluczeniu społecznemu, na terenie miasta jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Do głównych zadań należy udzielanie różnego rodzaju wsparcia, m.in. pomoc finansowa, materialna oraz fachowa pomoc psychologiczno-pedagogiczną, osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Obecne działania są podejmowane z obecnie obowiązującą Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych

Miasta Biała Podlaska na lata 2009-2015²⁹. Według Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej Podlaskiej za 2013 rok najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej w 2013 roku były: ubóstwo (68,87% rodzin, którym udzielono pomocy), bezrobocie (56,39%) oraz niepełnosprawność (31,35%). Ponadto MOPS w ramach zadań własnych od listopada 2008 roku prowadzi noclegownie dla bezdomnych (20 miejsc noclegowych), udziela przewidzianych ustawą świadczeń, organizuje pracę socjalną, prowadzi niezbędną infrastrukturę socjalną oraz rozwijają nowe formy pomocy społecznej i samopomocy.

Pomocą społeczną na obszarze wiejskim Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który swoją siedzibę ma na terenie miasta Biała Podlaska. Zadania realizujące przez GOPS mają za zadanie poprawę sytuacji materialnej osób i rodzin objętych pomocą socjalną poprzez zaspokojenie ich podstawowych potrzeb, umożliwienie im życia w godnych warunkach oraz udzielanie wsparcia dążącego do ich usamodzielniania. Obecnie na terenie gminy obowiązuje Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Biała Podlaska do roku 2015.³⁰ przyjęta Uchwała z dnia 18.12.2008r, nr XXV/203/2008. Najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej na terenie gminy w 2006r. były: ubóstwo (232 rodzin, którym udzielono pomocy), bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (70 - rodziny niepełne, 178 - rodziny wielodzietne).

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej w ramach zadań własnych sporządza Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS). Obecnie zgodnie z uchwałą Rady Powiatu³¹ na terenie powiatu bialskiego obowiązuje SRPS na lata 2014-2022. Najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej na terenie gminy Biała Podlaska jak i całego powiatu w 2012r. były: ubóstwo, bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Do głównych zadań PCPR jest wsparcie w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej oraz wspieranie osób niepełnosprawnych.

Przy Ośrodku "Misericordia" Caritas działają trzy instytucje, które udzielają wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest ośrodkiem wsparcia pobytu dziennego dla osób z zaburzeniami psychiatrycznymi - obejmują stałą i dzienną opieką ok. 45 osób niepełnosprawnych. W ramach swojej pomocy zajmują się konsultacjami i okresową oceną stanu psychicznego, psychoterapią, terapią farmakologiczną, zajęciową, a także rehabilitacją i działaniami przygotowującymi do podjęcia zatrudnienia przez osoby z zaburzeniami psychicznymi. Centrum Charytatywne z kuchnią i jadłodajnią dla osób potrzebujących wsparcia wydaje bezpłatne posiłki dla osób które są kierowane przez MOPS, z takiej pomocy korzysta dziennie ok. 150 osób. Kolejną instytucją, która stwarza możliwość osobom niepełnosprawnym podjęcie pracy, rehabilitację społeczną oraz zawodową jest Warsztat Terapii Zajęciowej. Z takiej pomocy korzysta ok. 30 osób niepełnosprawnych z terenu miasta i powiatu.

Na terenie gminy Biała Podlaska funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej w Kozuli. Przeznaczony jest dla 220 osób, oferuje całodobową opiekę dla osób starszych, przewlekle i somatycznie chorych, dorosłych, młodzież i dzieci niepełnosprawnych intelektualnie oraz osób przewlekle chorych psychicznie. Zespół budynków został zlokalizowany na terenie malowniczego XIX-wiecznego parku.

²⁹ Załącznik do uchwały Nr XXX/43/09 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 15 czerwca 2009r.

³⁰ Uchwała Rady Gminy Biała Podlaska z dnia 18.12.2008r, nr XXV/203/2008

³¹ Uchwała Rady Powiatu w Białej Podlaskiej Nr XXXVIII/215/2014 z dnia 24-03-2014

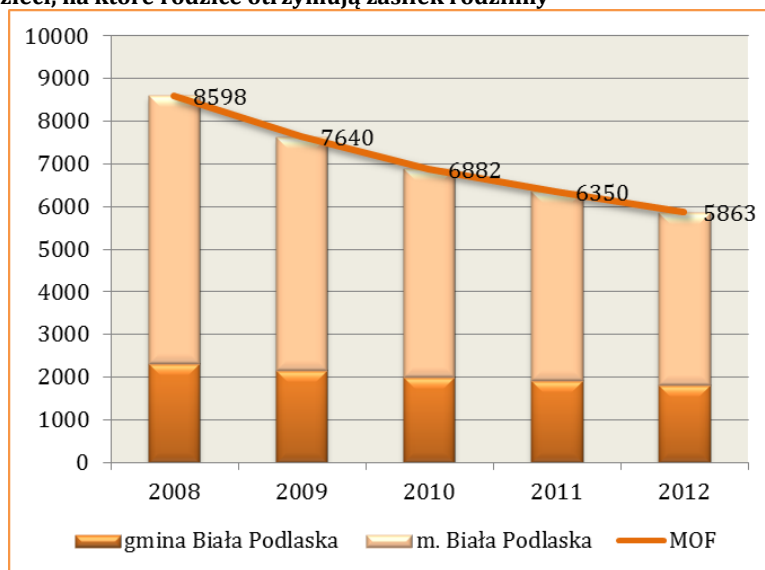
Ryc. 35. Dom Pomocy Społecznej w Kozuli

Źródło: <http://dpskozula.bip.lubelskie.pl/index.php?id=6>

Z zasiłku rodzinnego na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska w 2012r. korzystało 5 863 dzieci, o 2 735 dzieci mniej w porównaniu do 2008 roku. W przeciągu 5 lat, liczba dzieci na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny spadła o 32% w porównaniu do 2008r., przy czym warto zauważyć, że na terenie miasta ich liczba spadła o 35%, a na terenie gminy o ok. 22%.

Wykres 37 Liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny

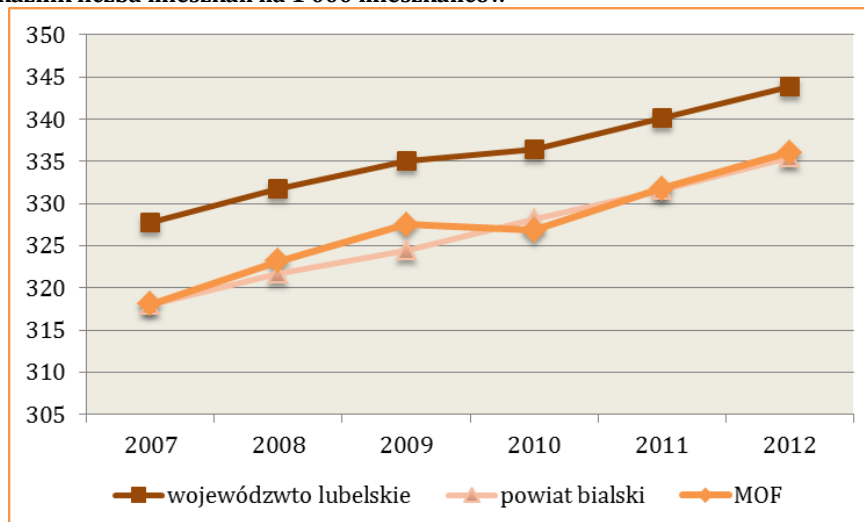

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

WARUNKI MIESZKANIOWE

Efektywne kierowanie polityką w zakresie gospodarki mieszkaniowej na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego stanowi jedno z głównych wyzwań władz lokalnych. Wskaźnik liczby mieszkań na tysiąc mieszkańców na terenie MOF Biała Podlaska w 2012 roku kształtował się na poziomie 336,05 mieszkania, dla porównania na terenie powiatu bialskiego wynosił - 335,4 mieszkań, a województwa lubelskiego - 343,9.

Wykres 38 Wskaźnik liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania na obszarze MOF Biała Podlaska wynosi $82,65 \text{ m}^2$ i jest wyższa niż dla województwa lubelskiego ($76,3 \text{ m}^2$). Natomiast wartość przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę na terenie obszaru funkcjonalnego ($27,45 \text{ m}^2$) jest nieznacznie większa w porównaniu do średniej dla województwa lubelskiego ($26,2 \text{ m}^2$).

Zarówno miasto Biała Podlaska jak i gmina wiejska Biała Podlaska biorą udział w projekcie "Zamieszkać u Nas" Agencji Promocji i Rozwoju Regionu. Projekt promuje powiat bialski jako miejsce atrakcyjnego zamieszkania. Głównymi atutami są: położenie geograficzne, warunki ekologiczne oraz społeczne.

Jakość życia na terenie miasta jest większa niż na obszarach wiejskich. Świadczy o tym wyższy odsetek mieszkań wyposażonych w podstawowe instalacje, tj. wodociąg, łazienkę czy centralne ogrzewanie. Porównanie obszaru miejskiego i wiejskiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska w zakresie wyposażenia mieszkań w instalacje przedstawiono w poniższej tabeli.

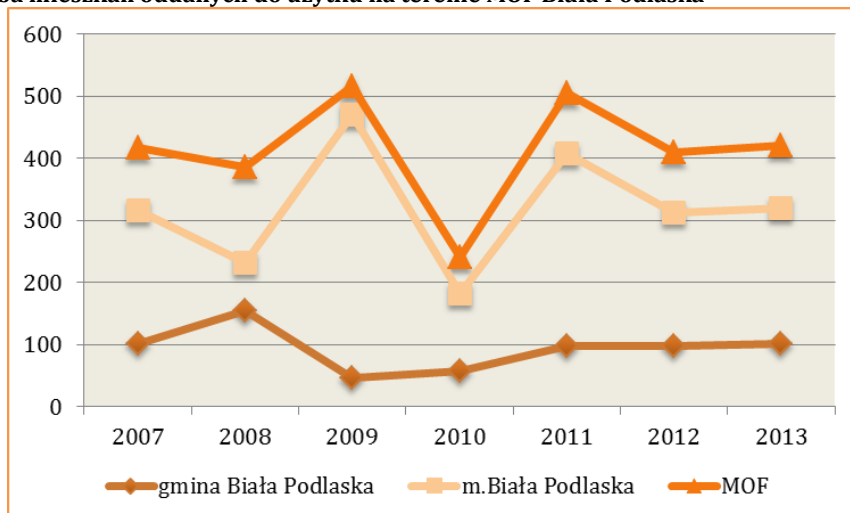
Tabela 15 Mieszkania wyposażone w instalacje na terenie MOF Biała Podlaska - % ogółu mieszkań

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
w m. Biała Podlaska						
wodociąg	94,7	94,7	94,9	96,5	96,5	96,6
łazienka	90,1	90,2	90,5	93,3	93,4	93,5
centralne ogrzewanie	87,1	87,3	87,8	89,4	89,6	89,7
gmina Biała Podlaska						
wodociąg	72,9	73,9	74,2	78,3	78,8	79,3
łazienka	65,6	66,9	67,2	72,5	73,2	73,8
centralne ogrzewanie	56,6	58,2	58,7	59,6	60,6	61,4

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

MOF Biała Podlaska charakteryzuje się bardzo niską dynamiką przyrostu budownictwa mieszkaniowego (wartości zbieżne dla miasta i gminy). W analizowanym okresie najwięcej mieszkań do użytku oddano w 2009 i 2011 roku, natomiast w 2010 ich ilość była najmniejsza. Skokowa dynamika mieszkań oddawanych do użytku w kolejnych latach świadczy o zróżnicowanej koniunkturze.

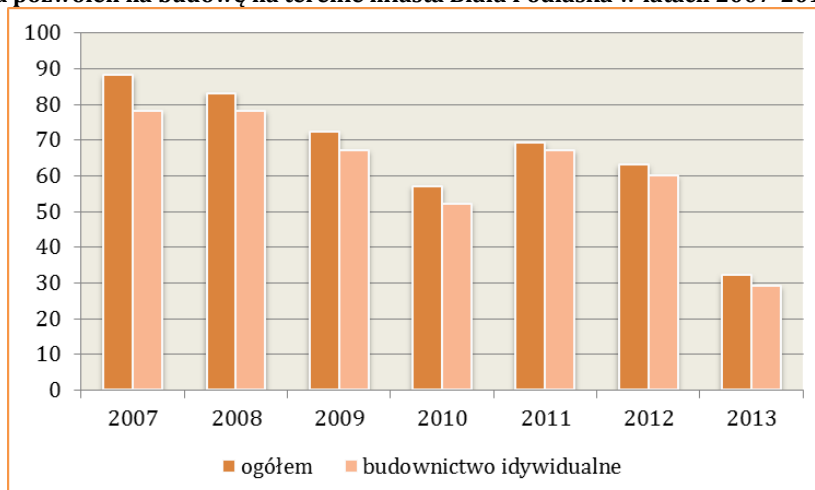
Wykres 39 Liczba mieszkań oddanych do użytku na terenie MOF Biała Podlaska

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zmniejszająca się ilość pozwoleń na budowę na terenie miasta świadczy o postępującym zahamowaniu koniunktury oraz zmiany trendów nabywania mieszkań w budownictwie wielorodzinnym. Trendy demograficzne oraz wzrost cen na rynku pierwotnym wpływa na korzystanie przez potencjalnych kupców z rynku wtórnego.

Wykres 40 Liczba pozwoleń na budowę na terenie miasta Biała Podlaska w latach 2007-2013

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

KAPITAŁ SPOŁECZNY

W granicach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska znajduje się miasto grodzkie Biała Podlaska oraz gmina wiejska Biała Podlaska. Organem stanowiącym i kontrolnym miasta jest Rada Miasta, którą tworzy 23 radnych, z czego 83% to mężczyźni. Wykształcenie wyższe ma 83% radnych, średnie - 13%, jeden radny wykształcenie policealne. Radę Gminy tworzy 15 radnych - 12 mężczyzn i 3 kobiety, 2 radnych ma wykształcenie wyższe, 7- średnie, 5 - zasadnicze zawodowe, a jeden radny podstawowe.

Na czas Wyborów Samorządowych 2010, na terenie miasta Biała Podlaska utworzono 29 obwodów wyborczych w 4 okręgach wyborczych. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do Rady Miasta wynosiła 45,55%. Wybory Prezydenta Miasta Biała Podlaska odbyły się

w dwóch turach, podczas pierwszej tury frekwencja wynosiła 44,57%, a podczas drugiej o prawie 10% mniej.

Tabela 16 Dane nt. Wyborów Samorządowych 2010 na terenie miasta Biała Podlaska

Wybory do Rady Miasta			
Okręg	Liczba		Frekwencja
	mandatów	uprawnionych	
Nr 1	6	11 923	42,46 %
Nr 2	5	10 703	43,14 %
Nr 3	5	10 240	43,49 %
Nr 4	7	13 133	48,44 %
Łącznie	23	45 999	44,55 %
Wybory Prezydenta			
Tura	Liczba kandydatów	Liczba uprawnionych	Frekwencja
1	4	45 999	44,57 %
2	2	45 977	35,57 %

Źródło: <http://wybory2010.pkw.gov.pl/geo/pl/060000/066101.html#tabs-2>

Na czas Wyborów Samorządowych 2010, na terenie gminy Biała Podlaska utworzono 12 okręgów wyborczych, w których funkcjonowało 15 obwodów wyborczych. W czasie wyborów do Rady Gminy i na Wójta Gminy Biała Podlaska frekwencja wyborcza wyniosła ok. 51%.

Tabela 17 Dane nt. Wyborów Samorządowych 2010 na terenie gminy Biała Podlaska

Wybory do Rady Gminy			
Okręg	Liczba		Frekwencja
	mandatów	uprawnionych	
Nr 1	1	528	49,24 %
Nr 2	1	697	46,20 %
Nr 3	1	941	57,49 %
Nr 4	1	723	50,21 %
Nr 5	1	954	52,83 %
Nr 6	1	690	60,14 %
Nr 7	2	1 299	45,96 %
Nr 8	1	692	37,28 %
Nr 9	2	1 283	52,07 %
Nr 10	2	995	51,66 %
Nr 11	1	695	46,47 %
Nr 12	1	629	73,45 %
Łącznie	15	10 126	51,62 %
Wybory Wójta			
Liczba kandydatów		Liczba uprawnionych	Frekwencja
3		10 126	51,63 %

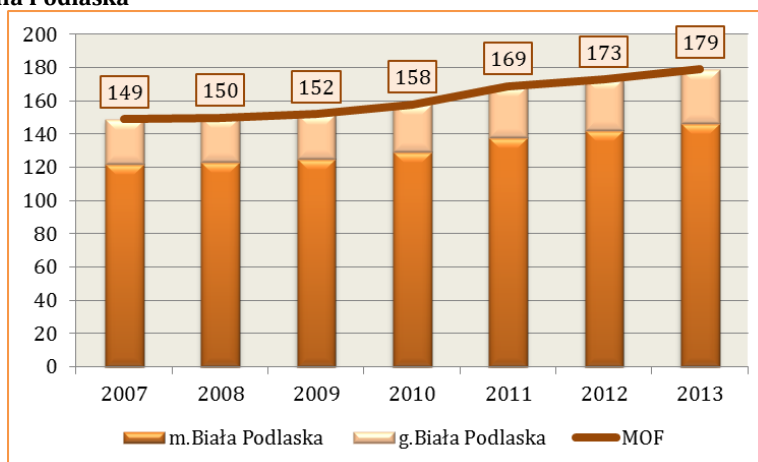
Źródło: <http://wybory2010.pkw.gov.pl/geo/pl/060000/060103.html#tabs-1>

Zarówno Rada Miasta jak i Rada Gminy zgodnie z posiadanymi kompetencjami corocznie podejmują uchwały w sprawie programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Organizacje pozarządowe są trzecim najważniejszym sektorem działającym na rzecz dobra publicznego, obok sektora publicznego i prywatnego. W ramach zadań własnych podejmują działania dla dobra mieszkańców oraz wspierają integrację i aktywizację społeczności lokalnej. Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska, rocznie na realizację ww. programu jest przeznaczonych ok. 3 030 000 zł.

Zgodnie z uchwałą Rady Miasta Biała Podlaska³² w budżecie na 2014r. została wyznaczona kwota 3 085 000 zł na finansowanie zadań publicznych, które są realizowane wspólnie z organizacjami pozarządowymi. Na terenie gminy zgodnie z uchwałą³³ wartość tych środków jest znacznie mniejsza, na rok 2014 przeznaczono środki w wysokości 30 tys. zł.

Według danych GUS, na terenie MOF Biała Podlaska w 2013r. działało 179 organizacji pozarządowych, z czego ok. 82% stanowiły organizacje pozarządowe działające na terenie miasta Biała Podlaska. Od 2007 roku ich liczba wzrosła o ok. 20%, przy czym na terenie miasta ich liczba wzrosła o 24 organizacje, a na terenie gminy o 6. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba organizacji pozarządowych wynosiła 24,5 i była mniejsza w porównaniu ze średnią w województwie lubelskim dla której wskaźnik wynosił 32.

Wykres 41 Liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

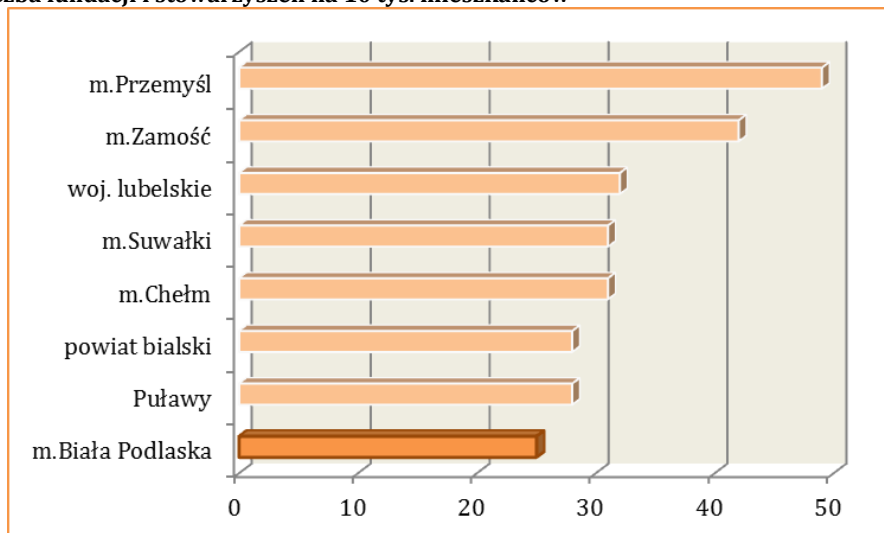
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Miasto Biała Podlaska wypada niekorzystnie pod względem wskaźnika prezentującego liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w porównaniu do wybranych miast Polski Wschodniej. Prezentuje to poniższy wykres, który wskazuje na małą aktywność społeczności lokalnej w tym zakresie.

³² Uchwała nr XXX/283/13 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 30 września 2013r. w sprawie przyjęcia Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2014

³³ Uchwała nr XXXVI/223/2013 Rady Gminy Biała Podlaska z dnia 24 października 2013 r. w sprawie uchwalenia Rocznej strategii współpracy Gminy Biała Podlaska z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2014

Wykres 42 Liczba fundacji i stowarzyszeń na 10 tys. mieszkańców

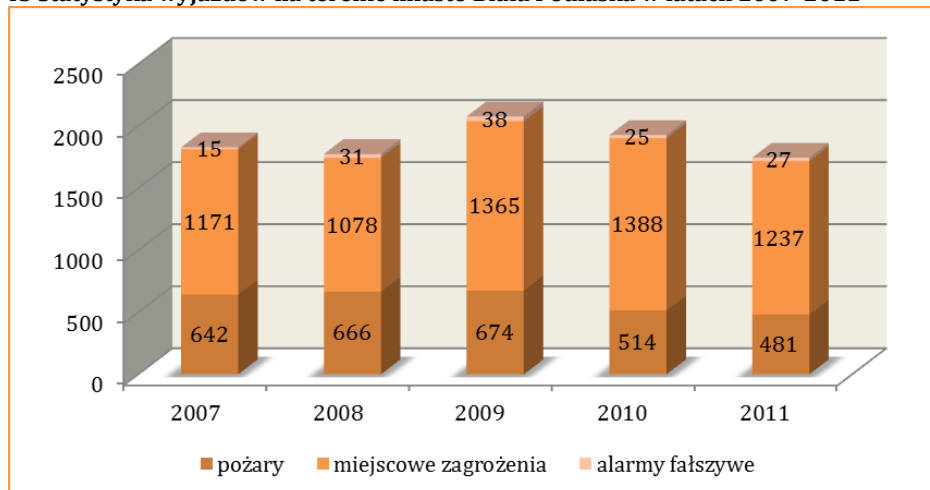

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

4.8. Jakość rządzenia

Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska działa Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białej Podlaskiej. W skład struktury organizacyjnej komendy wchodzi: Komendant Miejski PSP, Zastępca Komendanta, 3 jednostki ratowniczo-gaśnicze (w Białej Podlaskiej, w Międzyrzeczu Podlaskim oraz w Małaszewiczach), wydział operacyjny, sekcja kontrolno-rozpoznawcza, wydział logistyki, a także sekcja organizacyjno-kadrowa i finansów. Według danych KMPSP w Białej Podlaskiej w 2011r. odnotowano 1745 zdarzeń, 70,9% stanowiły wyjazdy do miejscowych zagrożeń, 27,6% do pożarów, a 1,5% do fałszywych alarmów.

Wykres 43 Statystyka wyjazdów na terenie miasto Biała Podlaska w latach 2007-2011

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie statystyki wyjazdów 1993-2011 KMPSP w Białej Podlaskiej, <http://www.straz.bialapodlaska.pl/km/statystyki.asp?id=4>

Na terenie gminy Biała Podlaska działa 12 Ochotniczych Straży Pożarnych. Wspomagają one działania Komendy Miejskiej PSP w Białej Podlaskiej. Do Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego (KSRG) włączone są 4 jednostki: OSP Sławacinek Stary, OSP Sitnik, OSP Swory oraz OSP Hrud. Inne OSP gminy Biała Podlaska to:

- OSP Wólka Plebańska,
- OSP Ortel Książęcy Pierwszy,
- OSP Woskrzenice Małe,
- OSP Cicibór Duży,
- OSP Cełujki,
- OSP Dokudów I,
- OSP Sycyna,
- OSP Husinka.

Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska działa Komenda Miejska Policji w Białej Podlaskiej, której podlegają 4 jednostki: w Janowie Podlaskim, w Międzyrzeczu Podlaskim, w Terespolu oraz w Wisznicach.

Według danych GUS wskaźniki prezentujące przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach zarówno na terenie powiatu bialskiego, jak i miasta Biała Podlaska są większe niż średnie wartości na terenie województwa lubelskiego. Prezentują to dane zawarte w poniższych tabelach.

Tabela 18 Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych cz. 1. w 2013r.

Jednostka terytorialna	Ogółem na 1000 mieszkańców	O charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców	O charakterze gospodarczym na 1000 mieszkańców	Drogowe na 1000 mieszkańców	Przeciwko życiu i zdrowiu na 1000 mieszkańców	Przeciwko mieniu na 1000 mieszkańców
Województwo lubelskie	20,68	13,12	2,14	4,30	0,62	9,40
Powiat bialski	21,33	10,26	1,72	7,49	0,55	6,06
Powiat m.Biała Podlaska	26,74	16,33	2,99	4,22	0,71	11,94

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

W przypadku wykrywalności sprawców przestępstw na terenie miasta Biała Podlaska wartość wskaźnika w porównaniu do średniej dla województwa lubelskiego był wyższy o 5 jednostek. W podziale na przestępstwa o różnym charakterze największa efektywność została odnotowana w przypadku wykrywalności sprawców przestępstw drogowych (98,8%), na drugim miejscu przestępstw o charakterze gospodarczym (79%), a na trzecim o charakterze kryminalnym (64%).

Tabela 19 Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych cz. 2. w 2013r.

Jednostka terytorialna	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw - ogółem (%)	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw - o charakterze kryminalnym (%)	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw - o charakterze gospodarczym (%)	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw - drogowe (%)
Województwo lubelskie	70,0	58,0	82,0	99,4
Powiat bialski	85,0	74,0	75,0	100,0
Powiat m.Biała Podlaska	75,0	64,0	79,0	98,8

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na terenie miasta zlokalizowana jest również Placówka Straży Granicznej w Białej Podlaskiej, która należy do Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej. Znajduje się tu

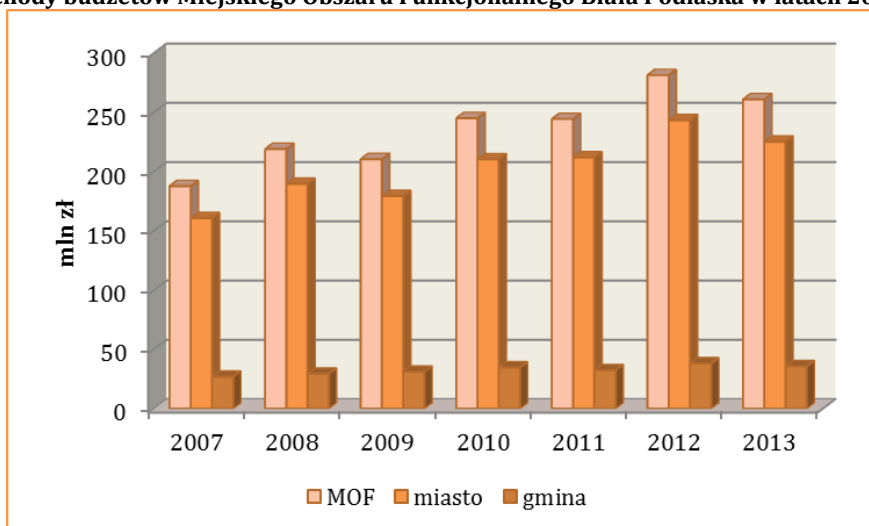
Strzeżony Ośrodek i Areszt w celu wydalenia. Do głównych zadań placówki należy, m.in. prowadzenie kontroli legalności pobytu i zatrudnienia cudzoziemców oraz kontroli pod kątem ujawniania przestępstw granicznych na głównych szlakach komunikacyjnych, działalność związana z rozpoznaniem migracyjnym, obsługa ośrodka strzeżonego dla cudzoziemców, prowadzenie postępowań karnych i administracyjnych pozostających we właściwościach Straży Granicznej.

Na terenie Białej Podlaskiej działa Straż Miejska, do głównych zadań jednostki należy ochrona porządku publicznego na terenie miasta. Straż Miejska pełni stały dyżur na potrzeby Centrum Zarządzania Kryzysowego Miasta Biała Podlaska, strażnicy zapewniają bieżącą obsługę monitoringu miejskiego złożonego z 16 kamer, zajmują się ochroną 25 obiektów komunalnych i nadzorują pracę skazanych zatrudnionych przez Gminę Miejską przy sprzątanii terenów publicznych.

ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Struktura budżetu danej jednostki samorządu terytorialnego świadczy o jej zdolności inwestycyjnej. Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska, w analizowanym okresie, tj. w latach 2007-2013, można zaobserwować niewielkie wahania w strukturze dochodów zarówno miasta jak i gminy. W 2012r. gmina i miasto osiągnęły najwyższe dochody w analizowanym okresie (miasto ok. 243,4 mln, gmina ok. 38,14 mln). Było to spowodowane otrzymaniem najwyższych wartości zarówno subwencji ogólnej jak i dotacji z budżetu państwa. Dochody ogółem miasta Biała Podlaska w 2013r. zwiększyły się w porównaniu do 2007 roku o ok. 40%, natomiast gminy Biała Podlaska o ok. 33%. W 2013r. na terenie miasta Biała Podlaska największy udział w dochodach ogólnych miały dochody własne - 41,2% i subwencja ogólna - 39,8%, a najmniejszy dotacje 19%. Natomiast na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska prawie połowa (dokładnie 48,5%) w 2013r. w dochodach ogółem miała wartość subwencji ogólnej, dochody własne stanowiły 28,7%, a dotacje 22,8%.

Wykres 44 Dochody budżetów Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska w latach 2007-2013

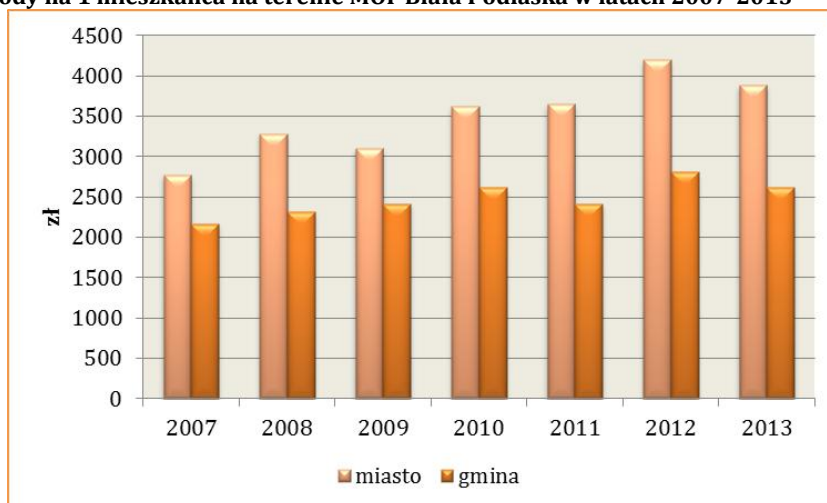

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na podstawie analizy dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca można zaobserwować również niewielkie wahania dochodów miasta i gminy. Wykres przedstawiający wartość tego wskaźnika kształtuje się podobnie jak struktura dochodów w analizowanym okresie. Na terenie miasta wartość dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest wyższa

niż średnia wojewódzka, która w 2013r. wynosiła 3 402,56 zł. Wartość wskaźnika na terenie gminy, była znacznie niższa niż średnia wojewódzka, a nawet niż średnia z powiatu bialskiego (3 137,28 zł) o ok. 20%.

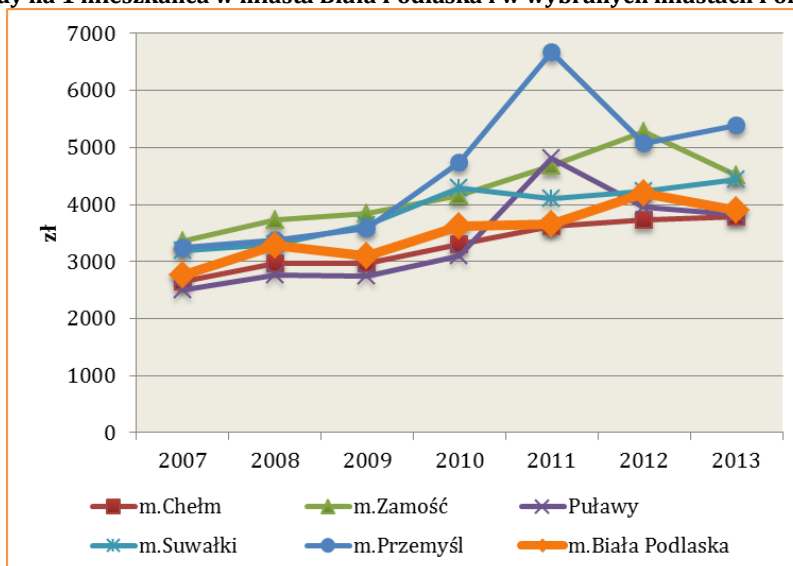
Wykres 45 Dochody na 1 mieszkańca na terenie MOF Biała Podlaska w latach 2007-2013

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Miasto Biała Podlaska plasuje się na poziomie porównywalnym do wybranych miast Polski Wschodniej pod względem wskaźnika prezentującego dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Prezentuje to poniższy wykres, na którym można zaobserwować, że wartości tego wskaźnika w poszczególnych latach przyjmują podobne wartości jak w m.Chełm, a są niewiele niższe niż w m.Zamość czy m.Przemyśl.

Wykres 46 Dochody na 1 mieszkańca w miasta Biała Podlaska i w wybranych miastach Polski Wschodniej

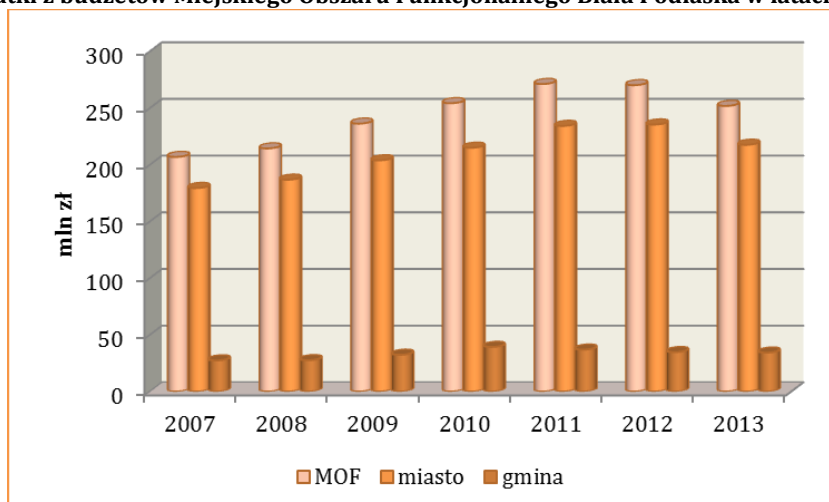

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Analizując strukturę wydatków na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska można zaobserwować, że do 2011r. zarówno na terenie miasta jak i gminy wartość wydatków sukcesywnie rosła, a od 2011r. nieznacznie spada. W 2013r., według danych GUS, największy udział w wydatkach ogółem miały wydatki bieżące, które na terenie miasta stanowiły 94% wydatków ogółem, a na terenie gminy - 88%. W strukturze wydatków

majątkowych największy udział miały wydatki inwestycyjne, które na terenie miasta Biała Podlaska w 2013r. wynosiły 87,6%, a na terenie gminy - 98,8%.

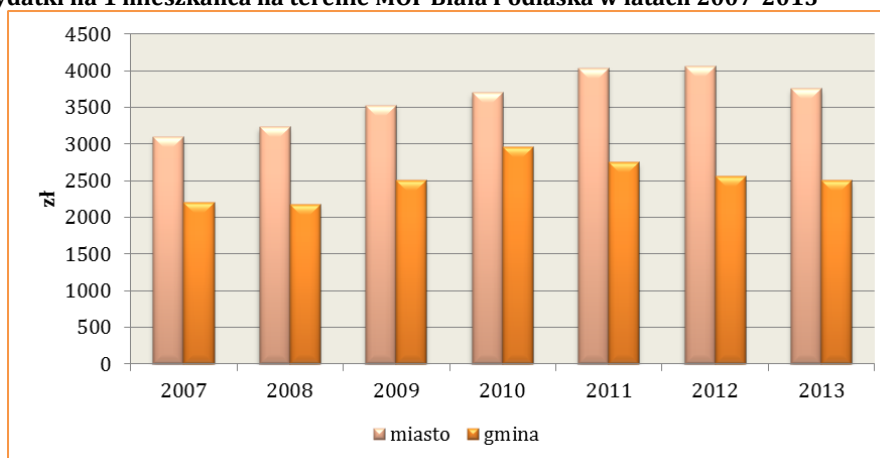
Wykres 47 Wydatki z budżetów Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska w latach 2007-2013

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie miasta Biała Podlaska wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 3 759,72 zł, o 21% więcej w porównaniu do 2007 roku. Natomiast na terenie gminy wskaźnik ten w 2013r. wynosił 2 506,43 zł, i była to wartość o ok. 14% więcej niż w 2007r

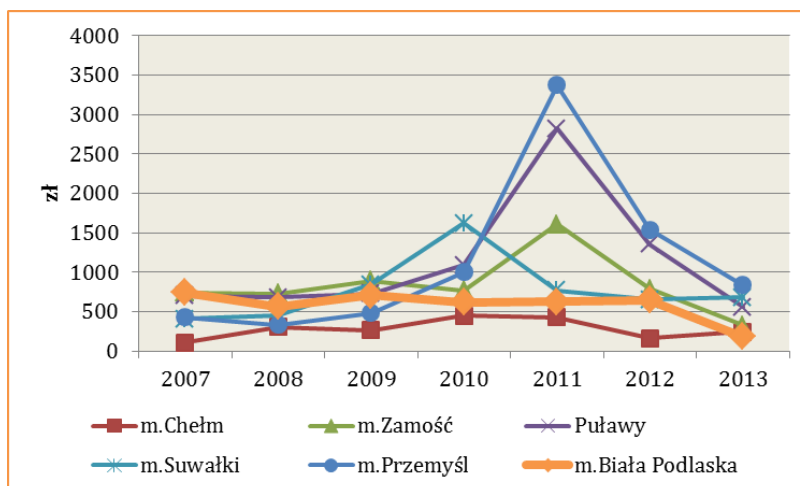
Wykres 48 Wydatki na 1 mieszkańca na terenie MOF Biała Podlaska w latach 2007-2013

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Porównując miasto do wybranych miast powiatowych można zauważyć, że wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca kształtują się na porównywalnym poziomie. W woj. lubelskim w 2013r. wartość wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca wynosiła 621,10 zł, dla powiatu bialskiego 440,92 zł.

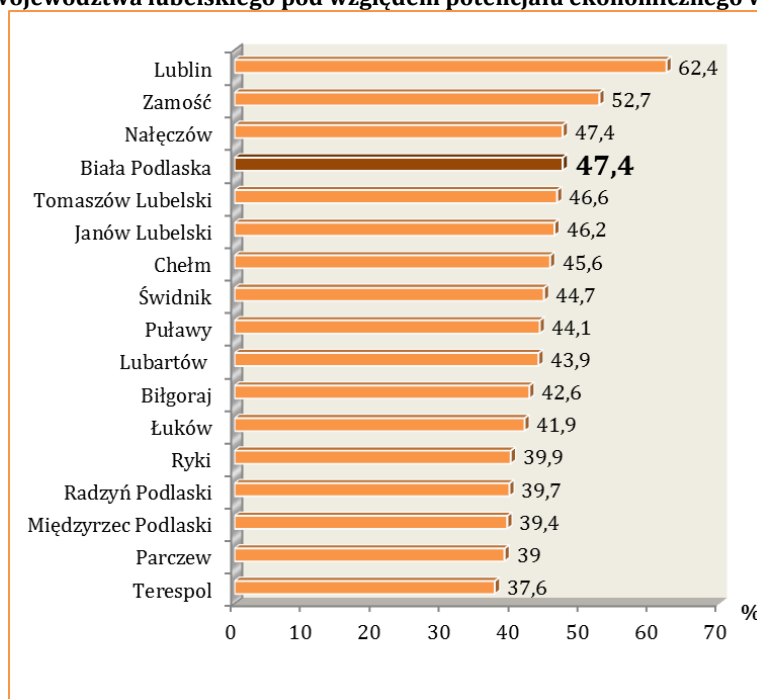
Wykres 49 Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w mieście Biała Podlaska i w wybranych miastach Polski Wschodniej

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgodnie z rankingiem Potencjału ekonomicznego miast w województwie lubelskim w latach 2000-2010 miasto Biała Podlaska znalazła się w pierwszej trójce miast o najwyższym potencjale rozwojowym. Zajęło 3 miejsce ex aequo z miastem Nałęczów zaraz za miastem Lublin i miastem Zamość, na 42 miasta województwa lubelskiego, które podległy ocenie. Na ogólną ocenę i pozycję w rankingu złożyły się oceny cząstkowe 7 ocenianych komponentów potencjału ekonomicznego. Według poszczególnych kategorii miasto zajęło 4 miejsce w rankingu pod względem potencjału demograficznego, 7 miejsce - pod względem aktywności jednostek samorządu terytorialnego i dostępności transportowej i komunikacyjnej, 8 miejsce - pod względem aktywności gospodarczej, 10 - pod względem infrastruktury technicznej. Najgorzej miasto wypadło pod względem infrastruktury społecznej (17 miejsce) i kapitału społecznego i ludzkiego (18 miejsce).

Ryc. 36. Ranking miast województwa lubelskiego pod względem potencjału ekonomicznego w 2010r.

Źródło: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/lublin/ASSETS_potencjal.pdf

Pozycję miasta Biała Podlaska oraz gminy Biała Podlaska na tle innych samorządów obrazują Rankingi "Wspólnoty". Zestawienia są sporządzane na podstawie danych GUS. Poniższa tabela przedstawia pozycję w wybranych Rankingach oraz miejsca jakie zajęły zarówno miasto jak i gmina w swoich kategoriach, tj. Biała Podlaska jako miasto na prawach powiatu oraz gmina Biała Podlaska jako gmina wiejska.

Tabela 20 Pozycja miasta Biała Podlaska i gminy Biała Podlaska w Rankingach "Wspólnoty"

Najbogatsze samorządy "Niełatwo być bogatym w chudych latach"						
Najzamożniejsze						
2011	2012	2013	Nazwa/numer		Zamożność per capita 2012	
31	25	37	m.Biała Podlaska/66100		3269,94	
1193	845	1077	Gmina Biała Podlaska/60103		2360,85	
Wydatki bieżące na administrację "Tani samorząd"						
Najniższe wydatki bieżące na administrację w przeliczeniu na 1 mieszkańca						
2008	2009	2010	2011	2012	Nazwa/numer	zł
15	13	19	21	15	m.Biała Podlaska/66100	244,84
10	15	14	7	8	Gmina Biała Podlaska/60103	175,93
Inwestycje w infrastrukturę techniczną "Mistrzowie inwestycji"						
2010	2011	2012	Nazwa/numer		Inwestycje w infrastrukturę techniczną 10-12 per capita	
27	27	22	m.Biała Podlaska/66100		720,66	
2008-2010	2009-2011	2010-2012	Nazwa/numer		Inwestycje w infrastrukturę techniczną 10-12 per capita	
626	654	786	Gmina Biała Podlaska/60103		480,86	
Wykorzystanie środków zagranicznych przez samorządy "Kto bierze z Unii"						
2004-2009	2007-2011	2009-2012	Nazwa/numer		Wydatki finansowane ze środków unijnych w latach 2009-2012 (w zł per capita, uwzględniając inflację - w cenach stałych 2012)	
26	20	17	m.Biała Podlaska/66100		1346,78	
520	891	928	Gmina Biała Podlaska/60103		589,95	
Zadłużenie jednostek samorządowych "Kto żyje na kredyt - ranking zadłużenia samorządów"						
Zadłużenie w końcu 2012 roku jako procent dochodów budżetowych						
2010	2011	2012	Nazwa/numer		%	
9	4	16	m.Biała Podlaska/66100		45,60	
852	578	838	Gmina Biała Podlaska/60103		26,54	

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Rankingów "Wspólnoty"

Biała Podlaska zajęła bardzo wysokie 18. miejsce (53,4 pkt) w rankingu "Polityki" odnośnie jakości życia w Polskich miastach. Ocena miast odbyła się na podstawie 11 kategorii (w których zgrupowano 25 kryteriów). Miasto oceniano w skali od 0 do 100, a końcowa klasyfikacja została sporządzona w oparciu o średni wynik wszystkich kategorii. W rozbiciu na poszczególne kategorie najwyższą oceniono *środowisko*³⁴ - miasto zajęło bardzo wysokie 2 miejsce (99,9 pkt) zaraz za Piotrkowem Trybunalskim. W skali kraju *poziom bezpieczeństwa*³⁵ oceniono na 82 pkt (6 miejsce) *edukację*³⁶ na 68,9 pkt (9 miejsce), *warunki mieszkaniowe*³⁷ na 54 pkt (12 miejsce), *zdrowie*³⁸ na 42,8 pkt (15 miejsce), *zadowolenie z życia*³⁹ na 66 pkt (26 miejsce), a *społeczeństwo obywatelskie*⁴⁰ na 37,2 pkt co dało 28 miejsce. W dwóch kolejnych kategoriach, tj. *praca*⁴¹ i *wspólnota*⁴², miasto zajęło 48 miejsce, przy czym w kategorii praca otrzymało 48 pkt, a wspólnota 46,5 pkt.

Biała Podlaska najgorzej wypadła w kategoriach *dochody*⁴³ oraz *jakość samorządu*⁴⁴. W pierwszej miasto zajęło 51 miejsce uzyskując 20 punktów, zaś w drugiej 56 (11 lokata od końca) z oceną 22 pkt.

W kolejnym rankingu "Rzeczpospolitej" Biała Podlaska ("Miasta bogate mieszkańcami"), obok Siedlec, Ostrołęki, Skierniewic oraz Rzeszowa, została zaliczona do miast w których w ciągu ostatnich 10 lat zamożność mieszkańców wzrosła (liczona jako zapłacony podatek PIT) oraz o najbardziej dynamicznym rozwoju społeczno-gospodarczym. Przeciętny wzrost wpływów PIT w 120 największych miastach w ciągu 10 lat wyniósł 200 procent, a na terenie miasta Biała Podlaska wyniósł 272.

W ostatnich latach Urząd Miasta Biała Podlaska podjął liczne działania mające na celu poprawę efektywności pracy i funkcjonowania administracji, a także w celu poprawy jakości obsługi interesantów.

Według danych wieloletniej prognozy finansowej miasta Biała Podlaska na lata 2014-2026 po wykonaniu budżetu w 2013r. wynik budżetowy miał wartość dodatnią, tj. 7 634 311,50 zł. Kwota długu wynosiła 97 797 485,51 zł (o 13 169 491,49 zł mniej w porównaniu do 2012r.), natomiast wartość spłat rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych wyniosła 73 472 068,00 zł. Rocznie miasto przeznacza ponad 4 mln złotych na obsługę długu.

³⁴ odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków (GUS); masa odpadów zmieszanych przypadająca na mieszkańca w ciągu roku (GUS)

³⁵ liczba przestępstw w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców (GUS); zadowolenie ze stanu bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania (Diagnoza Społeczna)

³⁶ wydatki na oświatę w przeliczeniu na mieszkańca (GUS); odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (GUS); średni wynik z egzaminu gimnazjalnego w częściach: język polski i matematyka (OKE)

³⁷ powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę (GUS); zadowolenie z warunków mieszkaniowych (Diagnoza Społeczna)

³⁸ liczba lekarzy w przeliczeniu na mieszkańca (GUS); zadowolenie ze stanu zdrowia (Diagnoza Społeczna)

³⁹ satysfakcja z życia (Diagnoza Społeczna); poziom szczęścia (Diagnoza Społeczna)

⁴⁰ poziom działalności na rzecz społeczności lokalnej (Diagnoza Społeczna); frekwencja w wyborach samorządowych z 2010r. (Państwowa Komisja Wyborcza)

⁴¹ stopa bezrobocia (GUS); dochody budżetu miasta na mieszkańca (Pismo Samorządu Terytorialnego "Wspólnota")

⁴² relacja samobójstw do liczby mieszkańców (powiatowe komendy policji); zaufanie do innych ludzi (Diagnoza Społeczna)

⁴³ przeciętne wynagrodzenie (GUS); dochody budżetu miasta na mieszkańca (Pismo Samorządu Terytorialnego "Wspólnota")

⁴⁴ wydatki na kulturę w przeliczeniu na mieszkańca (GUS); wydatki na obsługę długu publicznego jako odsetek wydatków budżetu miasta (GUS); poziom dofinansowania z UE w perspektywie 2007-13 w przeliczeniu na mieszkańca (GUS); długość ścieżek rowerowych w relacji do powierzchni miasta (GUS)

Tabela 21 Prognozowana struktura dochodów i wydatków miasto Biała Podlaska wg WPF

Lp.	Wyszczególnienie	2011* (mln)	2012* (mln)	2013* (mln)	2014 (mln)	2015 (mln)	2020 (mln)	2025 (mln)
1.	Dochody ogółem	212,1	243,4	225,3	230,9	233,1	272,0	317,8
2.	Wydatki ogółem	234,3	235,5	217,6	226,8	228,1	262,5	309,8
3.	Wynik budżetu	-22,2	7,8	7,6	4,1	5	9,5	8
4.	Kwota długu	123,3	110,9	97,7	92,5	87,5	49,5	8
5.	Spląty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych	25,4	27,8	73,5	5,3	5	9,5	8

* po wykonaniu budżetu

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej m.Biała Podlaska⁴⁵

Wynik budżetu na 2013r. zgodnie z wieloletnią prognozą finansową gminy Biała Podlaska na lata 2014-2020 wyniósł 1 487 387,33 zł. Kwota długu wynosiła 9 100 000,00 zł, o 1 025 000 zł mniej niż w 2012r. Kwota spląty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykupu papierów wartościowych w porównaniu do 2012r. zmniejszyła się o 558 750,00 zł. Rocznie na obsługę długu jest przeznaczane między ok. 300 tys. a 600 tys. złotych.

Tabela 22 Prognozowana struktura dochodów i wydatków gminy Biała Podlaska wg WPF

Lp.	Wyszczególnienie	2011* (tys.)	2012* (tys.)	2013* (tys.)	2014 (tys.)	2015 (tys.)	2017 (tys.)	2020 (tys.)
1.	Dochody ogółem	32 423,4	38 142,9	35 765,4	33 856,9	33 375,9	36 099,5	40 606,9
2.	Wydatki ogółem	36 949,1	34 729,3	34 277,9	35 909,4	31 715,9	34 719,4	39 286,9
3.	Wynik budżetu	-4 525,7	3 413,6	1 487,4	-2 052,5	1 660	1 380	1 320
4.	Kwota długu	11 742,8	10 125	9 100	8 680	7 020	4 080	0
5.	Spląty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych	1 977,9	2 021,2	962,5	1 021,8	1 660	1 380	1 320

* po wykonaniu budżetu

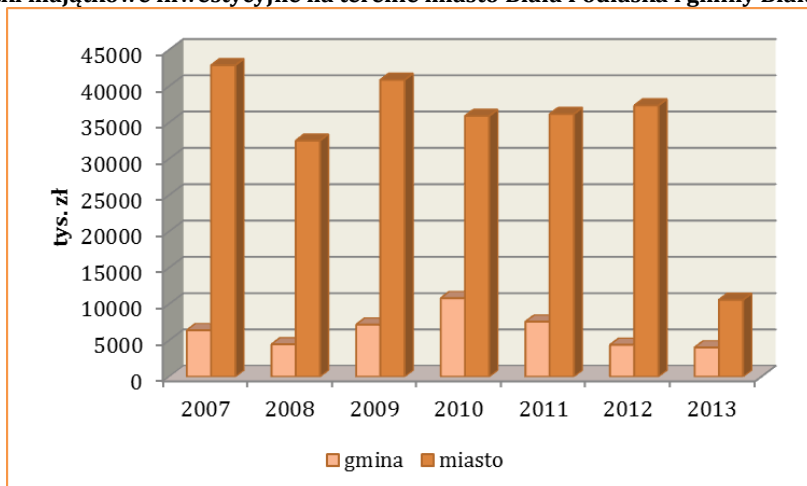
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej gminy Biała Podlaska⁴⁶

Wydatki majątkowe inwestycyjne zawarte w strukturze wydatków budżetowych, przedstawiają kwotę, która jest przeznaczona na inwestycje realizowane w danym roku przez daną jednostkę samorządu terytorialnego. Według danych GUS w 2013r. wydatki inwestycyjne na terenie miasta Biała Podlaska stanowiły ok. 5% wydatków ogółem (10 598,0 tys. zł), natomiast na terenie gminy - 11,8% (4 044,8 tys. zł). W 2007 roku odnotowano najwyższą wartość wydatków inwestycyjnych na terenie miasta Biała Podlaska (stanowiły 23,9% wydatków ogółem). Natomiast w 2010r. w strukturze wydatków budżetu gminy wydatki inwestycyjne przyjęły najwyższą wartość w analizowanym okresie i stanowiły 27,5% wydatków ogółem.

⁴⁵ Uchwała nr XXXVI/345/14 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie zmiany wieloletniej prognozy finansowej Miasta Biała Podlaska

⁴⁶ Załącznik Nr 1 Zarządzenia Nr 0050.51.2014 Wójta Gminy Biała Podlaska z dnia 20 czerwca 2014 roku

Wykres 50 Wydatki majątkowe inwestycyjne na terenie miasto Biała Podlaska i gminy Biała Podlaska

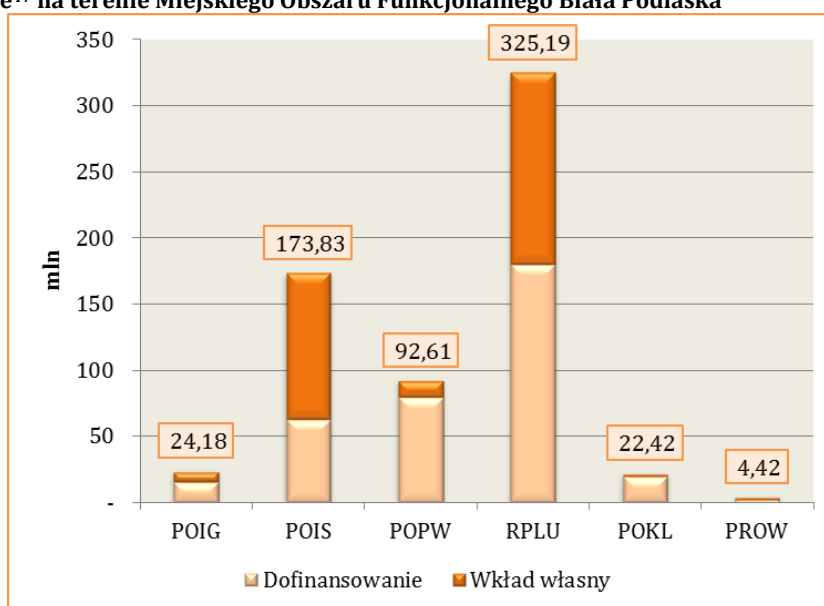
Źródło danych : opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska w latach 2007-2013 ogólna wartość zrealizowanych i realizowanych projektów unijnych wyniosła 642 657 589,86 zł, a łączna suma dotacji wyniosła 362 627 487,26 zł. Pozyskane fundusze unijne pozyskane były w ramach programów:

- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego,
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Najwięcej funduszy pozyskano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (RPLU) - 50% wszystkich dotacji pozyskanych w ramach wszystkich programów (ok. 183 mln zł), z czego 71% dotacji zostały pozyskane przez miasto oraz przedsiębiorców działających na terenie miasta. Ponadto na terenie miasta Biała Podlaska były realizowane 3 projekty, których beneficjentem jest województwo lubelskie. Ich łączna wartość wynosiła prawie 8 mln zł, a dofinansowanie wynosiło nieco ponad 5 mln zł.

Wykres 51 Wartość zrealizowanych i realizowanych projektów unijnych z podziałem na poszczególne Programy Operacyjne⁴⁷ na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07-13 na 30 czerwca 2014r.

Samorządy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska w ramach realizowanych projektów inwestycyjnych otrzymały łącznie 113 886 302,98 zł dofinansowania, z czego, 37,8% stanowiło dofinansowanie na infrastrukturę komunalną, kolejno na infrastrukturę drogową i transport publiczny - 22,5%, a najmniej na projekty wspierające Społeczeństwo Informatyczne - 5,4%. Dofinansowanie pozyskane przez samorządy gminy wiejskiej i miejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki wyniosło ok. 13 mln zł.

Tabela 23 Projekty inwestycyjne zrealizowane przez samorządy MOF Biała Podlaska

	Wartość ogółem (zł)	Dofinansowanie(zł)
Infrastruktura komunalna	103 681 724,26	43 033 109,48
Infrastruktura drogową i transport publiczny	46 516 638,51	25 596 861,17
Infrastruktura kultury, turystyki, sportu	17 888 969,18	12 449 966,67
Promocja gospodarcza, rozwój przedsiębiorczości	18 320 780,83	13 249 722,42
Rewitalizacja	26 296 928,26	13 433 239,53
Społeczeństwo Informatyczne	6 458 426,62	6 123 403,71
Łącznie	219 163 467,66	113 886 302,98

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07-13 na 30 czerwca 2014r.

Zarówno samorząd miasta Biała Podlaska jak i samorząd gminy wiejskiej w ramach porozumień partnerskich realizowały projekty, których beneficjentem są województwo lubelskie, powiat bialski, a także powiat parczewski. Projekty partnerskie pozwalają na kompleksowe i innowacyjne podejście do realizacji określonych zadań. Współpraca podczas

⁴⁷ POIG - Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
 POIS - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
 POPW - Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej
 RPLU - Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego
 POKL - Program Operacyjny Kapitał Ludzki

realizacji takich projektów pozwala na osiągnięcie wspólnego celu oraz ponosi wymierne korzyści w postaci oczekiwanych rezultatów przedsięwzięcia. Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska są realizowane również projekty w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina, a także w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy.

Jednym z atutów miasta Biała Podlaska jest aktywna promocja oraz współpraca międzynarodowa. Podejmowane działania mają na celu promocję walorów gospodarczych, turystycznych i kulturalnych, które bezpośrednio wpływają na rozwój lokalny. Wśród działań promocyjnych podjęto wiele inicjatyw, które były realizowane pod kątem potrzeb i oczekiwań potencjalnych odbiorców.

W ramach współpracy partnerskiej, miasto Biała Podlaska od lat 90., prowadzi współpracę z trzema miastami: Baranowiczami i Brześciem na Białorusi oraz Niort we Francji. Opiera się ona na wymianie doświadczeń z zakresu gospodarki, wymiany specjalistów i doświadczeń w zakresie funkcjonowania miasta, transportu, instytucji kultury, kształcenia i sportu jak również wspierania instytucji i organizacji zmierzających zawiązać współpracę w ww. dziedzinach.

Opis i wnioski z konsultacji społecznych

Ważnym etapem pracy nad Zintegrowaną Strategią Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska były przeprowadzone konsultacje społeczne. W oparciu o metodologię stosowaną przy sporządzaniu dokumentu strategicznego zorganizowano dwa spotkania konsultacyjne. Głównym ich celem było przedstawienie władzy i społeczności lokalnej postępów związanym z procesem aktualizacji strategii oraz uzyskania opinii i uwag na temat kierunków rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego w latach 2015-2020 z perspektywą do 2030r. Uczestnikami byli przedstawiciele władz lokalnych jednostek samorządu terytorialnego gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego, tj. Miasta Biała Podlaska i Gminy Biała Podlaska, oraz zaproszeni reprezentanci społeczności lokalnej (sołtysi, przedsiębiorcy, nauczyciele, koła gospodyń wiejskich, mieszkańcy).

Pierwsze spotkanie konsultacyjne odbyło się 5 września 2014r. W spotkaniu uczestniczył zespół zadaniowy ds. wspólnej strategii, tj. Prezydent Miasta Biała Podlaska, Wójt Gminy Biała Podlaska, pracownicy urzędów zaangażowani w przygotowanie strategii oraz eksperci zewnętrzni. Na spotkaniu przedstawiono wstępne założenia opracowywanego dokumentu, a także wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowanie dla przygotowanej strategii.

Kolejnym etapem podczas tworzenia strategii była ankietyzacja społeczności lokalnej. Ankieta dotyczyła oceny stanu i potencjału Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska. Bezpośredni udział mieszkańców pozwolił odzwierciedlić rzeczywiste potrzeby społeczno-gospodarcze oraz wyznaczyć główne kierunki rozwoju miasta i gminy Biała Podlaska w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Czas ankietyzacji: 3 tygodnie od 20 stycznia 2015r. do 10 lutego 2015r. Ankietę wypełniło 205 mieszkańców obszaru funkcjonalnego, z czego 88% stanowili mieszkańcy miasta, a zaledwie 12% mieszkańcy gminy. Ankietowani odpowiedzieli na 10 pytań, z czego z dwóch ostatnich jedno było przeznaczone wyłącznie dla mieszkańców miasta, a drugie wyłącznie dla mieszkańców gminy wiejskiej.

Przeprowadzono również konsultację dokumentów poprzez ich zawieszenie na stronie internetowej (<http://www.bialapodlaska.pl/strategia/?a=aktualnosci>). W dniu 8 maja 2015r. pojawiło się Ogłoszenie Prezydenta Miasta Biała Podlaska w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030r.), które odbyły się w dniach 18.05.-01.06.15r. W ramach konsultacji możliwe było zgłaszanie propozycji, uwag oraz opinii na piśmie na formularzu konsultacji bądź drogą elektroniczną. W ramach prowadzonych konsultacji zgłoszono uwagi, które po przeanalizowaniu zostały uwzględnione w dokumencie.

Konsultacje społeczne dotyczące projektu Prognozy oddziaływania na środowisko Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 roku) prowadzone były w okresie od 14 sierpnia 2015 r. do 4 września 2015 r. Wszelkie zastrzeżenia można było zgłaszać w formie propozycji, uwag i opinii na piśmie na formularzu konsultacji, także drogą elektroniczną, który był dostępny na stronie internetowej Urzędu Miasta Biała Podlaska. Projekt Prognozy oddziaływania na środowisko Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 roku) udostępniony był na stronie internetowej Urzędu Miasta Biała Podlaska. Konsultacje dokumentów powtórzono – prowadzone były ponownie w terminie 13 października – 3 listopada 2015 r. Dokumenty umieszczone zostały na stronach Urzędu Miasta Biała Podlaska (<http://um.bialapodlaska.pl/strategia/?a=aktualnosci>) i Urzędu Gminy Biała Podlaska (<http://www.gmina.bialapodl.pl/?pid=25>). Wpłynęła jedna uwaga od mieszkańca miasta, jednak nie dotyczyła przedmiotu konsultacji – był to postulat wprowadzenia zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Opis i wnioski z konsultacji społecznych

Ważnym etapem pracy nad Zintegrowaną Strategią Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska były przeprowadzone konsultacje społeczne. W oparciu o metodologię stosowaną przy sporządzaniu dokumentu strategicznego zorganizowano dwa spotkania konsultacyjne. Głównym ich celem było przedstawienie władzy i społeczności lokalnej postępów związanym z procesem aktualizacji strategii oraz uzyskania opinii i uwag na temat kierunków rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego w latach 2015-2020 z perspektywą do 2030r. Uczestnikami byli przedstawiciele władz lokalnych jednostek samorządu terytorialnego gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego, tj. Miasta Biała Podlaska i Gminy Biała Podlaska, oraz zaproszeni reprezentanci społeczności lokalnej (sołtysi, przedsiębiorcy, nauczyciele, koła gospodyń wiejskich, mieszkańcy).

Pierwsze spotkanie konsultacyjne odbyło się 5 września 2014r. W spotkaniu uczestniczył zespół zadaniowy ds. wspólnej strategii, tj. Prezydent Miasta Biała Podlaska, Wójt Gminy Biała Podlaska, pracownicy urzędów zaangażowani w przygotowanie strategii oraz eksperci zewnętrzni. Na spotkaniu przedstawiono wstępne założenia opracowywanego dokumentu, a także wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowanie dla przygotowanej strategii.

Kolejnym etapem podczas tworzenia strategii była ankietyzacja społeczności lokalnej. Ankieta dotyczyła oceny stanu i potencjału Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska. Bezpośredni udział mieszkańców pozwolił odzwierciedlić rzeczywiste potrzeby społeczno-gospodarcze oraz wyznaczyć główne kierunki rozwoju miasta i gminy Biała Podlaska w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Czas ankietyzacji: 3 tygodnie od 20 stycznia 2015r. do 10 lutego 2015r. Ankietę wypełniło 205 mieszkańców obszaru funkcjonalnego, z czego 88% stanowili mieszkańcy miasta, a zaledwie 12% mieszkańcy gminy. Ankietowani odpowiedzieli na 10 pytań, z czego z dwóch ostatnich jedno było przeznaczone wyłącznie dla mieszkańców miasta, a drugie wyłącznie dla mieszkańców gminy wiejskiej.

Przeprowadzono również konsultację dokumentów poprzez ich zawieszenie na stronie internetowej (<http://www.bialapodlaska.pl/strategia/?a=aktualnosci>). W dniu 8 maja 2015r. pojawiło się Ogłoszenie Prezydenta Miasta Biała Podlaska w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030r.), które odbyły się w dniach 18.05.-01.06.15r. W ramach konsultacji możliwe było zgłaszanie propozycji, uwag oraz opinii na piśmie na formularzu konsultacji bądź drogą elektroniczną. W ramach prowadzonych konsultacji zgłoszono uwagi, które po przeanalizowaniu zostały uwzględnione w dokumencie.

Konsultacje społeczne dotyczące projektu Prognozy oddziaływania na środowisko Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 roku) prowadzone były w okresie od 14 sierpnia 2015 r. do 4 września 2015 r. Wszelkie zastrzeżenia można było zgłaszać w formie propozycji, uwag i opinii na piśmie na formularzu konsultacji, także drogą elektroniczną, który był dostępny na stronie internetowej Urzędu Miasta Biała Podlaska. Projekt Prognozy oddziaływania na środowisko Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 roku) udostępniony był na stronie internetowej Urzędu Miasta Biała Podlaska. Konsultacje dokumentów powtórzono – prowadzone były ponownie w terminie 13 października – 3 listopada 2015 r. Dokumenty umieszczone zostały na stronach Urzędu Miasta Biała Podlaska (<http://um.bialapodlaska.pl/strategia/?a=aktualnosci>) i Urzędu Gminy Biała Podlaska (<http://www.gmina.bialapodl.pl/?pid=25>) . Wpłynęła jedna uwaga od mieszkańca miasta, jednak nie dotyczyła przedmiotu konsultacji – był to postulat wprowadzenia zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Załącznik nr 4.4.

Indykacyjny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych wraz z planem finansowym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020

1. Źródła finansowania realizacji projektów:

- środki własne samorządów wchodzących w skład Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska;
- środki pochodzące z funduszy europejskich w ramach poszczególnych programów operacyjnych:
 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020,
 - Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
 - Inteligentny Rozwój 2014-2020,
 - Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
 - Polska Wschodnia 2014-2020,
 - Polska Cyfrowa 2014-2020,
 - Polska Techniczna 2014-2020,
 - Inne;
- środki pochodzące z krajów europejskich nie wchodzących w skład Unii Europejskiej, a należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, dostępne w ramach szwajcarskiego Mechanizmu Finansowego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego;
- środki krajowe.

2. Informacja o wysokości współfinansowania

- Szczegóły dotyczące wielkości współfinansowania poszczególnych projektów zostaną określone w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej przyjmowanych przez Radę Miasta Biała Podlaska oraz Radę Gminy Biała Podlaska.

3. Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów

Miasto Biała Podlaska

Cel strategiczny 1
Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy

Lp.	Nazwa zadania	Wartość szacunkowa
1.	Przygotowanie terenów inwestycyjnych na terenie dawnego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej. Uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych (36ha), uzbrojenie w media, budowa wewnętrznego układu komunikacyjnego celem nadania nowych funkcji gospodarczych i przystosowania do potrzeb potencjalnych inwestorów. - zmiana studium, - opracowanie planu Lotnisko Strefa gospodarcza, - roboty budowlane, - utworzenie podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY PROJEKT W RAMACH SIT	27 500 000 zł
2.	Rozbiórka budynków na terenie byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej w związku z darowizną AMW na rzecz Gminy Miejskiej nieruchomości pod drogi publiczne. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	400 000 zł
3.	Budowa obwodnicy Wschodniej Białej Podlaskiej w układzie północ-południe, w ciągu dróg wojewódzkich nr 812 i 811. Droga przebiegać będzie przez obszar funkcjonalny miasta Biała Podlaska (miasto i gminę Biała Podlaska). Element nowego ciągu komunikacyjnego na terenie miasta stanowić będzie istniejąca Al. Solidarności, długość odcinka pozostałego do wybudowania wyniesie około 15km. Zakłada się podział inwestycji na trzy etapy (według kolejności realizacji): I etap: odcinek od terenu dawnego lotniska do Al. Solidarności (26 mln złotych, w tym budowa obiektu mostowego/tunelu na skrzyżowaniu z linią kolejową). II etap: odcinek od drogi wojewódzkiej nr 812 do terenu dawnego lotniska (21 mln złotych). W późniejszym terminie planuje się również realizację III etapu: od drogi krajowej nr 2 do drogi wojewódzkiej nr 811 (52mln złotych). PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	47 000 000 zł
4.	Budowa drogi dojazdowej do terenów inwestycyjnych (strefa „Lotnisko”) łączącej tereny inwestycyjne z miejskim układem drogowym - droga lokalna. Projekt w dwóch wariantach: - w przypadku niezrealizowania projektu nr 3 Budowa obwodnicy wschodniej Białej Podlaskiej planowana droga o długości około 1,5 km (częściowo pokrywająca się z przebiegiem I etapu obwodnicy), w tym budowa obiektu mostowego/tunelu na skrzyżowaniu z linią kolejową, - w przypadku zrealizowania projektu nr 3 planowana droga o długości około 1,0km, brak konieczności budowy obiektu mostowego/tunelu. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	20 000 000 zł
5.	Utworzenie Bialskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości - jednostki organizacyjnej Gminy Miejskiej Biała Podlaska, odpowiedzialnej za obsługę lokalnych przedsiębiorców oraz za realizację działań wspierających rozwój gospodarczy i poprawiających warunki funkcjonowania przedsiębiorstw w Białej Podlaskiej. DZIAŁANIE ORGANIZACYJNE	130 000 zł

6.	Utworzenie i doskonalenie systemu wsparcia lokalnych przedsiębiorstw - doskonalenie usług doradczych i wsparcie doradcze udzielanie przedsiębiorstwom przez jednostkę na tzw. drugim poziomie. Zakup środków trwałych (niezbędne wyposażenie) dla parku naukowo - technologicznego. PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, URZĄDZEŃ I OPROGRAMOWANIA	Wartość do określenia na dalszym etapie
7.	Działania na rzecz promocji gospodarczej miasta i tworzenia korzystnych warunków do inwestowania - realizacja projektów z zakresu promocji gospodarczej, świadczenie pomocy w organizowaniu udziału w targach i misjach gospodarczych. PROJEKT MIĘKKI	Wartość do określenia na dalszym etapie
8.	Inicjowanie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i uczelniami - nawiązywanie kontaktów z przedstawicielami środowiska naukowego i gospodarczego służących inicjowaniu procesów komercjalizacji wyników badań naukowych, stworzenie sieci powiązań między działającymi w mieście szkołami wyższymi i firmami, pomoc w zakładaniu przedsiębiorstw odpryskowych, doradztwo w zakresie zawierania umów związanych z transferem wiedzy. PROJEKT MIĘKKI	Wartość do określenia na dalszym etapie
9.	Kompleksowe wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na bazie przygotowanej w ramach SIT infrastruktury i terenów do jej prowadzenia - szkolenia i doradztwo dla osób pragnących podjąć i prowadzić działalność gospodarczą, - dotacje (dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy) i pomoc zwrotna (pozostali) na podejmowanie prowadzenie działalności gospodarczej, - wsparcie pomostowe niefinansowe i finansowe w początkowym okresie funkcjonowania przedsiębiorstwa. PROJEKT MIĘKKI PROJEKT W RAMACH SIT	2 346 000 zł
10.	Usługi rozwojowe dla białskich MŚP - projekty polegające na świadczeniu usług rozwojowych, adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm sektora MŚP, w tym analiza potrzeb rozwojowych, szkolenia, doradztwo. PROJEKT MIĘKKI	Wartość do określenia na dalszym etapie
11.	Kwalifikacyjne kursy zawodowe adresowane do uczniów szkół zawodowych i chętnych osób dorosłych. PROJEKT MIĘKKI	1 610 000 zł
12.	Budowa ciepłowni na biomasę o mocy 10 MWt - ograniczenie emisji gazów i pyłów poprzez budowę kotła o mocy 10 MWt na biomasę (zrębki). PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	20 000 000 zł
13.	Budowa kolektorów słonecznych o mocy 1,0 MWt na terenie Ciepłowni K-1 przy ulicy Orzechowej - ograniczenie emisji gazów i pyłów poprzez podgrzew. wody powrotnej z sieci ciepłowniczej. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	4 200 000 zł
14.	Przebudowa sieci ciepłowniczej celem zmniejszenia strat ciepła na przesyle - ograniczenie emisji gazów i pyłów poprzez podgrzew. wody powrotnej z sieci ciepłowniczej. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	12 000 000 zł
15.	Budowa układów mikrogeneracyjnych - ograniczenie strat ciepła a co za tym idzie emisji gazów i pyłów oraz poprawa efektywności energetycznej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	1 000 000 zł
16.	Budowa elektrociepłowni w wysokosprawnej kogeneracji o mocy 3,6 MWe i 10 MWt opartej o biomasę - ograniczenie emisji gazów i pyłów poprzez budowę elektrociepłowni 10 MWt oraz 3,6 MWe na biomasę (zrębki). PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	50 000 000 zł
17.	Instalacja systemów solarnych na potrzeby oświetlenia obiektów wybudowanych w ramach SIT	1 012 000 zł

	PROJEKT INFRASTRUKTURALNY PROJEKT W RAMACH SIT	
18.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w mieście Biała Podlaska - zmiana wyposażania miejskich obiektów użyteczności publicznej w urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie, klasie efektywności energetycznej (np. ocieplenie obiektów, wymiana drzwi i okien, modernizacja systemów grzewczych wraz z wymianą źródła ciepła na zasilane OZE, modernizacja systemów wentylacji, klimatyzacji), włącznie z systemami zarządzania energią. Generacja rozproszona, poprawiająca sprawność wytwarzania ciepła przez zmianę źródeł ciepła m.in. na jednostki wysokosprawnej kogeneracji. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY PROJEKT W RAMACH SIT	Wartość do określenia na dalszym etapie
19.	Rewitalizacja zespołu zamkowego - parkowego w Białej Podlaskiej - roboty przy zabytkowych obiektach kubaturowych – siedzibach miejskich instytucji kultury (Muzeum Południowego Podlasia, Białskie Centrum Kultury): adaptacja niewykorzystanych pomieszczeń oraz zakup sprzętu, zagospodarowanie zieleni i przebudowa wew. układu komunikacyjnego, restauracja fortyfikacji i hist. układu wodnego. Zagospodarowanie obszaru historycznego Zwierzyńca (otoczenia zespołu zamkowego - parkowego). Restauracja późnobarokowych polichromii ściennych fresków znajdujących się w klasztorze poreformackim pod wezwaniem św. Antoniego PROJEKT INFRASTRUKTURALNY PROJEKT W RAMACH SIT	35 972 000 zł
20.	Renaturyzacja fragmentów doliny rzeki Krzny - opracowanie dokumentacji technicznej i przyrodniczej, częściowa deregulacja koryta, stworzenie warunków dla samooczyszczenia rzeki, odtworzenie fragmentów starorzecza, stworzenie warunków do powtórnego zasiedlenia doliny przez rodzime gatunki, zalesienia, utworzenie zielonych stref, budowę przepustów dla spływu wody i migracji zwierząt. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY PROJEKT W RAMACH SIT	9 200 000 zł
21.	Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych - rozwój ośrodka edukacji ekologicznej, utworzenie systemu edukacyjnych ścieżek przyrodniczych, budowa wież widokowych i małej infrastruktury turystycznej w dolinie rzeki. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY PROJEKT W RAMACH SIT	4 600 000 zł
22.	Digitalizacja zbiorów miejskich instytucji kultury - Zakup systemu do digitalizacji zbiorów Muzeum i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Białej Podlaskiej, prace digitalizacyjne, zapewnienie dostępu do wyników. ZAKUPY SPRZĘTU, URZĄDZEŃ I OPROGRAMOWANIA oraz USŁUG PROJEKT W RAMACH SIT	736 000 zł
23.	Modernizacja Białskiego Centrum Kultury - prace konserwatorskie, modernizacja i adaptacja zabytkowej siedziby instytucji, zagospodarowanie otoczenia oraz zakup sprzętu i wyposażenia na potrzeby prowadzenia działalności kulturalnej, mające na celu poprawę warunków funkcjonowania jednostki oraz zwiększenie udziału mieszkańców w kulturze. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
24.	Utworzenie kąpieliska miejskiego - utworzenie kąpieliska i plaży miejskiej wraz z budową zaplecza i niezbędnej infrastruktury towarzyszącej (ciągi komunikacyjne i miejsca postojowe, sieć wodociągowa, kanalizacja, oświetlenie) na terenie stawów przy rzece Klukówce w Białej Podlaskiej. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
25.	Promocja walorów turystycznych obszaru MOF i stymulowanie współpracy lokalnych społeczności w obszarze przygranicznym - projekty partnerskie i międzynarodowe z	Wartość do określenia na dalszym etapie

	udziałem jest i innych podmiotów publicznych w obszarze pogranicza. PROJEKTY MIĘKKIE I ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA I OPROGRAMOWANIA	
--	---	--

Cel strategiczny 2

Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Lp.	Nazwa zadania	Wartość szacunkowa
1.	Modernizacja i rozbudowa rynku przy ul. Przechodniej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
2.	Modernizacja i rozbudowa rynku owocowo – warzywnego i produktów lokalnych – targowisko przy Al. Tysiąclecia PROJEKT INFRASTRUKTURALNY PROJEKT W RAMACH SIT	3 500 000 zł
3.	Rozwój komunalnej substancji mieszkaniowej w mieście Biała Podlaska - budowa 2 budynków wielorodzinnych (60 lokali mieszkalnych)	4 800 000 zł
4.	Aktywna jesień nad Krzną - realizacja programów zdrowotnych dla mieszkańców miasta i gminy Biała Podlaska w wieku aktywności zawodowej - realizacja programów profilaktycznych, zdrowotnych i rehabilitacji leczniczej. Programy adresowane będą do osób w wieku 50 plus, ukierunkowanych na przeciwdziałanie dezaktywacji zawodowej z przyczyn zdrowotnych w zakresie wskazanych w RPO chorób: układu krążenia, nowotworowych, chorób (zaburzeń) psychicznych, chorób układu kostno-stawowo-mięśniowego, chorób układu oddechowego, nerwowego, a także dotyczące urazów, zatruc i innych określonych skutków działania czynników zewnętrznych oraz chorób zakaźnych. Projekt obejmie specjalistyczne badania diagnostyczne i rehabilitację oraz działania ukierunkowane na promowanie prozdrowotnych postaw. PROJEKT MIĘKKI PROJEKT W RAMACH SIT	3 220 000 zł
5.	Utworzenie Centrum Wspierania Rodziny i Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapeutycznego - stworzenie oferty zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny w tym m.in. poradnictwo prawne i obywatelskie, terapie i mediacje rodzinne, terapie uzależnień, alternatywne formy działalności rehabilitacyjnej dzieci, młodzieży i dorosłych. Utworzenie ośrodka dla młodzieży zagrożonej marginalizacją, niedostosowanej społecznie, posiadającej orzeczenie o potrzebie socjoterapii. PROJEKT MIĘKKI PROJEKT W RAMACH SIT	3 128 000 zł
6.	Program na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem - Program na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, w tym niepełnosprawnych, ukierunkowany na aktywizację społeczno-zawodową. Program realizowany będzie przy współdziałaniu PUP w Białej Podlaskiej oraz MOPS w Białej Podlaskiej i właściwych GOPS. Zakłada się wykorzystywanie zróżnicowanych form i metod aktywizacji społeczno-zawodowej, w tym stosowanie instrumentów aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej i wspomagająco kulturalnej, jak również realizację działań z zakresu aktywnych technik poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych. Przewiduje się indywidualizację i kompleksowość pomocy (diagnozowanie potrzeb i tworzenie planów działania). PROJEKT MIĘKKI PROJEKT W RAMACH SIT	3 220 000 zł
7.	Tak dla ekonomii społecznej – program wsparcia podmiotów	2 760 000 zł

	ekonomii społecznej na terenie MOF Biała Podlaska - Utworzenie 4 spółdzielni socjalnych – do opiekowania się nową infrastrukturą powstałą w dolinie Krzny (konserwacja, sprzątanie, dozór, opieka nad zielenią), do prowadzenia utworzonego herbarium, do prowadzenia usług opiekuńczych i pielęgniarstwa, do prowadzenia baru mlecznego; Projekt obejmuje bezzwrotne wsparcie na utworzenie spółdzielni oraz działania doradcze i szkolenia, wsparcie pomostowe i mentoring w początkowym okresie ich działalności. PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA PROJEKT W RAMACH SIT	
8.	Adaptacja, rozbudowa i modernizacja infrastruktury przedszkolnej wraz zakupem wyposażenia PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
9.	Tworzenie nowych miejsc w przedszkolach dla dzieci w wieku 3 – 4 lat PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	Wartość do określenia na dalszym etapie
10.	Poprawa stanu infrastruktury szkół i placówek oświatowych poprzez ich modernizację i zakup niezbędnego wyposażenia, gwarantującego wysoką jakość kształcenia PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
11.	Poprawa jakości edukacji ogólnej poprzez podnoszenie kompetencji bądź kwalifikacji nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z nowoczesnych metod, technologii i sprzętu oraz poprzez tworzenie warunków uczenia się, adekwatnych do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce (wyposażenie pracowni dla przedmiotów matematyczno – przyrodniczych oraz pracowni ICT) PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	Wartość do określenia na dalszym etapie
12.	Program kompleksowego wspierania uczniów kształcenia ogólnego poprzez organizowanie i udzielanie doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	Wartość do określenia na dalszym etapie
13.	Programy rozwojowe szkół - udoskonalanie programów nauczania i oferty edukacyjnej oraz wyposażenia edukacyjnego PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	Wartość do określenia na dalszym etapie
14.	Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji z zakresu ICT i języków obcych - szkolenia z zakresu ICT zakończone procesem certyfikacji. Szkolenia językowe (języki obce) zakończone procesem certyfikacji. PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA PROJEKT W RAMACH SIT	1 610 000 zł
15.	Dodatkowe zajęcia realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów skierowane do dzieci w wieku przedszkolnym - Dodatkowe zajęcia realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów (np. zajęcia z logopedą) oraz w celu podnoszenia jakości edukacji przedszkolnej, poprzez prowadzenie zajęć wykraczających poza podstawę programową (np. działania z zakresu budowania wiedzy przyrodniczej i kształtowania postaw proekologicznych). Działaniom tym towarzyszyć będzie zakup pomocy dydaktycznych i niezbędnego sprzętu (pomocniczo). Zajęcia dodatkowe – korektywa i zajęcia sportowe (w tym przy wykorzystaniu infrastruktury sportowej parku akademickiego). PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA PROJEKT W RAMACH SIT	690 000 zł

16.	Dodatkowe zajęcia w zakresie przedmiotów ścisłych dla uczniów szkół podstawowych 1. Dodatkowe zajęcia w zakresie przedmiotów ścisłych (w tym wiedzy przyrodniczej i biologii - przy wykorzystaniu infrastruktury ośrodka edukacji ekologicznej oraz ścieżek edukacyjnych), zajęcia w zakresie nauki języków obcych, zajęcia budujące kompetencje w dziedzinie obsługi komputera. Jako działania dodatkowe przewidziany jest zakup nowoczesnych narzędzi i materiałów dydaktycznych. 2. Zajęcia dodatkowe – korektywa i zajęcia sportowe (w tym przy wykorzystaniu infrastruktury sportowej parku akademickiego). PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA PROJEKT W RAMACH SIT	690 000 zł
17.	Budowa wielofunkcyjnego stadionu Miejskiego w Białej Podlaskiej - boisko trawiaste, trybuny 2 tys miejsc. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	14 000 000 zł
18.	Budowa boiska do piłki nożnej ze sztuczną nawierzchnią na potrzeby klubu sportowego TOP 54 PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	2 100 000 zł
19.	Budowa akademickiego parku sportowego - utworzenie kompleksu służącego do celów dydaktycznych dwóch białskich uczelni oraz dostępnego dla mieszkańców – roboty budowlane i zakupy wyposażenia na potrzeby utworzenia parku wodnego, kompleksu boisk (piłka nożna, siatkówka plażowa, piłka ręczna), miasteczka survivalowego (park linowy, tor przeszkód dla służb mundurowych, strefa treningowa), ścieżki rekreacyjnej (otwarte urządzenia fitness) i edukacyjnej (ścieżka przyrodnicza), szlaku kajakowego, tras nordic walking, narciarstwa biegowego i biegów przełajowych, hippicznych i rekreacyjnych tras rowerowych, zakup trybun mobilnych, utworzenie miasteczka turystycznego, budowa obiektów do treningu sportów miejskich: bmx, skateboarding, rolleblading, parkour, freerunning, budowa "zielonej sali gimnastycznej", pola do gier i zabaw ruchowych, pola do gry w Speedball. Obiekty kubaturowe i liniowe (ścieżki, trasy), należące do kompleksu umiejscowione będą w otoczeniu obu uczelni oraz w samej dolinie Krzny, spajając miasto przestrzennie. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY PROJEKT W RAMACH KONTRAKTU TERYTORIALNEGO	30 095 600 zł
20.	Utworzenie parku w strefie zamieszkania przy ul. Terebelskiej w Białej Podlaskiej - zagospodarowanie nieużytkowanego terenu położonego pomiędzy ulicami Terebelską, Królowej Jadwigi, blokami mieszkalnymi i kościołem Bł. Honorata – utworzenie parku, w tym: nasadzenia, ciągi komunikacyjne, oświetlenie, mała architektura, ogrodzenie, utworzenie placu zabaw. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	700 000 zł
21.	Modernizacja i doposażenie warsztatów szkół zawodowych w Białej Podlaskiej - przebudowa, adaptacja i remonty obiektów wykorzystywanych przez miejskie szkoły zawodowe do prowadzenia zajęć praktycznych, zakup maszyn i urządzeń służących nauce praktycznej zawodu. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
22.	Rozbudowa Monitoringu Miejskiego - Zakup nowego rejestratora pozwalającego na rozbudowę monitoringu o kolejne punkty kamerowe. Istnieje potrzeba podłączenia podglądu i zapisu kamer z rewitalizowanych budynków na ul. Moniuszki, Jatkowej oraz kamer umieszczonych przez Miejski Zarząd Komunikacji na wiatach przystankowych. Konieczna jest budowa monitoringu w Parku Radziwiłła, z wnioskiem o podłączenie kamer do monitoringu miejskiego wystąpiła BSM „Zgoda” PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
23.	Budowa Miejskiego Centrum Monitorowania Alarmów - ZGL przekazał Straży Miejskiej do użytkowania Centralę Monitorowania Alarmów, urządzenie przeznaczone jest do	Wartość do określenia na dalszym etapie

	nadzoru systemu wykrywania włamań w Porcie Lotniczym. Centrala pozwala na podłączenie do niej kolejnych 250 obiektów w których Straż Miejska mogła by nadzorować systemy wykrywania włamań i systemy wykrywania pożaru. Zainteresowanie budową odpowiednich systemów lub podłączeniem istniejących do Centrali nadzorowanej przez Straż Miejską wyraziło 25 jednostek komunalnych tj. przedszkola, szkoły, Muzeum, Biblioteka Publiczna itp. Do Centrali mogą być podłączone jednostki z terenu Gminy Wiejskiej Biała Podlaska. Centrum Monitorowania Alarmów zapewni odpowiedni poziom bezpieczeństwa majątku komunalnego i mieszkańców przebywających w chronionych obiektach. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	
24.	Zakupy specjalistycznego sprzętu i wyposażenie obiektów OSP - zakupy specjalistycznego sprzętu i wyposażenia obiektów OSP, niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii. ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA PROJEKT W RAMACH SIT	4 922 000 zł

Cel strategiczny 3

Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego

Lp.	Nazwa zadania	Wartość szacunkowa
1.	Racjonalizacja systemu transportu publicznego - Projekt i budowa pętli autobusowych oraz węzłów przesiadkowych 2 000 000 Monitoring infrastruktury przystankowej 500 000 Uzupełnienie wyposażenia przystanków (tablice rozkładowe, tablice z nazwami przystanków, budowa ławeczek itp.) 500 000 Zakup stacjonarnych automatów biletowych 350 000 Zakup i montaż tablic Dynamicznej Informacji Pasażerskiej 600 000 Zakup i wyposażenie Centrum Zarządzania Komunikacją w oprogramowanie służące optymalizacji funkcjonowania układu sieci komunikacyjnej oraz wymiany informacji z pasażerami 150 000 Wprowadzenie elektronicznego systemu priorytetowania przejazdu autobusów kom. miejskiej na skrzyżowaniach oraz systemu centralnego sterowania sygnalizacją świetlną wraz z monitoringiem 750 000 Przeprowadzenie badań marketingowych pozwalających na określenie w zaspokojeniu potrzeb mieszkańców w zakresie korzystania z kom. miejskiej w połączeniu z optymalizacją przebiegu linii autobusowych 60 000 Zakup i montaż bramek liczących pasażerów w pojazdach komunikacji miejskiej 90 000 Zakup taboru autobusów niskoemisyjnych, spełniających co najmniej wymagania normy EURO VI (15 sztuk) 18 450 000 zł Modernizacja bazy pojazdów (zaplecza technicznego, ogrodzenia, parkingu) 3 198 000 zł PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	26 648 000 zł
2.	Rozwój infrastruktury rowerowej na terenie MOF Biała Podlaska 1. Budowa systemu użytkowych ścieżek rowerowych w obszarze funkcjonalnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą. 2. Budowa parkingu bike-and-ride, utworzenie systemu roweru miejskiego. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY PROJEKT W RAMACH SIT	30 000 000 zł
3.	Utworzenie systemu elektronicznej archiwizacji dokumentów w Urzędzie Miasta Biała Podlaska i jednostkach	Wartość do określenia na dalszym etapie

	podległych - Zakup oprogramowania i niezbędnego sprzętu. ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	
4.	Budowa ul. Armii Krajowej - I etap wraz z rondem na skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 812 PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	5 300 000 zł
5.	Budowa ul. Górnej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	2 000 000 zł
6.	Budowa miejsc postojowych przy ul. Piłsudskiego i budowa odcinka ulicy Pocztowej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	1 650 000 zł
7.	Dojazdy do tunelu Lubelska - Witoroska PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	1 500 000 zł
8.	Przebudowa skrzyżowań Łomaska-Kolejowa i Witoroska-Łomaska w porozumieniu z Galerią KARUZELA PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	3 500 000 zł
9.	Przebudowa skrzyżowania Brzeska-Jana Pawła II PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	2 500 000 zł
10.	Oświetlenie ulic w mieście Biała Podlaska PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	1 500 000 zł
11.	Budowa dróg w technologii uproszczonej, w tym ulic Okrzei i Osieckiego. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
12.	Budowa ul. Koncertowej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	2 000 000 zł
13.	Remonty chodników na ulicach Janowskiej na odcinku od cmentarza do ul. Jana III Sobieskiego, Zygmunta Starego na odcinku od ul. Terebelskiej do placu zabaw, Okopowej – jedna strona - (po budowie ronda Okopowa –Janowska), Żwirowej, Sitnickiej – od Grunwaldzkiej do Królowej Jadwigi (jedna strona), Kolejowej na odcinku od ul. Łomaskiej do wjazdu do SAS (ew. skoordynowane z bud. ronda na Kolejowej), Witoroskiej – od Placu Trzech Krzyży do ul. Kołychawa, Artyleryjskiej, Spółdzielczej, Łukaszyńskiej, Kąpielowej - jedna strona – na odc. od Sidorskiej do parkingu przed ul. Orzechową), Na Skarpie – jedna strona, Kopernika –chodnik i parkingi przy Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej.	26 100 00 zł
14.	Remonty kładek na ul. Mickiewicza i ul. Kąpielowej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	441 000,00 zł
15.	Wykonanie nakładek bitumicznych na ulicach Piłsudskiego od Pl. Wolności do Garncarskiej, Jana Pawła II od skrzyżowania z ul. Orzechową do ul. Słonecznej, Warszawskiej od parku do ul. Kusocińskiego, Jana Pawła II od Terebelskiej do Janowskiej, Jana Pawła II od Brzeskiej do Fracuskiej, Grzybowej, Żeromskiego PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	1 110 000 zł
16.	Budowa dróg z destruktu PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	50 000 zł
17.	Przebudowa ul. Łomaskiej od ul. Kolejowej do przejazdu kolejowego	Wartość do określenia na dalszym etapie
18.	Przebudowa Placu Szkolny Dwór PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
19.	Przebudowa ul. Warszawskiej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
20.	Przebudowa ul. Sidorskiej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
21.	Przebudowa ul. Kościuszki PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
22.	Przebudowa ul. Robotniczej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
23.	Przebudowa ul. Żwirki i Wigury PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
24.	Budowa chodnika lub ciągu pieszo-rowerowego na ul. Podmiejskiej od ul. Armii Krajowej do ul. Żeromskiego	Wartość do określenia na

	PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	dalszym etapie
25.	Przebudowa ul. Witosa PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
26.	Przebudowa ul. Sikorskiego PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
27.	Opracowanie/aktualizacja Lokalnego Planu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska - opracowanie i uchwalenie dokumentu, umożliwiającego aplikowanie o środki zewnętrzne na działania z zakresu rewitalizacji. PROJEKT MIĘKKI	Wartość do określenia na dalszym etapie
28.	Rewitalizacja terenu przemysłowego pomiędzy ul. Zamkową, Sidorską i rz. Krzną dla potrzeb gospodarczych oraz remont i adaptacja budynków na potrzeby usług społecznych - rewitalizacja terenu przemysłowego pomiędzy ul. Zamkową, Sidorską i rz. Krzną dla potrzeb działalności handlowej i usługowej – uporządkowanie przestrzeni, budowa ciągów komunikacyjnych, uzupełnienie uzbrojenia terenu. Przebudowa, adaptacja i wyposażenie zdegradowanych budynków położonych na terenie MOF na potrzeby funkcjonowania spółdzielni socjalnych oraz innych usług społecznych. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	17 020 000 zł
29.	Rewitalizacja obiektów powojskowych na terenie lotniska - rewitalizacja zdewastowanych budynków zaplecza dawnego lotniska z przeznaczeniem na pełnienie funkcji społecznych i gospodarczych. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
30.	Rewitalizacja obszaru centrum miasta - działania infrastrukturalne - modernizacja przestrzeni publicznych, wybranych elementów infrastruktury drogowej i obiektów kubaturowych (m.in. zabytkowych) wraz z budową i modernizacją infrastruktury technicznej, położonych w historycznym centrum Białej Podlaskiej. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
31.	Rewitalizacja obszaru „Wola” - działania infrastrukturalne - modernizacja przestrzeni publicznych, wybranych elementów infrastruktury drogowej i obiektów kubaturowych (m.in. zabytkowych) wraz z budową i modernizacją infrastruktury technicznej, położonych w dzielnicy Wola. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
32.	Aktywizacja zawodowa mieszkańców rewitalizowanych obszarów Białej Podlaskiej - programy aktywizacji zawodowej skierowane do mieszkańców rewitalizowanych obszarów. PROJEKT MIĘKKI, ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	Wartość do określenia na dalszym etapie
33.	Integracja społeczna mieszkańców rewitalizowanych obszarów Białej Podlaskiej - programy integracji społecznej skierowane do wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem oraz ubóstwem mieszkańców rewitalizowanych obszarów, ukierunkowane na aktywizację oraz reintegrację społeczno-zawodową. PROJEKT MIĘKKI, ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	Wartość do określenia na dalszym etapie
34.	Utworzenie systemu usług społecznych dla mieszkańców rewitalizowanych obszarów miasta Biała Podlaska - realizacja działań skierowanych do mieszkańców rewitalizowanych obszarów, w tym: zintegrowanych usług socjalnych o charakterze profilaktycznym, aktywizującym i interwencyjnym, usług o charakterze opiekuńczym i zdrowotnym, adresowanych w szczególności do osób starszych, osób niepełno-sprawnych, osób niesamodzielnych, usług z zakresu mieszkalnictwa chronionego, wspomagane i treningowe. Rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym.	Wartość do określenia na dalszym etapie

	PROJEKT MIĘKKI, ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	
35.	Organizacja kampanii informacyjnej oraz promocja dobrych praktyk w zakresie ładu przestrzennego i estetyki miejsc publicznych. PROJEKT MIĘKKI, ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	Wartość do określenia na dalszym etapie
36.	Wyposażenie Straży Miejskiej w urządzenia do skutecznego przeciwdziałania nielegalnemu pozbywaniu się odpadów w tym ich spalaniu poza instalacjami do tego przeznaczonymi - zakup pojazdu z wyposażeniem lub samego wyposażenia umożliwiającego na miejscu wykrycie zanieczyszczeń wody i powietrza. W skład wyposażenia powinien wejść zestaw do poboru próbek powietrza dzięki którym można sprawdzić czy w domowych piecach są spalane śmieci, detektory gazu alarmujące o podwyższonym stężeniu tlenu węgla, tlenu azotu, siarkowodoru, amoniaku, miernik hałasu pomocny przy interwencjach związanych z zakłóceniem ciszy i spokoju oraz fotopułapki stanowiące skuteczne narzędzie do walki z wandalizmem środowiskowym jakim jest porzucanie śmieci na dzikich wysypiskach. Podobne rozwiązanie z powodzeniem sprawdza się w Lublinie gdzie funkcjonuje jako Eko – Patrol. Urządzenia w porozumieniu z Gminą mogły by być wykorzystywane na terenie Obszaru Funkcjonalnego. ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	Wartość do określenia na dalszym etapie
37.	Przebudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z przepompownią centralną - przebudowa oczyszczalni i dostosowanie do wymogów aglomeracji RLM 102 000 PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
38.	Budowa sieci wodno – kanalizacyjnej (osiedle Podmiejska, osiedle Langiewicza, osiedle Akademicka i inne) PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
39.	Budowa gminnego punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych - Infrastruktura do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów komunalnych. Potencjalne źródło dofinansowania, Organizacja kampanii informacyjnej, dotyczącej segregacji odpadów, selektywnej zbiórki oraz negatywnego wpływu na środowisko i zdrowie mieszkańców nielegalnych wysypisk i składowisk PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	550 000 zł
40.	Rozbudowa sieci ciepłowniczej w celu zmniejszenia niskiej emisji PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	19 000 000 zł

Gmina Biała Podlaska

Cel strategiczny 1

Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy

Lp.	Nazwa zadania	Wartość szacunkowa (zł)
1.	Budowa infrastruktury w terenach przeznaczonych pod inwestycje z zakresu transportu, logistyki, spedycji (głównie zakres drogowy) PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	1 000 000 zł
2.	Kursy zawodowe w zakresie dostosowanym do aktualnych potrzeb rynku pracy PROJEKT MIĘKKI	100 000 zł
3.	Inwestycje w odnawialne źródła energii PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	15 000 000 zł
4.	Inwestycje w zakresie zwiększania efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	1 000 000 zł
5.	Remonty budynków i zwiększanie poziomu wyposażenia świetlic wiejskich realizujących zajęcia związane z tradycją lokalną. PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	350 000 zł

Cel strategiczny 2

Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Lp.	Nazwa zadania	Wartość szacunkowa (zł)
1.	Modernizacja budynków mieszkalnych pozostających w zasobie gmin MOF PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	Wartość do określenia na dalszym etapie
2.	Modernizacja i zwiększanie dostępności budynków użyteczności publicznej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	1 550 000 zł
3.	Promocja profilaktyki zdrowotnej wśród mieszkańców MOF PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	30 000 zł
4.	Rozwijanie oferty zajęć rekreacyjnych, sportowych i edukacyjnych skierowanych do osób w wieku emerytalnym PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	100 000 zł
5.	Budowa społeczeństwa informacyjnego i przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	100 000 zł
6.	Program szkoleń zawodowych dla osób nieaktywnych zawodowo – program aktywizacji zawodowej. PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	100 000 zł
7.	Zwiększenie dostępności edukacji przedszkolnej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	2 500 000 zł
8.	Zwiększenie dostępności edukacji przedszkolnej PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	500 000 zł
9.	Polepszenie jakości przyszkolnej infrastruktury sportowej dostępnej dla mieszkańców PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	300 000 zł
10.	Programy rozwojowe szkół - udoskonalanie programów nauczania i oferty edukacyjnej oraz wyposażenia edukacyjnego PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	500 000 zł

	OPROGRAMOWANIA	
11.	Budowa infrastruktury polepszającej bezpieczeństwo ruchu drogowego /oświetlenie uliczne, chodniki/ PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	90 000 zł

Cel strategiczny 3 Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego		<i>Szacowana wartość ogółem</i>
Lp.	Nazwa zadania	Wartość szacunkowa (zł)
1.	Budowa drogi nr 101669L relacji Sycyna – Sławacinek Stary PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	2 000 000 zł
2.	Modernizacja i poszerzanie sieci dróg lokalnych PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	4 000 000 zł
3.	Wprowadzenie alternatywnej komunikacji wewnątrz MOF / Infrastruktura ścieżek rowerowych PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	500 000 zł
4.	Wyrównanie poziomu życia w miejscowościach na obrzeżach MOF PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	2 000 000 zł
5.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m-ści Grabanów PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	6 000 000 zł
6.	Rozbudowa sieciowej infrastruktury wodno – kanalizacyjnej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	2 000 000 zł
7.	Zwiększenie ściągłości opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi PROJEKT MIĘKKI oraz ZAKUPY SPRZĘTU, WYPOSAŻENIA i OPROGRAMOWANIA	200 000 zł
8.	Zwiększenie bezpieczeństwa dostaw wody / dywersyfikacja źródeł zasilania PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	3 000 000 zł
9.	Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków w obszarach zabudowy rozproszonej PROJEKT INFRASTRUKTURALNY	2 250 000 zł